

Tecuciul literar-artistic

Revistă europeană de cultură, opinie și informare
Cu sprijinul Consiliului Local Tecuci prin Biblioteca Municipală „Ștefan Petică”

53

Serie nouă
(anul 13),
Al doilea
trimestru
2019

„O umbră e ființa-i, o spumă e cuvântu-i/ Și la un loc Unire: zi-i lume și te mântui!”
Mihai Eminescu - Ms 2254/1876 (Versuri inedite)“

Revista poate fi citită și pe: www.bstp.ro

Mihai Eminescu, 1887, fotografie de Jean Bielig - Botoșani

Sub egida Asociației Societatea Culturală „Ștefan Petică - 2007”

SUMAR

▶ Mihai EMINESCU, <i>Odă (în metru antic)</i>	1
▶ Dan MOVILEANU, <i>De ieri, de azi...din totdeauna</i>	2
▶ Lucia OLARU NENATI, <i>Cugetând la cauza sfârșitului eminescian</i>	3
▶ Lucia OLARU NENATI, <i>Poetul de Ziua Poeziei</i>	5
▶ Ștefan ANDRONACHE, <i>Eminescu și Tecuciul. Ce știa ziaristul despre această așezare; tecucenii care l-au sprijinit, apreciat sau omagiat pe poet</i>	7
▶ Petruș ANDREI, <i>Eminesciana</i>	12
▶ Ștefan ANDRONACHE, <i>Te caut pretutindeni</i>	13
▶ Ion IONESCU, <i>O scrisoare a lui Eminescu, către părinți</i>	14
▶ Sibiana Mirela ANTOCHE, <i>Lui Eminescu</i>	15
▶ Ion IONESCU, <i>Revolverul lui Eminescu</i>	16
▶ Ștefan MUNTEANU, <i>Constantin Amăruței despre metafizica lui Eminescu(IV)</i>	18
▶ Valentina BALABAN, <i>Eminesciana</i>	22
▶ Adrian Dinu RACHIERU, <i>Cazul Sorescu</i>	23
▶ Daniel CORBU, <i>Mihai Ursachi sau Hohotul marelui logos</i>	26
▶ Mircea PLATON, <i>Practica școlară a identității naționale</i>	29
▶ Nicolae DABIJA, <i>Avalanșa</i>	32
▶ Angela FURTUNĂ, <i>La mulți ani, Cassian Maria Spiridon!</i>	34
▶ Livia CIUPERCĂ, <i>Ion Petrovici</i>	36
▶ Petruș ANDREI, <i>Academicianul Constantin Ciopraga – Profesorul de profesori</i>	41
▶ Ozana KALMUSKI ZAREA, <i>Crucea aleșilor</i>	45
▶ C. D. ZELETIN, <i>Până la Michelangelo</i>	46
▶ Lucia OLARU NENATI, <i>Succint portret al vremii noastre; Lumini și umbre sub zodia copilăriei</i>	48
▶ Liviu Ioan STOICIU, <i>„Precum în cer, așa și Pe pământ?”</i>	50
▶ Livia CIUPERCĂ, <i>Doamna Elena Cuza</i>	52
▶ Petruș ANDREI, <i>Hortensia Papadat-Bengescu</i>	53
▶ Tănase DĂNĂILĂ, <i>Interviu cu Theodor Codreanu</i>	57
▶ Raluca FARAON, <i>Personajele în piesele despre comunism ale lui Matei Vișniec</i>	64
▶ Ion-Cosmin DINCU și Raluca FARAON, <i>O săptămână de emoție la Festivalul Internațional de Poezie București 2019</i>	66
▶ POESIS:	
▶ Valeriu MATEI - Chișinău.....	71
▶ Constantin OANCA.....	73
▶ Monica Issabela MANOLE.....	75
▶ Gabriel GHERBĂLUȚĂ.....	77
▶ Dan VIȚĂ.....	79
▶ Pr. Cornel PAIU - Roman.....	81
▶ Vasile MANDRIC - Brăila.....	83
▶ Mariana CORNEA.....	85
▶ Doina Sofia GAVRILĂ.....	88
▶ Virgil ANDRONESCU.....	90
▶ Melania Angela CRISTEA.....	92
▶ Daniela MĂRGINEAN.....	94
▶ Daniel MARIAN.....	96
▶ Elena Lucia SPĂTARU.....	98
▶ Corina DAȘOVEANU.....	100
▶ Geanina BÎRLĂDEANU.....	102
▶ Roxana MÎRZA.....	104
▶ Mihai ȘTEFANIU.....	106
▶ Miriam Nadia DĂBĂU, <i>Un adevăr învăluit în mister</i>	108
▶ Ioan DĂNĂILĂ, <i>Alexandru Piru – „părintele Filologiei și filologismului din tot spațiul oltean”</i>	109
▶ Vladimir RADU, <i>Portret pe un portativ (II)</i>	111
▶ Angela BACIU, <i>„Poate că nu sunt decât un om confuz, vorba Domnului Cehov”</i>	115
▶ Bianca PĂDUREAN, <i>Generalul Ioan Boeriu, românul care a ocupat Viena, Praga și Budapesta</i>	119
▶ Mihail POHRIB, <i>Încoronarea de la Alba Iulia</i>	120
▶ Mariana GHICIOI, <i>165 de ani de la nașterea lui Anghel Saligny</i>	122
▶ Adrian MIHĂILESCU, <i>Memorialele călătorilor străini - izvoare istorice pentru imaginea țării române în Evul Mediu</i>	124
▶ Monica Gianina PRECUPANU, <i>Suferința și înălțarea spirituală a clericilor ortodocși în termițele comuniste</i>	127
▶ Omul care a făcut Unirea.....	130
▶ Theodor PARAPIRU, <i>„A fi (o) Eminență Cenușie”; „A fi (Mare) Patriarh”</i>	133
▶ Agafia DRĂGAN, <i>Gheorghe Neagu - AȘEZĂMÂNTUL</i>	135
▶ Violeta Daniela MÎNDRU, <i>„Saudade”</i>	137
▶ Violeta IONESCU, <i>Ab love principium !</i>	139
▶ Firiță CARP, <i>Instantanee</i>	142
▶ Ion Gh. TOFAN, <i>Orașul din vale</i>	144
▶ Gh. N. VASILACHE, <i>Unele probleme ale exprimării corecte (IV)</i>	148
▶ Livia CIUPERCĂ, <i>Notre Dame</i>	151
▶ Daniel MAZILU, <i>Bertram Vergely. Marea iluzie a transumanismului</i>	153
▶ Victor CILINCĂ, <i>Eternitatea</i>	155
▶ Dan MOVILEANU, <i>Jurnal din Zooland</i>	156
▶ Victor CILINCĂ, <i>Trecutul, o batistă de unică folosință</i>	157
▶ Vasile Sevastre GHICAN, <i>Aforisme</i>	159
▶ Petru TODORAN, <i>Pazvan - Oglu, băiatul cel rău din Balcani</i>	160
▶ Cristina LUCA-PARAPIRU, <i>Proză scurtă</i>	163
▶ Ghiță NAZARE, <i>Vine Bocănoaia !</i>	164
▶ Mihaela GUDANĂ, <i>Linștea războiului din casa familiei Chrissoveloni</i>	167
▶ Raluca FARAON, <i>Spațiul ondulatoriu al visării</i>	172
▶ Petruș ANDREI, <i>Poezia Eleonorei Stamate – Polen de aur pe flori de suflet</i>	174
▶ Liuba Liubastra BOTEZATU, <i>Poezul sau Lumea ca un tărâm de vis înluminat</i>	176
▶ Anastasia DUMITRU, <i>În luptă cu amnezia</i>	179
▶ Mihail POHRIB, <i>Matca în perioada „marelui război”</i>	183
▶ Vasile Sevastre GHICAN, <i>„La margine de lume”</i>	185
▶ Valeriu VALEGI, <i>Minunata lume a poeziiilor</i>	187
▶ DAN MOVILEANU, <i>Revista revistelor</i>	188

Fotografiile care ilustrează prezentul număr al revistei au fost preluate din portofoliul expoziției „Univers eminescian” de Ștefan Andronache, majoritatea acestora fiind realizate, în anul 1989, atât la Ipotești cât și în împrejurimile Tecuciului.

Redacția

Director onorific:

Dr. Constantin TEODORESCU

Director executiv: **dr. Petru BLAJ**
 Redactor șef: **Eleonora STAMATE**
 Redactor șef adjunct: **DAN MOVILEANU**
 Tehnoredactori: Eleonora STAMATE,
 Bogdan ARTENE

Membrii redacției

Paul Blaj
 Vasile Sevastre Ghican
 Vladimir Radu
 Săndel Stamate
 Ionuț Petică
 A.G. Secară
 Tănase Dănilă
 Mihail Pohrib
 Valeriu Valegi
 Constantin Oancă
 Adrian Racaru

Colegiul editorial

Acad. Mihai Cimpoi
 Acad. Nicolae Dabija
 Prof. Dr. Theodor Codreanu
 Acad. Vasile Tărățeanu
 Prof. Dr. C.D. Zeletin
 Prof. Dr. Mircea Platon
 Conf. Univ. Dr. Liuba Lavric-Botezatu
 Prof. Dr. Lucia Olaru Nenati
 Liviu Ioan Stoiciu
 Prof. Dr. Narcisa Florentina Boldeanu
 Prof. Univ. Ștefan Munteanu
 Daniel Corbu

Corespondenți din străinătate:

Miriam Nadia Dăbău - PARIS
 Roxana Racaru - PARIS
 Nuța Istrate Gangan Nig – USA

Nu primim decât materiale corectate și în format electronic
 Revista noastră publică textele colaboratorilor pe teme culturale cât mai diverse.

Polemicele și confruntările de idei le considerăm necesare și dinamizatoare, dar numai în manifestări cordiale.
 Materialele care vor avea în conținutul lor injurii, atacuri la persoană sau expresii obscene nu vor fi publicate.

REVISTA SE DISTRIBUIE GRATUIT

Potrivit art.2016 CP, responsabilitatea juridică pentru conținutul materialelor aparține exclusiv autorilor.

Adresa redactor-șef Eleonora Stamate:
 Str. Cpt. Gh. Decuseară nr.7, bl. H3, sc.2, ap. 30
 Tel.0742.402.999
 e-mail: stamate.eleonora@yahoo.com

Adresa redacției:
 Biblioteca Municipală „Ștefan Petică”
 Str. Republicii nr. 11, Tecuci

ISSN 1843-0198

ODĂ (ÎN METRU ANTIC)

► Mihai EMINESCU

Nu credeam să-nvăț a muri vrodată;
Pururi tânăr, înfășurat în manta-mi,
Ochii mei nălțam visători la steaua
Singurătății.

Când deodată tu răsăriși în cale-mi,
Suferință tu, dureros de dulce...
Pân-în fund băui voluptatea morții
Ne'ndurătoare.

Jalnic ard de viu chinuit ca Nessus.
Ori ca Hercul înveninat de haina-i;
Focul meu a-l stinge nu pot cu toate
Apele mării.

De-al meu propriu vis, mistuit mă vaiet,
Pe-al meu propriu rug, mă topesc în flăcări...
Pot să mai re'nviu luminos din el ca
Pasărea Phoenix?

Piară-mi ochii turburători din cale,
Vino iar în sân, nepăsare tristă;
Ca să pot muri liniștit, pe mine
Mie redă-mă!

EDITORIAL

DE IERI, DE AZI...DIN TOTDEAUNA

► Dan MOVILEANU

Am avut privilegiul de a răsfoi pe îndelete un exemplar de „Proză și Versuri” de Mihai Eminescu, ediția V.G. Morțun, Iași, 1890! Așa cum ne informează editorul, în „CĂTRĂ CETITORI”, volumul s-a tipărit în 1603 exemplare (101 exemplare de lux, pe hârtie velină și cu fotografia autorului, 501 exemplare pe hârtie velină și 1001 exemplare, ediția populară). Proza și versurile eminesciene au fost „culese” de editor din revistele „Convorbiri literare” (Iași), „Familia” (Oradea Mare), toate antume, confruntându-se și cu „volumul editat de librăria Socec”. Două poezii postume – culese dintr-un notes a lui Eminescu și publicate fără titluri, de revista bucureșteană „Fîntîna Blanduziei” – apar aici intitulate „Vieața” iar cea de-a doua, cu întâiul ei vers, „Stelele n cer”. Trei lucruri prezente în acest volum, întocmit, nu tocmai la repezeală, șochează pe orice cititor cât de cât avizat. Mai întâi o scrisoare a lui Eminescu, adresată editorului, datată „Botoșani 10 Noiembrie 1887”, prezența unui articol politic intitulat „Influența Austriacă” cu subtitlul „Asupra Românilor din Principate” despre care editorul nu dă nici o referință și cuvintele justificative ale editorului V.G. Morțun, de pe ultima pagină (248). Ne permitem să reproducem scrisoarea zguduitoare a Geniului nostru național : „Mult stimate amice, Boala îndelungată de care am suferit m’a împiedicat de la ținerea unei corespondențe regulate. Acum, fiind întru câțva mai restabilit, vin a vă ruga să v’aduceți aminte de mine, de lipsa aproape absolută de mijloace de subsistență, în care mă aflu. Dacă vă este cu putință de-a-mi veni în ajutor, vă rog a o face cât de curînd, căci cea mai neagră mizerie mă amenință. În așteptarea unui răspuns rămân al D-voastre, devotat amic M. Eminescu”. Scrisoarea aceasta vine cumva să contrazică teoria geniului impersonal susținută de Maiorescu, Vianu sau Călinescu pentru care Eminescu n-ar fi avut pasiuni și n-ar fi pus preț pe nevoile materiale ale vieții. În același timp,

scrisoarea aceasta îi dă dreptate lui Caragiale, care afirmă că „lipsa materială îl demoraliza, îl sfârâma cu desăvârșire”. Lecturând scrisoarea lui Eminescu, orice cititor, de azi, ar trebui să izbucnească în plîns, aflînd astfel că cel ce „a salvat onoarea spirituală a poporului român” (Petre Țuțea) trăia ultimii ani ai vieții în cea mai neagră mizerie și în indiferența propriei țări. Din articolul „Influența Austriacă Asupra Românilor din Principate”, asupra căruia editorul nu face nici o referire, rezultă vizionarismul politic al Geniului. Eminescu ne avertizează, și azi, că nouă, românilor, ne trebuie trei lucruri: stabilitate guvernamentală, muncă asiduă productivă, economii atât la nivel de stat cât și la nivel individual, adică exact ceea ce încă ne lipsește! Altfel, ne spune Eminescu, vom avea de ales între „domnia austriacă și cea rusească” ambele catastrofale pentru poporul român. Sub cea austriacă pămîntul țăranilor români ar fi cumpărat de „societăți de capitaliști” iar „nația redusă la proletariat”, iar cea sub rusească „un ucuz ar șterge limba din biserică și stat”, țăranul ar fi rusificat, iar cei care ar mânui condeii, cei mai curajoși „ar mări pahodul na Sibir, fără judecată, prin ordin administrativ”.

În ceea ce privește cuvintele justificative ale lui V.G. Morțun ne surprinde dimensiunea etică a editorului. Volumul trebuia să apară, în 1889, ca răspuns la zguduitoare scrisoare a lui Eminescu, editorul neurmărind vreun gând bănesc, rămînînd ca Poetul „să beneficieze de tot câștigul”. Dar Eminescu a decedat la 15 iunie 1889, publicarea volumului a fost întreruptă „dar credincios înțelegerii avute, editorele nu dorește să tragă nici un folos bănesc” și, așa cum spune mai departe, „va depune în mâinile societății întocmite pentru înălțarea statuii nepieritorului poet cîștigul net al acestei publicații”. Fără comentarii!

ESEU

CUGETÂND LA CAUZA SFÂRȘITULUI EMINESCIAN

► Lucia OLARU NENATI

Comemorăm acum 130 de ani de la petrecerea de pe pământ a celui mai frumos suflet poetic românesc și a celei mai înalte conștiințe a neamului nostru. Regretând prea grăbita sa plecare, învinuim, de regulă, destinul și uităm că, de fapt, el a murit treptat, puțin câte puțin, de pe urma traumatismelor sufletești, așa încât diagnosticul morții sale nu e cel stabilit de dr. Ion Nica în cartea sa, ci acela, întâlnit uneori, din păcate, atunci ca și acum, de „cancer al sufletului”.

Una dintre cele mai dureroase, dar și umilitoare lovituri se petrece în august 1876, la trei zile după sfârșitul mamei sale - moment despre care sora sa, Aglaia, avea să spună „la moartea mamei l-am văzut pentru ultima oară ca bărbat sănătos”, zdrobit de durere („când pe dânsa cu țărână—au coperit-o/ Părea că inima din piept îmi crapă/ Și așa fi vrut cu dânsa ca să mă puie-n groapă...”), el face automat racordul cu o altă suferință, la fel de acută și recentă. Pe o petiție începe să scrie: „Domnule Prezident, la citația D-voastră din 15 iunie 1876...” apoi, lăsând neterminată scrisoarea, mai face doar referirea la obiectul invocatei citații: acuzația de furt din bibliotecă. Această acuză i se aducea la mai bine de un an după înlocuirea din funcția de revizor școlar al județelor Iași și Vaslui, ca urmare a schimbării culorii politice a guvernului.

Aceasta fiind, se vede treaba, o veche și mizerabilă cutumă a societății noastre, aceea de-a schimba toată „garnitura” la schimbarea politică, oribil cataclism căruia îi cad mereu pradă și oamenii de valoare și competență profesională, adesea înlocuiți de jalnici protejați politici. Ca atare, în acea împrejurare s-a declanșat o adevărată prigoană împotriva junimiștilor, aruncați pe drumuri fără ezitare în același iunie plin de necazuri. Eminescu îi scria Veronicăi Micle: „Rămas fără o poziție materială asigurată și purtând lovitura morală ca o rană care nu se mai poate vindeca (...). O singură fericire ar renaște în sufletul meu: dacă aş putea

să ascund nedreptatea. Posteritatea nu vreau să afle că am suferit de foame din cauza fraților mei. Sânt prea mândru în sărăcia mea. l-am disprețuit și acest gest e prea mult pentru un suflet care nu s-a coborât în mocirla vremurilor de azi.”

Dar nesiguranța zilei de mâine nu era de ajuns. A mai urmat și ancheta cu privire la sustragerea de cărți și mobilier din biblioteca ieșeană, cutot cortegiul ei de tracasări: procuratură, tomuri de citații, rapoarte, interogatorii, inventare la capătul cărora s-a constatat ceea ce era de presupus de la bun început pentru un om de verticalitate morală a lui Eminescu: judecătorul Petre Stoica semnează (abia la 17 decembrie!) ordonanța prin care se comunică: „nu numai că nu se poate imputa lui M. Eminescu că ar fi sustras din bibliotecă vreo carte cu intențiunea de-a și-o apropria, dar nici măcar neglijența”...conchizând că nu e loc de urmărire contra lui.

Cât îl va fi afectat această tracasare cauzată de persecuția politică (măcar bine că pe atunci încă nu se obișnuiau încătușările motivate de „suspiciuni rezonabile”, că altminteri, pe lângă cele patru fotografii identitare eminesciene, în iconografia istoriei noastre literare ar fi intrat și un luceafăr încătușat! Cât va fi înaintat atunci moartea în sufletul său grandios și atât de sensibil ne putem da seama și din scrisoarea sa către Slavici din același an: „n-am inimă în mine nici cât e-ntr-o mămăligă, nu gândesc nici la tine, nici la lume, nici la mine, încât singura deosebire e c-am devenit susceptibil, că orice atac, cel mai neînsemnat mă irită...”.

Și cum să fie altfel când pentru omul de caracter și impecabilă integritate morală care era Eminescu afectarea onoarei era o lovitură mortală. Iată ce-i scrie el lui Samson Bodnărescu în legătură cu aceeași anchetare: „când vei fi interogat spune adevărul. Nu evaziv, nu încurcat, căci toată responsabilitatea civilă e o copilărie alături cu urmările ce le-ar avea pentru mine un

singur neadevăr ce l-ai spune. Un neadevăr ar fi în stare să mă nenorocească pe toată viața și să-mi răpească onoarea.” Aceste represalii îl urmăreau pe acela care, ca bibliotecar, începuse reformarea sistemului confuz de păstrare a cărților, ca și atunci când, ca revizor școlar, se străduia pentru ameliorarea învățământului sătesc.

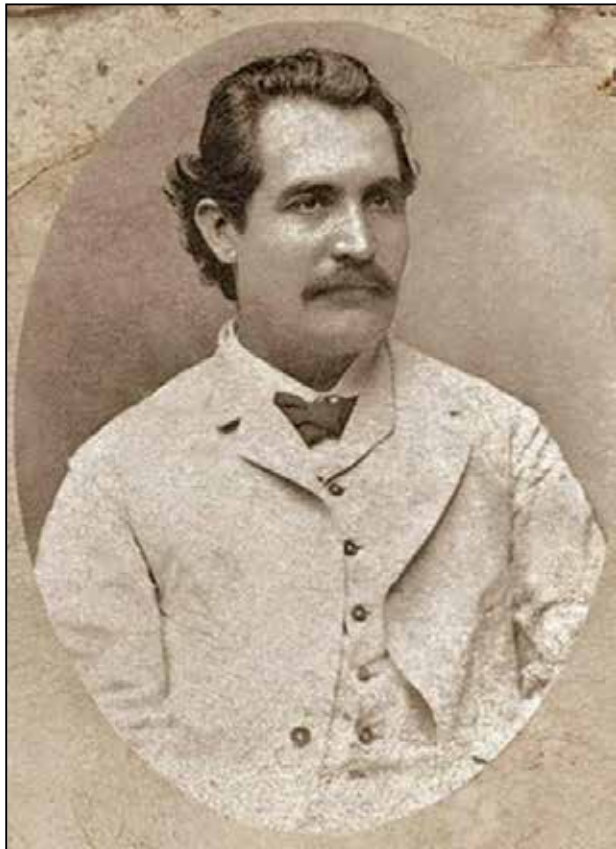
Au mai fost multe alte fapte care i-au înaintat treptat instalarea morții în suflet, umilirea sa în baia publică și internarea forțată care prezenta toate daturile unui complot, urmărirea de către agenții altor puteri pentru independența sa de gândire și pentru lupta întru apărarea neamului său și câte altele.

Dar mai întâi de toate, ceea ce l-a ucis puțin câte puțin, până la desăvârșirea acestui act din 15 iunie 1889 - indiferent dacă aceasta s-a produs concret ca urmare a loviturii cu piatra nebunului sau a tratamentului abuziv cu mercur - au fost acele daturi, iată, din păcate, eterne: patima și ranchiuna, efectele adversităților politice

(deplânse atât de mult de Mircea Eliade!), jalnica invidie otrăvită a celor mărunți și nerealizați contra celui cu har; toate acestea venind din partea unor oameni din neamul său pentru binele căruia el s-a jertfit ca nimeni altul; așadar din partea societății neînstare, din păcate, să prețuiască și să apere un individ excepțional și providențial.

Nu vom putea ști întru totul ce e adevărat ce nu e din cele ce s-au spus în ultima vreme despre rolul de atunci al lui Titu Maiorescu, dar, în orice caz, întrebarea lui de atunci răsună veșnic deschisă și mereu actuală: „Este oare cu putință să faci ceva de valoare într-o țară în care poți fi așa de extraordinar de nedrept judecat și calomniat?”

Din păcate, lucrul cel mai dureros ce se poate spune acum, la 130 de ani de la atât de nedreptul și prea timpuriul său sfârșit este acela că la fiecare lovitură nemeritată contra vreunui om de valoare este ucis, în chip simbolic, iar și iar, și Eminescu.

„Dacă Eminescu ar trăi, în fiecare dimineață m-aș duce până la poarta casei lui, așteptând să-i văd fața. I-aș săruta mâna și aș pleca fericit, chiar dacă nu mi-ar spune un singur cuvânt. Prin Eminescu, poporul român a ajuns la nemurirea făgăduită de Zamolxe.”

Simion MEHEDIŢI

21.XI.1948

POETUL DE ZIUA POEZIEI

► Lucia OLARU NENATI

Mă bucur ca în haosul vieții noastre actuale, în care lumea este preocupată de orice altceva decât de zonele creative, s-a găsit loc pentru o Zi a Poeziei prin care se aduce un omagiu înaltei arte atât de prețuite odinioară când oamenii și, mai ales, tinerii recitau cu încântare poeme alese subțindu-și fluidul spiritual și rafinându-și receptivitatea pentru deliciae sublime ale acestei arte. Fiind la Botoșani, îmi amintesc, de pildă, de mărturisirea lui Iorga despre reacția sa la întâlnirea cu poezia lui Eminescu. Rememorând drumul parcurs în tinerețea sa către apropierea de Eminescu, Iorga își amintește cum, fiind elev la Liceul Laurian din Botoșani (deci iată care este toposul-matrix al amândurora!) prin 1886, a aflat de la un coleg mai mare, "mai bărbat", deci mai apt de percepe mesajul eminescian, că a apărut "o nouă evanghelie pentru tineret". Curios, citește în vacanță Almanahul România jună de la Viena unde apăruse Luceafărul.

Impactul acestei întâlniri este descris în amintirile sale cu mare sinceritate: "întîi n-am înțeles mare lucru, pe urmă am fost sedus de muzică, de la muzică am trecut la fond", fapt comparat de marele istoric, geamăn poetului prin anvergura personalității sale proteice, cu "o coborâre a Duhului Sfânt, care nu alege pe acei asupra cărora se coboară". Ceea ce a făcut ca întâlnirea cu spiritul eminescian, revelat mai întîi pe cale muzicală, să fie una decisivă, fundamentală, formatoare pentru toată viața sa: "când am intrat în Universitate eram eminescian".

Ehei, ou sont les neiges d'antan?

Dar pentru că această zi se petrece azi, în vremurile noastre, așa cum sunt ele, îmi amintesc și eu de anii când, mai tânără fiind, recitam poeme, mereu la umbra Lui. Și ca să contribu și eu la prăznuirea acestei zile - căci și poezii pot fi implicați în această sărbătoare, nu? - cât și prin adecvarea tematică, am ales dintre poemele din cărțile mele, câteva dedicate chiar Poeziei.

POETUL

Cel ce rostuie hotarul
Fiindului de nefiind,
Cel ce știe turna-n trupuri
Ploaia - sufletul de-argint
Până nu se mai înseamnă
Fiindul de nefiind...
Cel ce văzul azi îl umple
Dară vine de nicipând,
Iar când lutul i se surpă
Se-mprăștie peste lume
Ca o ploaie de argint...
Solzul frunzei viu în lună
De-al său suflet strălucind.

IDEAL AR FI

Ideal ar fi ca tot ce atingem
 Cu sufletul vorbelor
 Să se facă poem;
 Ca din smaltul tuturor lucrurilor
 Să se deseneze scheletul de lumină
 Din care au fost mai întâi întrupate;
 Ideal ar fi să nu se uite nimic,
 Să se rostuie tot ce se petrece
 Într-un fagure savant
 Unde viul din lucruri să-și afle loc
 Fiecare după ighemoniconul său;
 Ideal ar fi ca toate cele frumos trăite
 Să se întoarcă într-o ființă de muzică
 O dumnezeiță a sunetelor, mai pură ca un ideal.

POEZIA

Regăsirea Cuvântului
 Prin care Dumnezeu a descris
 Cum vedea el că va fi lumea,
 De aceea ușor de recunoscut
 Niciodată de numit.
 Cum să cuprinzi tu,
 Cu ochiul tău
 Cel o clipă trecător
 Peste nemarginea firii
 Întregul cel de Marele Sine văzut
 Înainte de-a-l naște
 Spre-a-l da drept merinde
 lubirii?

POET - OM CU MISTER

Poet – om cu mister
 (Apud madame Candrea
 Cea care mult iubitu-i-a pre poeți
 De zei i-a făcut să se creadă,
 Învăluindu-i în fum de Olymp
 Pe când stăteau la mesele din crâșma ei
 Cea de din afară de timp).
 Poet – om cu mister;
 Om pentru care lumea,
 Cu toate cele lumești
 Nu-i decât un pretext
 Pentru stări sufletești.

STAI ȘI SCRIE!

Stai așa! Nu mișca,
 Nu mânca, nu te spăla,
 Nu-ți fă analizele
 Nu-ți descifra surprizele
 Nu te grăbi la slujbă, corvoada să-ți duci
 Nu-ți mai căta rostul în lume
 Și nu-ncerca să-l descurci !
 Stai așa, nu mișca,
 Stai și scrie
 De dimineață până seara, Poezie !
 Că acesta ți-e rostul, se știe,
 Mai ales de dimineață
 Când abia mijești către lume
 Din dublu-i ascuns în mister,
 Când visele mai stau moi peste tine
 Ca o rouă căzută din cer,
 Ca o plasă, a Lui sau a Ei
 (Cine știe sexul îngerilor ?
 Al îngerului care m-a lovit cu aripa) *
 Așadar, n-aș mai avea altceva de făcut
 Decât să contemp lu
 În zbor de pasăre-liră
 Peste lumea de lut
 Hrănindu-mă cu roua din ceruri
 Și respirând pacea lumii
 Înveșmântată-n pene de-mprumut...
 Oare n-am ispășit de ajuns în robie
 Zi de zi, ceas de ceas, truda vieții de-osândă ?
 Oare n-am cucerit dreptul să contemp lu
 Și să însemn, doar, cu-n creion de azur
 Tot misterul din jur,
 Eventual să închid ce-am aflat
 Pe-un papirus, în templu ?
 Stai așa, nu mânca, nu vorbi, stai și scrie
 Cu un creion de văzduh
 Mai ales dimineța, Poezie !
 Scrieți, băieți, numai scrieți !
 (Dar fetele oare, ele n-or fi fost rupte din soare?)
 Nu mișca, nu uita, vine Ea
 Și ești în năvod
 Moale și pur
 Ca spuma de-azur
 Și de ce scrii, începi să te trezești
 Și nu mai știi dacă încă mai ești
 În năvoadele cerești
 Ori tu singur îți crești
 Vorbe și umbre, păcate lumești.

MEMORIA DOCUMENTELOR

EMINESCU ȘI TECUCIUL. CE ȘTIA ZIARISTUL DESPRE ACEASTĂ AȘEZARE; TECUCENII CARE L-AU SPRIJINIT, APRECIAT SAU OMAGIAT PE POET

► Ștefan ANDRONACHE

Vreme de mai mulți ani mi-am tot dorit să fac o investigație documentară amănunțită pentru a afla în ce măsură gazetarul Mihai Eminescu s-a arătat preocupat de orașul și ținutul Tecuci, de personalitățile zonei. Totodată, am fost interesat să știu cine anume dintre tecuceni i-au fost în preajmă ori au venit în contact cu unii dintre membrii familiei, să identific demersurile localnicilor care au contribuit la o mai bună cunoaștere a omului și, respectiv, a prețioasei sale opere. Ceea ce am reușit să aflu, până în momentul de față, mi-am propus să relatez în prezentul articol.

Mihai Eminescu despre Tecuci și personalitățile sale

În calitatea sa de ziarist, Mihai Eminescu a avut posibilitatea să menționeze în articolele sale și câte ceva despre Tecuci sau unele dintre personalitățile legate de acest ținut.

Într-o „Dare de seamă despre mișcarea literară a românilor în anul 1819”, publicată pe 4 iulie 1876, în „Curierul de Iași”, îl citează pe „marele vornic Constantin Conachi” pe care nu ezită să-l considere printre „mult prea învățații și de bun neam născuții boieri moldoveni care se ocupă cu literatura și traduc cărți în românește”.¹ Aprecierea sa avea în vedere și faptul că multe din poeziile sale din perioada debutului îi erau influențate de lirica erotică a lui C. Conachi.

Tot în aceeași gazetă ieșeană, spre toamna anului 1876, M. Eminescu nu ezită să-și arate indignarea față de faptul că printre membrii Academiei Române fusese inclus și Alexandru Papadopol-Calimah: „La drept vorbind, niciunul dintre acești domni n-ar fi fost ales în alte țări membri la vreo Academie, pentru ca, în cele din urmă să se consoleze, spunându-și, dar la urma urmelor, în cadrul în care încap istorici ca d. Vasile Alexandrescu (alias Urechia) și poeți de însemnătatea d-lui Gheorghe Sion, este loc pentru multă lume”. Referindu-se la ultima ședință, din 12 septembrie 1876, a Societății Academice Române, care s-a ținut sub președinția lui Aug.

Treb. Laurian, autorul articolului califică activitatea lui Al. Papadopol-Calimah, de dinainte de anul 1876, ca fiind „destul de restrânsă”, aceasta limitându-se la lucrările pe care le și menționează: „Curtea de Casație din Franța cu mai multe însemnări și comparații”, Iași 1862, și „Regulamentul pentru Serviciul Curții de Casație din Franța”, 1862.²

Trei ani mai târziu, Mihai Eminescu avea să-și înceapă laborioasa și epuizanta activitate de redactor principal la ziarul bucureștean „Timpul”, organul de presă al Partidului Conservator. Abordând „Basarabia veacului al cincisprezecelea”, aduce în discuție și documentul, din 1 septembrie 1435, care atestă existența, pentru întâia oară, a localității noastre: „Se știe că după moartea lui Alexandru cel Bun au rămas doi fii, Ștefan și Ilie, care și-au împărțit țara în două

[...] Ilie a luat regiunea Nistrului, Suceava, Iașii, Hușii, Tecuciul etc.”³

Dezamăgit de evenimentele minore și de prestația oamenilor politici ai vremii, Mihai Eminescu căuta, deseori, să aducă în centrul atenției cititorilor momente importante din istoria românilor. Astfel, într-o intervenție referitoare la Adunarea ad-hoc din Moldova din anul 1858, care era „compusă din privilegiați, din boieri” și „condusă de vornici” gazetarul citează atât împlinirea acesteia: „abrogă privilegiile, proclamă Unirea României, egalitatea cetățenească, despărțirea puterilor publice”, cât și

pe toți membrii forului legislativ între care figurau și deputații Tecuciului: vornicul Vasile Sturza, postelnicul Alecu Teriachiu, serdarul Ion[ă] Hrisanti, Vasile Balaiș, reprezentantul țăranilor clăcași, spătarul Const. Iacovachi și slugerul Nicolae Bosie.⁴

În articolul cu tentă vădit critică intitulat „Deputatul Avram Burăh”, jurnalistul dezvăluie câteva elemente cu caracter biografic ale „deputatului radical” cunoscut mai mult sub „pseudonimul George Misail”⁵ care se considera „cel mai fierbinte apărător al românismului”. Deși, Avram Burăh se născuse la Roman (!), ca unic fiu la părinți, mama sa, Ana Riva, care între timp „s-a amoretat” de Ienache Misail, „fost pe atunci polițmaistru în Roman”, a ajuns împreună cu acesta „la târgul Tecuci”.⁶

Localitatea Tecuci mai este menționată în cuprinsul articolului „Văzând stăruința”. Cu acest prilej, Eminescu face o analiză a proiectului de răscumpărare a căilor ferate de la consorțiul german condus de antreprenorul Stroussberg, evreu creștinat, care obținuse în 1868, „concesia construirii și exploatarea pe 90 de ani a principalelor linii de cale ferată: Roman – Tecuci – Galați cu o ramură Tecuci – Bârlad = 914 km”.⁷

Aducând în centrul atenției infrastructura feroviară, trebuie să menționăm faptul că Mihai Eminescu se dovedește a fi îngrijorat și de întâmplările determinate de greșita exploatare a acestora cel puțin pe teritoriului județului Tecuci. Într-o intervenție din aceeași publicație, referindu-se la „ciocnirile de trenuri [care avuseseră loc, în cursul lunii iunie 1881, n.n.] între Hanu-Conachi și Ivești”, el consemnează: „De un timp încoace, accident

după accident se repetă pe liniile căilor noastre ferate”⁸ Deși se scursese o jumătate de an de la evenimentele neplăcute, indignarea gazetarului pare să nu se fi diminuat: „Pe liniile noastre, ce încep a fi administrate de directori princieri, plătiți cu enorme lefuri, se-ntâmplă o serie de accidente, în iunie chiar mai multe dupăolaltă, precum cele de la Hanu Conachi – Ivești”⁹

Revenind la anul 1881, într-un studiu care încearcă să scoată în evidență cauzele care au contribuit la „scăderea constantă a populațiilor orășene”, M. Eminescu arată că „populația ortodoxă orășenească a scăzut prin superioritatea mortalității peste natalitate [...] la Tecuci” și în alte 20 localități din țară, în timp ce „populația rurală”, în județul Tecuci „a crescut cu 405”.¹⁰

Și tot în gazeta „Timpul”, aducând în discuție problemele stringente de ordin politic ale vremii, „colegiile numeroase” cu „o adevărată reprezentare națională”, M. Eminescu amintește de „colegiul celor patru milioane de săteni, stâlpul și temeliea casei românești” care a trimis în cameră reprezentanți precum „P. Grădișteanu la Tecuci”.¹¹ În încheierea articolului său, el se adresează cititorului: „Du-te dar la Adunarea din Dealul Mitropoliei: nu vei mai avea nenorocirea d<e> a găsi acolo pe acei oameni corupți; ei au fugit și v-au lăsat liberi să moralizezi Țara Românească. Te vei întâlni acolo cu d. Petre Grădișteanu, reprezentantul țăranilor din Tecuci...”¹²

Tecucenii și relațiile lor cu membrii familiei Eminescu

În rândurile ce urmează ne propunem să dezvăluim câteva aspecte mai puțin cunoscute care au legătură cu Tecuciul, implicit cu ținutul acestuia, ori cu personalitățile ce proveneau de aici.

Societatea studentescă „România Jună” de la Viena din care făcea parte și Mihai Eminescu a avut inițiativa organizării unui congres al studențimii române din toate provinciile istorice, la Mănăstirea Putna, acolo unde se află și mormântul marelui voievod Ștefan cel Mare. Pentru acest important eveniment, Comitetele de sprijin din Capitală și din alte ținuturi au trimis banii necesari pentru suportarea cheltuielilor de ordin organizatoric. S-au primit „liste din Tecuci, Vaslui, Bârlad”, ele fiind raportate în „Curierul de Iasi”.¹³

Cu prilejul marii festivități cu caracter patriotic, din 15 august 1871, organizată la Mănăstirea Putna aflată, pe atunci, în Austro-Ungaria, după încheierea Congresului studențimii și a programului artistic care s-au desfășurat pe parcursul a două zile, poetul Mihai Eminescu, care se implicase în reușita acestei manifestări patriotice, a participat, înainte de plecarea sa de pe aceste meleaguri, la o masă ceva

mai restrânsă, oferită doar membrilor Comitetului studentesc de acțiune, de egumenul sfântului lăcaș.

Iată ce relatează despre acest moment, scriitorul Teodor V. Ștefanelli, colegul și bunul prieten, în „Amintiri despre Eminescu”: „A treia zi am fost invitați în beciul mănăstiresc, vechi ca și mănăstirea, să gustăm vinurile [...] și să facem un mic dejun. Era și Eminescu de față [...] Am dejunat cu toții și egumenul mănăstirii Arcadie Ciupercovici ne-a dat să gustăm din toate butoaiile ce erau acolo, până ne-am oprit la un minunat vin de Nicorești”¹⁴.

Diplomatul și scriitorul Nicolae Petrașcu, fratele viitorului pictor Gheorghe Petrașcu (ambii de origine tecuceană), prin mijlocirea colegului său de la Liceul „Gh. Roșca Codreanu” din Bârlad, Alexandru Vlahuță, a avut posibilitatea să-l contacteze și, respectiv, să-l cunoască destul de bine pe Mihai Eminescu. Însuși marele poet avea să-i expedieze lui N. Petrașcu câteva scrisori în care face referiri și la încercarea dramatică proprie „Lăis” a cărei citire i se refuzase în cadrul Cenaclului maioreșcian.¹⁵ Pe parcurs, cei doi aveau să se împrietenească, motiv pentru care Petrașcu, știindu-l foarte bolnav și neajutorat, nu ezită să-l sprijine financiar. Mărturie în acest sens stau două chitanțe, una din 5 octombrie și o alta din 9 decembrie 1888, în care Eminescu confirmă primirea de la acesta a 117,50 lei și, respectiv, „una sută douăzeci de franci”¹⁶.

Și tot în cursul aceluiași an, N. Petrașcu ne relatează faptul că l-a dus pe Eminescu „de câteva ori la Teatrul Național” din Capitală. Acesta obișnuia să stea „în fundul lojei, liniștit (...) privind jocul actorilor” ce-i aminteau, probabil, de „rătăcirile lui din copilărie după trupe”. După reprezentații, Petrașcu îl invita și „la restaurantul Hugues”, aflat „vis-à-vis de teatru”, unde poetul „gusta și bea cu măsură”¹⁷.

Purtându-i un respect deosebit înaintașului său, la doar câțiva ani de la moarte, avea să-i dedice documentatul studiu critic „Mihai Eminescu” (1892) și să prefăteze o „carte didactică” ce cuprindea „Poesii” (1895) „pentru usul școalelor”, contribuind astfel la cunoașterea vieții și la popularizarea creației acestuia.

Alt tecucean care a avut posibilitatea să-l cunoască pe Mihai Eminescu a fost ofițerul Theodor Șerbănescu. Aceștia chiar dacă nu s-au întâlnit prea des în cadrul ședințelor Junimii ieșene, paginile revistei „Convorbiri literare”, în care obișnuiau să-și publice propriile creații, i-au ajutat să se cunoască mai bine dar și să se prețuiască. Din respect pentru marele poet în umbra căruia avea să se afirme, lt. colonelul Theodor Șerbănescu - care îndeplinea funcția de comandant al Garnizoanei din Brăila - nu a ezitat, ca între anii 1880 - 1888, să-i ajute fratele, pe Matei Eminovici, ce se distinsese în luptele duse

pentru dobândirea Independenței României și care, din primăvara anului 1880, activa ca ofițer la Brăila. Iată conținutul aprecierii din 1 iulie 1880 semnată de Theodor Șerbănescu: „Prea bun officer [...] este socialmente însărcinat cu direcția învățăturilor de carte a cadrelor permanente și o conduce foarte inteligent; are mai multă aplicare la studiu decât la activitate. Conduită bună, ținută curată, fără niciun viciu”¹⁸. În nota din septembrie 1887, Șerbănescu îi dezvăluie însă și „natura indocilă și ranchiunoasă”, pentru ca, peste un an, să constate că Matei Eminovici „este un officer cu mijloace intelectuale” având șansele să devină printre „cei mai buni de va isbuti a-și modifica caracterul”¹⁹.

Tecucenii, chiar dacă nu s-au bucurat de prezența fizică a lui Mihai Eminescu în orașul lor, așa cum se întâmplase cu vecinii lor bârlădenii, au avut șansa măcar să o fi cunoscut pe Veronica Micle (Verona Câmpeanu), muza și iubita poetului. Conform afirmațiilor scriitorului Eugen Boureanu care, în ziua de 16 ianuarie 1944, susținuse conferința „Tecuciul în istorie” la Teatrul Comunal din localitate, Veronica ar fi poposit „ani de-a rândul”, măsurând „cu plimbări dese vestitul bulevard al orașului străjuit de aleile castanilor”²⁰. Ea dădea cu siguranță curs invitațiilor parvenite din partea unei foste colege de la Școala Centrală de la Iași, Matilda Iosefescu, ai cărei părinți locuiau, prin 1874, pe strada Elena Doamna.²¹ După stingerea din viață a tatălui prietenei, negustorul Ion Iosefescu²², mama, Marghioala Iosefescu, continua să fie proprietara unui hotel.²³ Nu este exclus ca Veronica să fi fost și oaspetele familiei poetului Th. Șerbănescu, a cărei reședință se afla tot pe bulevard, ori să fi participat măcar la una din întrunirile salonului literar-muzical care se desfășurau, de regulă, în casele familiei lui Al. Papadopol-Calimah de pe strada Carol.²⁴

Prietena sa de la Tecuci, Matilda Iosefescu, o fată „foarte bună, dar urâțică”, care între timp ajunsese la Brăila, funcționând ca profesoară de istorie la Externatul Secundar de fete [Liceul de fete, n.n.], avea să se căsătorească, pe 6 aprilie 1880, chiar cu fratele poetului, Matei Eminovici, locotenent

în cadrul Regimentului 9 Dorobanți din orașul de la Dunăre. Acesta era „amorezat foc”²⁵ de tecuceanca care se pare că i-ar fi fost recomandată de însăși Veronica Micle. La fericitul eveniment nu a putut participa decât tatăl, Gheorghe Eminovici, care a fost foarte încântat de nora sa, Mihai fiind înștiințat prea târziu pentru a putea să-și abandoneze treburile din Capitală. Din păcate, în ciuda celor trei copii pe care i-au avut împreună, după 10 ani, relația matrimonială s-a răcit complet. Fiind mutat cu serviciul la Regimentul 32 Dorobanți din Mizil, Matei avea să recurgă la divorț, imputându-i primei sale soții „lipsa oricărui spirit gospodăresc” și „neaccesibilitatea față de oaspeți”²⁶. Adevăratul motiv era însă un altul. Odată ajuns la Mizil, el s-a îndrăgostit de menajera Ana Condeescu, fiica unui prieten de-al dramaturgului I. L. Caragiale.²⁷

Perpetuarea memoriei lui Eminescu în cadrul instituțiilor tecucene

La puțin timp de la moartea poetului, tecucenii au avut posibilitatea să audă și să aprecieze, în sala Teatrului Comunal, poeziile „Venere și madonă” și „Scrisoarea III” în interpretarea talentatului actor ieșean Petre I. Sturza pe care l-au aplaudat îndelung.²⁸ Din anul 1896, numele său avea să fie atribuit uneia dintre cele mai importante străzi din orașul Tecuci.²⁹

Așadar, tecucenii, încep să nutrească cele mai alese sentimente și o vie recunoștință marelui scriitor. Din inițiativa avocatului Ștefan Gheorghiu, „om de distincție sufletească” și admirator al poetului, „care conferențiasse despre «Optimismul lui Eminescu»”³⁰, la Tecuci, s-a întemeiat, pe la începutul anului 1911, Societatea Literară „M. Eminescu” din care mai făceau parte: Constantin Doboș, Ionel Șendrea (care fusese ales președinte), Dimitrie Sbârnea, Constantin Narly și chiar elevul de gimnaziu Popescu H. Pamfil, cel ce avea să devină marele ziarist de mai târziu Pamfil Șeicaru.³¹ Despre festivalurile artistice organizate de către membrii societății se vorbește în paginile binecunoscutei reviste de cultură „Freamățul”³² sau în publicația lunară „Avântul țării”.³³

În perioada interbelică, remarcabilii profesori Const. Solomon de la Liceul de băieți „D. A. Sturza” și Maria Vartic de la Liceul de fete „Tache și Elena Anastasiu” au elaborat și publicat, în iunie 1935, manuale de Limba română pentru clasele I-a și a II-a ale școlilor secundare de băieți și fete din țară în

care au recomandat elevilor basmul „Nucul, măgarul și cârja”, un portret al lui Ștefan cel Mare, precum și câteva poezii de inspirație populară: „Doina codrului”, „Țara mea” și „La mijloc de codru des”. Aceeași autori au avut grijă să introducă în volumul I al antologiei „Cel mai frumoase poezii românești”, publicată cam în aceeași perioadă la Editura „Cugetarea” din București, 29 de poezii aparținând lui Mihai Eminescu, ei reușind să-i asigure astfel cel mai important loc în ierarhia poetilor români selectați.

Cu prilejul comemorării a 25 de ani de la moartea poetului, în anul 1914, ultima gazetă menționată semnaleză inaugurarea, de către aceiași Societate, precum și de filiala locală a Ligii Culturale, a unei „Case de citire” chiar „în localul închiriat de la Banca «Tecuciul» [clădirea veche cu parter a actualei Biblioteci Municipale „Ștefan Petică”, n.n.]”. Cu acest prilej s-a relatat și despre sărbătorirea „cu mult fast și demnitate” a lui Eminescu „în țară și peste hotare”, cititorii fiind înștiințați și de apariția prețiosului său volum „Opere complete” (prefața de A. C. Cuza) abia pus „în vânzare la Librăria I. G. Balaș”.³⁴

În anul 1939, atunci când s-au comemorat cei 50 de ani care trecuseră de la dispariția lui Mihai Eminescu, pe baza recomandărilor Fundației Culturale Regale „Principele Carol”, căminele culturale din comunele Burdusaci, Corbița și Tâlpigi, aflate pe atunci în județul Tecuci, i-au preluat numele.³⁵

Trebuie să precizăm și faptul că, în perioada comunistă, după „reabilitarea” poetului grație poeziei „Împărat și proletar” ce fusese inclusă în manualele școlare de literatură română, oficialitățile locale au decis ca, din anul 1949, vechiul Teatru Comunal, transformat ulterior în cinematograful, să se numească „M. Eminescu”.³⁶

De asemenea, tecucenii au avut ideea de a inaugura, în anul 1960, un bust al marelui poet în vechea Grădină Publică din centrul așezării, care se păstrează și astăzi. Reușita creație artistică - sculptată în piatră de Doina Lie (fostă Roman) - „redă chipul poetului din perioada misterioaselor sale arderi interioare”.³⁷

Cu prilejul Centenarului trecerii în neființă a celui mai reprezentativ poet al neamului nostru, Biblioteca Municipală „Ștefan Petică” din Tecuci a realizat mai multe demersuri culturale cu caracter audio-vizual ce au fost prezentate nu numai

publicului din localitate, ci au fost itinerate și în alte orașe din țară (București, Slobozia, Constanța, Brașov, Rm. Vâlcea, Brașov, Sibiu, Blaj, Tg. Mureș, Onești, Botoșani, Iași, Vaslui, Bârlad, Galați, Brăila etc), precum și la Chișinău, în Republica Moldova. Repertoriul acestora a inclus diaporamele în culori: „Fiind băiet păduri cutreieram“, „Reverie eminesciană“, „Dintre sute de catarge“, toate fiind inspirate de creația poetică, și diasonul „În căutarea absolutului“ ce reconstitua anii de studii ai lui M. Eminescu la universitățile din Viena și Berlin³⁸, precum și expoziția de fotografii intitulată „Univers eminescian“. Mai adăugăm faptul că aceeași instituție de cultură organizează pentru elevii de liceu concursul anual de eseuri „Dacă n-ar fi Eminescu“ fapt ce ține să confirme faptul că, la Tecuci, interesul pentru poezia sa nu s-a diminuat.

Și tot în anul 1989, instituțiile de cultură tecucene, unindu-și forțele, au organizat șezătoarea literar-artistică de excepție „Eminescu în cel de de al doilea secol al nemuririi sale“, manifestare ce a inclus un memorabil recital de poezie, audierea unor lucrări muzicale sau a aprecierilor unor scriitori români reprezentativi, precum și proiecția în culori „Constelația Eminescu“.

Pe 16 ianuarie 2018, Casa de Cultură din Tecuci a organizat simpozionul „Eminescu – Voievodul culturii naționale“ la realizarea acestuia aducându-și contribuția reputatul critic literar Theodor Codreanu, jurnalistul Miron Manega și scriitorul Ionel Necula. Lucrările eminescologilor menționați au fost înmănușate într-un volum editat recent.

Note

- 1 *Curierul de Iași*, IX, nr. 74, 4 iul. 1876, p. 6; M. Eminescu, *Opere*, vol. IX, Publicistică, Ed. Academiei RSR, București, 1980, p. 145-146.
- 2 *CI*, IX, nr. 106, 26 sep. 1876; M. Eminescu, op. cit., p. 213.
- 3 *Timpu*, III, 4 mar. 1878; M. Eminescu, op. cit., vol. X, Ed. Academiei RSR, București, 1989, p. 59; op. cit., vol. XV, Fragmentarium și addenda ediției, Ed. Academiei Române, 1993, p. 1102. M. Eminescu preia această știre din „Chronique Polonaise Lithuanienne“ (Koenigsberg, 1528) a lui Matej Strykowski, care comite o confuzie. Cel care a primit în stăpânire părțile din jumătatea sudică a Moldovei, de la Vaslui în jos, inclusiv „orașul Tecuci, cu tot ocolul, și Oltenii“, nu a fost Iliș, ci fratele său Ștefan, documentul original care atestă acest lucru aflându-se, astăzi, în Arhiva Ministerului de Externe al Rusiei de la Moscova.
- 4 *T*, V, nr. 165, 25 iul. 1880, pp. 1-2; M. Eminescu, op. cit., vol. XI, Ed. Academiei RSR, București, 1984, p. 266.
- 5 George Missail s-a născut de fapt la Trifești, jud. Neamț, pe 23 aprilie 1835, și a decedat la București pe 21 octombrie 1906. După ce a absolvit Facultatea de Drept a Universității din Iași, el a lucrat mai multă vreme în magistratură, inclusiv la Tribunalul județean din Tecuci, afirmându-se, totodată, ca publicist, scriitor și om politic. În timpul exercitării mandatului de deputat al județului Tecuci, G. Missail a pledat, în anul 1878, pentru întemeierea Gimnaziului Real de băieți din reședința acestuia; Ștefan Andronache, *Tecuciul în documente și publicații*, Editura Grapho Press, Tecuci, 2015, p. 439.
- 6 *Timpu*, III, 5 dec. 1878; M. Eminescu, op. cit., pp. 153-154.

- 7 *T*, IV, nr. 260, 25 nov. 1879, p. 1; M. Eminescu, op. cit., p. 593
- 8 *T*, VI, 28 iunie 1881; M. Eminescu, op. cit., vol. XII, Ed. Academiei RSR, 1985, p. 221.
- 9 *T*, VII, 1 ian. 1882; M. Eminescu, op. cit., vol. XIII, Ed. Academiei RSR, 1985, p. 21.
- 10 *T*, VI, 1 nov. 1881; M. Eminescu, op. cit., ibidem, pp. 389-390.
- 11 Petre Grădișteanu (1839-1921), ziarist, dramaturg și om politic. A îndeplinit funcția de ministru. După ce s-a afirmat în Partidul Conservator, după 1875 a trecut la liberali. În anul 1885 îl urmează pe Dumitru Brătianu devenind principalul opozant al guvernului I. C. Brătianu. A fost ales, în mai multe rânduri, senator și deputat. Fiindu-i recunoscute meritele culturale (organizarea și administrarea teatrelor) și politice, a fost ales, în 1883, membru onorific al Academiei Române, ulterior devenind și președinte al „Ligii pentru unitatea culturală a tuturor românilor“. Pe vremea când activa ca director al Teatrului Național din București (1898), avea să o descopere pe talentata actriță Lucia Sturdza Bulandra. Poetul tecucean Theodor Șerbănescu i-a dedicat poezia „Dorule“.
- 12 *Timpu*, VIII, 24 mai 1883; M. Eminescu, op. cit., vol. XIII, Ed. Academiei RSR, 1984, pp. 303-304.
- 13 Augustin Z.N. Pop, *Pe urmele lui Mihai Eminescu*, Ed. Sport-Turism, București, 1978, p. 119.
- 14 Petru Vintilă, *Eminescu*, roman cronologic, Cartea Românească, București, 1974, p. 194.
- 15 ibidem, p. 752
- 16 ibidem pp. 758; 765.
- 17 Nicolae Petrașcu, *Mihai Eminescu*, București, f.a., p. 59.
- 18 Augustin Z.N. Pop, *Contribuții documentare la biografia lui Mihai Eminescu*, Ed. Academiei RPR, 1962, p. 231.
- 19 ibidem, p. 232.
- 20 *Curierul Tecuciului*, X, nr. 1, 6 feb. 1944, p. 16.
- 21 Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați, fd. Primăria Tecuci, d. 6/1874, f. 17.
- 22 SJAN-GI, fd. Prefectura Tecuci, d. 175/1852, f. 7.
- 23 SJAN-GI, fd. Primăria Tecuci, d. 2/1878, f. 180v.
- 24 Nicolae Petrașcu, *Icoane de lumină*, București, 1935, pp. 123-134.
- 25 *Dulcea mea Doamnă*. Corespondență inedită Mihai Eminescu – Veronica Micle, Editura Polirom, Iași, 2000, p. 215.
- 26 Augustin Z.N. Pop, op. cit., p. 236.
- 27 idem; <http://www.infobraila.ro/2013/02/exclusiv-aici-a-locuit-fratele-mai-mic-al-lui-eminescu-povestea-lui-matei-eminescu/>
- 28 Petre I. Sturdza, *Amintiri*, Patruzeci de ani de teatru, Editura Casei Școalelor, 1940, p. 99.
- 29 SJAN-GI, fd. Primăria Tecuci, d. 19/1899.
- 30 *CT*, VIII, nr. 17, 28 iun. 1942, p. 2.
- 31 SJAN-GI, fd. Primăria Tecuci, d. 59/1911, pr.-v. din 7 mai 1911; *C.T.*, VIII, nr. 16, 12 iun. 1942, p. 2.
- 32 *Freemătul*, Tecuci, I, nr. 22-24, 1 dec. 1911, p. 304.
- 33 *Avântul țarei*, Tecuci, I, nr. 4, 15 apr. 1914, p. 3.
- 34 ibidem, nr. 6-7, 15 mai-1 iun. 1914, pp. 4-5.
- 35 Arhivele Naționale ale României, Sediul Central – București, fd. Fundația Culturală Regală, Cămine, d. 3565.
- 36 *Înainte spre socialism*, Tecuci, II, nr. 13, 12 mar. 1949, p. 2; *Steagul roșu*, Bârlad, II, iul. 1952, p. 2.
- 37 Șt. Andronache, *Tecuciul și împrejurimile sale*, ghid turistic, Editura Grapho Press, Tecuci, 2016, p. 83.
- 38 ibidem, p. 112.

► Petruș ANDREI

EMINESCIANA

Citind pe EMINESCU

Citind pe Eminescu nu am somn,
Cum aş putea, în cartea lui, s-adorm?

Iar când o-nchid, cu ochi deschiși visez
Și sufăr ca și el și lăcrimez.

Astfel, trăiesc și eu în lumea lui
Și pot deschide poarta raiului,

Sau, bântuit de răul cel etern,
Să mă trezesc pe calea spre infern

Și tot ca el mai am un singur dor
Pe-un țarm de vis, să mor nemuritor,

Iar după mine să rămână viers
Ca firul de nisip în Univers.

Citind pe Eminescu nu am somn
Dar, beat cânturi, reușesc s-adorm.

Din a ta durere
iau împărtășanii
și din suferință
beau ca din agheasmă
când văd cu uimire
cum „Trecură anii..”
scriu și eu la rându-mi
lieduri și litanii
Și m-aprind ca lava
când erup vulcanii
Și mă amețește-a
florilor mireasmă.

Tu ai scos în lume
lumi nebănuite,
Ai adus în inimi
cer de poezie
Și ca într-un templu
cu zidiri boltite
Versurile tale-n
veci vor fi sfințite.
De aceea, astăzi
îți sărut, slăvite,
Ca unui părinte
mâna care scrie.

MÂNA CARE SCRIE

Lui Mihai Eminescu

Viers cioplit în munte,
gândul care doare,
Inima ce bate,
sclipitoare minte,
Mâna care scrie,
aurul din soare,
Lacrime din cântul
de privighetoare
și tot Voronețul
din albastra-ți floare
îți slăvim noi astăzi,
genial părinte.

STEAUA POETULUI

Gândul cel neadormit
Mână oile cernite
Când, spre culme, s-au pornit
Umbre, vise risipite.

Doarme crugul cerului,
Unduind în ape line,
Steaua păcurarului
În văpaia lunii pline.

Când, la ziuă, stele pier
Sus, pe bolta cea senină,
Mai rămâne-aprinsă-n cer
Doar a bardului lumină.

ESEU

TE CAUT PRETUTINDENI...

► Ștefan ANDRONACHE

Când te-am descoperit pentru întâia oară, aveam vârsta copilului de-o șchioapă. Cu doar trei ouă proaspete, sustrase pe furiș dintr-un cuibar din curtea părintească, am cumpărat de la prăvălia aciuată pe șoseaua care străbătea comuna noastră Cudalbi o amărâtă de broșură ce cuprindea însă între paginile sale unul dintre frumoasele tale basme în versuri. În timp ce pășteam oile pe un câmp din preajma satului, la fel de desculț precum micuțul Călin cu cârdul său de boboci din poveste, ți-am savurat pe îndelete narațiunea ce mustea de o dulce fantezie și mă familiariza cu lumea insolită a pădurii în care nu avusesem posibilitatea să pătrund până atunci, uitând aproape cu totul de prima responsabilitate pe care mi-o încredinșaseră părinții.

Pe parcurs, în anii liceului, mi-a căzut în mână o plachetă cu versuri ce avea să devină, pe parcurs, piatra de temelie a memorabilului edificiu editorial românesc atât de inspirat numit „Cele mai frumoase poezii“. Aceasta includea, ce-i drept cu aceeași nedezmintită zgârcenie impusă de cenzura noului regim, câteva dintre bijuteriile tale care mi-au întezit brusc jarul primelor iubiri. Și, de atunci, m-am simțit parcă tot mai sedus de vastul și copleșitorul tău univers.

Într-o primăvară, cum nu se mai văzuse pe la noi de după război, un grup de prieteni ne-am propus să marcăm și la Tecuci cei 75 de ani de când, fiind adânc rănit de solitudine și, mai ales, de neînțelegerea oamenilor din epocă, te-ai refugiat în imperiul tinereții fără bătrânețe și al vieții fără de moarte. Atunci, vreme de o săptămână, într-o instituție de cultură reprezentativă, dând curs neostovitelor noastre porniri tinerești și dragostei sincere pentru scriitura ta, te-am prezentat în adevărata ta valoare și frumusețe școlărilor și vârstnicilor din localitate, adică nu numai celor care de abia auziseră de tine, ci și celor care reușiseră (poate și din frică) să te trădeze prin uitare.

Cu mai mulți ani înaintea centenarului nemuririi tale, ce avea să coincidă, ulterior, cu

renașterea dulcii României, atras de marea carte a miracolelor lirice, m-am decis să te caut prin spațiile aureolate de lumină, de frumusețe sau iubire pe care tu însuși le-ai prefigurat. Pentru a le străbate, mi-am luat drept ghid colecția „Eminesciana“, iar muzica romantică care te marcase într-atâta, mi-a însoțit pretutindeni pașii. Și dintr-acest periplu dezinteresat s-au născut câteva interpretări moderne ale poeziilor tale prin mijlocirea imaginii și sunetului: „Fiind băiet păduri cutreieram“, „Reverie eminesciană“ sau „Dintre sute de catarge“.

Dar pe măsură ce s-au scurs sau se derulează din ce în ce mai repede clipele, devin tot mai sceptic. Mă văd nevoit să mărturisesc că încă nu mi-a fost dat să-ți descoper platoșa de zeu tânăr încărcată cu atâtea și atâtea nestemate strălucitoare. De aceea, Eminescule, îngăduie-mi să continui a te cauta aici și, de ce nu, chiar în lumea de dincolo, cum tu însuși spuneai cândva.

O SCRISOARE A LUI EMINESCU CĂTRE PĂRINȚI

Viena, 18 mart 1872 [1r]

Scumpii mei părinți,

Anul acesta e într-adevăr un an nefast pentru mine. Abia am scăpat de catarul de stomac și de gălbinare și m-a cuprins o aprindere de mațe care-a ținut trei săptămâni și era să mă coste viața. Și această boală a fost unită cu o lipsă deplină de apetit, astfel încât, părăsind patul după trei săptămâni de zăcere, arăt mai mult a mumie decât a om. În vremea din urmă am mai căpătat durerea de urechi care-am mai avut-o când am locuit la Blanchin în Cernăuți. Această durere ține adesea ceasuri întregi și, dacă m-a apucat o dată în zi, nu mai pot nici gândi, nici lucra nimic ziua-ntreagă 1. De doctori, precum știți, nu poate fi vorba cu 2 mijloacele mele, singurele consilii ce le-am căpătat au fost de la elevii de medicină pe cari i-am întrebat. Aprinderea de mațe e ca și trecută, pentru că de vro trei zile iar am apetit, durerea de urechi cred că va înceta cu venirea căldurelor și cred c-or trece toate celea cu vremea. E drept că m-am și săturat de ele. Banii lunari vă rog a-i trimite nemijlocit după primirea acestei epistole — căci sânt cu [1v] desăvârșire lipsit în momentul de față. Afară de cauzele, lesne de priceput, cari-și au naștere în boala mea, se mai adaogă și scumpetea cea cumplită ce-a început a domni aicea. Toate celea costă azi cel puțin cu o a treia parte mai mult de cum costau înainte de un an, și la toate astea espozitia-i de vină. Așa se zice — dar eu cred că-i numai un pretext spre-a urca prețurile, căci până la espozitie mai e un an. Vă spun drept că trăiesc cu mare greutate. În momentul în care vă scriu aceste șiruri mă aflu în lipsă deplină de bani, așa încât voi trebui ca mâni să împrumut de la cineva, deși și împrumutarea e grea, căci cunoscuții mei, studenți ca și mine, n-au nici ei de unde.

Rugându-vă încă o dată să-mi trimiteți imediat bani, îmbrățișez pe 3 Șerban, pe Harieta (căreia-i mulțămesc pentru scrisoare), pe Matei, vă sărut mîinile și rămân cu iubire și respect al d-voastre supus fiu

Mihai

LUI EMINESCU

► Sibiana Mirela ANTOCHE

Eminescu...

Eminescu-i poezia scrisă-n dragul nostru cânt,
 Eminescu-i cerul, glia, dor de neamul nostru sfânt.
 Eminescu-i râul, ramul, tot ce mișcă-n țara asta,
 Eminescu-i vântul, valul ce alungă-n veci năpasta.
 Eminescu-i marea-n spume, e pământul strămoșesc,
 Eminescu-i limba noastră, graiul simplu românesc.
 Eminescu-i floare-albastră, păsări din bătrânul tei,
 Eminescu-i vers, Luceafăr, e Copoul din alei.
 Eminescu-i lacul, plopii și izvorul ce cuvântă,
 Eminescu-i veșnicia, raza lunii ce ne-ncântă.
 Eminescu-i glas de înger, stea din bolta înstelată,
 Eminescu-i vis de taină, e minunea revărsată.

L-aș învia pe Eminescu

L-aș învia pe Eminescu din tot alaiul său de sfinți
 Și versu-n tihnă să-mi boteze, nu pe averi și nici pe arginți,
 Nu pot s-aștept decât o viață, o alta n-am să-mi dăruiesc
 Și nici să-mi pierd vreodată urma și drumul să mi-l rătăcesc.

Un ram din blânda-nțelepciune i-aș da timidei mele căi
 Să pot purcede fără temeri, să trec și munți, să trec și văi,
 Să fie vis ce-l vreau aievea a se-mplini pân-oi muri,
 S-adun puterea-mi de-a-l aduce atât cât sunt și voi trăi.

Nu cred că viața-mi dă vreo șansă, dar nici nu pot a nu-ncerca
 Să chem întreg sobor de înger la sfat cu mine toți să stea
 Și când credeam că nu mai vine, atunci în vis mi-a apărut
 La masa mea de scris, o umbră s-a arătat și-a dispărut.

Și nu mi-ar fi deloc de-ajuns să-mi urmărească-n cer gândirea,
 L-aș învia de mii de ori să-și dovedească nemurirea,
 Ce-a fost să-mi fie dat să știe că plâng și râd în poezie,
 E dorul vieții mele cântec, e dor nebun, nebun de-a scrie.

REVOLVERUL LUI EMINESCU

Eminescu era un vechi „client” al serviciilor secrete austro-ungare, încă din 1870, în legătură cu pregătirea serbării de la Putna și cu articolele publicate în Federațiunea, pentru care a avut și un proces de presă.

Problemele se înmulțesc odată cu venirea poetului la București, redactor la ziarul „Timpul”. Articolele de ziar, adevărate diatribe la adresa Imperiului –Austroungar, grăbesc debarcarea lui de la ziar, odată cu așa zisa boală. Eminescu rămăsese cu prea puțini prieteni și cu mulți dușmani. În asemenea împrejurări e posibil ca el să-și fi luat măsuri de precauție, procurându-și un revolver. Să se fi simțit poetul că este hăituit de serviciile secrete austro-ungare și că vor să-l achite ?

În perioada bolii s-a dat zvonul că Eminescu ar fi fost înarmat cu un revolver, pe care l-ar fi purtat asupra lui.

Despre acest revolver au vorbit aproape toți biografuli poetului :

1909. Emil Gârleanu: „...Eminescu veni la Iași, abătut. – Nu stătu mult și-i ceti lui Creangă «Doina» scrisă la București. – Apoi, când se puse să se odihnească, scoase din buzunar un revolver mic și-l așeză pe masă. – La întrebarea lui Creangă, că de ce-l poartă, Eminescu răspunse: «Că îi era frică să nu-l ucidă cineva»” (Ion Creangă și Mihail Eminescu – v. Luceafărul, 1909, nr. 13, pag. 296).

Al. Ciurcu: „Să-l fi auzit pe Gr. Ventura istorisind cum a descoperit el primele simptome ale demenței bietului Eminescu. Relata refero.// Eminescu intrase în cofetăria Capșa și, postându-se în fața biroului unde era instalată d-na Capșa, începu o tiradă politico-socială-națională, ce puse pe gânduri pe Ventura, care se afla de față. (...)// La un moment dat, [Eminescu] începu să zbiere tare de tot și își încheie tirada, scoțând din buzunar un revolver și spunând:

– Și la toate astea nu e decât un leac: să împușc pe rege.

Gluma se îngroșa. (...) Ventura, văzând pericolul, dar mai ales spaima d-nei Capșa, se puse în fața lui Eminescu”, cu gândul „să pună mâna pe revolver, lucru ce nu reuși însă să facă, căci Eminescu învârtea revolverul cu multă energie și iuțeață.// Atunci Ventura recurse la o stratagemă. (...)

– ...Știi ce! Așa m-ai însuflețit și m-ai convins prin cuvântarea ta, încât mă unesc cu tine ca să mergem să împușcăm pe Vodă. Hai cu mine!..

Eminescu primi propunerea ...// (...)// Ajungând la Cotroceni, Ventura se prefăcu că ia informații și îi spuse lui Eminescu că regele a plecat de acolo de un sfert de oră. La înapoiere, venind pe Splaiul Dâmboviței, și trecând pe dinaintea băilor Mitrașevski, îi veni lui Ventura ideea că o baie i-ar face bine lui Eminescu și-l duse acolo, cerând o baie de puțină.// După ce-l instală în baie, Ventura se duse să înștiințeze pe prefectul Poliției” (Din amintirile mele – v. Adevărul, 17 octombrie 1911).

1932. G. Călinescu: „Fobii, timide deocamdată, îl încolțiau și Creangă privi cu clătănări din cap pe poet când acesta, vrând să se culce, puse pe măsută un revolver, zicând că-i era teamă să nu-l ucidă cineva” (Viața lui Mihai Eminescu, 1932, pag. 403).

1968. I. Crețu: „Cineva [Al. Ciurcu, precizează autorul într-o notă] povestește ... că Eminescu intră în cofetăria Capșa, «unde începu cu voce tare o tiradă politico-socială. Încheindu-și tirada, poetul, agitat, scoate din buzunar un revolver, zicând: «Și la toate astea nu e decât un leac: să împușc pe rege.» Văzând pericolul ...» (Mihail Eminescu – biografie documentară, 1968, pag. 372). I. Crețu nu pune la îndoială autenticitatea relatării lui Ciurcu.

1969. A. Z. N. Pop: „Se știe că, ajuns în garnizoana «Convorbirilor literare», el s-a dus îngândurat de-a dreptul la bojdeuca lui Creangă ... În camera povestitorului din Humulești, a prietenului dorit și, cu câțiva ani în urmă, de însorite zile, adormi cu revolverul lângă pernă, chinuit de obsesia atentatelor imaginare împotriva lui” (Amintiri..., 1969, pag. 146).

1972. I. Nica, Eminescu – structura somato-psihică. La paginile 182-3, autorul prezintă textul, fără comentarii, fraza introductivă arătând că îl socotește veridic: „Grigore Ventura descoperise primele simptome ale psihozei lui Eminescu, în împrejurările pe care ni le relatează Al. Ciurcu: [urmează textul]”.

1973. G. Munteanu: „...la Creangă, unde trăsesse, [Eminescu] scoase înainte de culcare un revolver și-i așeză la îndemână, explicând că destui au motive și pot încerca să-l omoare” (Hyperion I, 1973, pag. 304).

1994. N. Georgescu. Dă crezare spuselor lui Al. Ciurcu, din articolul căruia citează masiv, după care adaugă propria născocire: „Grigore Ventura reușise să i-l smulgă [revolverul], în cele din urmă lui Eminescu, ducându-se repede să-l arate doamnei Capșa ca să vadă și ea, mai bine, de ce armă era să moară” (A doua viață a lui Eminescu, 1994, pag. 46; Moartea antumă a lui Eminescu, 2002, pp. 77–78).

1999. Th. Codreanu: „La Iași, cu ocazia dezvelirii statuii lui Ștefan cel Mare, pe 6 iunie, poetul avea revolverul la el și i-l arătat lui Creangă, în care putea avea încredere, «explicând că destui au motive și pot încerca să-l omoare»

(Dubla sacrificare a lui Eminescu, 1999, pag. 96; Eminescu – Drama sacrificării, pp. 188-189).

Spre deosebire de toți cei mai sus citați, contemporanii lui Eminescu nu pomenesc nimic de revolver, deși avem toate motivele să credem că erau extrem de bine informați asupra adevărului. Nici Negruzzi, nici Slavici, nici Maiorescu, nici Caragiale (pe care Eminescu era foarte supărat, după legăturile lui cu Veronica), nici chiar doctorul Șuțu, nu pomenesc nimic de revolver. Să se fi ascuns Eminescu de ei ?

Să-i fi simțit că fac parte din acel complot mârșav care-l urmărea ?

De ce de revolver știau numai Creangă și Ventura, care zic că îl văzuseră ? Și cine-i luase acest revolver, după primele semne ale bolii.

Într-o discuție cu eminescologul Augustin Z.N. Pop care și-a închinat toată viața biografiilor celor doi poeți, am pus această problemă și l-am întrebat, dacă a avut sau nu Eminescu revolver. El mi-a relatat o poveste auzită de la apropiatii Veronicăi Micle, sub formă dubitativă (pe care o credea puțin plauzibilă și pe care nici nu și-a exprimat-o în biografiile poezilor, luând-o cu el în mormânt). În timpul bolii lui Ștefan Micle, fostul rector era vizitat de rude și de mulți prieteni. Venindu-i știri despre purtările Veronicăi prin așa-ziii oameni de bine, Ștefan Micle și-a pus în gând în nebunia lui s-o împuște. Micle avea revolverul mereu sub pernă până când i-l descoperă Veronoca. La întrebarea Veronicăi ce face cu revolverul, Micle i-a răspuns că se teme de prea mulți hoți care-i bântuie casa. Veronică Micle, știindu-l cu mintea rătăcită, îi ia revolverul și-l încuie într-un sertăraș. După moartea lui Micle la 4 august 1879, Veronica reia legăturile cu poetul. În noiembrie 1879, la numai trei luni de la moartea bărbatului, Mihai Eminescu vine de ziua lui onomastică (8 noiembrie) la Iași și o serbează împreună cu Veronica, scriind și pastelul „Stau în cerdacul tău...” Acum s-ar fi putut ca revolverul cu pricina să fi fost luat de Mihai Eminescu, fără știrea Veronicăi, care de altfel și ea avea de gând să se sinucidă cu acest pistol.

Realitate sau numai poveste, revolverul lui Eminescu rămâne o enigmă pentru istoria literară.

ESEU

CONSTANTIN AMĂRIUȚEI DESPRE METAFIZICA LUI EMINESCU (IV)

► Ștefan MUNTEANU

Lucrarea *Eminescu sau lumea ca substanță poetică* este continuată cu cel de-al treilea capitol, foarte interesant, intitulat *Starea absolută*, în care sunt ordonate trei microeseuri, puse în slujba apărării viziunii lui Eminescu.

În primul microeseu, numit *Cum M. Vulcănescu și C. Noica au „corectat” pe Eminescu*, este pusă problema. „Doi din cei mai iluștrii români din acest veac, atât prin competența lor în ale filosofiei (occidentale), cât și prin încercările de-a interpreta spiritualitatea românească pe plan metafizic – este vorba, desigur, de Mircea Vulcănescu și Constantin Noica – s-au încumetat să «corecteze» pe Eminescu sub pretextul că poetul național ar fi confundat unele concepte de uzaj filosofic – ba chiar și ideile, exprimate greșit (spun ei) în unele versuri (ca, de pildă, din *Scrisoarea I*), consacrate viziunii ontologice sau cosmologice” (*Eminescu sau lumea ca substanță poetică*, p. 73). Constatând această situație, C. Amărieuței mărturisește că nu este „indignat”, în schimb este surprins: „surpriza (ca să nu spun tristețea resimțită) a fost că lucrul se petrece tocmai în eseurile lor intitulate, respectiv «*Dimensiunea românească a existenței*» și «*Sentimentul românesc al Ființei*» lucrări importante pentru spiritualitatea românească (văzută filosofic). Or, cu Eminescu, cei doi gânditori aveau ocazia să descopere, nu banala aluzie la influența schopenhaueriană (și indiană) în ideile sale filosofice (pesimism, budism, etc.), ci ceea ce este original și profund românesc, pe plan metafizic, chiar dacă formularea nu are rigoarea *Discursului metafizic*” (*Idem*, p. 74). Și, în manieră sofistică, explicația continuă: „Într-adevăr, intuiția eminesciană pătrunde *dincolo* de stratul ontologic sau de exprimarea lor cosmogonică – unde ideile și exprimarea lor puteau fi împrumutate din Occident -, până la acea *Stare pre-ontologică* specifică metafizicii românești, ce permite polaritatea ontologică a Firei și a Ființei, adică a *Stării d’întâi* revelată (cosmic) sau manifestată (ca Lume)” (*Idem*, p. 74-75). Consecința? „M. Vulcănescu și C. Noica n-au sesizat acest fapt; atunci ei au corectat și au

modificat versul eminescian, socotind că el era greșit redat. Iată deci cum tocmai acești precursori de metafizică românească au ignorat rolul acesteia, și a lui Eminescu, desigur” (*Idem*, p. 75).

Cel de-al doilea text, din cel de-al treilea capitol, este îndreptat împotriva lui Mircea Vulcănescu. Este intitulat *M. Vulcănescu: starea absolută și timpul*. „Versurile eminesciene modificate de Mircea Vulcănescu, privesc dubla problemă a Stării absolute (ca pre-ontologie), și a Timpului (ca geneză de tip cosmogonic)” (*Idem*, p. 75).

În legătură cu „Starea absolută” trimiterea este făcută la următoarea opinie a lui M. Vulcănescu: „Nu ne putem opri să nu semnalăm aici dificultatea în care se află chiar marele Eminescu, atunci când încearcă să îmbrace, în trupul limbii românești, concepții străine de acelea ale neamului nostru, de pildă în versurile:

*Nu era azi, nici mâne, nici ieri, nici totdeauna,
Căci unul era toate și totul era una.*

Dacă «tot-de-a-una» înseninează într-adevăr «totul de a una», adică «totul dintr-o dată», atunci, în loc ca versul să zică, cum zice, ar fi trebuit să fie: «Nu era azi, nici mâne, nici ieri, ci totdeauna». Versul următor ar fi fost astfel, efectiv explicarea acestui «totdeauna», adică atunci când: «unul era toate și totul era una»; ci nu contrazicerea lui” (M. Vulcănescu, *Dimensiunea românească a existenței*, Ediția a V-a, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2009, p. 47).

În replică la această opinie, C. Amărieuței scrie: Analizate și comentate (filosofic) în paragraful intitulat «Ființa Ființei», cele două versuri eminesciene pun problema *Stării absolute* (ca un fel de «ființă pre-înfiițată»), cât și a raportului acesteia cu succesiunea temporală. (...) Înșelat oarecum în jocul poetic al lui Eminescu de întrebuițarea noțiunilor de «Unu» pentru exprimarea ideii de Tot și de Toate în starea lor pre-ontologică (cum o dovedesc mai multe poezii și unele texte până de curând *inedite*), Mircea Vulcănescu n-a sesizat că versul al doilea nu

descrie Ființa (*Eu, Etre, Sein*), ci tocmai această *pre-ființă* din care, în timpul cosmogonic, va ieși Ființa (mai precis, de la «a fi» la *Fire*, adică la revelația cosmică)” (*Eminescu sau lumea ca substanță poetică*, p. 75-76). Și argumentația continuă, în aceeași manieră sofistică: „Că versul respectiv (unul-una pentru toate-tot) evocă *starea d'întâi* ca expresie a acestei Stări absolute, n-avem decât să ne reamintim de versul din *Scrisoarea I* (pe care Noica îl citează «*La-nceput pe când Ființa nu era, nici Neființă*»), (adică pre-ontologie, pre-neontologie: o stare absolută, sesizată-intuită de conștiința poetului-filosof. În diferite poezii, Eminescu evocă această stare absolută ca «starea pe loc», intuită sau trăită în starea ecstatică. Pe acest «absolut», ca starea de «odihnă», de «repaos» - îl dorește poetul. Dar, oricum, acestei stări (versul al doilea) nu i se poate aplica temporalitatea inclusă de adverbul *totdeauna*. Eminescu, și nu Vulcănescu (cu al său «ci»), avea dreptate” (*Idem*, p. 76-77). Asemenea unui justițabil, C. Amărieuței dă verdicte severe, uitând că M. Vulcănescu a formulat doar o opinie, pe care ulterior a și nuanțat-o. Absurdă este și ideea că Absolutul lui Eminescu s-ar reduce la starea de „odihnă”.

Cu referire la „timpul cosmogonic” M. Vulcănescu este acuzat că a nesocotit starea atemporală din versul „*Nu era azi, nici mâne, nici ieri, nici totdeauna*” și „explică pe *totdeauna* (deși negat de poet prin «nici»), în sensul unei *veșnicii* care ar fi conforme cu pretinsa stare ontologică (cantitativ parmenidiană) din versul al doilea (când «*totul este dat, de-odată*»)” (*Idem*, p. 78). Cu alte cuvinte, Vulcănescu n-ar fi sesizat că spiritualitatea metafizică românească este polară. „Una este temporalitatea în ontologia arhaică – adică în Firea (de la «a fi») revelată (creată) «cosmic» -, alta este *noima* temporală, ca «petrecere» în timp și spațiu, din ontologia fenomenologică -, adică în Ființă (de la «fiența») manifestată (genetic intențional) în lumina Lumii” (*Idem*, p. 77). Ideea este că chiar dacă *totdeauna* a putut fi interpretat și ca o stare de veșnicie, este vorba despre o veșnicie aparentă. „Dar veșnicia (aparentă) a lui *totdeauna* – care nu-i «*tot deodată*» (lui M. Vulcănescu), - n-are nimic comun cu *starea pe loc* din această pre-ontologie a Stării absolute” (*Idem*, p. 78).

Nuanța lui M. Vulcănescu, pomenită mai sus, sună astfel: „Atunci ar fi apărut însă altă dificultate. Cum ar fi putut oare să identifice poetul, cu simțul lui adânc al limbii și al ideilor, confuzia tuturor lucrurilor în neantul inițial, din versurile următoare:

*Pe când pământul, cerul, văzduhul, lumea toată
Erau din rândul celor ce n-au fost niciodată –*

Cu termenul românesc: «totdeauna», care, cu rădăcinile lui și cu aceeași construcție ca *έν και πρῶν*, însemnează exact contrariul acestor versuri, adică inexistența neantului, ba chiar imposibilitatea lui, deoarece reprezintă tocmai permanența indestructibilă a ființei, iar nu nimicirea ei? (...) Aceeași reflecție ar putea-o sugera incongruența din versurile în care se spune că: pământul, cerul, văzduhul, lumea toată *erau* din rândul celor ce n-au fost *niciodată*, în care se vedește, de asemenea, neputința limbii de a exprima fără contradicție faptul că un lucru «să fi fost» și faptul de a nu fi fost «niciodată»” (*Dimensiunea românească a existenței*, p. 48-49). Comentând și această adăugire a lui M. Vulcănescu, C. Amărieuței își reafirmă opinia: „Și aici, versul al doilea evoca *starea anterioară ființării cosmice*. Și aici, Mircea Vulcănescu consideră că «*termenul românesc totdeauna... însemnează exact contrariul acestor versuri, adică inexistența neantului, ba chiar imposibilitatea lui*»” (*Eminescu sau lumea ca substanță poetică*, p. 79). După care adaugă: „Eminescu n-a evocat neantul, ci starea neființată încă, ceea ce nu-i același lucru (*La început, adică «înainte»* de Ființă și de Neființă)” (*Idem*, p. 79).

Și, pentru a-și întări spusele, C. Amărieuței revine asupra felului în care Eminescu înțelege cele trei extaze temporale: „Este evident că pentru Eminescu, cele trei extaze temporale nu sunt omogene. Și anume: Trecutul și viitorul aparțin gândirii (adică a Conștiinței de sine, ce a «*memorizat trecutul*» și-a «*proiectat viitorul*», într-un prezent de conștiință, subiectiv deci). În schimb, prezentul este concret (adevărat sau real pe plan obiectiv), el este viața (*praxis zilnic*), înscrisă în biologie, în sociologie, în istoria efectivă. Ba chiar și mai mult: prezentul pe care Eminescu îl identifică, repetitiv în poezia lui, cu atemporală «clipă», trimite la acea *stare pe loc* (căci *clipa*, în trama scurgerii timpului, joacă rolul limitei aristoteliciene între *trecut* și *viitor*), a unui ne-timp de ordin metafizic: starea («o clipă») de absolut. Astfel, temporalitatea eminesciană, dovedește originalitatea românească, unde Timpul este neconținut creat (hrănit) de *starea absolută*, permițând sinteza (ca prezent concret) a viitorului și a trecutului” (*Idem*, p. 79-80).

Cu aceeași severitate judecă C. Amărieuței și punctele de vedere formulate de filosoful C. Noica, în microeseul *C. Noica: starea absolută și cosmogonia*.

În ce privește *starea absolută*, filosoful din Paris afirmă: „Ca și Mircea Vulcănescu, Noica – probabil influențat de autorul «*Dimensiunei*» -, nu acceptă existența unui *neant* ce ar precede Ființa. Care, în această calitate, ar permite geneza Ființei

-, de fapt a Cosmosului (căci: *ex nihilo, nihil est*)” (*Idem*, p. 81).

Despre ce este vorba? În studiul *Haos și neant la Eminescu*, Noica face următoarele observații, perfect justificate: „Dintr-o perspectivă românească, așadar, vom spune că ființa nu se ivește din, sau nu se opune la ceva de ordinul neantului; se ivește din haos și se opune acestuia. (...) Ori de câte ori la începutul lucrurilor este conceput neantul, el descumpănește gândirea și se dovedește a fi o falsă problemă (așa cum s-a văzut, poate, în cazul problemei lui Heidegger, «de ce există ceva în loc de *nimic*»). Neantul nu are sens decât la capătul lucrurilor. Ele *intră* în neființă, sfârșesc în ea; neființa este doar încetarea ființei, dar nu o realitate care să o țină în cumpănă (Cel mult poate fi o experiență de conștiință pentru naturile așa-zis «metafizice».) (...) Doar poeticește termenul de neființă are putere de sugestie și singură poezia, sau cine știe ce teologie riscantă au ce face cu ideea unei neființe de la începutul lucrurilor și apoi însoțitoare a ființei. Așa se face că, sub influența mai ales a gândirii indiene, Eminescu a putut da uneori neființei o expresie poetică deosebită și titluri filosofice mai mari decât merita ea. Dar nici el nu invocă neființa, în ceasul când trebuie să dea, fie și poeticește, o construcție filosofică, mai organizată, chiar dacă pe model indian – așa cum se întâmplă în *Scrisoarea I*:

«La-nceput, pe când ființa nu era, *nici neființă*...»

La început era haosul. Gândirea nu are de dat socoteală cum e cu puțință ființa în fața neantului; ea dă socoteală cum e cu puțință în fața haosului. Într-un sens, ea trebuie să poată spune: «Dați-mi haosul și vă arăt cum e cu puțință o lume»” (*Sentimentul românesc al ființei*, Editura Humanitas, București, 1996, p. 62-63).

În fața acestor observații logice, C. Amărieuței își reia echilibristica: „Noica se face că n-a înțeles ceea ce Eminescu descrie în versul acesta. (...) Constantin Noica echivalează în interpretarea sa pe același «început» cu ideea de *Haos*. (...) Deci: nu mai există stare absolută, nici Neantul, ci numai un *Haos* precedent din care se trage Ființa. Un fel de-a gândi ca Anaxagoras, ce vroia ca *nous*-ul (gândirea) să intervină punând ordine – adică Cosmos – în acest *tohu-bohu* de elemente... haotice” (*Eminescu sau lumea ca substanță poetică*, p. 81-82). După care urmează: „Tot așa, Noica se face că n-a înțeles atât de profund, prin intenția (preontologică) a lui Eminescu ce precizează natura stării (absolute) de «la-nceput»: «*Când nu s-ascundea nimic, deși tot era ascuns*». (...) Pe acest «nepătruns», poetul îl experimentează des ca «stare pe loc»: o stare

care n-a devenit *Starea d'întâi* a ontologiei arhaice (Fire-Cosmos) și nici *Starea d'întâi* a ontologiei fenomenologice (Ființă-Lume). O *stare absolută*, originală spiritului românesc, un pur «sentiment» al eternității. Așadar, Noica a făcut din «începutul» (preontologie) haosul premergător Ființei. Lichidând (superficial) Neființa cu o explicație de tip bergsonian, tot așa de superficială (pe plan ontologic) ca identificarea preontologiei cu haosul cosmogoniei genetice” (*Idem*, p. 82-83).

Acuzații grave aduce C. Amărieuței lui C. Noica și în legătură cu felul în care înțelege cosmogonia eminesciană (*Idem*, p. 83): „După modificarea adusă de interpretări și asimilări nejustificate, a versurilor din *Scrisoarea I*, Noica trece la cercetarea semantică a altor versuri, consacrate procesului cosmogonic. Este cazul, arată el, a acestor două versuri (pe care, din nou, profundul gânditor roman, se face de-a nu le înțelege în spiritul gândirii eminesciene):

Umbra celor nefăcute nu-ncepuse-a se desface,
Și în sine împăcată stăpânea eterna pace!...

Opinia lui Noica (*Sentimentul românesc al ființei*, p. 64) sună astfel: „Sub obsesia consecvenței de gândire, cineva ar putea închipui (și o intervenție de acest fel a fost sugerată, chiar dacă nu în termenii de aici) că versurile au fost greșit redade sau că, în orice caz, o ușoară corectare a lor le-ar pune în armonie cu începutul. Într-o altă versiune, s-ar putea închipui că versurile ar fi mai potrivit redade astfel:

«Umbra celor nefăcute *nu-nceta* a se desface,»
«Și în sine *neîmpăcată* stăpânea eterna pace».

Iar comentariul lui C. Amărieuței devine ironic, poate chiar nepolitic: „Noica dă impresia de-a nu cunoaște leit-motivul ethosului eminescian, al acestei «*sete de repaos*», al dorului pentru starea «*eternei păci*» pe care o intuiește în *Starea absolută* de «*la-nceput*» (și care nu-i Neființă, fie ea de tipul Nirvanei: stingerea vieții). Făcând din starea pe loc – starea de odihnă al Nepătrunsului – un dat cosmic (mai precis: haotic), Noica dă impresia de-a insulta pe Eminescu” (*Eminescu sau lumea ca substanță poetică*, p. 84).

Acest capitol, al treilea, se încheie cu un fel de concluzie arogantă: „Desigur, Mircea Vulcănescu și Constantin Noica rămân, pentru noi, adevărații precursori ai metafizicii românești (și nu Blaga al cărui merit, imens, este cultural), deși, și unul și altul, l-au «corectat» pe Eminescu. Prea multă filozofie occidentală, prea multe diplome străine, riscă să ducă în întuneric pe gânditorul român” (*Idem*, p. 85). Mai adaug la această concluzie și o frază din

nota 15 a capitolului: „Vulcănescu (deoarece ținea o conferință) și Noica (ce scria pe timpul regimului anti-Heidegger) uită să citeze pe inspiratorul lor (Bergson, de pildă) în problema Ființei”.

Cel de-al patrulea capitol se intitulează *Dorul de veșnicie (Ambiguitatea existențială)* și cuprinde tot trei texte: 1. Apriorismul omenesc; 2. Ne-veșnicia omului; 3. Esența Veșniciei. Se subînțelege că toate încearcă să stabilească o conexiune între spiritualitatea metafizică românească și lirica eminesciană. Cert este că demersul este condus în așa manieră încât să-i confirme propria teorie.

În *Apriorismul omenesc*, C. Amărieuței pleacă de la două versuri:

*Noi nu avem nici timp nici loc
Și nu cunoaștem moarte.*

Prilej pentru a formula următoarele două întrebări: „Care este natura acelei existențe pentru care condiția timpului și-a spațiului nu joacă un rol? Aduce oare Eminescu, posibilitatea unei structuri existențiale ce fixează pe *ins* în veșnicie, ferindu-l astfel de moarte?” (*Idem*, p. 91). După care, anticipând esența răspunsului, continuă: „Răspunsul despre firea existenței veșnice nu trimite la Dumnezeu; ci ne reține în lume. Căci numai aici omul poate fi o existență în sensul de conștiință a stării sale de-a fi” (*Idem*, p. 91). De unde rezultă că întrebările enunțate nu-l vizau pe om, ci pe Hyperion. „Nu este oare o contradicție între existență și veșnicie? Nu este oare omul tocmai firea prin excelență ce-a dat – la originea lumii – starea sa de veșnicie pe-o existență trecătoare, însă conștientă de-a fi? Iată ce trebuie să vedem mai întâi: acest *apriorism omenesc*. Momentul sau esența acestui schimb. Pe urmă numai, vom înțelege veșnicia lui Hyperion” (*Idem*, p. 91-92).

Așadar, să vedem, „momentul sau esența” acestui schimb. Cred că cele două aspecte pot fi clarificate mai bine dacă sunt puse în conjuncție, întrucât mă interesează și „momentul” și „esența”. Oricum, despre moment ni se spune deja ceva: „la originea lumii”. Probabil că, în viziunea autorului, de acolo derivă și apriorismul omenesc, deci esența condiției umane. Fapt este că explicația lui C. Amărieuței este amplă, greu de urmărit și puțin benefică pentru cei interesați de creația eminesciană. Simplificând lucrurile aș putea spune că autorul vrea să ne lămurească, spre exemplu, asupra deosebirii dintre un copac (firescul-pur-și-simplu) și un om (firescul ca firesc sieși). „Deci: ori de câte ori ne vom întreba despre trecerea de la firescul-pur-și-simplu la conștiința de firesc-în-Fire, vom observa că datul ontologic este mai întâi: un melc, un copac,

o stea. Aceste ontologii rămân firești și simple stări; conștiința despre starea lor, este în schimb un plus pe care-l are un alt firesc pur și simplu, și care este, ca «firesc-pur-și-simplu» conștient de ontologiile din jur. Acesta este Omul. (...) Din starea sa pur și simplu, el este o stare *determinată* să fie ceea ce este. Un firesc ce știe că-i firesc, nu este firesc ca atare, ci *firesc ca firesc sieși*” (*Idem*, p. 93). Apoi aflăm: „Firescul-ca-firesc, în metafizica românească, este *omul ursit*. El este conștient de predestinarea sa de-a fi știutor de sine *pentru* a ști ce sens capătă celelalte stări firești rămase pur și simplu în Fire” (*Idem*, p. 94). Consecința? „În *ursire*, noi vedem apriorismul omenesc, și anume: a) de-a fi pierdut veșnicia, câștigând existență între limite de timp și de loc; b) de-a fi predestinat spre a pe-trece această existență” (*Idem*, p. 95). Altfel spus, prin *ursire* omul se îndreaptă spre firescul din exterior, integrându-se în lume, dând o *noimă* (un sens) existenței. „Veșniciei firii, riscul omului ursit i-a preferat istoricitatea lumii. Aceasta este o veșnicie de soartă” (*Idem*, p. 96).

Pornind de la aceste explicații, destul de ezoterice, C. Amărieuței îi atribuie lui Hyperion o natură dublă: „O dată el este un om ursit lumii, dar tocmai de aceea doritor de o stare de veșnicie-de-om; (...) Și altă dată un om nefiresc – un fel de dat ontologic în afară de risc, o «veșnică minune», deci *ne-ursit*, așa cum sunt și stelele și copacii și melcii” (*Idem*, p. 98). Concluzia? „Între riscul de-a fi om, adică ursit a fi un *firesc ca firesc sieși* și riscul de-a fi a-om, adică *ne-ursit*, un «firesc pur și simplu», iată toată semnificația veșniciei acestei quasi-structuri existențiale eminesciene” (*Idem*, p. 98). Se subînțelege că trimiterea este făcută la dubla natură a lui Hyperion. Numai că, singurul merit al acestei explicații vine de la strădania de a-l ține pe Eminescu în imediata apropiere de spiritualitatea metafizică românească. Oricum, eu prefer imaginea plăsmuită de Zoe Dumitrescu Bușulenga: „Optând pentru un erou mitic de felul lui Hyperion, Eminescu introducea în tipologia operei sale un personaj născut din elementele contrarii, din Uranos și Gy, din pământ și cer (după mitologia elină), condamnat deci prin origine la un echilibru precar al ființei, între latura de lumină celestă, uranică, și cea de întuneric teluric, pământesc. Prin însăși natura sa, eroul putea cădea ori se putea înălța, după cum prevala în el un aspect sau altul al dublei sale naturi. Pe de altă parte, Hyperion (Ca și Lucifer, de altfel) aparținea primei generații de divinități, primei creații, fiind părintele și sursa luminii (a Soarelui, Lunii, Aurorei în unele variante mitologice) și ca atare considerându-se părtaș la creație, vrednic de demnitatea supremă a demiurgiei. Și din aceeași alcătuire din contrarii, din polaritatea structurală, i

POESIS

VALENTINA BALABAN

Grădina Maicii*(sonet)*

Țară și grădină, Maica o închină
 Harta-n semn divin, sub un cer senin
 Icoană sublimă, cu scut de Lumină
 Munți și Mare-nchin, Tricolor anin.

Grai din colț de rai, din răstimp doineai
 Glia e-o comoară, doru-i primavară,
 Datini vechi păzeai cu viteji de plai
 Strămoșii luptară, pentru mândra țară.

Muzica și versul, bardul Eminescu,
 Dunărea albastră-n valsul de măiastră
 Pe-un arcuș maestru, ne-ncântă Enescu,

Cruce-n Caraiman, oglindită-n neam,
 Babele țin tonul, energii în OMUL,
 Zămisliri pe-un ram, Grădină, Adam...

Eminescu-n dor...

Pe crâmpeliul gândului, perla poeziei
 Comorile sufletului pe făgașul gliei
 Rime țeș maestru, Eminescu-n dor
 Clopoței din astru, tainici prin fior
 Geniu prins în mreajă, magică iubire
 De-un Luceafăr...vrajă întru nemurire
 Rugă-n coborâre, lunecare-n rază
 Nemurirea rece, blând îl luminează
 El...neînțelesul, iubitor de ghidușii
 Pana-n tuș afundă spre poeme mii
 Din eternitate-i geniu printre stele
 A călcat pe moarte-n scriituri rebele.

Luceafărul străluce

Lumina care-a răsărit
 sub teiul cu iubire,
 a nemurit în pana sacră
 prin graiul ciocârliei,
 de-o lungă cale ce-a urmat
Luceafărul străluce
 răsare-n visul infinit
 din dorul prins pe cruce...
 Un geniu răstignit în har
 speranța e firească
 români, barzii din prezent,
 în Eminescu să iubească!

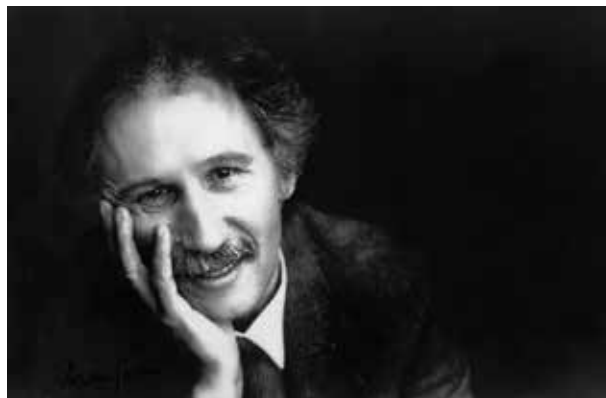

PROFIL

CAZUL SORESCU

► Adrian Dinu RACHIERU

Cercetând lista „nobelizaților”, cu destule „prezențe nedumeritoare”, Laurențiu Ulici încercase cu ani în urmă un exercițiu ludic-corectiv, semnalând un șir de „absențe regretabile”. Avansând contra-propușerile sale (o sută de nume) de „posibili Nobel” până la finele veacului trecut, criticul îl „vedea” drept câștigător, în anul 2000, pe Marin Sorescu (v. *Antologia Nobel contra Nobel*, 2 vol., editura *Cartea Românească*, 1988). Din păcate, profeția nu s-a împlinit; dar ideea a circulat și șanse, se pare, ar fi fost! E drept, în ediția a doua (Ed. *Du Style*, 1998), criticul intervine cu modificări, candidatul nostru fiind, după dispariția lui Sorescu (m. 1996), Nicolae Breban. Mai încoace, discutând despre „nobelitatea literaturii române”, Ion Simuț observa că în volumul lui Kjell Espmark, nu figurează nici un nume românesc pe lista eligibililor (v. *Premiul pentru literatură. Un secol cu Nobel*, Editura ICR, 2003), risipind abundentele informații „folclorice”. Totuși, recent, ziaristul craiovean Ion Jianu, bănățean la obârșie, dă la iveală un volum de conversații „cu și despre Sorescu” (v. *Marin Sorescu, în anticamera Nobel*, Editura *Gracious Light / Lumină lină*, New York, 2018), tipărit la Craiova, prefațat de Eugen Simion și postfațat de George Sorescu, sperând să lămurească o chestiune delicată. Sunt acolo pagini confesive, o colecție de interviuri, Ion Jianu încercând să tragă de limbă pe cei intervievați în efortul de elucidare / desecretizare a unei cabale dâmbovițene. Ar fi vorba de uneltirile a trei poeți, nume importante (nedivulgate), a căror lucrătură malefică ar fi blocat succesul sorescian în cursa pentru Nobel, grăbind, însă, „lucrarea nenorocului”, cum scrie Eugen Simion. Probând, încă odată, rolul „eficient” al oculte românești. Propus în două rânduri (1983, 1992), *nobelibilul* Sorescu s-a bucurat, așadar, de o tenace „defăimare colegială”, dar și de o zvonistică înfloritoare, brodând harnic pe acest subiect. Ion Jianu recunoaște, cu o prudență de înțeles, că „nu are date” (certe), probate cu documente, iar George Sorescu mărturisește că „se evită darea lor în vileag” (a celor trei care s-au adresat Comitetului Nobel). Singurul care se

încumetă să pătrundă în hățușul acestor băsniri este Nicolae Iliescu, transparentizând – prin inițiale – cele trei invidioase personaje „complotiste”. Dar *Nobel contra Sorescu*, cum suna titlul inițial (provizoriu) al anchetei lui Ion Jianu, se încheie în coadă de pește; dincolo de zgomotul chibiților, lansând judecăți locale, inițiativa jurnalistică, reanimând „o poveste balcanică”, nu lămurește nimic. Sorescu, convin interlocutorii (rânduiți alfabetic), a fost aproape de Nobel, știind – notează Norman Manea – „a-și gospodări șansele”. Noica îl invita, în 1981, la cumînțenie; Cornel Ungureanu sugerează, dimpotrivă, că dacă introvertitul Sorescu ar fi dat, prin 1988-89, declarații anti-Ceaușescu, „lua numitul premiu”. Încât, strict din acest punct de vedere, avem parte de o anchetă ratată; desecretizarea e amânată. Altminteri, volumul e doldora de informații prețioase, utile celor care vor investiga opera celui care, ispitit de „poezițe” și mânat de un „daimon plăsmuitor”, s-a vrut *scriitor total*. Dovedindu-se, se știe, și un bun strateg: demontând mecanismele textuale, simțindu-se bine „printre cărțile altora”, cultivând versul liber pentru a fi mai ușor de tradus.

*

Azi, mai degrabă ignorat decât contestat, deși, altădată, se bucura de o largă popularitate (audiența întreținând, inevitabil, suspiciunea facilității), cu un bun instinct al pieței literare (observase N. Manolescu), făcând o figură aparte

în cadrul generației, șaizecistul Marin Sorescu s-a bătut pentru reinventarea poeziei. Congenerii, în contextul neomodernismului nostru, redescopereau, cu entuziasm, filioanele liricii interbelice; mânat de impulsul înnoirii („Am vrut să mă schimb pe unul mai bun”), antitraditionalistul Sorescu, considerând că poezia noastră este „volatilă”, „decolorofilizată” etc., voia să o apuce *pe alt drum*. Dincolo de versificația circumstanțială (la începuturi), oferta sa, permeabilă, depoetizând motive care au făcut școală, reîmprospătând vocabularul poetic „umil”, folosind masiv oralitatea și narativitatea îl definește drept poet de avangardă, e drept, fără furii demolatoare. Încât, *marca Sorescu*, regenerând lirismul, stârnind febra imitativă, cultivând prozaismul, intertextualitatea, cotidianitatea, banalul etc., ne obligă să recunoaștem în prolificul autor *un optzecist avant la lettre*. Cu observația esențială, la îndemână, că avem de-a face cu un caz aparte, refuzat de optzeciști! Celui „mai bun scriitor postmodern” (cum opina Ion Buzera) îi datorăm un precursoriat *nerecunoscut*, ceea ce ar explica, parțial, tăcerea care îi însoțește posteritatea.

Să ne amintim că junele Sorescu trezise interesul lui Călinescu, notând insolitul textelor (v. *Un tânăr*, în *Contemporanul*, 1964). Această „ștampilă augustă” (cf. Alex Ștefănescu), evident, l-a consacrat ca poet. Aruncându-și ochiul pe încercările soresciene, „divinul critic” – cu o intuiție de zile mari – descoperea *fantasticul lucrurilor umile și latura imensă a temelor comune*; să recunoaștem, observații de uz obștesc acum, prefigurând *acea nouă formulă lirică*, ieșind din negurile dogmatismului, subminând convențiile și înviorând lirismul autohton. Adevărat, debutul său nu a fost strălucit. Cum primul volum (*Singur printre poeți*, 1964, cu o *Prefață* de Marcel Breslașu) era o colecție de parodii în registru minor, reconstituind („caricatural”, sesiza Ion Pop) stilurile unor poeți în vogă, persiflând uzanțele confortabile, securizante, veritabilul debut se va consuma un an mai târziu (*Poeme*, 1965). Dar poetul se exprimase deja ca epigramist (*Viața studentească*, 1957) și era angajat al secției de critică de la *Luceafărul* (1963-1965); mai mult, un manuscris (schițe) fusese retras de la o editură, anterior apariției volumului de parodii, trecând în revistă o deconcertantă paradă de stiluri.

Chiar în anul debutului, Eugen Simion (v. *Gazeta literară*, nr. 12/1964) făcea remarcă posibilei „fuziuni” între atitudinea lirică originală și spiritul polemic. Același critic semnala substratul tragic al imaginarului sorescian, scoțând *efecte* imprevizibile prin „schimbarea unghiului de percepție” a faptelor, deturnarea sensului și *răsturnarea* concluziei, „luminând planuri ascunse”. De fapt, anunțata

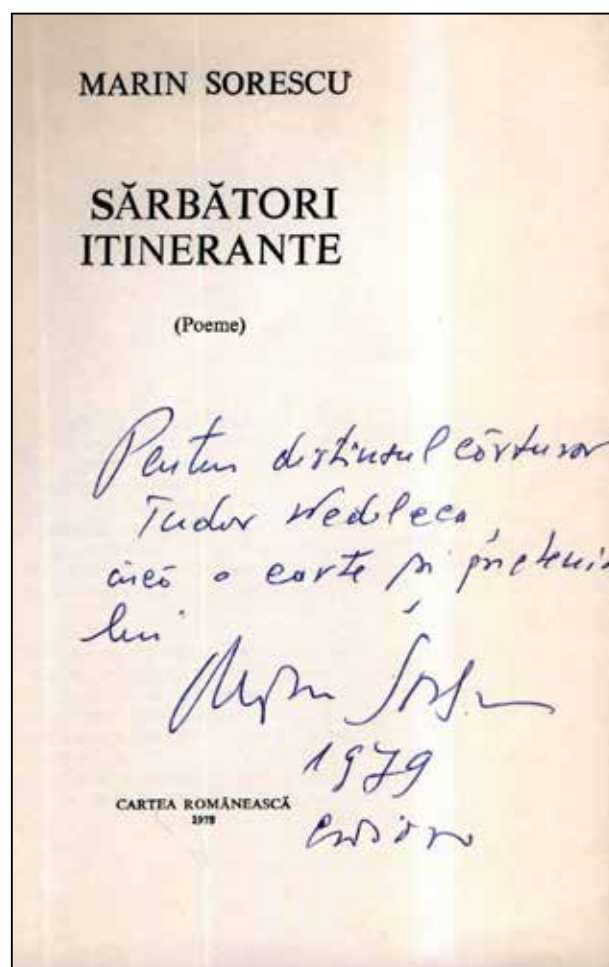
schimbare a „unghiului de vedere” (v. *Spectacol*) confirma, dincolo de facilitatea înșelătoare, că pentru Marin Sorescu poezia este „o artă care doare”. Fantezismul ironic, tentația calamburului, degradarea simbolurilor, desolemnizarea temelor mari convin și converg jocului; iar infiltrarea sugestiilor grave, șocante, a neliniștilor celui care se sprijină „pe taifun” și scrie „pe cutremure” (v. *Creație*) căutând *sensul* („ieșirea”), spulberă vălul de iluzii, pregătind declicul. Ideea că poetul se mișcă „în limitele aceleiași formule”, cu riscul autopastișării, nu bloca accesul direcției „mai grave”. Ceea ce chiar s-a întâmplat, coborârea în cotidian nealungând filosofarea și vederea *dincolo*. Vorbim, desigur, de o metafizică învăluită sub năvala prozaicului, de materia primă „umilă” folosită (regândind locul comun și inventariind spaime, gânduri, tristeți), de inocența pierdută. „Capcanele” sorescianismului au pus în încurcătură comentarii. Pe bună dreptate s-a vorbit de o *dublă mișcare*, antrenând „mecanismul silogistic” și mascând tragismul prin bravadă; adică, de o denudare la scara cotidianului și, complementar, de o investire cu potențe magice, sub incidența fabulosului (cf. Iulian Boldea). Poetul-șaman, parodistic, ins simplu, marginal, de o modestie netrucată în viața obișnuită, inventiv, întreprinzător, mobil, iubea spectacolul subversiv, demistificând actul creator și subminând mitul mării poezii. S-a vrut un scriitor complet, anexionist, dovedind *proteism stilistic*, încercându-se în proză, critică, dramaturgie și traduceri, cheltuind inteligență și umor. Curios, de o mare timiditate, stânjenit în „societate” (nefiind om „de lume”), s-a bucurat de o imensă popularitate, intrând, nemeritat, în eclipsă în epoca postdecembristă.

Bătând lumea în lung și lat, *Sorescu-mondialul* (cum era ironizat de amici) a trudit la a-și oferi o „dimensiune planetară”. Expediat sub răutăcioasa etichetă de „poet ambulant”, tradus masiv (și în suedeză, încă din 1974!), propus pentru *Nobel* (iscând gelozia confrăților bărfitori), el a fost considerat „compromis” tocmai fiindcă a călătorit mult în vechiul regim! Au intrat apoi în joc contestări interesate, motivate politicește (interludiul ministerial), ținând de ceea ce Cristian Stamatoiu numea într-un eseu „asupra liricii soresciene” (*Cariul din „limba de lemn”*, Ed. *Tipomur*, 1995) „patologia receptării”, firește prea îndatorată „subtextului zilei”, în plină „căpierre” postrevoluționară. Ca spirit migrator, diaristul încropea „ciorne de viață”, notații rapide ale unui spirit ascuțit, transferate în jurnale „sărate”, fără a crede în valoarea lor literară, mizând însă pe complicitatea publicului. Trăgând „lozul ghinionist” de a fi român (v. *Năpasta*), suportând prigoana întreținută în jurul

celor implicați în „mișcarea transcendențială”, interzis și supus embargoului („au făcut în jurul meu pustiu”), poetul oltean s-a redresat rapid. Avea, indiscutabil, „geniul relațiilor” (cf. Marian Popa), foarte grijuliu cu *existența externă*, surclasant prin anvergura talentului. Jubilat, digresiv, vervos, Sorescu se manifesta liber, chiar dacă – mărturisirea într-un interviu – relația autor-cenzură a fost „o relație permanentă”. Citit, adaptabil, permeabil, imprezvizibil, neceremonios, taciturnul și timidul Sorescu brusca, trecând granița antipoeziei, tabieturile de percepție. Curios, întrebător (neavând timp de răspunsuri), inventiv și derutant, spiritul sorescian nu iubea fixismul / fixarea; iubea comunicarea, cultiva dialogul complice, prezidat tiranic de „voința efectului” (poanta). Firește, sub masca aparentei simplități, a ironismului sprintar, surdinizat, insolit, apt de regenerare; ca dovadă, și doctoratul său amânat două decenii (*Insolitul ca energie creatoare*, 1992), explicând, astfel, sursa creației sale. Acest „cinic al poeziei” (cum l-a văzut Mircea Martin), pictor de succes (confundat chiar cu Picasso!), avea să ne surprindă, iarăși, prin ciclul *La liliaci* (1973-1998), tras în șase volume, fructificând experiența „rurală” a autorului. Ne întâlnim cu o lume văzută „din pânțele ei”, preciza poetul, prezentând realist-naiv, ca într-un veritabil documentar etnografic, *spectacolul vieții*. O poezie orală, epicizată, aglutinată, concretă, limbută, antilirică, purtând ecouri biografice; o narativitate pletorică, „plebeiană”, cu iz evocator, invitându-ne într-un univers muzeistic (expresii idiomatice, obiceiuri, porecle), închipuind o monografie sentimentală.

Ultimul Sorescu, „diferit”, traversând ani grei de vrajbă scriitoricească, pus la zid, bolnav etc., este un observator ținut la pat; își narează agonia, încât *Puntea* poate fi o *carte a morții*, de un tragism integral (cf. G. Dimisianu). Boala se „încuibase” și, în plină solitudine, captiv al suferinței, poetul, sperând într-o zi „mai blândă”, renunță la pletorism, pitoresc, succulentă. Inserțiile reflexive încearcă a esențializa imaginarul, *comprimând existentul*, nota Daniel Cristea-Enache. Față de Nichita Stănescu, incontinent, sedus de abstractizare, împingând poezia în ininteligibil, Sorescu reprezintă celălalt pol al generației, ivită, s-a spus, într-o „conjunctură stelară”, dorind „democratizarea” liricii prin colocvialitate, epicizare parodică, transparența simbolurilor, dezvăluind articulațiile și mecanismele textuale etc. Altfel spus, sperând în „înzdrăvenirea” versurilor, ca „spectatori sănătoși ai lumii”. Din păcate, *visul nobelitar* rămâne, și în cazul Sorescu, un vis...

Tudor Nedelcea, un apropiat colaborator („față la față”) oferă informații prețioase despre *universalul Marin Sorescu* (vezi, de pildă, *Printre oameni și cărți*, vol. V, Editura TipoMoldova, 2019). Aflăm despre hărțuiala la care a fost supus cel bântuit de spaime și „rele presimțiri” în legătură cu meditația transcendențială, „fenomen încă neexplicat pe deplin”, constată exegetul, jurnalul sorescian livrând „pagini kafkiene”. Falsul „complotist” fiind *salvat* în cele din urmă, se știe, de Adrian Păunescu. Sau despre repetatele tracasări (fiind în vizorul Securității) ori tăbăceala „vizionărilor”. Piesa *Există nervi?* era, în ochii lui Miu Dobrescu, prim secretar la Dolj, „o porcărie”. Spiritul migrator („cobilițar”) i-a adus alte necazuri, suspectat pentru întâlnirile și relațiile construite în timp, ajungând în „anticamera Nobel”. Dar „răzbunându-se” pe ingrații contemporani prin aparițiile postume, știind că la noi „prostia e harnică” (v. *Japîta*, 1999). Avertizându-ne în acea faimoasă cerere de demisie din Uniunea Scriitorilor (1991) că „n-a făcut școală de disidenți de câteva luni” precum atâtea „pușlamale” (bucurându-se de un „noian de drepturi”); dar ne rămân cărțile la care a trudit, consfințind victoria creatorului-maratonist. Fiindcă „a fi scriitor pur și simplu îmi este de ajuns”, preciza Marin Sorescu.

REMEMBER

MIHAI URSACHI SAU HOHOTUL MARELUI LOGOS

► Daniel CORBU

În acest an, unul dintre marii poeți de limbă română, Mihai Ursachi, ar fi implinit 78 de ani. Cum timpul n-a mai avut răbdare, poetul a plecat spre satele cerești, la poporul stelelor, acum cincisprezece ani, în primăvara lui 2004.

Poet profund metafizic, ultimul mare neoromantic al secolului liric douăzeci, cum ne place să-i spunem acestui practicant asiduă al *eironului*, (desigur în binecunoscutul sens al lui Novalis, acela de a da banalului un prestigiu misterios, iar finitului o aparență infinită), Mihai Ursachi a așezat Poezia în directă legătură cu *Sacrul* și cu *Misterul Absolut* însușindu-și astfel postura de sacerdot al spiritului, cu deplină încredere în *Inspirație*. Avem credința că și respectul față de inspirație (atitudine adânc romantică înfîlțită azi la tot mai puțini poeți ai lumii) l-a ferit de grafomanie. Nu s-a îndepărtat de esență, de picătura magică sau de acel *spiritum verbi*, cum însuși o spune.

În niște vremuri destul de ostile creatorului adevărat, poetul trăitor în „mahalaua celestă Țicău” a lașilor, cu un aer de prinț extravagant, de ultim vlăstar al unei familii nobiliare, distant față de oricine și grijuliu față de orice privire vandală, a instituit un comportament deosebit al artistului, o distincție care impunea respect și ținea la distanță pînă și pe activiștii rutinați. A impus, prin urmare, modelul artistului dogme, de prejudecăți, de ideologii. Astfel și-a căpătat, în lumea literară, renumele și calitatea de Magistr, prin ținuta sa intelectuală impecabilă, prin discursul erudit despre filosofie și arte, în perioada în care atît de prestant s-a autointitulat „*Padișahul întregii Melancoliei, / împărat al Singurătății de Sus și de Jos, / stăpînitor absolut al regatului Dor / și Prinț Senior / al Tristeții*”. Mai tîrziu, poetul avea să se autodefinească cu totul altfel: „*Acesta e autorul, el duce pe umăr un crin ca pe-o pușcă. / Astfel înarmat, tot ce există îl mușcă / Adeseori spune: „o, slăbiciune, / numele tău este artă. / Fiind deci atît de ridicol și slab, întreprinderea lui e deșartă, / întocmai ca a zidarului, fratele său, / care a vrut să clădească o piramidă-n Țicău. / Dar mai cu seamă, ora îi pare tîrzie, și mult îi e teamă / că vremea nu-i pe măsura uneltelor sale modeste. / Deci plin de mîhnire el vă propune această poveste*”. Prin urmare, o poveste. Acest mare făuritor de mistere ne propune mereu o poveste, mereu o altă poveste lirică. O *essentia nobilis*.

Fascinat de cultura germană, ca și Eminescu în urmă cu un secol, în special de filosofia clasică intruzionată peste tot în artă, Mihai Ursachi ne propune prin poezia sa un *vademecum*, o lirică inițiativă de mare rafinament, de gestică largă, cu înălțări cosmice, un fel de exortație dincolo de limitele realului. Aproape toți comentatorii poeziei lui Mihai Ursachi, de la Laurențiu Ulici, Doinaș, Manolescu, A. Sorkin, Dan Mănucă și pînă la mai tinerii Friedrich Michael și Mircea A. Diaconu au presupus în spatele operei sale poetice o solidă cultură filosofică. De altfel, Magistrul absolvise Facultatea de filosofie, dar și pe cea de limbă germană, știa ceva latină și avea acces la marii filosofi în limba lor. Citea și recitea. Odată a spus: „Recitindu-l pe Hölderlin, mă despart de Heidegger” sau „În America, pe plaja din La Jolla, l-am citit vreo doi ani pe Heidegger și m-am dezgustat de el”. *Symposion Nigrum, Primăvara socratică, Monomachia sau lupta lui Iacov cu cele două legi, Poemul de purpură* și multe altele sunt poeme cu o vădită încărcătură filozofică. Totul pornește de la „tăcerea enigmei” din „inelul arheic”, circumscris pătratului stihial, circumscris, la rîndu-i, de cercul ființării. Poetul e cel care distilează gloria lumii, pentru a obține gloria gloriei, adică *gloria Dei*, a cincea esență, din cele patru care se transmută circular din una în alta. Trinitatea sacră este compusă din escațiile primordiale Unul-unic-unitor și Multiplul-în-Unu, legate între ele prin Marele Logos. Noi am putea

fi doar hohotul Marelui Logos. Cum spune poetul într-un eseu, „Poezia există pentru că Ființa este în sine ironică”, iar „ironia radicală este ontologică, pentru că Ființa este ironică”.

Chiar dacă e convins că „Ființa în sine nu-și dezvăluie esența”, Mihai Ursachi va continua să creadă alături de Martin Heidegger din *Erläuterungen zu Hölderlins Dichtung* că „poezia este menirea ctitoritoare a Ființei – nu o spunere oarecare ci aceea prin care toate acestea ies în deschidere, despre ceea ce discutăm și dezbatem în limbajul cotidian”. Pentru el, poezia e act sacerdotal, e ceremonial șamanic. Să-l ascultăm: „*Magia și alcoolul vieața mi guvernează,/ pe care-am început-o studiind filosofia,/ anatomia, dreptul și vai, teologia./ dar negăsind în ele nici liniște nici bază.// Sacrificai Venerei și-am zis: oricum o fi ea,/ sublimă ori sordidă, în trupu'i se ascunde/ misterul fără nume și coapsele'i fecunde/ în spasmul ca o moarte conferă veșnicia.*” (*Magie și alcool*). La Mihai Ursachi, referințele biografice sunt topite în text, devenind componente ale poveștii magice, ca în acest poem de sorginte baladescă: „*Trei frați pătați/ s'au pornit la pădure:/ unul la lemne,/ unul la semne,/ cellalt să'ndemne.// ...Erau albăstrele pe ceruri și'n lunci tămîioară,/ la vremea cositului, zorile'n rouă,/ pe luna cea nouă/ frații pătați au plecat ca să moară./ ...Vremea cositului, roua bocitului...// Unul și-a luat o povară'n spinare./ tot lemne ușoare,/ tot lemne în floare,/ tei cu frunza mare./ „Să fie, a zis,/ pentru cei petrecuți întru vis.”* (*Trei frați pătați*). Sau: „*Noi, Mikado al pădurii instituiem,/ din clipa aceasta, ordinul sacru/ al Crizantemei de Aur./ Splendida Noastră Maiestate/ îl înălțăm pe dulăul Nostru Azor,/ pentru credință, deșteptăciune și vitejie,/ la rangul de Cavaler/ al Crizantemei de Aur.*” (*Edict*).

Poezia ademeneste viața, viața adună poezia. Povestea, simbolurile, parabolele, proiecțiile în ideal, totul formează o mitologie, mitologia ursachiană. Mihai Ursachi ar fi fost disponibil să scrie *Țiganiada*, *Ierusalimul eliberat*, *Evgheni Oneghin*, adică să poeticească lungi și ademenitoare povești, dar timpul epopeii e demult trecut. Povestea însă vine de peste tot: „*Într'un lac din județul Suceava/ s'a găsit un mic animal tubular/ în interiorul căruia se bănuiește/ c'ar fi desenată harta peninsulei Kola/ pînă în cele mai mici amănunte.*” (*Descoperire lacustră*). Altădată, tot ceremonialul liric este pus magistral în mișcare pentru o scurtă, extrem de scurtă întâlnire cu domnișoara Gabriela Șerban într-o expoziție de pictură: „*Ce melancolice goarne legănau universul în/ după-amiaza de toamnă în care străin/ și stingher rătăceam printre turnuri și case.../ Dar Gabriela Șerban nu știa/ că cerul anume din goarnele sale sunase/ singura mea întâlnire cu ea./ Desigur că înainte de asta milenii/ s'au drămuț, chiar Napoleon a murit/ și multă vreme la denii/ eu serile mele m'am dus fericit./ Dar Domnișoara – ochii ei faruri/ violacee în noapte - ca dintr'un somn*

m'a trezit./ Domnișoara eternă, leită, nepăsătoare de multele ei avataruri./ Cauza straniei sale prezențe, a întâmplării, a fost și acuma doar ea./ părea că o știe prea bine, deși nicidecum nu știa/ și deși a durat doar o clipă, un neînsemnat amănunt./ era hărăzit cu strictețe să afli că este, să știe că sunt./ Lumile ei, viețile ei, pentru dînsa erau suveniruri stinghere./ cu pisicuțe angora și jucării pe un iaht de plăcere/ în nebuloasele, de mine în veci nepătrunsele sfere./ iar lumile mele erau labirinturi impure/ cu fumegînde făclii și scule străvechi de tortură./ spre care-o striga în neștire o nostalgie obscură./ Acolo, în sala cu nuduri profund suedeze./ nerușinat încîlcite, vernil la culoare și puțin cam obeze./ Domnișoara înaltă, frumoasă, avea ceva militar./ de june cadet cartofor, ce anume, m'aș întreba în zadar./ ceva citadin și rural totodată, în fine, s'a oprit chiar la cel mai obscen/ dintre nuduri, l-a cercetat cu priviri delicate, experte./ în vreme ce sîngele meu se urcase la ten,/ căci presimțeam că'n curînd o voi pierde./ Am vrut să îngaim ca o scuză, ea mă fixă curioasă/ (era atît de frumoasă)/ apoi se'ndreptă amuzată către o carte/ cu iscălituri și impresii, a scris ceva englezește și-apoi/ s'a scufundat între viață și moarte/ în frunzele care plouau peste noi.// Dar vouă de toată istoria asta nici că vă pasă.”

(Poem despre domnișoara Gabriela Șerban și despre unica noastră întâlnire la o expoziție suedeză de pictură). Același ceremonial liric, ceremonial care-l particularizează întru totul pe Mihai Ursachi îl întâlnim și în memorabilele poeme *Din reveriile Domnului R* (I și II), *Agentul neantului*, *Talismanul*, *Naturforschung*, *Răpirea lui Narcis*, *Jilțul verde*, *Missa solemnă*, *Odaia gingașei iubiri* ș.a.

S-a spus despre poezia lui Mihai Ursachi că e o poezie „îndrăgostită de propriul ei discurs” (Ioan Holban). Poate că așa este. Dar cu orice poezie originală, autentică, se întâmplă astfel. Născîndu-se dintr-o iluminare și o revelație misterios demiurgică, primește totdeauna și forța contemplării de sine. Spune poetul: „*Vai, vai, ce fruct să fie acesta./ cu miezul mai mare decît coaja?/ Ce fruct e acesta./ care trecîndu'și de margini./ învăluie Oceanul, Pămîntul, ca pe o nucă/ și sfera de cristal a Comorii?/ Și ființînd*

nesfârșit de afară, dincolo de sine,/ găoacea lui stă în mijlocul miezului/ și îl mărginește...” (Fructul oprit). Spune: „Eu sunt măsura/ cuvintelor, verbum verborum.” Și mai spune: „Poezia nu’i o brătară de aur/ Poezia nu’i frunzuliță de laur/ Poezia cu solzi de balaur// Poezia nu’i o caleașcă/ Poezia nu este plească/ Poezia când vrea să te pască// Poezia nu’i un ceasornic/ Poezia nu’i ornitorinc/ Poezia ce sfișie spornic”. Și iarăși spune: „Fără teamă, fără speranță voi povesti povestirea. Așa cum a fost și/ cum s-a întâmplat”. Și: „Noapte de veci pentru cel răstignit în el însuși...”. Gesturile poeziei lui Mihai Ursachi sunt largi, ceremonia și viziunea neoromantice, tonul profetic. Să cităm doar două fragmente din *Poemul de purpură*, pe care-l considerăm cel mai profund text liric scris de Mihai Ursachi și care poate figura în orice antologie de poezie a lumii: „Faptele mele de aur s’au petrecut sub imperiul/ deșertului. Mari piramide/ au privegheat împlinirea destinului. Și mai ales/ au fost glasuri de crini ai cîmpiei, ca un vaer,/ sacre versete rostind, pomenirea/ celor de-a pururi nefăptuite, gloria lor/ oficiind’o psalmodic în singurătățile/ Sfinxului.// Dar nu despre-acestea e vorba, ci despre/ beția de sînge virgin, despre frunza/ străpunsă cu sulița, despre

Daniel Corbu și Liviu Ioan Stoiciu

capul iubit/ rostogolindu-se tandru la gleznele mele./ S’a săvîrșit întru deplina/ înstăpînire-a deșertului. Craniul iubit/ l-am prefăcut în pocal pentru cultul/ celor inexistente...”; „Pe drept sau pe nedrept? Pe drept sau pe nedrept./ Mai întîi a fost dat la călău ca să’i taie mîinile amîndouă./ Au căzut ca doi pești pe-o movilă de mîini. Aceasta e soarta captivilor, asta/ e soarta mîinilor lor. După o lună’i tăiară/ brațele pînă la cot. Aceasta e soarta țilharilor./ Mai apoi îi tăiară și limba, căci așa se cuvine sperjurilor./ Ochii i-au scos cu pironu’nroșit, ispășindu-și astfel necredința./ Gîtuirea i s’a făcut pe’ntuneric, cu struna arcului melodios.// Căci asta e soarta celor ce s’au născut.”

Nu putem încheia acest scurt excurs al nostru fără a semnala un motiv prezent în toată lirica lui Mihai Ursachi: călătoria. Ca și la Eminescu sau Hölderlin, călătoria este cu precădere astrală, la ea participă tot universul: „Împodobită cu florile morții,/ icoană de lacrimi, primește tămîia.../ Se năruie cerul – zăvoarele porții,/ sunt eu, am venit, aleluia.” (*Missa brevis*). Sau: „O, goarnele nunții mă cheamă degrabă, / trăsura e jos, mai încet, mai încet.../ - De cînd te aștept, multiubite, acum sunt o babă,/ iar tu, bag de seamă, aduci a schelet...” (Nuntă în cer). Sau: „Făclii din ceara vieții aprindeți, și cunună/ de chiparos și laur gătiți pentru-necatul/ ce cîrmuie prin stele Corabia nebună” (*Missa solemnă*). Dar cel mai spectaculos poem al călătoriei, scris în scenariu ursachian supra-realist este *Spre steaua carnagiului*, în care poetul se imaginează călătorind prin intermundii călare pe un vierme: „Treceam - cîtă vreme - pe lîngă limanuri,/ prin intermundii, tărîmuri inferme,/ fără opriri la cereștile hanuri,/ căci vai, călăream pe un vierme.// „De ce, întrebai albiciosul meu cal,/ a trebuit să mă nasc pentru tine, iar tu/ pentru ce m’ai ales?” Infernal/ ondulîndu’și spinarea, tăcu.” Și de ce n-am așeza între poemele călătoriei pe cel mai scurt și mai popular, adică *Post scriptum. Transversaliile mari sau cele patru estetici. Poezie pe care a scris-o magistrul Ursachi pe cînd se credea pelican?*: „Un om din Tecuci avea un motor/ dar nu i-a folosit la nimic”.

Cititorul avizat poate observa cu ușurință că prima carte publicată de Mihai Ursachi în 1970, *Inelul cu enigmă*, conține toate datele poeziei pe care o va scrie în următorii ani, fiecare poem adăugîndu-se ca o piatră la celestul său templu poetic. Inelul cu enigmă era de fapt viziunea misterului iluminat periferic. Casa poetului e de lumină și mister. El se autonumește școlar întru melancolie și poartă un ghiozdan cu tăblițe hitite. Cum am observat, rodul e imaginat cu miezul mai mare decît coaja. De aceea poetul caută mereu „o formulă spre dezlegarea formulelor”. El descoperă *legea levitației universale*, reușește să strunească *mașinăria de foc a destinului* și să descifreze *cîntecul trist al căluțului de mare (Hippocampus)*.

Prin poezia pe care a scris-o Mihai Ursachi a realizat în limba română o *Zidire* spirituală de neclintit.

ESEU

PRACTICA ȘCOLARĂ A IDENTITĂȚII NAȚIONALE

► Mircea PLATON

Înainte ca practica școlară să reflecte pagini de istorie, a reflectat chiar istoria în desfășurare pentru că practica școlară a avut de suferit din pricina războiului care, începând din vara anului 1916, a dat peste cap viața cotidiană a sistemului de învățământ românesc. Învățătorii și profesorii secundari au fost înrolați și mulți au murit pe front. Elevii nu au cunoscut nici ei o soartă mai ușoară. Retragerea din fața trupelor germano-austro-maghiaro-turco-bulgare a însemnat, pentru copiii care au pornit din sudul țării înspre Moldova, un episod de cumpănă și coșmar.

Alexandru I. V. Socec notează că, mergând pe jos prin ploaie înghețată și noroaie, trecând prin sate părăsite și lipsite de provizii, din convoiul de 2000 de copii porniți din București spre Moldova, la Huși au ajuns, abia târându-se, 47 de copii¹. Fiica lui Nicu Gane, Elena Emandi, scrie că, de-a lungul drumurilor, "vedeai adesea și copii morți de frig și de foame, părăsiți pe câmpiile înghețate de mamele lor, cari în goana nebună nu avusese nici timpul să-i îngroape și să le însemne mormântul cu o cruce la căpătâiu [...] mulți copii și tineri mai ales, evacuați în grabă de frică să nu fie prinși de dușman, veneau pe jos tocmai din fundul Olteniei și Munteniei, cu hainele zdrențuite, cu ghețele bucăți în picioare, abia târându-se prin ploaie și noroi. De multe ori, ajungând în oraș, cădeau pe străzi istoviți, cu ochii stinși, cu mintea percutată și-și dădeau sufletul înainte de a li se putea da vre-un ajutor"². Emandi mai notează și că graba de a se refugia din fața invadatorilor i-a făcut pe românii din sudul țării să intre în purgatoriul gărilor: "Se strivea lumea prin gări ca să apuce trenurile ce veneau atât de ticsite că mureau adesea acolo copii înădușiți și trebuiau să le arunce cadavrele pe fereastră"³. Gara din Iași devine pentru ieșeanul N. A. Bogdan imaginea unui cerc al Infernului dantesco, un fel de deltă feroviară: "Marea piață bazaltată a Gării semăna a un iarmaroc asurzitor, în care capetele de oameni, de animale și bocceluțe, ori lăzile ce circulă, formează o pânză neagră – nu ca fața Mării Moarte – ci ca acea a unei mări infernale, în care scăzând apa, i se vede fundul,

populat de vietăți stranii, ce seamănă a reptile, a zoofite – o puzderie de animale hibride, o roire, în sfârșit – numai a aglomerație omenească nu! Vuiete surde, răgete de animale, trâmbițe militare sau de automobile, țipete de vizitii sau de copii, injurii sau blesteme, chemări disperate ale unora ce-și rătăcesc în mulțime pe cei ai lor, completau haosul asurzitor și spectacolul infernal al zvârcolirilor celor îngroziți de urgia neașteptată ce cădea asupra lor [...] Nimeni nu ascultă, nimenea nu vrea să știe de ordine sau pază, nimenea nu se întreabă măcar ce tren e acesta care vine, ori celălalt care pleacă... Toți de pe peron dau navală la porțile încă închise ale vagoanelor, toți vor să sară într-un tren sau altul, cu toate că din cel întâi nu s-a scoborât încă nici un călător și la cel de-al doilea se văd toate ferestrele, ușile și acoperămintele pline de oameni în uniforme, ori plini de cai, trăsuri, sacale și diferite obiecte militare. Cei ce năvălesc mai întâi sunt împinși cu ușile sau cu brațele de cei din tren și dați îndărăt peste cei dindărătul lor. Cei mai din urmă, ferindu-se de carambol, cad și se izbesc în cei ce urmează. Noi răniți, noi porunci, noi sudalme, noi țipete de oameni striviți sub picioarele mulțimii, care nu mai impresionează totuși pe nimene, fiecare căutându-și numai de interesul său de a se urca într-un vagon cu orice preț, fie și cu acela al vieții sale. O zbucnire de țipete mai puternice într-un capăt al peronului și o mișcare mai grăbită a mulțimii se produce deodată, în momentul când convoiul trenului din față se pune iar în mișcare. Toată lumea amuțește pentru moment; mulți vor să alerge într-acolo de unde vin țipetele mai groaznice – dar îngrămădeala nu le îngăduie. Comandantul Gării și cu câțiva jandarmi își fac loc cu greu în acea parte.

– Ce e acolo? – întreabă cu putere un ofițer zdravăn și înalt, a cărui voce domină peste mulțimea clocotitoare.

– Nu-i nimica! – răspunde un jandarm urcat pe o drezină de bagaje. O femeie, cu un copil în brațe, a căzut între roțile trenului și au fost sfărâmați de istov!

– Bine, bine! răspunde Comandantul. Dați drumul trenului tot înainte!⁴

Alți copii, elevi organizați în trupe de cercetași – existau aproximativ 12000 de cercetași în România anului 1915 –, au luat parte la efortul de război al României ca observatori ce avertizau populația Bucureștiului asupra raidurilor aeriene germane, telegrafiști, curieri, sanitari, funcționari ai statului, agenți de poliție și de pază, lucrători în școli sau cantine, în gări, unde au primit trupele și au fost puși să aline suferințele răniților sau ca băieți de redacție la ziarul lui Nicolae Iorga, *Neamul Românesc*, și ca distribuitori ai cărților dăruite de Academia Română soldaților și răniților⁵.

Pe de altă parte, școala românească a făcut eforturi pentru a-și continua, în teritoriul românesc rămas liber, misiunea. De exemplu, pentru a nu întrerupe anul școlar al cercetașilor refugiați în Moldova, la Solești, Vaslui, s-a apelat la memoria adulților care însoțeau copiii, la cunoștințele profesorilor pensionari, la manuale vechi, la tot ce s-a putut pentru ca, pe durata refugiului în Moldova elevii să nu piardă anul școlar.

Institutorul Petre R. Petrescu descrie, într-o broșură din 1918, eforturile făcute în 1917 pentru a pune pe roate o școală normală mixtă la sat, în comuna Vuțcani din județul Fălciu de atunci, județul Vaslui de astăzi. Petrescu notează că școala respectivă a fost una dintre cele 40 de școli înființate printr-un ordin al Ministerului Instrucțiunii în noiembrie 1917. Din 56 de candidați, școala din Vuțcani a primit 33 de elevi: 21 de băieți și 12 fete, cu vârste cuprinse între 13 și 17 ani, dintre care doar 5 copii din comună, restul fiind ori din satele dimprejur, ori din rândul copiilor refugiați. La momentul deschiderii școlii, nu se știa dacă elevii vor avea rechizite, sediu, hrană, manuale sau, de fapt, o țară. Nu se știa unde vor sta, în condițiile în care în comună erau încartiruite două regimente de artilerie grea și Petrescu a trebuit să meargă prin sat în căutare de familii cumsecade care să ia în gazdă și să păzească de eventuale abuzuri ale soldaților elevii și, mai ales, elevele. Lipsa de manuale i-a silit pe elevi, notează Petrescu, să copieze lecțiile, ca să aibă de pe ce învăța. În ciuda războiului, elevii școlii normale și-au dus la bun-sfârșit studiile, încununându-le cu trecerea examenelor de sfârșit de an⁶.

Ce ne învață, pentru a ne întoarce la practica școlară, aceste exemple? Că românii au făcut, în trecut, mari sacrificii și pentru școala, și pentru țara lor. Pentru că știau că nu poate exista țară fără școală, națiune fără cultură. Astăzi, sunt unii care pun sub semnul îndoielii și țara, și școala ei. Ni se spune, cam din aceleași zone, că trebuie să renunțăm și la identitatea națională, și la cea școlară,

la ceea ce constituie substanța educației - adică a procesului prin care se structurează identități, personalități capabile să stea pe picioarele lor.

E prea mult naționalism și prea multă învățare pe de rost, ni se spune. Prea mult naționalism învățat pe de rost. Ar fi mai bine, suntem îndemnați, să o lăsăm mai moale și cu identitatea, și cu învățământul de tip clasic. De vreme ce identitățile sunt fluide și multiple și valorile sunt relative, ar fi mai bine să abandonăm identitatea și procesul prin care e structurată ea – adică educația - în favoarea liberei expresii a totalei inocențe: a totalei inocențe în privința istoriei, a inocenței în privința clasicilor literaturii naționale și universale, a inocenței în privința a orice nu există pe un ecran mic cât palma sau mare cât un perete și nu e color și în mișcare.

Marea Unire, ni se spune din aceleași surse amplificate mediatic până la un soi de ubicuitate care ambiționează să confere obiectivitate propagandei, a fost rezultatul unei întâmplări: de fapt, România era o țară prost condusă, cu o elită politică iresponsabilă și coruptă. Marea Unire a fost un "noroc" datorat "contextului". Românii nu au avut niciun merit.

În râvna lor de a eradica naționalismul românesc, propagandiștii acestor idei păcătuiesc împotriva adevărului istoric și, în plus, își taie singuri craca de sub picioarele activismului lor civic-oengist. Pentru că, de fapt, Marea Unire a fost rezultatul unui anumit context pe care Ionel I. C. Brătianu a putut să-l speculeze și pentru că negociase la sânge cu reprezentanții marilor puteri înainte de a implica România în Marele Război. România Mare a fost rezultatul unor eforturi militaro-diplomatice care i-au permis echipei lui Ionel I. C. Brătianu să speculeze, voluntar și inteligent, un anumit context. Mă mir cum de, în graba lor de a submina orice urmă de mândrie națională, activiștii "norocului imperial" (voi reveni imediat asupra acestei sintagme) care ar fi dat peste România nu sesizează că versiunea fatalistă promovată de ei slujește tocmai "corupților", "incompetenților", "penalilor" lor inamici. Pentru că, dacă România Mare a fost rezultatul unor noroace care au dat, din când în când, peste diverșii "penali" (să nu uităm că germanofili de la București cereau judecarea și condamnarea lui Ionel I. C. Brătianu și a membrilor guvernului său pentru criminala/penala "incompetență" și "corupție" de care au dat dovadă "târând" țara în război), atunci toate activismele civico-antipenale de acum nu își au rostul pentru simplul motiv că "merge și așa". În loc să privilegieze o lectură în cheie voluntarist-competentă a istoriei României și a marilor ei realizări din trecut, activiștii românosceptici privilegiază tocmai fatalismul și bălțirea, promovând ideea că așa am fost noi tot timpul, ontologic. Parcă ar fi Ion Iliescu în 1990, care

ne spunea că vom afla adevărul despre cine a tras în români în decembrie 1989 atunci când vom afla și cine l-a asasinat pe JFK, pentru că așa e politica, plină de mistere.

Ceea ce e interesant este că ideile promovate de activiștii civici și românosceptici - adică faptul că România Mare a fost rezultatul unui noroc și, a doua, că în anul Centenarului trebuie să accentuăm nu naționalismul etnic, ci patriotismul civic, care ar fi trebuit să stea la baza României Mari – sunt specifice imperiilor care comprimă națiuni diferite sub aceeași ordine constituțională și care pretind că nu au intrat în posesia coloniilor ca urmare a unui efort susținut de expansiune, ci doar ca "noroc" al istoriei (vezi de exemplu ideea imperiului care "i-a căzut în poală" britanicilor).

Înainte de a deveni o realitate politico-administrativă, idealul unirii românilor a existat în pagini de carte. Înainte de a fi rezultatul unui război, România Mare a fost rezultatul unei culturi, al unei tradiții de gândire care merge de la cronicari, prin cărturarii Școlii Ardelene și constelația de scriitori de la *Convorbiri Literare*, în manualele școlii lui Spiru Haret. Unirea de la 1918 a fost rezultatul unei conștiințe naționale în numele căreia s-a luptat, s-a murit și s-a trăit – frumos, nu bine - sute de ani. Școala, pentru a-și realiza menirea, are a se bizui tocmai pe acest tip de permanențe, are a le da

copiilor, într-o lume în continuă și uneori bezmetică mișcare, un sistem de orientare bazat pe marile constelații și pe stelele fixe ale tradiției culturale ale României și ale continentului de care tocmai istoria ne leagă. Sunt sigur că, dacă am educa generații după generații de elevi discutând cu ei despre modul în care elitele românești de la 1856-59, 1877-78 și 1916-18 au negociat cu marile puteri în interesul românilor, nu ne-am mai mulțumi cu atât de puțin de la anemicii noștri guvernanți (de toate culorile) și ignoranța lor opoziție românosceptică.

Note:

1. Alexandru I. V. Socec, *Zile de restriște din anii 1916-1918 și episodul din bătălia de pe Argeș* (București: Institutul de Arte Grafice "Tiparnița", 1928), 68-69.
2. Elena Th. Emandi, *Din anii de durere. Pagini trăite* (Bârlad: Tipografia C. D. Lupașcu, 1919), 80-81.
3. Emandi, *Din anii de durere*, 78.
4. N. A. Bogdan, *Iașul, leagăn al unirii neamului românesc (1916-1918). Reminiscențe și însemnări*, ed. îngrijită de Liviu Papuc și Olga Iordache (Iași : Timpul/Convorbiri literare, 2018), 34-35.
5. Vezi Bogdan Popa, "Copii la război. O sută de ani de la refugiul cercetașilor (1916-1918)", *Revista Bibliotecii Academiei Române*, Anul I,nr.2, iunie-decembrie 2016, p.61-69.
6. Vezi Petre R. Petrescu, *O experiență școlară: o școală normală mixtă la sat* (Iași: Pavel Suru, 1918), 3-8, *passim*.

**Aș vrea să văd acum natala mea vâlcioară
Scăldată în cristalul pâraului de-argint.
(Din străinătate)**

Fotografiile care ilustrează prezentul număr al revistei au fost preluate din portofoliul expoziției „Univers eminescian“ de Șt. Andronache, majoritatea acestora fiind realizate, în anul 1989, atât la Ipotești cât și în împrejurimile Tecuciului.

PRIETENI DIN BASARABIA

AVALANȘA

► Acad. Nicolae DABIJA

Orice călătorie e importantă pentru mine în măsura în care adun impresii.

Îi povestesc la Salzburg lui Ion Deaconescu că cele mai-de-neșters amintiri le am din ore de după miezul nopții, când orășenii dorm. Atunci metropolele au o viață a lor pe care n-o poți vedea la lumina zilei.

Așa am rămas cu o impresie spectaculară la Moscova, când în Piața Roșie m-au abordat doi bețivani blajini, care m-au invitat plini de taină să fiu neșters Al Treilea în ritualul magic „Ha троих” și, deși beau doar ca să mă distrez, cel mai înduioșat am fost când partenerii mei m-au dus să bem ultimele picături de pe fundul unei sticle, cumpărată de la un taximetrist, chiar pe pragul mausoleului lui V. I. Lenin, între doi soldați care stăteau de gardă și care ne-au urmărit cum sorbim votca, așa cum le cerea instructajul, fără să clipească.

Altădată, am ieșit dintr-un hotel din Atena să mă plimb și am înclieat afișe, oferindu-mi benevol serviciile, cu un grup de anarhiști greci până s-a făcut dimineață.

La Bogota m-am fotografiat cu trei columbieni, care au făcut-o cu plăcere fără să-și scoată cagulele, după ce spărseseră o bancă sau aveau de gând s-o facă, nu am înțeles prea bine ce mi-au spus, pentru că comunicam cu ei gesticulând cu o mână, iar cu o alta răsfoiam un ghid de conversație român-spaniol.

Eram la Salzburg, unde sosisem cu o zi mai devreme la o conferință științifică pe teme ecologice și aveam o zi liberă.

Prietenul român, căruia îi povestisem cele de mai sus, mă ispitește la micul dejun:

– Între impresiile pe care le-ai adunat, mai este loc de una?

Și-mi spune că colegii noștri austrieci Hans Lebert, marele ecolog, și Harald Holz, poet și autor de romane SF, propun să ne deplasăm împreună în Alpi, munți care încep de la marginea orașului, ca să studiem la fața locului consecințele nefaste

ale încălzirii globale, la o cabană construită în scop științific chiar în calea avalanșelor.

Rămân încântat de propunere.

Hans vine cu un BMW cu roți înfășurate în lanțuri plate, prevăzute pentru drumurile înzăpezite din munți.

După câteva ore de drum ajungem la o cabană de la poalele Alpilor austrieci.

Din pragul ei se văd ca-n palmă albul de zăpadă al norilor și albastrul de cer al zăpezii de pe versanți.

Cabanierul, Herr Jörg, amicul lui Hans, ne propune câte o pereche de schiuri, ca să inaugurăm o pârtie. Ea încă nu e autorizată, de aceea nu are funicular cu care să aburcăm muntele la revenire decât pe jos. „În două ore sunteți înapoi”, ne asigură proprietarul pârtiei.

Renunțăm și alegem să luăm cina, deși ora e de prânz, dar aici, atunci când e iarnă, înserarea cade pe la amiază.

Un taraf alcătuit din doi țigani, adus special cu elicopterul din orașul lui Mozart, ne cântă doine de-ale noastre în limba germană:

Doina süBes Lied,

Wenn ich dich höre

Werde ichi nicht mehr geben.

Interlocutorii încearcă să ne convingă că e o doină ecologică.

La un moment dat dă buzna peste noi cabanierul, care ne strigă alarmat:

– Liniște! Tăcere!

Taraful dispăre în grabă.

– Ce s-a întâmplat? întrebăm.

Her Jörg ne spune în șoaptă:

– A tunat. Iar când tună în munți e semn că poate porni dintr-o clipă în alta avalanșa.

– Plecăm! Îmi face semn amicul meu și ne ridicăm în picioare.

– Nu v-aș sfătui să porniți, ne avertizează cabanierul cu voce stinsă. S-ar putea să vă prindă avalanșa pe drum. Aici sunteți în siguranță.

Hans devine și el șoptitor.

Ne explică faptul că construcția e o cutie de beton, prevăzută special pentru avalanșe. Că anul trecut, alunecarea cea mai grozavă a secolului a smuls-o de la locul ei și a aruncat-o într-o prăpastie cu tot cu turiști, dar ea și-a păstrat configurația intactă.

Când s-a topit zăpada și macaralele au așezat-o la loc, a fost prinsă în mai multe maldăre de fier forjat, ca nimic să n-o mai clintească din loc. Geamurile? Sunt din sticlă antișoc, cu componente antiglonț și se închid pe dinăuntru. Răsufilăm ușurați.

– Eu mă duc să parchez mașina în garaj, ne mai zice Hans, anunțându-ne că o va face, din motive de securitate, fără să pornească motorul, fiind împinsă de către cabanier și de cei doi lăutari.

Când revine, proprietarul ne repartizează camere separate. Dar din solidaritate ne culcăm cu toții în una cu patru paturi.

Cabanierul ne roagă, pentru orice eventualitate, să nu mai vorbim unul cu celălalt.

Avalanșa pornește din munte și de la o înjurătură.

Toți știu asta, și vorbesc în șoaptă.

Câinii stau în cuști cu boturile legate.

Chelnerii umbăcălcând pe vârful degetelor.

Avalanșa poate începe și de la un scârțâit de podea.

În celălalt an avalanșa pornise dintrun strănut.

– Data trecută am stat sub zăpadă o lună, ne șoptește proprietarul. Până au dat peste noi salvamontiștii. Acum sper să ne găsească mai repede.

Am fost serviți cu bere de Bavaria, în halbe de cinci litri, ca-n Evul Mediu, la lumina unor lumânări.

Am adormit după miezul nopții.

...Am auzit-o prin somn.

Venea.

Zăpadă multă amestecată cu stele. Și cu nori, prinși sub sulurile uriașe. Brazii groși se rupeau din calea ei ca niște bețe de chibrituri.

Fumul din cămin se înspăimântă și intră prin horn înapoi în camera care se umple pe dată de neguri dese.

Cubul de beton se răsuci de câteva ori, ca un câine în jurul țărșului de care îi e prins lanțul, dar rezistă.

Avalanșa ne scufundă undeva la fundul pământului.

– De deasupra ne apasă câțiva kilometri de zăpadă, ne-a spus Hans, care râdea mereu ca să ne sperie.

Dar cubul i se împotrivi cu demnitate.

Când forfota avalanșei s-a domolit, cabanierul aduse în cameră un butoiaș cu bere și mai multe rotocoale de salam vienez, anunțându-ne plin de optimism:

– Sinopticienii ne spun că primăvara în acest an va veni aici la 10 aprilie.

Deci, în mai puțin de o lună, calculă dânsul. Dar mâncare și bere avem suficient, credeți-mă.

Ion, mare amator de bere, se arată încântat.

Dar abia băuserăm halbele uriașe pe jumătate, că răzbește până la noi un huruit înfundat de motor.

– Se aud tractoarele de dezăpezire, presupunem noi.

Cabanierul reconfirmă bănuielile noastre:

– Așa e. Numai că ele vin dinspre cer.

Erau câteva elicoptere, cu mai mulți salvamontiști înarmați cu lopeți. În câteva ore aceștia dezgropară hogeagul, făcut special larg – 2 x 2 – de către proiectanți, ca prin el să poată coborî salvatorii până la noi și prin care să ne ridice pe câte unul, radiind de bucurie și bere, deasupra lumii, scufundate sub tone de zăpadă moale, ca să nu întârziem la conferința despre încălzirea globală.

Hans e scos prin horn ultimul, el anunțând gazda, prin hornul care reverberează cuvintele ca o peșteră goală, că se va întoarce odată cu încălzirea globală, când, speră el, își va putea recupera mașina lăsată în garajul prietenului său.

LA MULȚI ANI, CASSIAN MARIA SPIRIDON!

În 2019 se împlinesc 30 de ani de când poetul și dizidentul anticomunist a fost arestat de forțele de represiune ceaușiste pentru curajul de a fi organizat și participat activ la mișcarea revoluționară conspirativă de la Iași, din 14 decembrie 1989. Va fi eliberat din detenția politică în amiaza zilei de 22 decembrie 1989.

Măine, 9 aprilie, Cassian Maria Spiridon împlinește o frumoasă vârstă. Poet, eseist, critic, istoric, jurnalist, directorul revistei Convorbiri Literare, președintele Filialei Iași a Uniunii Scriitorilor din România, președintele Fundației și Revistei Poezia, directorul Editurii Timpul, reprezentant de marcă în structurile de conducere ale Uniunii Scriitorilor din România și ale PEN CLUB România și Internațional, ctitor alături de spirite înalte al unor mari festivaluri de poezie naționale și europene...este un Om cunoscut și prețuit în România contemporană. Iașul se mândrește cu el.

În ianuarie 1990 a fondat noua serie a revistei Timpul din Iași (care a apărut, sub conducerea sa, până la sfârșitul lui octombrie 1991). În noiembrie 1991 a înființat Editura Timpul, pe care o conduce și în prezent. În perioada noiembrie 1991 - noiembrie 1992 lucrează ca redactor la revista Cronica din Iași, apoi la Evenimentul zilei (decembrie 1992 - decembrie 1994). Între anii 1993-1995 este redactor-colaborator la postul TV Europa Nova din Iași.

În iunie 1994 a fondat revista de cultură poetică Poezia, unde va fi redactor-șef, iar din 2000 director fondator.

În octombrie 1995 inițiază revista "Caietele de la Durău" și devine cofondator și redactor coordonator al acestei publicații.

Începând din decembrie 1995 este redactor-șef al revistei Convorbiri literare din Iași, iar din 2016 director. Este membru al Uniunii Scriitorilor din România, membru al Societății Ziariștilor Români, al Asociației Ziariștilor Români, membru al PEN-clubului european.

- Din 1996 este membru al ConsiliuluiUSR și al Comitetului de conducere al USR Filiala Iași, din 2000 este membru al Comitetului Director al Uniunii Scriitorilor din România. Din 2009 este președinte al Uniunii Scriitorilor, Filiala Iași.

- Deține două PremiiUSR pentru eseu și Premiul „Mihai Eminescu” al Academiei Române pentru poezie.

- Deține și Premiul Național “Monica Lovinescu și Virgil Ierunca”, în cadrul Zilelor Monica Lovinescu (Suceava-Fălticeni-Iași), Juriul internațional prezidat de acad. Basarab Nicolescu.

- Premiul Internațional de Poezie Li Bai și Du Fu pe anul 2018, acordat la Festivalul de poezie Li Bai - Du Fu, Tianshui/China, septembrie 2018; Împreună cu motivarea juriului: „Declarația prezentată privind Premiul Internațional de Poezie Li Bai și Du Fu pe anul 2018”:

„Cassian Maria Spiridon este un poet remarcabil, care și-a creat propriul său stil poetic, un stil unic. În ceea ce-l privește, poezia poate fi o floare care înflorește sub cer. Divinitatea, conștiința, spiritul de libertate și atitudinea de explorare reprezintă nu numai forța motrice în interiorul poeziei sale, dar și temele poetice permanente ale poeziei sale. Poemele sale sunt concise, sincere, ferme, pline de tensiune interioară, cu dialoguri profunde între suflet și trup, între om și lumea cu care rezonază. Având în vedere contribuția remarcabilă a poetului Cassian Maria Spiridon la poezia contemporană, îi conferim Premiul internațional de poezie Li Bai și Du Fu pe anul 2018. ‘Comitetul de acordare a Premiului de poezie Li Bai și Du Fu, 1 Septembrie 2018.’”

- Este, alături de Adi Cristi, unul din inițiatorii și directorii Festivalului Internațional Poezia la

lași, care a derulat deja cu succes 5 ediții în lași - veritabilă Capitală a Culturii Europene.

Cassian Maria Spiridon este și unul dintre admiratorii și continuatorii spiritului Monicăi Lovinescu, susținând la rândul său linia est-eticii în cultura și literatura română contemporană. Suflet nobil, iubind deopotrivă tradiția și modernitatea, personalitate puternic ancorată în valorile democrației occidentale, un luptător idealist și onest pentru bunul nume al SCRIITORULUI ROMÂN și al LITERATURII ROMÂNE în UNIVERSALITATE.

Angela FURTUNĂ

Solstițiu

de Cassian Maria Spiridon

îți numeri clipele
 cum alții monezile calpe
 izbești cazmaua în seceta pământului
 te cauți
 în noaptea cea mai scurtă
 întâlnești doar umbra
 cu luciditate înghețată
 te judeci/ impersonal
 ca un computer
 bați
 cu o falangă îndrăcită
 în/timplă(se) orice
 și bun și rău
 nu are cine să deschidă
 porțile de os
 doar ele/ un timp nu foarte lung
 îmi vor purta amprenta
 e un refren ce se repetă
 ca pe un disc prea folosit
 ai clipe/ încă ai de numărat
 secundă cu secundă
 cum se petrece
 tot ce se trece
 pe fața ascunsă a Lunii
 își au adăpost
 germenii nopții
 de acolo/ viguroasă tulpină ridică
 întunericul
 Înghițitorul de vieți

**mai sunt 5 minute...
Urez din toată inima "La mulți ani!"
poetului Cassian Maria Spiridon**

- O datorie de împlinit -

„mîinile mele îți aud sufletul
 prin toate cele zece papile
 cu ochi foarte mici
 ca punctul roșu de laser
 purtătoare ale celor zece porunci
 îți desenează conturul energiilor interioare
 pe ecranele întunecate
 căutătoarele de sens/ pe șira fierbinte a
 spinării
 printre coastele verticale ale nopții
 e inima bubuind în chivot
 păzitoare
 la vremea cînd ploaia calcă
 frunza și iarba/ fir după fir
 numărătoare astrală
 de parcă ar vrea să ne spună
 cîte stele acum ne privesc
 doar moartea urcătoare-n spirală
 mereu cu o treaptă mai sus
 adună suflet cu suflet
 la un abac ceresc
 la fiecare dîndu-i partea/
 atît cît se cuvine din potopuri”

Angela BACIU

MEDALION

ION PETROVICI

► Livia CIUPERCĂ

Filosof, logician, eseist, memorialist, scriitor, orator, om politic și profesor universitar, Ion Petrovici (Tecuci, 2/14.06.1882 – 17.02.1972, București) a obținut doctoratul – cu teza „Paralelismul psihofizic”¹, având, la examinare, o comisie ilustră: președinte – prof. I. Tanoviceanu, membri – N. Crățunescu, P. Negulescu, M. Seulescu, T. Stelian, V. Ursianu și secretar – A. D. Mincu. Ion Petrovici este considerat primul doctor de filosofie din România. A fost primit în Academia Română – în 1935 și epurat, în 1948, împreună cu Lucian Blaga, N. Crainic, C. Rădulescu-Motru, P. P. Negulescu – fruntea țării. A fost deputat și ministru în mai multe guverne (ministru al învățământului, în perioada: 5.12.1941-23.08.1944). Despre anii de profesorat, la Universitatea Iași, au rămas pagini memorabile, inclusiv, despre anii de suferință din închisorile comuniste.

În tinerețe, profesorul Petrovici [semnând și Ioan, și Ion], a fost frământat de fiorul poeziei. Iată unul dintre poemele extrase din volumul *Un colț de viață*:

„E toamnă... pomii stau în pace, cu frunza moartă, creanga ruptă...
Și corbi flămânzi din naltul slăvii se năpustesc pe-un asfințit,
Ce sângerează dându-și duhul... în lacu-l unda nu mai luptă...
E-așa de trist când fără murmur, se stinge-un suflet chinuit –

Grădina veștedă și goală supusă-și pleacă fruntea... tace...
Dar cât suspin adânc și vaiet e în tăcerea pomilor!...
Și-n frunza care resemnată într-un morman pe-alee zace
Și- frunza fără de nădejde... și-n ea... și-n ea este un dor...

Ah! Unde-s fluturii șăgalnici, și rândunelele ușoare!
Privighetoarea – știutoare atâtor cântece străvechi –
Și unde-ți mai cobor poteca flăcăi și tinere fecioare,
Frumoși la chip, frumoși la umblet, și mai frumoși când merg perechi.

Acum ești singură grădină, grădin-atât de îndrăgită;
Și trist visezi l-atâți prieteni, privind cărările-ți pustii,
Dar ei nu-s triști... și nu au plânset...; Privighetoarea fericită,
Și-acum, sub alte bolți de umbră ciripe cântece zglobii... (*Singurătate*)

Iar rândunelele pe-aiurea ș-acum în aer scriu spirale,
Sub late streășine se joacă, ori joac-un ram îmbobocit;
Îndrăgostiții se sărută în umbra vreunei dulci sofale
Și muți privesc la gura sobei cum arde focul liniștit.

Le știe toate parcul... toate; un pâlc rămas de lacrimi rare,
Gândind acolo, și pe-acele, din crengi le smulge-ncetinel...
Mai mult s-afundă-n umbra nopții, și-n noaptea viselor amare
Și plânge nu pentru-că-i singur, ci fiindcă singur e doar el...”²

Profesorul filosof Ion Petrovici și-a adunat o parte dintre conferințele sale în volumul *Valoarea omului*³, din care reținem evocările: *Talentul oratoric, Prejudecată și adevăr, Talentul oratoric*), dar și numeroase volume de memorialistică: *De-a lungul unei vieți, Din meandrele trecutului, Cumințirile unui băiat de familie, Figuri dispărute, Fulgurații literare, Amintiri universitare, Arte și artiști etc.*

Despre anii săi de formare, descoperim destăinuri interesante, în volumul *Amintirile unui băiat de familie*⁴; evocări „la marginea zării”, copil îmbrăcat în fetiță, motiv de ironii; preocuparea mamei de a-l obișnui cu rigorile studiului, precum și ambiția ca fiul ei să studieze la București; impresiile copilului de doar zece ani, în „furnicarul” bucureștean, periplusul „amețitor”, iar mai târziu, farmecul grădinii internat, „gard în gard cu Cișmigiu...”

Vibrante sunt momentele ce amintesc de lecțiile de dans sau de reprezentările teatrale jucate și montate împreună cu cei dragi; de la primii fiori erotici (pentru o doamnă căsătorită și mult mai mare decât el) și până la coborârea în mrejele „bălăioare”, în chiar ziua de „cuminecătură”. Câteva ogindiri de altădată despre cei dragi, merită să le facem cunoscute fie și doar numai schematic:

*) Bunica maternă: Ființă austeră, însă extrem de chibzuită, primul ei impuls părea negativ, dar bunătatea biruia, așa cum reiese într-una din numeroasele scene evocate:

„– Bunico, taie-ne un clapon pentru mâ(i)ne la dejun. Venim să prânzim la d-ta.

– D-apoi cum nu, că mi-ați plătit voi grăunțele... Și, bodogăniuindu-ne pentru astfel de pretenții, o vedeai ieșind pe ușă și o auzai strigând:

– Ioane, taie claponul cel alb, că beizadelele nu mai pot trăi fără supă de clapon...”

Deși bunica maternă nu frecventase școala, știa istoria neamului românesc, pentru că obișnuia să ceară nepoților să-i citească din manualul de istorie. Impresionată de viața lui Mihai Viteazul, bunica va rosti cuvinte – pe care ar trebui să le rostim și noi... mai des:

„– Bravo, mamă, fi-i-ar oasele în rai(u)!...”⁵

Iată dovada, ne spune filosoful Mircea Florian (1888-1960), că „un om din popor, fără școli înalte, poate avea o adâncime sufletească de care îl invidiază și un filosof cărturar” (*Adâncurile vieții*). Astăzi, noi concluzionăm altfel: un om mai puțin școlit știe mult mai multe – prețuind pe înaintași, chiar dacă nu pot arăta diplome și nu se poate mândri cu absolvirea unor facultăți, cu dobândirea unor masterate sau doctorate (*Simțiri rostite*, 1921).

*) Moșul Doctorul: Nicolae Pătrașcu era fratele mai mare al tatălui său, născut în 1842, dintr-o familie numeroasă de 12 copii. „Încă de

mic arătase dispoziții frumoase pentru carte, fiind la toate clasele școlii premiantul întâi”. După ce a absolvit școala din Tecuci, șansa de a-și continua studiile superioare i se deschide prin propunerea de a urma cursurile de medicină inițiate, la București, de către Dr. Davilla, după care se va specializa, cu bursă națională, la Paris. Și cum războiul din 1870, l-a surprins în Franța, va participa în sprijinul armatei franceze, ca sanitar. Nepotul său, viitorul filosof Ion Petrovici își amintește cu plăcere de „moșul” Doctor, om integru, „caracter minunat”, care ar fi putut să urmeze o frumoasă carieră în București, dar a preferat să revină în orașul natal și să-și ajute numeroasa sa familie. A fost un altruist convins, pentru care va suporta consecințele. Astfel, ca prefect (în 1888, doar pentru câteva luni), ca medic sau ca președinte al Societății de Economie a fost atât de credul, încât va fi pătimi multe⁶.

*) Alexandru Papadopol-Calimah: Era „descendent direct, prin mamă, din domnitorul Moldovei, Scarlat Calimah. Sensibil, mai în vârstă decât soția sa, era alb la păr..., cu un barbișon gen Napoleon al III-lea, la a cărui modă s-au supus și alții, ca M. Kogălniceanu și T. Maiorescu. Se ocupa pasionat de studii istorice, și în cartea noastră de geografie, care se mărginea la județul nostru, exista un capitol scris cu literă mărunță, intitulat *Notițe istorice* despre orașul Tecuci. Autorul integral al acestui paragraf, bogat de altfel în amănunte, era Papadopol-Calimah...” Memoria sa afectivă reține că Al. Scarlat Calimah „...era un om retras, fără niciun fel de relații...”, „izolat de toată lumea”, locuia într-o „cămăruță, alături de podul casei, acolo unde... își fabrica manuscrisele sale, dintre care unele nu s-au publicat niciodată...” (*De-a lungul unei vieți. Amintiri*).

*) Casa lui Alexandru Papadopol-Calimah: Câtă subtilitate descriptivă! „O casă cu exterior de vilă elvețiană, în fundul unui parc întins, cu bogăție de roze și de crini, ascuns însă privirilor de pe stradă printr-un front de plopuri uriași, care își atingeau coatele, constituind o perdea vegetală, trasă de la poartă până la zidul proprietății vecine. Acest șirag de plopuri, care, unul lângă altul, stăteau de strajă, se vedea de la distanță, așa că locuința acestei familii boierești putea fi de departe identificată...” (*De-a lungul unei vieți. Amintiri*).

*) Titu Maiorescu: Întotdeauna fascinează notațiile despre personalități ale altor vremuri, mai ales dacă acestea au avut rol important pe harta neamului. Despre profesorul său, Ion Petrovici a formulat cuvinte înălțătoare, numindu-l, – în 1927: „pontiful filosofiei universitare”, „cea mai expresivă încarnare a spiritului junimist”, iar în 1942: „un exemplar unic de minte înțeleaptă, spirit critic,

elocvență cuceritoare, scriere rafinată și dusă la perfecție”, „gânditor de rasă, profesor minunat și, mai presus de toate, om adânc devotat nevoilor culturale”. Sunt aprecieri care nu se uită, amintitoare și de perioada studenției, când marele filosof va consemna și despre plăcerea lui Maiorescu de a fi vizitat, în locuința sa, „cu nobilă formă de templu elin”), din strada Mercur, „de mai multe ori pe săptămână, între 9 și 10 dimineața...” de către studentii săi, „veșnic atent la evoluția” lor. Firește, aceștia se simțeau onorați, mai ales când „ținuta olimpică a acestui magistru se îndulcea treptat într-una pământească...”, precum și un alt detaliu: pe toți oaspeții – „indiferent de importanță sau de vârstă” – maestrul îi conducea „până la tindă”. Și iată, datorăm lui Ion Petrovici consemnarea gestului-reflex (care va fi preluat de Simion Mehedinți, aproape ca pe un omagiu?!): „și-a pus mâna pâlnie la ureche, cu un gest automat, la care îl silea de mai multă vreme insuficiența auzului...” Studentului de altă dată i-a rămas în memorie, cu vădită încântare, rolul pe care crede că l-a avut în controversa ortografierii, în general, a lui „sunt” – în special, dezbateri cu scânteii, de la Academia Română, scânteii pâlpâind chiar și astăzi (*Amintirile unui băiat de familie*, ciclul: *Amintiri literare și didactice; Momente solemne*, 1943).

Ca ministru al Instrucției Publice, Ion Petrovici dispune ca Școala Normală din Arad să primească numele lui Titu Maiorescu. Însă o delegație arădeană se prezintă în fața ministrului, cerând insistent ca respectiva școală să primească numele lui Țichindeal, cunoscut locului, invocând și un argument zdrobitor, versul eminescian: „Țichindeal gură de aur...” Iată cum „va fi pus în cumpănă” imaginea lui Maiorescu cu aceea a lui Țichindeal! (*Amintirile unui băiat de familie*, ciclul: *Din amintirile unui fost dregător*).

*) Nicolae Iorga, oratorul! Ion Petrovici îl va elogia pe fostul său profesor, într-o conferință susținută la Teatrul Național din București, la împlinirea vârstei de 60 de ani a savantului. Superlativul folosit de filosoful român își păstrează și astăzi prospețimea. În adevăr, N. Iorga „a intrat în nemurire și planează pe deasupra timpurilor...”, fiind „instalat în galeria veșnică a ilustrațiilor noastre naționale”, asemuit fiind cu „arhanghelul care sună dintr-o trâmbiță transcendentă...” E drept, istoria înregistrează mulți oratori români, începând cu M. Kogălniceanu (1817-1891) sau Alex. Lahovari (1840-1897) – adăugând că N. Iorga: „suferă comparația cu oricine și poate să fie așezat la dreapta celor mai mari dintre ei” – cu referire la Titu Maiorescu (1840-1917), Alex. Marghiloman

(1854-1925), Tache Ionescu (1858-1922), Barbu Delavrancea (1858-1918)⁷.

*) Barbu Delavrancea. Iași, 1.05.1918, pe catafalc, la Biserica Banu! Moment dureros, de despărțire: „Dormi suflet amărât și nemângâiat! Odihnește-te în pământul acestei Moldove, ospitalieră a tuturor suferințelor! Culcă-te cu fața înspre Răsărit, să vezi numai florile care răsar din văi, nu și zăbranicul care se lasă peste munți! Aducă-ți vânturile numai sunetul lanțurilor care cad, nu și al cătușelor care se prind. Visează ceea ce n-ai putut vedea și uita, a ceea ce ai văzut!”⁸

*) Octavian Goga, bun prieten! Ion Petrovici a fost impresionat de „suflul elocinței” omului politic și poetului Octavian Goga (1881-1938). În volumul *Fulgurații literare*, memorialistul Petrovici evocă o scenă, de la Boboteaza anului 1937. La sfârșitul ceremoniei, el îi va mărturisi lui Goga că a înghețat „de-a binelea”, însă replica acestuia se va dovedi „sinistă”: „Să dea Dumnezeu să înghețăm tot așa și la anul...” Iată că – „înghețul” pe care Goga îl „spera încrezător, în Boboteaza viitoare, l-a înghețat în formă definitivă a morții, în același an, în maiul primăvărativ al florilor renăscute, care îmbălsămau – proslăvind viața – grădina Castelului de la Ciucea...” Dureroase amintiri! „A fost desigur un moment dintre cele mai zguduitoare ale vieții mele...” – așteptarea trenului mortuar, în Gara de Nord, „pierdut într-o mulțime reculeasă și abătută, cu lumânări de ceară în mână, a căror flacără sfredelea întunericul...” Tot lui Ion Petrovici îi revine misiunea de a-l evoca pe fostul său coleg de minister, la Radio. Era 14 mai 1938. Se împlineau exact 20 de ani de când Octavian Goga, la Iași, la căpătâiul lui Barbu Delavrancea – din Biserica Banu, rostea un discurs emoționant, și formula de despărțire într-o veșnicie: „Noapte bună, Nene Barbule!” Evocându-l pe Goga, gândul se îndreaptă și spre creația acestuia: „Poezia lui Goga a rămas o poezie personală, de-o neobișnuită energie, virilă. Nu ai niciun moment în minte imaginea harpei sau a lirei, ci a unui buciom care umple văile. Sau, transpusă în icoane vizuale, nici vorbă să te gândești la sclipiri diamantine, ci mai degrabă la acele focuri care se aprindeau pe culmi odinioară, din colină în colină, pentru a vesti, fie ceasuri de primejdie, fie izbândirea biruinței”⁹.

*) G. Ibrăileanu: Au devenit, amândoi, în 1912, profesori titulari la Universitatea din Iași. În momentul când s-au cunoscut, din partea lui Ibrăileanu nu s-a simțit nevoia de comuniune. La formula protocolară: „Îmi pare bine de cunoștință!” – chiar dacă i se răspunde, cu vădită deschidere: „Cunoștință pe care nădăjduiesc s-o adâncim”, Ibrăileanu răspunde tranșant: „Asta o să fie cam greu, fiindcă eu trăiesc foarte retras”. Și totuși,

mănușa va fi întinsă de același Ibrăileanu care, după un an, întâlnindu-se pe aceeași străduță care ducea spre Universitate, îl abordează pe Petrovici cu propunerea: „Ar trebui să ne învoim ca ora noastră de joi să nu mai coincidă...” (pentru a da posibilitatea studenților de a fi prezenți la prelecțiunile amânduror profesori). Din acel moment, se cimentează o colaborare fructuoasă la „Viața Românească”. (*Fulgurații literare*).

Aprecieri pline de substanță datorăm lui Ovidiu Papadima, cel care îl considera pe filosoful Ion Petrovici un „fermecător om de societate”, „fermecător partener de conversație”, „mult răbdător”, dotat cu un „umor sfântos, caracteristic povestitorilor ieșiți din boierimea moldoveană”. „Ca prozator, Ion Petrovici e același cozeur plăcut, cu aceeași grabă de a-și publica repede scrierile”¹⁰. Acest text evocator va fi prezentat, inițial, la emisiunea radiofonică „Memorii și evocări literare”, din 27 aprilie 1995.

Din *Jurnalul* inedit al lui Teodor Al. Munteanu aflăm și-un alt detaliu important:

„Profesorul filosof Ion Petrovici, vechi convorbirist, a fost printre cei dintâi care ni s-au alăturat, după ce revista a trecut sub noua conducere. Chiar pentru primul număr, ne-a dat câteva duioase <Amintiri de la începutul carierei>, urmate apoi de <Poezia filosofică a lui Eminescu>, <Temei și tradiție>, <Diletantism și creație> ș.a., toate scrise în stil plăcut, antrenant. Filosoful și memorialistul, în tinerețe poet și dramaturg, a rămas colaborator fidel până în ultimul număr din perioada bucureșteană. Am mai spus și cu alt prilej că, potrivit tradiției, colaborările nu se plăteau. I.E.Torouțiu se mai abătea totuși de la această moștenire, remunerând pe unii colaboratori”. Printre paginile de *Evocări*, inedite – ale lui Teodor Al. Munteanu, și păstrate cu sfințenie în Arhiva Bibliotecii Județene „V.A.Urechia” din Galați se află și textul alăturat: *Acasă la Ministrul Învățământului*.

Atașamentul pentru revista „Convorbiri literare”, posibil, îi amintea de Titu Maiorescu, al cărui student strălucit a fost. Cele câteva întâmplări relatate au darul de a sublinia complexitatea firii umane. Străluciri și decăderi. Succese, măguliri ale colaboratorilor sau ale subalternilor, mai ales dacă ești ministru; mai apoi, atitudine de condescendență, dacă poziția ta este neînsemnată. Ceea ce ne întristează este ruptura unei mari prietenii. Ne referim la George Enescu. Iată cum ambiția promovării, printr-un concurs, a unei personalități, instalează o discordie, care va săpa cute adânci, în posteritate. În acordarea Premiului Național, George Enescu îl va susține pe Alfred Alexandrescu, iar Ion Petrovici – pe Sabin Drăgoi. Ce e drept, Sabin Drăgoi va câștiga,

dar susținătorul său va rămâne, pentru totdeauna, cu „o remușcare surdă, mocnită”, prin pierderea unei prețioase prietenii. Anii și-au pus amprenta pentru marele filosof de astă dată. „Bărbatul falnic de odinioară începea să se împuțineze... Te fixa cu ochi obosiți, destul de triști, resemnați... Îl bucura orice amintire, aprobând-o cu încete clătinări de cap și cu un zâmbet șters... Din toată ființa lui se vedea că se pregătește pentru Marea Plecare. Fără frică, fără grabă, ca în versurile sale”:

„Amurgul mai străfulgeră odată,
Dar noaptea tot mereu înaintează...
La fel c-o existență încheiată,
Chiar dacă efemer mai scânteiază.

Că viața mi s-apropie de fine
Și sunt sfârșite ale sale vremuri...
Neant etern, m-am împăcat cu tine!
Nu te aștept, dar nici nu mă cutremuri”.

Marea Trecere, cum era de așteptat, va fi în neuitare. Nu mai era omul zilei. Ca-n *Tristele* lui Ovidiu, ține să ne-amintească Teodor Al. Munteanu: „Până ce ești fericit o să ai numai amici, o mulțime, / Vremurile grele viind, singur, atunci, rămâi!...”

Aceeași resemnare, aceeași dezamăgire și tristețe, și-n pagina de jurnal, datată: duminică, 20.02.1972.

În lucrarea *Calvarul Aiudului. Din suferințele unui preot ortodox*¹¹, preot Ioan Bărdaș (1913-1997) descrie anii cumpliți de detenție care i-au marcat viața (începând din 1948, 16 ani de muncă silnică și trei ani de grea clandestinitate), prilej de a evoca și câteva personalități ale timpului, pe care le-a cunoscut. Reproducem pasajul care face referire la Ion Petrovici, din „cetatea morții”:

„Am nimerit într-o cameră cu profesorul Ion Petrovici, filosoful. Ne ținea adevărate prelegeri, iar noi, <elevii>, vreo 30, ascultam ca la biserică. A doua zi aveam colocviu. N-aveam voie să ținem conferințe, pentru că miroseau a <organizație>, unul dintre noi stătea la pândă la ușă, iar dacă totuși sergentul întreba ce facem, ziceam că povestim un film și atunci pleca în treaba lui. Din păcate, după două luni, iar ne-au împrăștiat, de teamă să nu ne împrietenim...”

Alăturăm și gândurile formulate de preotul Dimitrie Bejan despre Ion Petrovici. Ce coincidență! În lucrarea *Simple povestiri. „Cugetări morale despre viața de toate zilele”*¹¹, găsim câteva însemnări tot despre Ion Petrovici, care dau un surplus de credibilitate (pentru cine ar pune la îndoială mărturia anterioară):

„Mai târziu, în camera 11 din secția a doua de la Aiud, profesorul Ion Petrovici, ultimul <junimist>, mi-a făcut un curs de <istoria filosofiei>, curs care a ținut un an întreg. Dar Petrovici era filosof, ori noi, deși toți titrați și doctori, păream – judecând comparativ – niște elevi în clase primare, care-l înțelege și nu prea pe învățătorul lor ce vorbește despre eclipse...”¹²

Părintele Dimitrie Bejan (1909-1995), dublu licențiat – în teologie și istorie („Magna cum laudae”), a cunoscut calvarul detenției în cei mai frumoși 25 de ani ai vieții (1948-1964), apoi, supravegheat îndeaproape, cu domiciliu forțat, la Hârlău, până în decembrie '89. A lăsat posterității pagini zguduitoare despre acel malefic trecut, îndurat cu stoicism. Impresionantă este informația, prin care, prefațatorul Florin Pâslaru precizează despre un gest de generozitate creștină, și-anume, că în acel însângerat decembrie 1989, părintele Dimitrie Bejan „l-a salvat de la linșaj chiar pe securistul care îl păzea” cu strășnicie. Nu știm dacă cei doi preoți Ioan Bărdaș și Dimitrie Bejan s-au cunoscut la Aiud, însă aceste consemnări dovedesc ceva mai mult, că suferința îi unește pe oameni, indiferent de religie sau de eventuale concepții politice (de multe ori, s-a confirmat, rătăcirii într-ale politicului). Doar suferința. Da, ea, suferința e piatra marilor încercări. Și-avem și-un exemplu, concret, datorat tot părintelui Ioan Bărdaș:

„Mă uitam într-o zi cum îl doctorea Ionică Moldovan (din Bistrița-Năsăud) pe Niedermayer (evreu din Satu-Mare), pe care îl năpădiseră niște buboae infecțioase. Ionică îl storcea după rânduiala babelor. Evreului i-au sosit medicamente prin asistența evreiască, ce pătrundea și în Aiud, dar el era deja vindecat de lecurile lui Ionică. Niedermayer a constatat și a spus cu voce tare: <Vedeți cum ne înfrățim în pușcărie, legionarul Ionică îl vindecă pe evreu, dar și noi avem legionarii noștri, sioniștii care luptă cu arabii!...>”¹³.

Dacă am avea răgazul să citim măcar o mică parte dintre mărturiile foștilor umiliți ai sorții, am deveni ceva mai buni, toleranți, altruști (sau ne-am recunoaște trecutul, dacă n-am fost tocmai verticali). Dar pentru aceasta, ar trebui să ascultăm și de pilduitoarele sfaturi ale lui Solomon, privind: „dreapta judecată și nepărtinirea”, „judecata isteată”, „frica de Dumnezeu”, „stăpânirea de sine” etc. Ideal ar fi să ne „unim în duh și în cuget”, prin iubire, neuitând că: „Dragostea rabdă mult și se milostivește; dragostea nu pismuiește; dragostea nu se trufește, nu se mândrește...” (I *Corinteni*, 13.4).

La fel de consistente sunt și detaliile oferite de Alex. Săndulescu. În lucrarea *Întoarcerea în timp. Moraliști români*¹⁴, Al. Săndulescu relatează:

„L-am cunoscut în vara anului 1965, cred, cu ocazia unei conferințe despre Titu Maiorescu (maestrul său). Era un bătrân încă viguros, deși făcuse vreo 17 ani de pușcărie... A vorbit aproape două ore, stând în picioare, fără să-și arunce privirea pe un petec de hârtie, fără să aibă vreo ezitare (ținea el prelegeri, în celulă, la Aiud, fusese un reputat profesor!). Sala era arhiplină, populată mai cu seamă de oameni cărunți (<frumoși>, cum spune Dan Puric, adică, puri), intelectuali ce tocmai scăpaseră din închisori și care ascultau cu răsuflarea tăiată conferința Profesorului Ion Petrovici, orator dintre cei mai reputați, unul dintre ultimii străluciți elevi ai lui Titu Maiorescu, firește, eliminat din fișierele bibliotecilor, opera, ca și numele lui, fiind cu desăvârșire interzisă”. Firește, atunci se promovau texte, precum cele din colecțiile „Pagini dunărene”, nu texte filosofice – de valoare spirituală! O, tempora, o, mores! [Medalion extras din volumul *Vlăstare de la Dunărea de Jos*, Iași, StudIS, 2017]

Note:

1. Publicată, cu titlul: *Noua Școală Penală*, 1903, „Institutul de Arte Grafice și Editură Minerva”
2. Ioan Petrovici – *Un colț de viață* (București, Tipografia Minerva, 1902, p. 20-21)
3. Ion Petrovici – *Valoarea omului* (colecția „Biblioteca pentru toți”, 1920)
4. Ion Petrovici – *Amintirile unui băiat de familie* (București, „Fundatia pentru Literatură și Artă <Regele Carol II>”, 1938)
5. Această ne amintește de formularea Părintelui Ilie Cleopa, care spunea adeseori: „– Mânca-v-ar, Raiul!”
6. Ion Petrovici – *Figuri dispărute* (București, Ed. Alcalay, 1924)
7. Ion Petrovici – *Fulgurații literare* (București, Editura Ramida, 104 p.)
8. Ion Petrovici – *Momente solemne*, 1943; volum interzis, în anii comunismului
9. Ion Petrovici – *Momente solemne* (București, Casa Școalelor, 1943)
10. Ovidiu Papadima – *Evocări* (Editura „AGORA”, Iași, 1997, p. 76-78)
11. Pr. Ioan Bărdaș – *Calvarul Aiudului. Din suferințele unui preot ortodox* (Editura „Anastasia”, București, 1999, p. 56)
12. Pr. Dimitrie Bejan – *Simple povestiri. „Cugetări morale despre viața de toate zilele”* (Ed. „Trinitas”, Iași, 2008, p. 21)
13. *Calvarul Aiudului. Din suferințele unui preot ortodox*, Editura „Anastasia”, București, 1999, p. 63)
14. Al. Săndulescu – *Întoarcerea în timp. Moraliști români* (București, Editura Muzeului Național al Literaturii Române, 2008, 446 p.)

IN MEMORIAM

ACADEMICIANUL CONSTANTIN CIOPRAGA – PROFESORUL DE PROFESORI

(Lumină din lumină)

► Petruș ANDREI

Monumentalul volum „Literatura română între 1900 și 1918” al academicianul Constantin Ciopraga (Editura „Junimea”, 1970, Iași) debutează cu o frază moromețiană: „Relativitatea frumosului e un fenomen estetic demonstrat. Scriitorii din generații diverse propun contemporanilor mostre de literatură și opinii care, tacit sau nu, tind să nege ce-a fost înainte”.

Categoria estetică a frumosului m-a inspirat și pe mine, mai puțin tendința de a nega trecutul, așa cum s-a întâmplat cu cei care au declanșat atacul mârșav împotriva lui Eminescu în „Dilema veche”, de tristă aducere aminte:

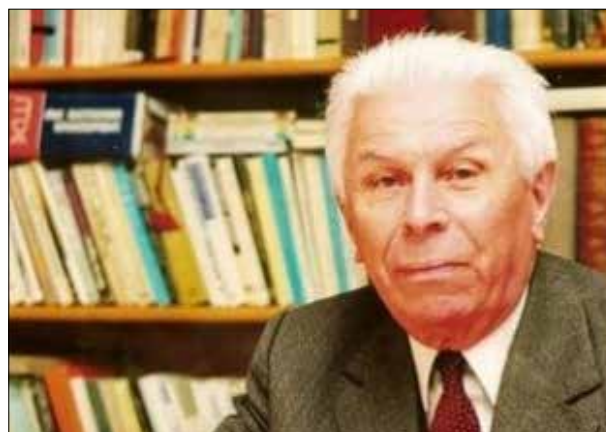
*Frumosu-ntâi de toate e-n natură,
Creația fiind dumnezeiască
Și veșnic ea-i făcută să trăiască
Din dragoste cu-asupra de măsură.*

*Ar fi o calitate femeiască,
De-o iei așa, ca simplă trăsătură,
Dar nu e vorba numai de figură
Chiar dac-ar fi făptură îngerească.*

*Frumosul poate exista și-n tine
De ai gândit o facere de bine
Și ți-ai iertat de-a binelea dușmanul.*

*Frumosul mai înseamnă omenie
S-aduci, într-un bordei, o bucurie
Să-l faci să-și șteargă lacrima sărmanul.*

În volumul de „Interviuri” (Editura Limei, Cluj-Napoca, 2008), pe care ilustrul meu magistrul savantul Constantin Ciopraga mi-a scris: „Poetului Petruș Andrei – cordială prietenie”, universitarul clujean Ilie Rad care, îngrijește ediția, împreună cu Raluca-Simona Deac, îi pune îndrăgितului profesor următoarea întrebare: - „Până la această vârstă, ați aflat, Domnule Profesor, ce este fericirea?” (p.325) La întrebarea „Cum vedeți fericirea?” C. Ciopraga răspundea încă din 1978, în volumul

„Între Ulysse și Don Quijote” („Junimea”, Iași): „Să privesc orizontul, înainte de a începe lucrul, pentru a-mi îmborsă zilnic proporțiile lucrurilor de sub orizont”, „Pe masa de scris să cadă o rază de soare”, „Lipsit de orice vanitate, să trăiesc printre oameni într-o înconjurime luminoasă” (p.298).

Fericirea a constituit pentru mine o sursă de inspirație:

*Problema fericirii e spinoasă
Când ea nu se referă doar la tine,
Că nu e numai facere de bine
Ci este-o treabă mult mai serioasă.*

*Persoane fericite sunt puține,
Doar cele ce au viață mai frumoasă
Și-aleg deodată calea luminoasă
Așa cum cer preceptele creștine.*

*Se poate să fii beat de fericire
Când intri-ntr-o poveste de iubire,
Chiar dacă multă vreme n-o să țină.*

*Când peste tot s-a așternut rugina
Și-n minte ne amenință ruina
Mai stăruie în inimă-o lumina.*

În „Istoria literaturii române contemporane, 1941-2000”, Alex. Ștefănescu strecoară o

simplă notiță referitoare la C. Ciopraga – omul și opera: a fost „prizonier de război în lagărele sovietice, întemnițat ulterior și de autoritățile românești”.

Istoria lui Alex. Ștefănescu, mai apoi și cea a lui Nicolae Manolescu sunt subiective, lacunare, partizane pline de erori, așa cum au demonstrat eminentii critici Grigore Codrescu și Theodor Codreanu în replicile lor.

După cum am menționat în volumul „Lecturi empatice” (Editura „Sfera”, Bârlad, 2015), academicianul Constantin Ciopraga a scris cărți fundamentale pentru cultura română: monografiile „Calistrat Hogaș”, București 1960; „George Topârceanu”, București 1966; „Mihail Sadoveanu”, București 1966;

„Portrete și reflecții literare”, București 1967; „Literatura română între 1900 și 1918”, Iași, Junimea, 1970; „Hortensia Papadat-Bengescu”, București 1973

„Personalitatea literaturii române”, Iași 1973 (versiune franceză 1985, versiune engleză 1981, ed. revăzută și adăugită, 1997); „Ecran interior”, versuri, Iași 1975; „Între Ulysse și Don Quijote”, Iași 1978; „Mihail Sadoveanu. Fascinația tiparelor originale”, București 1981; „Propilee. Cărți și destine”, Iași 1984; „Nisipul”, roman, București 1989; „Poezia lui Eminescu. Arhetipuri și metafore fundamentale”, Iași 1990; „Amfiteatru cu poeți”, Iași 1995 (ed. II revăzută, 2001); „Caietele privitorului tăcut”, memorii, Iași 2001; „Perspective”, studii critice, Iași 2001; „Baltagul. Privire critică”, Cluj-Napoca, 2002; „Poeți ai acestui timp, 2004; „Inteviuri” (Editura „Limes”, Cluj-Napoca, 2007, precum și traduceri din N.V. Gogol, Jean Boutière, Gaetano Salvemini, Nino Muccioli.

În singurul său volum de versuri, descoperim acel „Ecran interior” al minții și al inimii, zugrăvit eminescian „Cu gânduri și

Constantin Ciopraga și Daniel Corbu

cu imagini” asemănătoare celor pe care le întâlnim pe o „Icoană pe sticlă”. „După o noapte de lecturi fantastice” poetul C. Ciopraga ne dezvăluie încă o taină, spunându-ne adevărul despre ciocârlii. Pe cei pătrunși la Facultatea de litere îi sfătuiește cu înțelepciune „Trebuie să-ncepeți cu experiența ciocârliei,/ adică să încercați mici ascensiuni zilnice” și atunci veți afla „lucruri tulburătoare”, cum ar fi acela că „Păsările” și-n special „Ciocârlile sunt niște îngeri căzuți pe pământ,/ dovadă penajul negru și-ncercările lor disperate de a regăsi paradisul” (op. cit., p.10).

„Cu domnișoara Pogany”, dedicată lui Brâncuși, are o curiozitate: „Jumătate din lume se-ntreabă întruna/ cine a fost Pogany, cine ești domnișoară?” Dăm noi răspunsul: Pogany este Margit Pogany (apud Miron Manega, „Femeile din viața lui Brâncuși”, Editura „Burebista”, București, 2018, p.p. 14-15).

Apariția ilustrului profesor pe holul Facultății de Filologie ne disciplina: luam poziția de drepti, ascundeam țigările, încetam conversațiile și ne înclinam cu toții. Profesorul de profesori și de scriitori ne saluta la rându-i și fața i se însenina la vederea noastră. Știrea că anul în al IV-lea lăsa câte douăzeci-treizeci de repetenți avea să fie confirmat de faptul că, la examenul de doctorat, profesoara noastră din anul al II-lea, a fost picată. Își alesese lucrarea cu titlul „Dacia literară” și pe cele trei numere ale celebrei reviste, doamna profesoară le-a transformat în patru sute de pagini, acesta a fost de fapt și unul dintre reproșurile pe care academicianul C. Ciopraga i le adusesese, neacordându-i titlul de doctor, căpătat mai târziu. Pe noi, cei prezenți la susținerea examenului de doctorat, eșecul doamnei profesoare ne-a năucit.

Când am ajuns la examen, în anul al IV-lea, după ce mi-a acordat nota, domnul profesor m-a privit cu bunăvoință și m-a întreat:

- La cine iei lucrarea de licență?

- La dumneavoastră, am răspuns plin de îndrăzneală.

- Cu ce temă?

- „Arta analitică în romanele Hortensiei Papadat-Bengescu”.

- E o temă dificilă, a recunoscut profesorul. Să vii cu planul lucrării.

După ce i-am prezentat planul lucrării nu a avut nici o obiecție, iar cele 30 de pagini pe care i le-am dus mai târziu nu au avut nici măcar o virgulă corectată.

- Așa scriu și eu, mi-a mărturisit domnia sa părintește. Continuă!

Ceea ce am și făcut. Zi și noapte. La examen, una din întrebări a căzut ca o ghilotină:

- Este proustiană, Hortensia Papadat-Bengescu?

- Este proustiană „avant la lettre”, înainte de a-l fi citit pe Proust, ca și Camil Petrescu din „Suflete tari” care nu-l citise pe Stendhal, cel din „Roșu și negru”

- Te gândești să-ți dai doctoratul cu lucrarea asta?

Dacă la prima întrebare am răspuns cu promptitudine, la a doua am rămas mut. Erau cadre universitare care așteptau ani de zile să li se aprobe înscrierea iar eu, un biet absolvent acolo, abia ieșit de pe băncile amfiteatrului, să îndrăznesc așa ceva pe atunci când se aprobau anual câteva doctorate. Și atunci am îngăimat:

- Poate că da...

- Bine, a închis Profesorul discuția. Ți-am dat nota 10 (zece).

Intrasem cu 10 (zece) la primul examen, la italiană cu profesorul Ștefan Cuciureanu, cu doctoratul luat la Padova, și ieșeam cu nota 10(zece) acordată de academicianul Constantin Ciopraga. Puteam fi un profesor bun de liceu, cum cred că am și fost timp de patruzeci de ani bătuți pe muchie.

Universitarul Ilie Rad amintește de o scrisoare pe care i-a adresat-o Profesorului Constantin Ciopraga, în 1973, la apariția monografiei Hortensia Papadat-Bengescu și citează din răspunsul primit.

Prima mea scrisoare care însoțea cele trei volume de versuri a venit mult mai târziu. Scrisoarea de răspuns a sosit peste câteva zile. Un poștaș de la Puiesti, un fost elev, a îndrăznit să bată în ușa clasei a XII-a, unde mă aflam, mai erau cinci-șase minute până să sune.

- Donm' profesor, a strigat el prin ușa întredeschisă, o scrisoare pentru dumneavoastră!

- Ad-o-ncoace, i-am spus eu bucuros. Văzând de la cine este plicul, mâinile au început să-mi tremure și m-am schimbat la față. Am desfăcut plicul, am citit pe nerăsuflăte rândurile și elevilor, care așteptau să le satisfac curiozitatea, le-am spus copleșit de emoție:

- Îmi scrie fostul meu Profesor, Academicianul Constantin Ciopraga.

- Citiți-ne și nouă, m-au rugat ei într-un glas. Le-am citit iar elevii, ca la comandă, au sărit în picioare și au început să aplaude. Am strâns repede brațul de cărți de pe catedră, nelipsite de la fiecare oră, și am ieșit repede din clasă de teamă să nu izbucnesc în lacrimi.

Aș vrea să redau cele câteva scrisori pe care eu le citesc și le recitesc de fiecare dată cu evlavie și le păstrez cu sfințenie, pentru ca în final să reproduc una din scrisorile d-rei

profesoare dr. Magda Ciopraga, frumoasa fiică a Profesorului nostru respectat și iubit pentru a dovedi că din lumina îndrăgitudinii profesor de profesori întreținem floarea recunoștinței noastre.

Iași, 29 sept. 2005

Dragă domnule Petruș Andrei

Cu mare întârziere – din cauza multor solicitări – îți adresez aceste rânduri. Am în față trei cărți de versuri – cu semnătura dumitale. Vocația poetică este evidentă; tehnica prozodică (clasică) e a unui rafinat în domeniu. Retardată e, totuși, modalitatea de expresie – îndatorată trecutului. De dorit ar fi o briză de noutate, un pic de îndrăzneală, un dram de inconformism chiar.

Multe texte probează existența focului sacru, dar linia melodică ține de acel ceva auzit odinioară.

În speranța că aceste constatări ar putea produce un reviriment, dragă domnule, Petruș Andrei, să primești cele mai bune urări.

Constantin Ciopraga

*

Iași, 31 dec. 2005

Dragă domnule Petruș Andrei,

Cum mâine începe o pagină nouă, vă adresez cele mai bune urări de mulți ani, cu realizări deosebite.

Vă mulțumesc, totodată, pentru mesajul literar, mai precis pentru Cărțile noastre, inclusiv pentru revista de la Puiesti (Visătorii n.n.) în care se învederează participarea dumneavoastră de suflet. Binevenite sunt preocupările de critică literară; acestea ar putea deveni profitabile pentru creația poetică proprie, dacă exegezele s-ar orienta spre autori mai prestigioși. Oricum, scriind despre alții îți lărgești orizontul intim.

În așteptarea unui reviriment stilistic, fie ca anul care vine să însemne un moment biografic notabil. Cu salutări cordiale, al dumneavoastră,

Constantin Ciopraga

*

Iași, 18 iunie 2006

Iubite domnule Petruș Andrei,

Celor câteva cărți de până acum – li se alătură alte două, pe care le-am primit cu plăcere.

Sunteți un clasicizant, remarcabil în materie de artă a comunicării. Mitologia dumneavoastră poetică din „Poeme târzii” e una stabilizată, consacrată chiar, aliaj de retrospectie calmă, de maturism și reflecție, de reverberații ale amintirilor și de armonie cu normele firii. Poezii ca Odeletă, Gazel, Nocturnă, Rugăciune, Elegie, Psalm, Panteism, Pastorală, Adagio și altele denotă deschideri spre toate zările. Se încorporează unei viziuni tandre, unui ritm existențial de factură clasică. Admirabilă – placheta Taina feciorului de împărat.

Cu afectuoase mulțumiri – al dumneavoastră

Constantin Ciopraga

*

Iași, 6 august 2007

Iubite domnule Petruș Andrei,

Cele 101 sonete pe care mi le-ai trimis – și pentru care îți mulțumesc – mă îndreptățesc să afirm că te reprezintă mai convingător decât cărțile precedente. Profilul dumitale e al unui clasicizant (deschis prezentului) privind cu rezerve inovațiile extreme. Ca atare, a crede în sonet e totuna cu a adera la norme și canoane verificate. Sub aspect prozodic, și nu numai ciclul de 101 sonete învederează o desăvârșită decantare scriptică. Oricâte mutații se produc în poezia lumii, sonetul își menține statutul.

Adaug laudelor meritate – cele mai bune urări de succese viitoare. Al dumitale cu prietenie,

Constantin Ciopraga

*

Iași, 1 dec. 2008

Iubite domnule Petruș Andrei,

Mi-au făcut deosebită plăcere mesajele dumitale de peste Ocean, dovezi de neuitare! M-a impresionat numărul recent din Visătorii; ieri mi-a parvenit, din partea lui Gruia Novac, același text, republicat în Baaadul. Toate cuvintele de bine despre modul în care te manifestezi în plan cultural – ca scriitor, ca om de catedră și animator fără arginți. Fie ca anul care vine să-ți fie la fel de prielnic. Cu urări de mari realizări!

Constantin Ciopraga

*

Scrisoarea d-rei prof. dr. Magda Ciopraga:

La Iași, 15 septembrie 2018

Mult stimată Doamnă Andrei și
mult stimată Domnule Andrei,

Obișnuită deja cu multiplele dovezi ale inspirației Dumneavoastră de până acum, nu mă pot împiedica să fiu din nou uimită de

multitudinea preocupărilor Dumneavoastră, dar atât de variate, de la versurile propriu-zise, la publicistică, de la mobilizarea pe „ajutorul reciproc, la întrunirile cu foștii colegi. Mi se pare – și cred că aceasta e reacția firească a oricui – admirabil cât de angajați sunteți în apropierea, dacă nu în contopirea valorilor înalte de viață cotidiană. Este aceasta, cu siguranță, o împlinire a neconținutei vocații pedagogice care vă caracterizează, a unei neobișnuite hărnicii. Vă felicit din inimă pentru acestea toate și vă mulțumesc pentru amplul pachet de mărturie pe care tocmai l-am primit. Cu mare recunoștință pentru duhul de continuitate manifestat de ansamblul activităților Dumneavoastră, sunt cu deosebire sensibilă față de amintirea pe care o păstrați părintelui meu.

Mulțumindu-vă pentru delicata atenție, vă rog să primiți, mult stimată Doamnă și mult stimată Domnule Andrei cele mai folositoare urări, pentru ansamblul familiei,

Magda Ciopraga.

Aflat în Canada (Toronto) și primind revista „Dacia literară” am descoperit cu mare emoție articolul academicianului Constantin Ciopraga despre volumul meu de versuri „101 sonete”. L-am dedicat de îndată un sonet:

V-ați înălțat un templu...

Domnului Profesor Constantin Ciopraga

V-ați înălțat un templu din cuvinte
Și-ntre coloane străjuiți statuie
Pe treptele de marmură să suie
Vestalele în albele veșminte.

Alt edificiu-n toată lumea nu e
Cum e acela dăltuit de minte,
Discipolii să tragă-nvățăminte
Și să-și ridice și ei cetățuie.

Pentru-un savant și-un Om de Omenie,
Cuvântu-i Început și Temelie
Iluminând ca soarele și luna.

Nu dați un nume-n Iași la vreo alee
Ci locuiți de-a dreptul în Idee,
În „Pretutindenii” și în „Totdeauna”.

Vineri, 15 august 2008

MEDALION

CRUCEA ALEȘILOR

► **Ozana KALMUSKI ZAREA,**
Director al Filarmonicii „Mihail Jora”, Bacău

Desigur, uitând mereu că suntem trecători, trăim într-o vreme a grabei, a fragmentării, a vitezei pe toate componentele vieții, a asaltului constant al lucrurilor și preocupărilor nesemnificative, pentru propriile interese, pentru propria imagine și de aceea avem prea puțină disponibilitate pentru a ne întoarce privirea către modele care sunt uitate, din ce în ce mai uitate. Jora a fost un astfel de model pe care retorsiunile dramatice ale istoriei nu l-au supus și nu i-au știrbit nici distincția nici încrederea și nu i-au alterat caracterul. L-au însuflețit neconținut credința nestrămutată în Dumnezeu, în adevăr, în convingerile sale și nu în ultimă instanță tăria și noblețea sufletească, haruri pe care le-aș asemăna doar celor care i-au aparținut ultimului monarh al României, Regele Mihai.

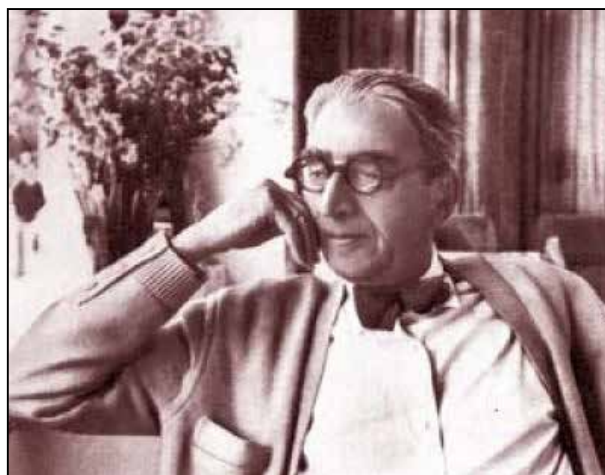
La moartea sa, care a survenit la 10 mai 1971, compozitorul Ion Dumitrescu, pe atunci președinte al Uniunii Compozitorilor, adresa autorităților următorul text: „...Mihail Jora a fost un om cu o atitudine morală și cetățenească exemplară, model de cinste, corectitudine, generozitate, vrednicie și totală abnegație pentru înflorirea culturii românești. Invalid de la Mărășești, Mihail Jora este ultimul vlăstar al vechii și vestitei familii moldovenești a Joreștilor, cu strămoși de vază, ca de pildă, hatmanul Antioh Jora, înrudit cu Negruzzi, Alecsandri, Gane, Rosetti etc. Opera lui, de înaltă valoare artistică, pe care istoria muzicii românești o înscrie la loc de frunte în patrimoniul culturii noastre, cuprinde creații simfonice, de cameră, vocale, coregrafice.

Considerat cel mai de seamă creator și inițiator în domeniul baletului și liedului românesc, Mihail Jora rămâne, alături de George Enescu, cea mai proeminentă figură a muzicii românești moderne, deschizător de drumuri noi în valorificarea folclorului și a tematicii istorice și patriotice.

„Cine o să presare la noapte pe crengile salcâmlor, zăpadă cu miresme, corăbii albe în ciorchine, dantele de argint sub lună? Cine?..

Cine o să reverse la noapte sânge parfumat peste trandafiri și peste corcodușii roșii? (...)

Ce pași de vânt îmi vor călca inima? Somnul să mi-l aline, cine va veni? Cine?....”

Versurile pe care le-am ales ca motto - aparțin Mariane Dumitrescu, soția compozitorului Ion Dumitrescu - sunt suportul celui de al doilea lied neoromantic din ciclul op.38, cântece compuse de Mihail Jora în anul 1956, *Între paradis și infern*.

Singurul lucru pe care aș avea să mi-l reproșez este faptul că încă nu avem un bust al său la Filarmonica din Bacău ce îi poartă numele, o placă comemorativă drept semn distinctiv merit să mărturisescă despre acest ilustru apropiat al lui Enescu ce a purtat cu aceeași elegantă modestie crucea însușirilor destinate doar celor aleși. Există, totuși, o moștenire de la acești aleși, fie că se numesc Enescu, Jora, Lipatti sau Porumbescu. Ea este muzica pe care au scris-o înnobilați și însuflețiți de sentimente sincere față de neam și destinul său, față de vocea inconfundabilă a unei culturi și credințe care a înfruntat vitregiile istoriei fără a se stinge sau a pieri. De aceea fiecare an, fiecare stagiune care trece, fiecare concert, sunt un prilej de a reînoda firul tradiției, al reafirmării valorilor din care ne tragem seva și al convingerii că avem privilegiul cu totul deosebit de a servi muzica, cea mai profundă și plină de mister dintre arte. Așa să ne ajute Dumnezeu!

ESEU

PÂNĂ LA MICHELANGELO...

► C. D. ZELETIN

După moartea mamei (1978), tata a mai rămas la Burdusaci încă doi ani, singur în gospodărie, singur în grădinile lui, cu gândurile lui, dar nu singur în parohie. Oamenii îl înconjurau cu un respect care, în bună măsură, cobora din tradiția și familia lor, adică din bunic în tată și din tată în fiu, deoarece slujise altarul vreme de 50 de ani, cu o devoțiune, cu o corectitudine și cu o lipsă de ostentație exemplare. Lucra asupra sufletului oamenilor cu puterea de iradiere a modelului ce era, cu o economie de mijloace proprie forței spirituale și sufletelor scufundate în ele însele. Era anahoretul ce nu vorbește decât atunci când i se pun întrebări. Era, într-un fel, o insulă plutitoare ce oprise din forfota lor apele amestecate ale mulțimii din jur, limpezite o clipă ca să poată oglindi cerul. Suflet de înger în trup de atlet, puritate de copil în suflet trecut prin viață, putea fi, totuși, vulnerabil în lipsa mamei, heruvimul cu ochi mulți și cu o deșteptăciune care vedea mai bine ca tata bulboanele înainte să se producă, prevedea când și cum va scădea binele ori va spori răul. Tocmai de aceea, simțindu-și sfârșitul aproape, l-a sfătuit ca îndată ce ea va muri, el să plece din sat și să se mute la copii, dacă s-ar putea la mine, mama știind că eu îi semăn în multe privințe.

Dar tata a întârziat să-și părăsească satul natal timp de doi ani. Făcuse o artrită plantară de atâta umblat. O bătrână care văzuse urs și nu-i fusese frică s-a oferit să-i calce piciorul bolnav. Tata a primit, numai să nu se ducă de acasă la București, la băiatul care, pe deasupra, mai era și medic... Și-a făcut acolo, singur, injecții cu antibiotice, când a fost căzui.

Într-un târziu s-a hotărât să plece, dar luând cu el cinci stupi de albine, pe care i-a instalat în spatele relativ verde al casei mele, în speranța că Herăstrăul înflorit, care se află aproape, le va oferi nu atât hrană cât ... obiect al muncii. După vreo câteva luni, i s-a făcut dor de Burdusaci și a plecat acasă pentru vreo zece zile. Cu trenul până la Bârlad, de acolo cu autobuzul până la

stația din sat, iar din stație încă un kilometru pe jos până acasă. A stat o săptămână și s-a întors. L-am așteptat la Gara de Nord. M-a întâmpinat cu un zâmbet fericit, zâmbetul lui rar, care izbutea să-mi sincronizeze toate gândurile, toate temerile, toate grijile, dirijându-mi-le către o pace adâncă. Deodată, nu știu cum, mi-a venit să-l întreb:

– Tată, ai scos reșoul din priză?

Nici azi nu înțeleg cum mi s-a ivit întrebarea asta în gând.

Reșoul rămăsese pus pe o tablă iar tabla pe covor.

A privit undeva în sus, ca la o Stea Polară, apoi și-a coborât privirile în ochii mei, răspunzându-mi prompt:

– Într-adevăr, l-am uitat în priză... Mă întorc.

... Și bătrânul meu tată a cumpărat pe loc bilet de întoarcere, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic, luând primul tren înapoi la Bârlad...

Mi s-a rupt inima...

Și astăzi, când scriu acestea, tot ruptă o simt...

... A stat la mine aproape zece ani. La un moment dat, a primit vizita tânărului preot care l-a succedat. Venise să-l vadă împreună cu cei doi copii. Ieșind la plimbare pe Șoseaua Kiseleff, a făcut de emoție un prim accident vascular cerebral. O schiță de paraliză facială, suficientă însă pentru a mă pune în gardă față de altele ce puteau să vină...

Al doilea accident a fost mai sever, luându-i siguranța mersului. Neurologul i-a recomandat să facă zilnic exerciții, punându-l să pășească peste cinci cărți înșirate pe parchet, la distanță de-o palmă una față de alta. Dar deși putea să meargă, un anume blocaj psihic îl împiedica. Atunci i-a sugerat să facă plimbări de o oră seara. Astfel parcurgeam aproape întreaga stradă Petofi dealături, până la intersecția cu strada Ady Endre. Aici, pe dreapta, se află casa profesorului de arhitectură Ioan Traianescu, având deasupra ferestrelor medalioane: Michelangelo, Rafael, Ion Mincu, operă, probabil, a sculptorului I.

Dimitriu-Bârlad. Primul în sensul nostru de mers era Michelangelo, patronul plimbărilor noastre, dar și al unor preocupări literare ale mele.

– Tată, mergi până la Michelangelo ?

– Da! Mergem până la Michelangelo !

Astfel, celebrul antroponim deveni toponimul unor obligații medicale, dar și al încântării noastre.

Odată ne-am plimbat noaptea. La un moment dat s-a oprit căutând spre cer:

– Uite, acela-i Luceafărul !

Și așa cum altădată mă uluise cântând la vioară o fugă de Tartini fără ca eu să fi știut că posedă acest instrument, începu și de data aceasta să recite strofe întregi din *Luceafărul*, cu dulceață magică și sigur de sine:

*Căci unde-ajunge nu-i hotar,
Nici ochi spre a cunoaște,
Și vremea-ncearcă în zadar
Din goluri a se naște...*

Era fericit, eram fericit...

Dar într-o seară, amintindu-i că trebuie să ne plimbăm până la Michelangelo, a suspinat:

Nu știu dacă pot chiar până la Michelangelo...

Am mers noi, pâș-pâș, mai luându-l cu vorba, mai prefăcându-mă că nu văd cum ne apropiem

de casa Traianescu, poate-poate vom ajunge până la medalion, l-am recitat începutul unui catren din *Luceafărul*, lăsându-l pe el să spună mai departe:

Porni luceafărul. Creșteau...

Iar tata, oprindu-se ca să întârzie sosirea la Michelangelo, a completat:

*În cer a lui aripe,
Și căi de mii de ani treceau
În tot atâtea clipe...*

După aceasta, brusc:

– Nu mai pot merge !

– Zadarnic am insistat. Nu mai putea, într-adevăr. Nu mai putea însă merge *înainte*. Ne-am întors. *Înapoi* a putut... Blocaj psihic, deblocare psihică. Din seara aceea a început sfârșitul, chiar dacă am continuat să ne plimbăm. În timp ce ducerea i se degrada duios de penibil, întoarcerea cunoștea o frenezie paradoxală, chiar puțințel demonică. Prin mărunțul fapt omenesc al mersului pe jos, tata împărtășea apocatastaza luceafărului: se întorceau amândoi de unde veniseră, însă luceafărul spre cer, iar tata spre pământ.

**Iară luna argintie, ca un palid dulce soare,
Vrăji aduce peste lume printr-a stelelor ninsoare ...
(Memento mori)**

ESEURI

SUCCINT PORTRET AL VREMII NOASTRE

► Lucia OLARU NENATI

Noi, cei de pe aici, suntem acum în postul Paștelui, adică acea perioadă în care ni se cere - sau chiar noi înșine ne-o cerem - să ținem acel regim alimentar special, venind din tradiție, dar, mai ales, să ne veghem sinele sufletului de căderea în ispitele ranchiunei, invidiei, dușmăniei și tuturor sentimentelor negative, acelea despre care am aflat deja chiar de la psihologi și învățați oameni de știință că ne fac rău și ne aduc cu ghiotura deprecierei ale sănătății. Dar ce-i de făcut când lupta pentru păstrarea seninătății este parcă mai grea ca oricând, căci viața devine tot mai complicată și mai plină de resentimente; când noxele revărsate din ecranele Tv sunt ucigătoare; când lista de medicamente care ne asigură funcționarea echilibrului nu este concepută doar ilogic, ci și absurd. Asta pentru căci bietul om nu are dreptul să sufere de două sau mai multe afecțiuni căci lista medicamentelor compensate este un model de birocrație restrictivă împărțită strict pe litere de alfabet. Dar, colac peste pupăză, a mai sosit o misivă la farmacia precum că o serie consistentă de medicamente nu se mai importă și nu puține dintre acestea constituie substanțe sine qua non pentru numeroși (încă!) locuitori ai patriei noastre cică capitaliste (cacofonia nu este întâmplătoare!). Ce să mai spunem despre domeniul stomatologic unde într-adevăr s-a dat de la o vreme dezlegare (nu la pește, ci la asigurări) în cazul copiilor, cei care ani întregi trebuiau să plătească dacă aveau de plombat sau scos un dinte. Dar cam atât, căci restul lumii are o mare problemă căci pentru orice reparație, extracție, sau lucrare mai complexă trebuie să scoată din pungă cu bănuți îndelung numărați, milioane (e drept, vechi!) căci și stomatologii sunt pe cont propriu și trebuie și ei să trăiască și să plătească chirii și dări. Așa se face că în orice conversație televizată cu un cetățean român - ceva mai vârstnic sau mai sărac - aspectul cavității sale vorbitoare este invariabil unul precar și dezolant prin carențele sale, așa încât o gură știrbă a devenit

o adevărată emblemă de recunoaștere a acestei categorii. Îndrăznesc să sfidez pericolul de-a mă include printre nostalgici, mai ales când trec pe strada Marchian pe lângă clădirea cu dentiști și-mi amintesc cum era odinioară când oricine și putea rezolva orice problemă de această natură fără să-i treacă măcar prin cap că i s-ar cere să plătească ceva. Nu pierd prilejul de-a ridica un gând de recunoștință și prețuire unei profesioniste impecabile și mult regretate, doamna doctor Alexandrina Mangher, om de suflet frumos, de caracter și de aleasă cultură cum rar se mai află și care ar merita, măcar ca idee, să i se ridice un bust în fața acestui imobil sau să i se expună poza - și exemplul - în amfiteatrele facultăților de resort. Dar să ne îndreptăm atenția spre o altă instituție, cea mai aglomerată din peisajul contemporan: biserica, unde, mai ales, în aceste săptămâni de post, lumea vine să se spovedească iar duminică umple la refuz spațiul interior, dar și cel din jur. Așa s-a întâmplat duminica trecută la Biserica Vovidenia unde slujba îmbogățită prin prezența unor înalte fețe bisericesti, în frunte cu preasfințitul episcop Calinic Botoșăneanul a umplut la refuz chiar și incinta exterioară a bisericii. De menționat că în această incintă a crescut ca din apă o impozantă clădire destinată a adăposti orfani și bătrâni nevoiași, un paraclis destinat persoanelor cu deficiențe de auz și vorbire, precum și alte asemenea inițiative. Printre alte motive de atracție ale bisericilor noastre să mai menționăm și realizarea unui muzeu etnografic în subsolul bisericii Sf. Vasile cel Mare de lângă spital; adevăratele concerte corale duminicale ale bisericii Sf. Parascheva de pe strada Unirii, dirijate de profesorul și maestrul Laurențiu Palade și destule altele. Dar nu doar de asta se revarsă oamenii către biserici, ci, așa cum o constat de mulți ani, din sentimentul că singura speranță a oamenilor acestei vremi nu este decât în ajutorul divin.

LUMINI ȘI UMBRE SUB ZODIA COPILĂRIEI

În zestrea obiceiurilor dobândite de noi de-a lungul anilor se numără și acesta de-a aloca începutul frumoasei luni iunie copilăriei. Și cum să nu fie sărbătorită ziua celor mai dragi ființe din lume, copiii, cei care ne îndulcesc chipul și privirea și ne înmoaie sufletul cu o căldură indicibilă atunci când îi privim și le contemplăm fascinați, cât mai îndelung, făpturile adorabile pe care Creatorul le-a rostuit astfel pesemne ca să-i apare prin această „armă” de atâtea posibile agresiuni! De aici mulțimea de manifestări, activități, inițiative dedicate și dăruite celor mici cu atenția sporită care se acordă de obicei celor sărbătoriți. În școli și grădinițe, în parcuri și în săli de spectacole răsună mereu în această zi zvon de glasuri cristaline care cântă melodii vesele, recită poezii și texte născocite de cei mari dar cu suflet și dragoste de copii, se învârt dansuri sprintene și frumos ritmate ori se expun privirii expoziții sui generis de desene ale copiilor, care în acest an, de pildă, au fost realizate și pe asfaltul din Parcul Eminescu (sub egida nebositei O.N.G. „Europe Direct ”!) Totuși un lucru mi se pare că a cam lipsit din șirul acestor daruri, spre deosebire de alți ani când se petrecea relativ des: întâlnirea cu literatura pentru copii, cu acele minunate povești nemuritoare iubite de atâtea generații, dar și cu alte cărți, mai recente, scrise special pentru copiii de azi și inspirate din existența lor actuală. Nu am mai auzit de această frumoasă formă de a atragere a copiilor spre pasiunea lecturii, nici despre adevărata campanie de stimulare a celor mici să îndrăgească lectura cărților manifestată nu o dată prin întâlnirile cu scriitorii pentru copii care, așa cum îmi amintesc din cele la care am participat, aveau un mare impact asupra copiilor care erau impresionați sau chiar uimiți să constate că scriitorii nu există doar pe copertile cărților și în tablourile de pe pereții claselor, ci și în realitatea concretă. Dar „cireașa de pe tort” din sărbătoarea acestui an a constat dintr-un dar oficial în premieră și anume instituirea zilei libere de 1 Iunie, nu atât pentru copii, cât pentru cei mai mari și deja angajați undeva în muncă, de unde au astfel posibilitatea nesperată de-a mai arcuri o acoladă a unei mini-vacanțe până marți, luni fiind și ea zi liberă, de asta dată din motive religioase, ca sărbătoare a Rusaliilor. Atenție însă la faptul că aceste întreruperi dese ale fluxului școlar au și efectul de-a perturba coerența concentrării școlarii despre care psihologii relevă că e un domeniu foarte fragil și ușor de tulburat. Toate bune și frumoase în preajma festinului copilăriei, numai că încă ne mai bântuie amintirea

îngrozitorului atentat din Manchester unde tot un aproape copil a gândit să ucidă cu premeditare cât mai mulți copii, pasămite ca să răzbune moartea unor copii din Siria, provocată de bombardamente occidentale. Însă uciderea unor copii nu poate avea nici o justificare și nici n-ar trebui să treacă cu relativă ușurință doar cu câteva lacrimi, flori și lumânări stradale. E timpul să se ia taurul de coarne și să se asaneze această monstruoasă guerilă jihadistă exact la sursă, acolo unde se produce și în domeniul geopolitic care o alimentează dar, mai ales, să se înțeleagă, o dată pentru totdeauna, că ospitalitatea, ba chiar impunerea obligativității de-a primi, ba chiar de-a ademeni persoane din zonele de conflict, constituie o sursă sigură de primejdie a existenței lumii europene, ba chiar de stimulare a instinctelor barbare a alogenilor născuți în civilizație. Tot acum, în perimetrul aceste teme actuale, se mai poate aminti și de bieții copilași uciși de epidemia de rujeolă datorată perturbării din multe cauze - nu în ultimul rând, a obtuzității unor părinți - a ritmicității vaccinării care părea a fi de zeci de ani un bun câștigat de partea civilizației. Despre cohortele de copii aflați sub limita sărăciei și pentru care un biscuit sau o pereche de șlapi constituie bucurii de preț, aproape că nu mai are rost să pomenim și să ne văităm, căci e o realitate pe care nici o schimbare politică nu pare a o învinge. Voi atinge acum o chestiune mai puțin semnalată dar de-o gravitate extremă: aceea a consecinței exodului miilor, poate milioane de cetățeni români prin toate cotloanele lumii unde să poată găsi acele locuri de muncă ce au dispărut ca prin farmec din țara lor . Mulți dintre acești oameni au copii care însă nu mai vorbesc și nu mai învață limba română din multe motive, nu în ultimul rând, din inconștienta părinților și slaba lor conștiință de apartenență națională care, de pildă, la alte neamuri (vezi evreii, ungurii, ucrainenii, chiar țigani și a.) se manifestă acerb; dar și din iresponsabilitatea tuturor conducătorilor acestei țări de-a lungul acestor decenii. Așa se face că mii de copii, viitori adulți români vor întări demografia, etnia, valoarea și vigoarea altor neamuri, nu al nostru, cel atât de încercat și păstrat în chip eroic de-a lungul istoriei. Pentru că tot în iunie urmează înflorirea teiului și amintirii eminesciene, e locul potrivit să reamintesc că acel copil trimis la școala germană de la Cernăuți și acel tânăr trimis la universități din Viena și Berlin nu și-a uitat nici o clipă limba și conștiința națională și nici nu s-a gândit vreodată să rămână și să trăiască în asemenea străinătăți, ci s-a întors mereu acasă, aducând, precum albina polenul, rodul experiențelor dobândite, aici, în folosul și spre îmbogățirea spirituală a acestei țări. Trebuie oare să ne imaginăm ce am fi fost azi dacă Eminescu ar fi uitat limba română și ar fi evadat într-o altă naționalitate?

ESEU

„PRECUM ÎN CER, AȘA ȘI PE PĂMÂNT”? ROMANO-CATOLICII ȘI ORTODOCȘII AU ÎNĂLTĂREA DOMNULUI ÎN ZILE DIFERITE. CINE UCIDE DE PAȘTI CREȘTINI ÎN BISERICI?

► Liviu Ioan STOICIU

Duminică, 21 aprilie 2019. Floriile la ortodocși, în timp ce la catolici Cristos a înviat! Sărbători pascale fericite! Doina a fost la slujbă în această dimineață la Biserica Dârste (datată 1783) din Brașov, a venit acasă cu coronițe din rămurele de sălcie sfințite, una mi-a pus-o și mie pe frunte, eram la masa de scris, mi-a făcut poză, seamănă cu o coroniță de spini, mi-a amintit de „coronița” primită la Botoșani în 15 ianuarie 2019 (a Premiului Național de Poezie), care din lauri s-a transformat în spini (dar nu despre mine vreau să vorbesc aici)... E atât de nefiresc, într-o civilizație secularizată, cu mentalitate postindustrială și postmodernă (în care, din păcate corectitudinea politică face ravagii pe aripile Occidentului) să vezi că la romano-catolici azi e Învierea Domnului (și intră în Săptămâna Luminată) și, în aceeași zi, la ortodocși Iisus Hristos e primit cu flori și intră în Săptămâna Patimilor. Iar credincioșii urmează fără crâncire cursul istoriei punerii în calendar a celebrării Paștelui de către cler, de o parte romano-catolicii, de alta ortodocșii (inclusiv greco-catolicii și, bineînțeles, ortodocșii pe rit vechi, „stiliștii”), nu se abat de la canoanele bisericești: *Paștele catolic și ortodox este, de obicei, sărbătorit la date diferite, pentru că cele două mari Biserici calculează data Învierii lui Iisus după două calendare diferite. Data Paștelui diferă din anul 1582, când Biserica romano-catolică a trecut la calendarul gregorian, iar Biserica ortodoxă a rămas după calendarul iulian. Diferența între Paștele catolic și cel ortodox poate varia de la o săptămână, la cinci săptămâni, dar odată la 7 ani pică în același timp.* Personal, nu înțeleg de ce se continuă cu aceste date diferite ale Paștelui, în condițiile în care Crăciunul (Nașterea Domnului) se sărbătorește de Biserica Ortodoxă (organizată în autocefalii, cu primatul deținut de Patriarhia Ecumenică a Constantinopolului) după calendarul gregorian.

Las la o parte faptul că autocefalia ortodoxă a Rusiei sărbătorește Crăciunul pe 7 ianuarie, adică pe calendarul iulian (e acea diferență de 13 zile între calendarul iulian și cel gregorian, adus astrologic la zi). Mai exact, *între Bisericile care nu au adoptat schimbarea sau îndreptarea calendarului se numără: Patriarhia Ierusalimului, Biserica Ortodoxă Rusă, Biserica Ortodoxă Sârbă, la care se adaugă monahii din mănăstirile din Sfântul Munte Athos. Acestor Biserici li s-a alăturat și o parte a credincioșilor disidenți de la noi și din alte Biserici, care țin stilul vechi, numiți „stiliști” sau „calendariști”.* Rețineți, Paștele e sărbătorit și în aceste țări după calendarul nou, gregorian (nu însă și Crăciunul, sărbătorit pe stil vechi, iulian). Să înțelegem, de curiozitate: *Despre existența a diferite tipuri de calendare în creștinism se poate vorbi abia după așa-numita „reformă gregoriană”, din anul 1582, inițiată de Sinodul de la Trident, sub papa Grigorie al XIII-lea, cu concursul astronomului italian, Luigi Lilio (Aloisius Lilius). Calendarul rezultat prin reforma din 1582 s-a numit „Calendarul gregorian”, după numele papei Grigorie al XIII-lea, care a făcut reforma. De la 1582 înainte, creștinătatea s-a împărțit în două mari grupe pe tema calendarului. Bisericile ortodoxe care nu au acceptat „reforma gregoriană” din sec. al XVI-lea, din motive de ordin confesional, au menținut mai departe calendarul neîndreptat (adică calendarul iulian, alcătuit la anul 46 a. Hr. de astronomul alexandrin Sosigene, la cererea împăratului Iuliu Cezar, de unde și denumirea de calendarul iulian), care de aici înainte se va numi și „stil vechi” sau „ortodox”, prin opoziție cu cel gregorian, numit și „stil nou” sau „catolic”. În fine, calendarul îndreptat va purta, potrivit recomandării Congresului interortodox de la Constantinopol din 1923, și denumirea de „calendarul neo-iulian” sau „constantinopolitan”. Să reținem, așadar: În ceea ce privește data celei mai mari sărbători creștine, adică Paștile,*

Bisericile Ortodoxe care au adoptat calendarul îndreptat au stabilit (din 1927 înainte), prin consens general, ca Paștile să fie serbat în toată creștinătatea ortodoxă după Pascalia stilului vechi, adică odată cu Bisericile rămase la calendarul neîndreptat (Ziarul Lumina). E de neimaginat ce se întâmplă cu postul mare, cu colindele sau cu plugușorul de Crăciun pentru ortodocșii pe stil nou (gregorian), și cel pe stil vechi (iulian, inclusiv pe Muntele Athos), când Crăciunul e de 13 zile sărbătorit de ortodocșii pe stil nou. Cum e posibil pentru creștini? Iată: În Republica Moldova, dar și în Rusia, se folosește un calendar dublu. Adică este trecută prima dată data calendarului civil, urmată de data calendarului religios pe stil vechi; deci toate tipurile de calendar au două șiruri de numere. Oamenii nu gândesc în datele calendarului vechi, ci au preluat și folosesc doar datele din calendarul civil al sărbătorilor. Astfel, „Nașterea Domnului nu se spune că este pe 25 decembrie sau Boboteaza pe 6 ianuarie, ci pe 7 ianuarie Crăciunul, și Boboteaza pe 19 ianuarie. Oamenii nu pot gândi cu 13 zile diferență, ci se folosesc de echivalentul din calendarul civil al calendarului bisericesc“... La fel e și pentru biserica ortodoxă pe stil vechi din România, a

„stiliștilor”. De necrezut, suntem în secolul XXI și avem calendare diferite pentru fiecare sărbătoare creștină, măcar patriarhii autocefaliilor ortodoxe și papa de la Roma catolic să fi ajuns la o unitate duhovnicească.

Trecând în registru literar, sunt îngrozit că adepții Coranului (și a dumnezeului lor, Allah; islamismul a fost fondat în secolul VII) asasinează azi adepții Bibliei (și a Dumnezeului nostru; cele mai vechi manuscrise ale Bibliei sunt sulurile de argint, ele datează din 587-586 î.Hr.). E o bătălie pe pământ supravegheată din cer de un dumnezeu păgân și altul creștin, care se luptă pentru întâietate? Între ei stând liniștit Buddha (lider spiritual indian), te pomenești? Azi, de Sfintele Paști, în biserici catolice din Sri Lanka au explodat bombe, până la ora 19, când scriu aici, au fost anunțați 207 morți și „aproximativ 500 de răniți”, adevărat masacru. S-a anunțat doar că: Șeful Poliției din Sri Lanka, Pujuth Jayasundara, lansase un avertisment în urmă cu zece zile, semnalând că mișcarea islamistă NTJ (National Thowheeth Jama'ath) plănuia comiterea un atacuri teroriste sinucigașe. Ce tragedie (adăugată atât altora, ale islamiștilor împotriva creștinilor). „Precum în cer, așa și pe pământ”?

**Atât de fragedă, te-asameni
Cu floarea albă de cireș ...
(Atât de fragedă)**

COMEMORARE - 110

DOAMNA ELENA CUZA

► Livia CIUPERCĂ

2 APRILIE 2019. Se împlinesc 110 (una sută zece ani) de când sufletul Principesei ELENA CUZA, născută Rosetti, s-a înălțat către înaltul nemuririi.

A fost Prima Doamnă a Principatelor Unirii. A fost un suflet cald, calm și generos. A lăsat în urmă-i amintiri frumoase. Nimic nu i se poate reproșa acestei ființe care:

A înflorit din iubire
S-a frânt din iubire
A înflorit din iubire
S-a umilit din iubire
A iertat din iubire
S-a jertfit din iubire
A jelit din iubire
S-a purificat prin iubire.

E drept, de-a lungul timpului s-au țesut multe povești despre Doamna Elena Cuza. Personal, iubesc poveștile, dar accept doar realitatea ca model demn de urmat.

Și întorcând paginile aceluia trecut, vă propun să reînviem zorii anului 1909, când juristul Alexandru Lascarov-Moldovanu (cunoscutul scriitor), însoțit de primarul comunei „Cuza Vodă”, Zamfir Crăciun, și de învățătorul Ion Șerban, au decis să plece la Piatra-Neamț, să se sfătuiască și să ceară ajutorul Doamnei Elena Cuza.

Era 28 ianuarie 1909.

Scrie Alexandru Lascarov-Moldovanu:

„În plasa dată mie spre oblăduire se găsea a fi și un sat care purta numele celui dintâi domnitor al nostru, Cuza-Vodă. Satul n-avea local de școală. Învățătorul ținea lecțiile într-o căsuță pitită, tristă și întunecoasă”.

Așadar, conveniră ridicarea unui locaș pentru școala din sat. Toată suflarea satului s-a mobilizat. Dar era nevoie și de binecuvântarea Doamnei Elena Cuza!

Cei trei știau prea bine că Doamna Elena Cuza este bolnavă, dar mai știau că rostirea numelui „Cuza Vodă” are rezonanță de sfințenie – și nu li se va refuza întrevederea.

Și nu s-au înșelat. Defel. Doamna îi primește, consemnează autorul, undeva, pe „strada Roznovanu, în casa Bacalu”. Reprezentanții covurluieni se înclină cu venerație în fața „Domniței”, impresionați până la lacrimi de simplitatea princiară.

În mod cert, nu vor fi uitat, în veci, „ochii aceia duiosi, mândri și limpezi ca în vremea tinereții”, deși distinsa Doamnă a Țării Principatelor de odinioară, avea acum – 83 de ani – și urmele unei profunde suferințe.

„Vă dau și eu obolul meu pentru școala din Cuza-Vodă”. O mie de lei. Acesta a fost darul Marii Doamne. Pentru Școala ce va purta

numele „Cuza Vodă”.

Asemenea, dragilor de mileniu al treilea, nu avem voie să ștergem din memoria acelor care doar citesc pagina așternută de scriitorul cu origini covurluiene, acest îndemn, pururi treaz, al Doamnei Elena Cuza:

„Orice ar veni asupra capetelor noastre și oricâte valuri s-ar abate, noi să strigăm mereu: <Trăiască țara și neamul nostru>!...”

Vocea blajină care a rostit acel „Trăiască țara și neamul nostru!”, chiar dacă s-a stins peste câteva luni, mai precis, la 2 aprilie 1909, ea se cuvine să tresalte, acum, în inimile noastre, cu mai multă subtilitate – ca oricând!

Am această convingere că suntem datori – ca fiecare dintre noi – mari sau mici, puternici sau slabi, inventivi sau mai puțin inventivi – să așezăm o cât de minusculă cărămidă la temelia satului de unde ne-au răsărit, inițial, vițele. Și – grijă pentru Limba Română și valorile Românești! Așa să ne-ajute Dumnezeu!

ESEU

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

► Petruș ANDREI

Fascinația teatrului

Este cunoscută, din cele mai vechi timpuri și până în zilele noastre, atracția pe care o au copiii și adolescenții pentru orice fel de spectacol, dar mai cu seamă pentru cel de pe scena teatrului, începând cu cel de păpuși.

În cazul scriitoarei Hortensia Papadat-Bengescu, această preferință este justificată și prin faptul că generalul G. Bengescu Dabija, unchiul ei, a fost autor dramatic: „Radu cel Frumos” (1875), „Pygmalion” (1986), „Amilcar Barca” (1894), „Olteanca”, „O palmă de bal mascat”, „Nu e pentru cine se pregătește”, „Cu mintea fetelor” etc.

Pentru piesa „Pygmalion”, autorul a primit chiar „cununa de lauri”.

Generalul a fost de asemenea un bun traducător, celebrele piese „Macbeth” de William Shakespeare și „Dama cu camelii” de Al. Dumas fiul stând măturie.

Admirația pentru dramaturgul din familie și pentru actori, (Petre Liciu), s-a transformat în fascinație mai apoi, Hortensia Papadat-Bengescu reușind să scrie câteva piese memorabile.

Despre piesa „Povârnișul”, ulterior „A căzut o stea”, autoarea însăși afirma că are o temă „prea psihologică” pentru publicul spectator din 1918. De altfel, în mai toate cazurile, societatea contemporană nu este pregătită să recepteze în întregime operele scrise în timpul vieții ei; abia după ce unii autori ajung în lumea umbrelor, opera lor iese la iveală, uneori și după sute de ani; Ion Minulescu scrie „Romante pentru mai târziu” (*ori pentru niciodată* adaugă George Topârceanu, cu verva-i cunoscută).

Genialul EMINESCU nu a fost înțeles, pe deplin („Omul deplin al culturii românești” – Constantin Noica), în timpul vieții sale și poate că, în totalitate, nici până în prezent.

În piesele „Bătrânul” și „Sora mea Ana”, piesă neterminată, este dezbătută soarta dramatică a femeii într-o societate dominată de bărbați în toate domeniile de activitate: Politic, economic, familial ș.a.m.d.

Inteligența scriitoarei este însă la fel de strălucitoare iar spiritul său de observație la fel de ascuțit.

„De la falsitatea legăturilor de familie privirile trec dincolo, spre snobismul practicilor mondene, parvenitismul politic, secretul situațiilor strălucite.”¹

Un personaj, profesorul Prlea, susține „Necesitatea socială a flirtului”.

Iată una dintre explicațiile preferinței tinerilor de astăzi pentru concubinaj, iar nu pentru căsătorie: „Mulțimea vrea totuși iubire... dar nu mai vrea lacrimi, răspunderi, suferințe. Atunci tinerii iau aconturi... fac și ei ce pot. Nu cutează a se uni trupește din cauza accidentului posibil: copilul! Nu cutează a se uni sufletește... Suflet! Izvor de necazuri.”²

Eminescu însuși vedea amorul ca pe „un lung prilej pentru durere/ Că mii de lacrimi nu-i ajung/ Și tot mai multe cere.” („Ce e amorul?”)

Dar piesa „Bătrânul” revine în actualitate și prin existența dramatică a acestuia: familia politicianilor de atunci dar și de acum precum și câteva tare pe care le are și pe care autoarea le sesizează și le pune în dezbateră: conflictele matrimoniale, degenerescența, necesitatea răsturnării societății bolnave, emanciparea femeii ș.a. Piesa, cum apreciază Constantin Ciopraga „este prolixă, lipsită de conflict extern, ceea ce a făcut ca la o reprezentare actul al II-lea să fie suprimat.”³

O altă piesă „Medievala” (inițial „Frescă medievală”) cuprinde „Douăsprezece tablouri axate

pe un conflict erotic”, fiind „niște sondaje inteligente în atmosfera morală a epocii.”⁴

Onorantă pentru autoare este aprecierea lui Camil Petrescu: „Într-o zi, când „Bătrânul” se va fi reluat – desigur modificat puțin în melodrama mondenității – se va vedea că doamna Papadat-Bengescu nu e numai cea mai de seamă romancieră a noastră, alături de Liviu Rebreanu, dar și cel mai de seamă autor dramatic al nostru.”⁵

Drumul spre roman. Metamorfoze

De la versurile în limba franceză, evocările și articolele critice care, conturând zona de cultură a scriitoarei, au doar valoare de document literar, până la poemele în proză, nuvelele și romanele de mai târziu, evoluția sa a urmărit un drum sinuos dar nu imprevizibil,⁶ prin continua aspirație spre descifrarea faptelor incipiente aflate, în germen, dincolo de masca aparenței, prin chinul de a reda „nu descrierea senzației, ci senzația însăși” și prin observația atentă și pătrunzătoare a sufletului feminin, obiect de studiu mai interesant decât al bărbatului „fiindcă la bărbați faci înconjurul faptelor și faptele sunt rareori prea interesante, pe când femeia are o rezervă bogată de material sufletesc în căutarea căruia poți pleca într-o aventuroasă cercetare plină de surprize.”⁷

Poemele în proză și nuvelele prefigurează nu atât obiectul literaturii viitoare cât unele dintre „procedeele principale de realizare a poveștii sufletului, care, dezvoltate și desăvârșite în contact cu marile teme social-psihologice abordate, vor chezașui reușita romanelor sale.”⁸

Cu cele cinci volume de nuvele, Hortensia Papadat-Bengescu a inaugurat un gen de „lirism psihologic, analizând arzător, pasional, anumite stări de puternic erotism feminin”⁹, un exercițiu util analizei corosive a pseudoaristocrației române de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. Unele procedee tehnice, chiar motive și teme întâlnite mai târziu în romane, le aflăm pentru prima dată, într-o formă embrionară, în aceste nuvele.

Elena Drăgănescu, spre pildă, pare reedita viața personajului din „Romanul Adrianei”¹⁰ care, ca și ea „fuge” cu Milu Honescu, modest muzician, ajuns ca Victor Marcian, cu faimă mondială, iar congestia cerebrală a Adrianei, vindecată, psihologic, printr-o cură de alb, îndrăgostită de doctorul Sergiu, anunță episodul Lenora-Walter din „sanatoriul dăruit de voluminoasa și lasciva Salema Efraim.

Ca prefigurare a viitoarelor boli, analizate cu pasiunea rece a omului de știință care completează zilnic fișa medicală, întâlnim de pe acum „cuvinte rituale” ca: enfizemă, miocardită, diabet sau

albumină, hidropsie, dropică, congestie cerebrală etc.

Șirul de bărbați tineri din nuvela „Femeia în fața oglinzii” (1921) „puținței, neisprăviți, urâți, ca și cum ar fi fost caricaturi ale propriei lor figuri desenate de natură malițios în dauna liniilor adevărate, rămânând condeiului să rectifice schița umană și să restabilească imaginea dreaptă” defilând „ca într-un panoptic al degenerescenței”¹¹, alături de Meleu¹², cerșetorul fioros „cu ochi care violentau”, anticipează degenerații care vor urma.

Procedeele de a introduce în operă încă un personaj care ne ține la curent cu evenimentele și prin a căror optică să ni le proiecteze pe toate celelalte este antecedent romanului „Fecioare despletite” (1926). Mini are rădăcinile în Daria din „Pe cine a iubit Alisia?”¹³, iar triumphiul din „Rădăcini” (1938) Madona -Caro - Nory pornește de la cel din „Contagiune”¹⁴, alcătuit din Lelia Dante – Marian - Mira.

Întâlnim de asemenea în nuvele dese apeluri la creațiile și numele marilor compozitori, pentru explicarea unei anumite stări sufletești, pentru descrierea unei anumite atmosfere: „Toată ființa mea cântă marșul funebru al lui Chopin” ni se destăinuie Manuela din volumul „Femeia în fața oglinzii” și tot ea: „Se auzi un țipăt mut, se simți înlănțuită violent, întipărită brusc pe ultimul acord... un andante de Schuman...”

Nu lipsesc nici ușoare accente de critică socială: „Viața cu trăsurile, cu femeile, vitrinele, cu durerile, cu darurile oamenii și treburile lor, i se păru Manuelei un cinematograf, în fruntea căruia parada grav și caraghios un om galonat: Maiestatea sa Banul.”¹⁵

Ironia din nuvela „Sărbătorile în familie”¹⁶, devenind mai târziu caustică, va rămâne o notă permanentă a scrisului său: „Pe o estradă mică, apropiată, o rusoaică cu păr creț, grasă și urâtă, răcnea un așa-zis cântec de stepă. Sălbatic în adevăr. Fu aplaudată.”¹⁷ Autoarea începe încă de aici disecția ființei umane, pipăind, cu silă și durere scheletul hidos al sufletului: „Manuela avea să vadă cu oroare acel înțeles și fața slută a sufletului omenesc care, fără să aibă ce câștiga, își face din răutate și mârșăvie o bucurie josnică. În oglinda ei, icoana iubită a ființei omenesci de la care ceruse totdeauna emoția frumosului, și prin care filtrase întreaga armonie a firei, îi arată chipul de monstru stârpit, neizbutit al aceluiași suflet omenesc, strivind în ea, cu durere hidoasă, coardele melodice.”¹⁸

Tehnica portretului, în linii mari, se menține aceeași. Personajul are o existență materială și spirituală, reliefându-se adesea discrepanța dintre aspectul fizic și cel moral. Adelina Vanghele din

nuvela „Romanță provincială”, ascunzând sub înfățișarea ei inestetică o inimă bună, precede pe Lina Rim, iar Viorica Ionescu din „Femeia în fața oglinzii”, mascând sub frumusețea ei serafică un caracter abominabil, o anticipează pe Coca-Aimée. Și una și alta au „ochi albaștri și reci ca un safir transparent, obrazul de porțelan și o gură de o micșorime defectuoasă.” Și Coca-Aimée este o „păpușă în care veghea la cârmă un creier lucid și prudent.”¹⁹

Înainte de a releva întreaga complexitate a structurii sale artistice, trebuie să remarcăm în aceste trepte trainice din drumul spre roman sensibilitatea extraordinară a scriitoarei: „Am ridicat capul, spune Hortensia Papadat-Bengescu, construind o imagine demnă de un Lucian Blaga, cu un gest care mi-a părut că face mult zgomot.”²⁰ Sau: „Mamina privea în vag ceva știut de ea singură cu o așa intensitate că din ochii ei mari deschiși părea că se albăstrise tot aerul.”²¹ De aici multiplicitatea senzațiilor primite și tot chinul de a le reda întocmai. Pentru autoare, în altă ipostază, privirea unui băiat era „cruntă, perfidă, scârboasă, perversă, ironică, brutală, nerușinată.”²² Această adevărată ploaie torențială de epitete dă stilului său un parfum aparte, ușor de recunoscut. Ceea ce vom observa în romane este efortul permanent al scriitoarei de a prinde nuanța exactă și de aici, pentru că nu a mai revenit asupra textului, unele repetiții, uneori: „Avea pe cap pălărioara ei neagră cu panglici roșii, un roșu de o nuanță fără pereche, despre care discutase adesea, un roșu care avea și strălucire și discreție, un roșu unic de rubin negru – dacă se putea spune – dar nici așa nu era bine spus; un roșu fără comparație cu putință, decât poate întâlnit pe unele petale rare sau pe fructe coapte.”²³

Hortensia Papadat-Bengescu știe să scrie inteligent. Unele fraze, unele propoziții chiar, prin limbajul elevat și adâncimea psihică au valoare de aforisme: „ Dansul e poezia mișcării, e supremul poem al vieții, fiindcă mai mult decât cântecul, e o manifestare directă a ei... ceea ce nu cuvântează, ceea ce nu cugetă, ci numai trăiește”; „Trecutul e urzeala peste care se coase fiecare ceas al prezentului, și pe care se va înălța floarea viitorului”; „Ochii sunt oglinda sfântă a vieții lăuntrice”; „Pasăre rară fericirea! Trudnic o prinzi anevoie o păstrezi – lesne zboară!”

Mai ales în aceste prime lucrări, stilul său este unul dificil pentru lectorul comun: „Prolix, difuz, încărcat de imagini, sugestiv, în același timp analist și luxuriant, mlădios, presărat cu neologisme”²⁴ va evolua cu timpul către descrierea precisă, obiectivă, evoluție condiționată de varietatea mediului înfățișat.

Folosirea abuzivă a neologismului, despre care vom avea ocazia să mai discutăm, i-a atras reproșuri din partea criticii. După cum am văzut, scriitoarea și-a explicat într-o scrisoare către Ibrăileanu, această predilecție a ei pentru crearea de cuvinte noi ori pentru calchieri după limba franceză, simțită deopotrivă în beletristică, în interviurile acordate, cât și-n corespondența sa. Coexistă în scrierile incluse în cele cinci volume de nuvele alături de cuvintele create de autoare: Congratulări, chōma, idolatrat, brillaretă, dolesit, aclimatată, statuă, indicibil, salut pascal; forme vechi ca: limbăgiu, personăgiu, obicinuit, vecinic, constient, inconstient, subconstient, vroind, subt, feminin, ; întâlnim de asemenea asocieri inedite de cuvinte: interes magnanim, foarte culantă, om riveran, persoană carantinată, cap exang, față emanciată etc.; cuvinte create pe terenul limbii noastre: scrisoare postvărățiciană, stare dizgrațiată sau cuvinte cu ortografie străină: choc, chic, chaise-long, chauffeur, pochetă, coiffusa etc.

*
* *

Amestecând analiza cu comentariul liric, alternând pagina de jurnal intim cu poemul în proză, nuvelele celor cinci volume „sunt scrise la persoana întâia chiar când gramatical o folosesc pe-a treia.”²⁵ Critica i-a iertat, mai mult sau mai puțin, subiectivismul pregnant al acestor scrieri, dar n-a ezitat să-l condamne categoric întâlnindu-l în romane. Receptivă la sugestiile primite, autoarea, determinată în parte și de obiectul de studiu al literaturii sale, suferă, în drumul spre obiectivizarea stilului, contorsionate metamorfoze. E. Lovinescu ceruse Hortensiei Papadat-Bengescu, la una din ședințele cenaclului, un roman obiectiv, remarcând imediat după aceea că Fecioarele despletite nu i-a respectat cerința, personajul Mini fiind un „vestigiu de subiectivism.”²⁶ Procesul trecerii de al „subiectiv” la „obiectiv” a fost unul voit, conștient, impus: „Am căutat să obțin formula obiectivismului absolut în Concert din muzică de Bach, lăsând acțiunea și personagiile să-și facă singure jocul și m-am ostenit ca și stilul să fie cel cuvenit acestei forme.”²⁷ Obiectivismul cere autorului „să se dezbrace complet sau pe cât posibil de el singur”²⁸, să se anihileze; impresia de viață va fi cu atât mai puternică. Neprezentând personajele „cu viața lor sufletească”²⁹ ci proiectând „propria sa psihologie asupra lor”³⁰ printr-un personaj anume, viața creată nu pare a fi adevărată, nu poate trăi „independentă de autor.”³¹

Dar romanul este specia care permite cele mai mari libertăți de creație. Se poate include oricând în „povestirea de bază”³², chiar specii aparținând genului liric, de pildă, caracterizat prin

„izbucnirea subiectivă, confesiune și afirmare personală.”³³ Scriitorul își exprimă propriile trăiri, propria sa concepție despre lume prin intermediul personajelor, tot atâtea ipostaze ale eu-lui creator, făcând „propuneri de realitate.”³⁴

În sens absolut, în afara conștiinței și independent de ea, roman obiectiv nu există, iar subiectivismul, vizibil sau nu, ținând de tehnica romancierului nu micșorează cu nimic valoarea în sine a operei respective. În cazul literaturii scriitoarei noastre se înregistrează într-adevăr o traiectorie progresivă, de la „subiectiv” la „obiectiv”, cum observa E. Lovinescu, iar Concert din muzică de Bach urmărește fidel aceeași linie, din întâmplare însă. Romanul Balaurul (1923), piesele de teatru și cele două volume de nuvele Romantă provincială (1925) și Desenuri tragice (1927) par tot atâtea stadii în acest proces.

Nu putem vorbi însă despre aceste noțiuni „subiectiv” și „obiectiv” în opera Hortensiei Papadat-Bengescu, în sens strict delimitativ: prima etapă de creație, de până la 1927, etapă subiectivă și cea de-a doua, de atunci încolo, etapa absolut obiectivă. „În prima apare cea de-a doua și-n a doua stăruie prima.”³⁵

Note:

1. Constantin Ciopraga – „Hortensia Papadat-Bengescu”, editura „Cartea Românească, București, 1973, p. 88.
2. Idem, p.89
3. Idem, p.94
4. Idem, p.97
5. Apud Constantin Ciopraga, op cit., p.100.
6. „La apariția primului meu volum Ape adânci, d-l Lovinescu, referindu-se la Femei între ele vedea în mine un viitor

romancier” (I. Valerian, De vorbă cu d-na H. P. Bengescu, în „Viața literară, 1926, nr.29.

7. Ape adânci, Ed. Alcaloy, Buc.,
8. Alexandru Indrieș, Morfologia replicii în romanele H.-ei P.-Bengescu, în „Orizont, nr”, 1967, nr. 4, p.71.
9. Mihai Ralea, Hortensia Papadat-Bengescu, în „Viața Românească”, 1927, an XIX, nr. 1, p. 145.
10. Romanul Adrianei, în vol. Sfinxul, Ed. Alcaloy, Buc. 1920.
11. Femeia în fața oglinzii, Ed. Ancora, 1921, Buc., p. 95-96.
12. Femei între ele, în vol. Ape adânci, Ed. Alcaloy, 1919.
13. Pe cine a iubit Alisia?, în vol. Sfinxul, Ed. Alcaloy, Buc., 1929
14. Contagiune, în vol. Nuvele inedite, Ed. Adevărul, Buc., 1935
15. Femeia în fața oglinzii, Ed. Ancora, Buc., 1921, p. 26.
16. Sărbătorile în familie, în vol. Desenuri tragice, 1927.
17. Op. cit., p.75.
18. Femeia în fața oglinzii, Ed. Ancora, Buc., 1921, p.147.
19. Op. Cit., p. 150
20. Femei între ele, în vol. Ape adânci, Ed. Alcaloy, Bu., 1919, p.167.
21. Op. cit., p.178.
22. Idem, p.155.
23. Contagiune, în vol. Nuvele inedite, Ed. Adevărul, Buc., 1935, p.61.
24. Ramuri, Craiova, 1965, nr4, p.20.
25. Silvan Iosifescu, Hortensia Papadat-Bengescu, în vol. Viața românească, 1957, nr.1, p. 167.
26. I. Valerian, în Viața literară, nr. 29, 1926.
27. Op. cit., p. 1, col. 2.
28. Din vol. Scrisori către Ibrăileanu, EPL, 19666, p.30.
29. M. Ralea, Hortensia Papadat-Bengescu, în Viața literară, 1927, nr. 1.
30. Op. cit., p.145.
31. Op. cit., p.145.
32. „Romanul e o povestire” iar „povestirea, coloana vertebrală a romanului”; este „narațiunea unor evenimente aranjate în succesiunea lor temporală.” (E. M. Foster, Aspecte ale romanului, EPLU, Buc., 1968, p.34.
33. Dictionar de terminologie literară, Ed. Șt., Buc., 1970, p.195.
34. Camil Petrescu, Noua structură și opera lui Marcel Proust, în vol. Teze și antiteze, Ed. Cultura națională, 1936.
35. Alice Botez, Hortensia Papadat-Bengescu, în Luceafărul, Buc., 1964, nr. 44. P.8.

Monumentul dedicat Hortensiei Papadat-Bengescu din fața casei de la Ivești, jud. Galați, unde aceasta s-a născut.

INTERVIU

MAREA LITERATURĂ NE ÎNDREAPTĂ PAȘII SPRE COMUNIUNEA CU DUMNEZEU THEODOR CODREANU ÎNAPOI LA CREȘTINISM!

► Tănase DĂNĂILĂ

Este reconfortant pentru spirit, mai ales în aceste vremuri anapoda, să vezi că mai sunt oameni în zona culturii cu o complementaritate atât de armonică între caracterul operei și caracterul persoanei precum în cazul scriitorului Theodor Codreanu.

Scriitor de primul raft al literaturii naționale, și nu numai, romancier, neobosit căutător de adevăr în istoria literară, critic obiectiv, dascăl de vocație și-a câștigat o binemeritată prețuire în contextul breslei sale și-a pasionaților degustători de frumos pe pajiștea cuvintelor scrise. Nu sunt vorbe mari, omul Theodor Codreanu nu are nevoie de vorbe mari dar sunt adevăruri pe care nu ai cum să nu le recunoști dacă ești curat în cuget și nu ești bântuit de invidii. Acribia pentru lucrul bine făcut, stilistica și gândirea profundă dar, mai ales, onestitatea sunt trăsături care îi dau distincție mai ales acum când *Într-un secol al tragediilor, comedianții sunt la ordinea zilei* ca să îi citez un aforism.

Simt o adiere de jenă, când aduc laudă unui om, dar rog să fiu crezut că încerc să fiu sincer, atât cât mai putem fi încă sinceri, când spun că interlocutorul meu de astăzi este, în convingerile mele, un Om total, un scriitor total. Și, pentru a mă justifica față de sine, mă voi folosi chiar de o cugetare a sa care cade bine în context: *Poți afla de la alții de comoara din propria ființă.*

Coboară cititorule în pagină și primește adevărurile unui scriitor pentru că sunt bucurii estetice. Și vei vedea că spusele cronicarului Miron Costin nu sunt perisabile, mai au încă actualitate: *Nasc și la Moldova oameni.*

Tănase Dănăilă: *Stimate domnule Theodor Codreanu, pe data de 1 aprilie se mai adaugă un inel pe arborele vieții dv. Prilej pentru mine să vă urez „La*

mulți ani!”, să viețuiți în continuare frumos Pământul și să ne oferiți noi bucurii estetice prin scrierile dv.

În fișa dv. biografică citim: 1 aprilie 1945 este înregistrat în actele civile Theodor, viitorul scriitor, născut la Sârbi, actualul județ Vaslui. Vă întreb: data înregistrării este și data nașterii, pentru că, se știe, pe timpuri, mai ales la sate, nașterea unui copil dădea prilej tatălui să se omenească cu prietenii câteva zile, înregistrarea era aspectul secundar?

Theodor Codreanu: Într-adevăr, în acele vremuri cam așa stăteau lucrurile cu nașterile. După spusa mamei, ziua mea de naștere a coincis cu Sf. Toader, ziua acestui sfânt fiind oscilantă de la an la an. Atunci a căzut pe 25 martie, iar înregistrarea în acte s-a produs de ziua păcălelilor, cea adevărată fiind ascunsă în prosoponim, iar, mai departe, în cvasipseudonim, ca să forțez puțin lucrurile.

T.D.: *Să intrăm în miezul dialogului. Personalitatea dv., în contextul literaturii și al culturii noastre, în genere, este prestigioasă. Aveți o activitate literară polimorfă și de substanță. Dincolo de opera sa, cititorul e doritor să pătrundă și în ființa scriitorului, atât cât i se permite, desigur. Întrebarea mea este dacă sunteți mulțumit de viața și vremurile lăsate în urmă?*

Th.C.: Cum vremurile nu depind de noi, se cuvine a le privi așa cum ne-au fost date de istorie, de mediul în care ne-am născut. Firește, am putea recurge la fabulații de felul buclușului *dacă:* ce-ar fi fost dacă nu mă nășteam într-o Românie proaspăt ocupată de bolșevici, ce-ar fi fost dacă n-aș fi fost educat într-o grădiniță de copii în care biata educatoare ne pune să facem excursii, încolonați și puși să strigăm cuvântul straniu *Stalin*, după ce aceeași pronunță, cadentă, lozincă versificată: *Stalin și poporul rus/ Libertate ne-au adus!* Cu toate acestea, mai important a fost norocul de a mă fi

născut și copilărit într-un sat românesc de pe malul râului Bârlad, maluri întinse, găzduind mirifice lunci și bălți colcăind de pește, de broaște și de lipitori, toate trecute, astăzi, de mulțisor, în neființă, ca semn al „progresului” și pătrunderii „civilizației” unde nici n-am visat vreodată, încât satul meu natal a devenit de nerecunoscut în falsitatea lui îndelung plănuită, deopotrivă de comunism și de capitalismul postdecembrist. *Cum veni, se făcurea toți o apă și-un pământ*, ca să mă exprim eminescologic.

În rest, vremurile au acționat ca benefic *obstacol*, dacă e să mă refer la *ontologia obstacolului*, sintagmă aparținând filosofiei lui Mihai Ralea, cel din anii lui buni, obstacole care ne pun la *încercare* (cuvânt-cheie din gândirea lui Eminescu) și te arată cât de puternic ești și ce ai să devii în viață. Astăzi, sistemele educaționale „corect politice” elimină *obstacolele* din formarea tineretului, vlăguindu-l și condamându-l la depresie, din care nu mai poate ieși, oricât divertisment și *face-book* i s-ar pune la dispoziție.

T.D.: *Un scriitor, ca de altfel orice om, nu este singur în univers, se împlinește într-un anumit context. Dv. sunteți exclusiv propria devenire sau sunt oameni și conjuncturi care au avut o adăugire la cel care ați devenit, ca dascăl, ca scriitor, ca om?*

Th.C.: Fiecare om este o singularitate în univers, dar, în același timp, el a fost hărăzit să trăiască în lume, în comuniune cu natura și cu ceilalți oameni. Omul este individ și *arheu*, cum ar spune tot Eminescu, în sensul că are în sine, potențial, un șir nesfârșit de oameni. O personalitate este cu atât mai puternică, cu cât se identifică cu mai mulți oameni. Apoi, mai există norocul de a întâlni, în viață, oameni de valoare, capabili să te pună la încercare și să-ți sporească ființa, începând din fragedă copilărie și până la ultima suflare. Poți învăța atât de la dușmani, cât și de la prieteni. Înveți în sensul că descoperi prin ei propriile comori din tine însuși, precum rabinul Eisik care a visat, într-o noapte, că sub un pod de la marginea Pragăi îl așteaptă o comoară ce-l va scăpa de sărăcie. Sărmanul a parcurs, pe jos, o sută de km până la Praga. Podul era păzit de un soldat, care a râs de rabin, spunându-i că și el a visat că într-un sat, aflat la o sută de km de capitală, se află un bordei sub bătătura căruia se găsește o comoară. „Aș fi fost nebun să cred așa ceva”, a râs soldatul. Rabinul s-a întors acasă, a săpat și a găsit comoara. Așadar, poți afla de la alții despre comoara din propria ființă. Iar eu am întâlnit mulți oameni care mi-au semnalat comoara. Mi-ar trebui pagini întregi spre a le consemna numele.

T.D.: *Aveți o bogată activitate literară: romancier, critic și istoric literar, eseist, filosof al civilizației și culturii, aforist etc. Artiștii umanizează totul până și pe om, spuneți. Mai ales prin arta*

cuvântului, care are efect imediat. Dincolo de dulcele travaliu al scrisului, trăiți bucuria că prin ceea ce faceți participați la împlânzirea omului?

Th.C.: Din păcate, nu sunt muzician ca să împlânzesc omul. Despre Orfeu s-a spus că împlânzea până și fiarele. Poetul este mai aproape de muzica lui Orfeu, așa că lui i se cuvine întâietatea între artiștii cuvântului. Și eu am crezut că pot umaniza omul când am scris cele două romane: *Marele zid* și *Varvarienii*. Ba, și celelalte scrieri au năzuit, probabil, către aceeași țintă. Astăzi, se citește tot mai puțin, spre paguba omenirii. Singură muzica mai are acces către inima omului, dar și aici s-au insinuat fel de fel de genuri care mai mult îl isterizează pe om, ca să nu spun că-l satanizează, totul reducându-se la divertisment, cum observa încă din anii '80 filosoful francez Alain Finkielkraut. Dacă mersul lumii este spre zgomot, spre violență, spre biruința celui de al doilea principiu al termodinamicii, atunci nu mai e nimic de făcut. Să ne păstrăm seninătatea, însă. Poate numai așa biruim infernul.

T.D.: *Se poate face literatură în mod detașat, fără ca scriitorul să își trăiască cuvintele din pagină? Altfel spus, se poate trișa în literatură?*

Th.C.: Se poate trișa *sans rivages*, cum spune francezul, dar niciodată *detașat*. Detașarea înseamnă limpiditate a minții, seninătatea oricărui artist și gânditor autentic. Trișarea, în schimb, este întotdeauna silnică, „tezistă”, precum în proletcultism, sau – și mai rău – beția de cuvinte, cum a diagnosticat-o perfect Titu Maiorescu. E un fel de a te considera „stăpân al limbii”, însă limba totdeauna se răzbună pe falșii stăpâni, îi arată așa cum sunt. Cu alte cuvinte, nu poți trișa fără să-ți arăți trișarea.

T.D.: *Conștientizați că uneori verbul devine una dintre cele mai perfide arme care poate crea suferințe grave în ființa omului? Se poate ucide cu cuvântul?*

Th.C.: Da, se poate orice cu otrava cuvântului, dar numai acolo unde cel săgetat nu este capabil să-l distingă pe mistificator/trișor, cum vreți să-i spuneți. Mai mult, cel atacat consideră că satanismul beției de cuvinte are de partea lui publicul care jubilează în fața violenței dezmațate. Asta se întâmplă mai ales în regimurile totalitare, unde, printr-un denunț mincinos sau printr-un atac în presă, cineva își putea pierde libertatea sau chiar viața.

T.D.: *Există o tendință în literatură, mai ales în genul poetic, de a se vorbi despre nimic. O moară a cuvintelor, fără noimă, o obscuritate a exprimării care nu trebuie să intre în natura poeziei, ci trebuie să fie umilintă și sublim, cum o definiți într-un aforism. Ba, mai mult, sunt girate de autoritatea unor critici, muștrulind cititorii că nu se pot ridica cu înțelegerea*

la subtilitatea expresiei lor. În aceste condiții care credeți că va fi viitorul literaturii?

Th.C.: Adesea, pare că literatura nu are viitor. În asemenea caz, viitorul literaturii trebuie căutat... în trecut! Marea literatură se găsește întotdeauna în trecut, mai puțin în prezent și cu totul precar în viitor. Prezentul, dominat de mode, nu poate garanta viitorul literaturii, fiindcă modele, prin esența lor, sunt trecătoare. Cu atât mai mult o modă care pune accent pe obscuritate, în spatele căreia se ascunde *nimicul*. În atare privință, cea mai bună *artă poetică* rămâne tot a lui Eminescu, mai ales că vizează tocmai *nimicul*: „E ușor a scrie versuri,/ Când nimic nu ai a spune,/ Înșirând cuvinte goale/ Ce din coadă au să sune.”

Pe de altă parte, nu trebuie să confundăm literatura adevărată cu facilitatea. Eminescu pare simplu și accesibil pentru toate vârstele, dar poemele lui totdeauna ascund *ne-nțelesuri pline de-nțelesuri*. Obscuritatea este facilă; profunzimea – dificilă. Poezia *Jocului secund* a lui Ion Barbu nu este deloc obscură în ermetismul ei *canonic*. Din păcate, cititorul neavizat (dar și mulți critici) confundă dificultatea cu obscuritatea. De aici reducția poeziei lui Ion Barbu la nivelul a ceea ce s-a numit *ermetism filologic*.

T.D.: *Sunteți în critica și istoria literară un fin analist, dar și un redevabil polemist, obiectiv însă. V-ați câștigat autoritate în aceste proiecții pentru că dv. nu coborâți expresia la formularea grosieră, la atacuri la persoană, polemizați în planul ideilor. Pe ansamblu însă, se practică o critică și istorie a literaturii pătimășă, revanșardă, elitistă. Nume emblematice ale literaturii sunt ignorate sau minimalizate; în schimb, altele de valoare îndoielnică sunt elogiuate aproape până la penibil. În aceste condiții ce credibilitate mai are statutul criticului în fața cititorului, care trebuie să aibă un rol de îndrumare și, în egală măsură, de interpretare obiectivă?*

Th.C.: Primii mei maeștri în critica literară au fost G. Ibrăileanu și Mihai Ralea. Teza de licență, altminteri, a fost despre *Critica eseistică a lui Mihai Ralea*. De la ei am învățat că actul critic este al *înțelegerii*, al comprehensiunii, iar nu al decapitării omului și operei, chiar când acesta îți este adversar. *Iubește-ți aproapele, dar și dușmanul ca pe tine însuși* este o poruncă valabilă și-n critica literară. Un scriitor care nu-și iubește toate personajele, cade în ideologie și în partizanat. A polemiza cu cineva nu înseamnă a-l zdrobi, ci a-i deschide ochii către adevăr. De multe ori, *el e crud acest adevăr, dar numai el folosește*, ca să intertextualizez iarăși cu Eminescu. Fenomenul aureolării unora și al ignorării altora este o abatere gravă de la rosturile criticii și istoriei literare. Este cădere în *narcisism* individual sau de grup. Sunt destule exemple, la noi, de critici și istorici literari care nu au ca „măsură” *cântarul*

adevărului, ci, mai degrabă, *liste* cu scriitori de promovat și *liste* cu scriitori de nimicit sau de trecut sub tăcere. (Vezi, bunăoară, faimoasa *listă a lui Manolescu!*). Cu ultima dihonie intrată în sânul Uniunii Scriitorilor (vezi disidența grupului Florin Iaru, Dan Mircea Cipariu, Cristian Teodorescu, Ioana Crăciunescu, Ioan Buduca, Paul Cernat ș.a.), s-a resuscitat moda epurărilor și atacurilor din anii '50.

T.D.: *Credeți că opiniile critice sunt doar considerații provizorii?*

Th.C.: Unele, da, altele, nu. Critica de întâmpinare este, în genere, impresionistă. Dă un „diagnostic” asupra operei, care poate să fie cel corect sau unul ce ne poate duce la „malpraxis”. În mod fatal, critica este *secvențială*, cum am numit-o cu decenii în urmă. De aici impresia că opera este *deschisă*, decizie luată de Umberto Eco în anii '60 ai secolului trecut, cartea lui *Opera aperta* cunoscând o uriașă carieră mondială. În realitate, o capodoperă nu poate fi decât *închisă*, încheiată cu ultima variantă. În consecință, *deschisă* nu este decât critica, aceasta fiind întotdeauna *secvențială*, *un punct de vedere* care o face „provizorie”, cum vă exprimați dumneavoastră. Dar există nenumărate puncte de vedere, pe câți cititori. Încă Mihai Ralea a înțeles asta, iar E. Lovinescu a simțit nevoia *revizuirilor critice* tocmai din atare pricină. Există un progres continuu în aflarea *adevărului* despre o operă valoroasă, ca în orice domeniu, altminteri. De aceea, în vreme ce opera rămâne aceeași, *închisă* în superba ei arhitectură, critica se perpetuează în nenumărate abordări, dând măsura inteligenței criticului. Cartea celebră a lui Umberto Eco s-a fundat pe o *minciună* care, totuși, ne-a dus, în cele din urmă, spre adevăr.

T.D.: *Critica are nevoie de readaptare la gustul și spiritul epocii?*

Th.C.: Critica, da, din cauze precizate mai sus. *Iliada* lui Homer sau *Luceafărul* eminescian rămân aceleași, numai ochii celor care le citesc pot fi alții, mai limpezi sau mai opaci. Spiritul fiecărui veac (*saeculum*) înseamnă și progres în cunoaștere. Cere, deci, *readaptare*, revizuire critică.

T.D.: *Poate face un autor critică și istorie literară numai prin analiză logică fără starea sa afectivă?*

Th.C.: Poate, dar riscă să rămână într-un raționalism cartezian, sec, ignorând că *inima are rațiuni pe care rațiunea nu le cunoaște*, după spusa lui Pascal. Marii critici s-au dovedit a fi ei înșiși scriitori. *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, capodopera lui G. Călinescu, sau eseurile critice ale lui Al. Plaeologu produc încântare estetică în cel mai înalt grad. *Afectivitatea* este semnul locuirii în adevăr. Iată secretul.

T.D.: *Înevitabil și dv. aveți afinități și simpatii față de unele opere și implicit unii autori, chiar dacă condiția de critic vă impune o anumită detașare. Ne puteți face unele confesiuni în acest sens?*

Th.C.: Afinitățile mele se îndreaptă îndeobște către scriitorii dedicați adevărului, care cunosc chinul intraductibil al versurilor din *Criticilor mei*: „Ah! atuncea ți se pare/ Că pe cap îți cade cerul./ Unde vei găsi cuvântul/ Ce exprimă adevărul?” Veți înțelege de ce am scris vreo zece cărți despre Eminescu și numeroase articole. Iată, la întâmplare, alți câțiva scriitori de care mă leagă afinități electice: Shakespeare, Cervantes, Leopardi, Baudelaire, Rimbaud, Dostoievski, Caragiale, Creangă, Proust, Constantin Stere, Bacovia, Ion Barbu, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, Lucian Blaga, Franz Kafka, Cezar Ivănescu, Grigore Vieru...

T.D.: *Nu putem să nu discutăm aspecte mai sensibile ale culturii noastre care uneori dau fiori spiritelor normale. Sunteți un eminescolog și un mare iubitor al genialului nostru Poet, simbol al ființei noastre. Desigur, fiecare generație are dreptul să îl reinterpreteze pe Eminescu, chiar și la modul critic, însă obiectiv, argumentat nu la modul grobian pe care îl impune o anumită grupare. Nu mai aduc în discuție nume, vorbim însă de atitudini. A tăcea, însă, înseamnă a consimți. Orice om de bună credință și cu mintea întreagă se simte lovit în adâncul firii sale, a sentimentului național, de care unii se rușinează, când sunt terfelite nume simbol ale spiritualității noastre. Dv. care aveți o perspectivă mai largă și mai nuanțată asupra cazului Eminescu, pentru că a devenit un caz, credeți că e o atitudine programată sau efectul unei frustrări ce va rămâne o pagină regretabilă în istoria literaturii?*

Th.C.: Eminescu a devenit un caz, cum spuneți, fiindcă el continuă să fie centrul iradiant al canonului literar și cultural românesc, în ciuda faptului că s-a încercat „demitizarea” lui, substituindu-l, de pildă, fie cu I.L. Caragiale (postmoderniștii), fie cu Mircea Cărtărescu, precum a încercat Nicolae Manolescu în *Istoria critică a literaturii române* (2008). Cât de fragilă a fost această tentativă, o recunoaște, acum, indirect, criticul însuși, care și-a „revizuit” oarecum apologul la apariția romanului *Solenoid*. S-au emis în acești peste 25 de ani de la revoluție fel de fel de aberații despre Eminescu. Numai că acestea trec, iar opera lui Eminescu rămâne și continuă să fecundeze o exegeză din ce în ce mai nuanțată și mai abundentă, caz cu totul singular nu doar în spațiul culturii românești, dar și-n cel universal. NASA, spre exemplu, a recunoscut vizionarismul cosmogonic și cosmologic al lui Eminescu, dându-i numele celui mai mare crater de pe Mercur. O cercetare îndelungată a lui Dumitru Copilu-Copilin arată că Eminescu este tradus în 80 de limbi, în peste 150 de țări, că numărul

cărților monografice despre acest geniu trece de o mie. (Vezi Dumitru Copilu-Copilin, *Eminescu universalul*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2015). Așadar, cine pretinde că îl cunoaște pe Eminescu se cuvine să facă dovada că a citit nu numai cele șaisprezece volume ale ediției academice, dar măcar un sfert din cărțile de eminescologie. Or, contestatarii n-au citit mai nimic, iar unii se mândresc că n-au nevoie de lectură pentru a-i constata... nulitatea! Apoi, stai de vorbă cu asemenea... nulități!

Întrebați dacă denigratorii sunt programați sau doar niște frustrați. Și una, și alta, dacă frustrații sunt niște bicisnici ignoranți, programații vin fie dinspre partidele politice (crezându-se, bunăoară, că Eminescu a avut ranchiună pe liberali, ceea ce este o exagerare, dat fiind că poetul îi viza pe liberalii „roșii”, radicaliști republicani, iar nu pe Mihail Kogălniceanu sau pe Alexandru Ioan Cuza!), fie dinspre evrei, care-l consideră pe Eminescu un „antisemit” înrăit (vezi cazul fostului rabin Moses Rosen, care s-a opus cu înverșunare publicării vol. X de *Opere*). Însă evreii obiectivi știu adevărul și îl iubesc pe Eminescu. Iată ce spunea un cărturar de anvergura lui Moses Gaster, care i-a fost prieten poetului: „Se zicea că este antisemit. Pe atunci, antisemitismul era foarte răspândit, dar el n-a fost contaminat de acel virus, foarte rar a abordat chestiunea evreiască în ziar și numai o dată sau de două ori în poemele sale, unde i-a satirizat pe greci și a adăugat, de asemenea, un cuvânt despre evrei.” (*Moses Gaster în corespondență*, ediție îngrijită, prefată, note și indice de Virgil Florea, București, Editura Minerva, 1985, p. 27).

T.D.: *Scriitorul Vasile Ghica spunea într-un aforism: ce-am mai freca dușumelele cu el, dacă am avea și noi, români, un laureat Nobel. Nu întâmplător este băgat la capitolul prostie.*

Th.C.: Premiul Nobel este o psihoză a noastră care i-ar trezi compătimire lui Eminescu. Pentru a fi răsfățat cu „premiul lui Mango” (vorba lui Constantin

Virgil Negoită), nu e nevoie neapărat de valoare, ci să fii, în primul rând, „corect politic”. Or, marii noștri scriitori au fost și sunt cam „indisciplinați”, în atare privință, în frunte cu Eminescu. (Vezi cartea mea *Eminescu „incorect politic”*, București, 2014). Înțelegeți acum de ce Mircea Cărtărescu, propus cu insistență, în ultimele două decenii, la Premiul cel Mare, s-a străduit să fie *political correctness*, declarându-se, cu obstinație, străin de spiritul național și de ce a fost opus, ostentativ, „naționalismului eminescian”? „Corecții” și-au imaginat că, demolându-l pe Eminescu, îl ajută pe Cărtărescu să izbândească. Asta chiar că ține de „capitolul prostie”.

T.D.: *La fel de important este subiectul Basarabia. Cum vi se înfățișează în perspectivă istorică rezolvarea acestui blestem? Își poate afla liniștea un neam mutilat și lovit grav în trupul și demnitatea sa? Credeți că am oboșit și noi și frații de peste Prut privind revenirea la hotarele firești?*

Th.C.: De mai bine de treizeci de ani mă preocupă subiectul Basarabia. Am scris cinci cărți pe această temă, incluzând aici și monografiile despre Grigore Vieru, Victor Teleucă și Mihai Cimpoi, plus zeci de articole, eseuri, cronici literare, prefețe la ediții ale principalilor scriitori basarabeni. Spiritualicește, Basarabia este demult integrată, dar nu și politicește, căci noi n-am mai avut, în ultimele decenii, adevărați politicieni, ci niște neisprăviți și fricoși politrucii, viteji numai când a fost vorba să se căpătuiască, jefuind țara din temelii, vânzând, pe nimic, tot ce se putea da pe tavă străinilor, de la bogățiile subsolului până la păduri și bănci. Nici măcar Biserica Ortodoxă Română n-a fost în stare să facă din Mitropolia Basarabiei o concurentă serioasă a Mitropoliei Moldovei subordonată Patriarhiei din Moscova. Mitropolia Basarabiei a avut nenorocul de un mitropolit slab, căzut la îndemâna lui Iurie Roșca și Vlad Cubreacov, doi impostori șantajați de comuniștii lui Vladimir Voronin. Majoritatea alegătorilor votează cu ceea ce le spun părinții Bisericii, majoritatea fiind subordonați Moscovei. Să nu ne mire că ultimul sondaj arată că 63% dintre basarabeni sunt împotriva unirii cu Țara. Rusia își cunoaște interesele, pe când dâmbovițenii noștri tremură pe la DNA, dar de lăsat de hoții nu se lasă. Cum să mai aibă timp și pentru năpăstuita Basarabiei?

T.D.: *Unificarea ar trebui, desigur, realizată începând ca proiecție culturală. Dar tocmai intelectualitatea, din păcate, din ambele părți adoptă atitudini ostile. Am pierdut oare simțământul identității naționale?*

Th.C.: Culturalicește, unirea există, în ciuda rătăcirii unor intelectuali căzuți în rivalități neghioabe. Dacă din 1985 până în primul deceniu postdecembrist intelectualii basarabeni erau uniți în

jurul lui Grigore Vieru, Nicolae Dabija, Ion Vatamanu, Mihai Cimpoi, Valeriu Matei, Dumitru Matcovschi, ca să-i amintesc doar pe aceștia, cu timpul au fost dezbrinați, uitând de idealul renașterii naționale și de reîntregire. Dihonia a pornit și de la București, opunându-i pe „tradiționaliști” și „postmoderniști”, grupul de la „Literatura și arta” în antagonie cu cel de la „Contrafort” etc. În țară, disidenții „autocronici”, cum i-a numit Paul Goma, au pornit război împotriva „protocroniștilor”, încât un naționalist eminescian precum Goma a fost sacrificat în favoarea foștilor pui de cominterniști în frunte cu Vladimir Tismăneanu, pus de Traian Băsescu să redacteze faimosul *Raport antiromânesc* de condamnare a comunismului. Sunt doar câteva dintre cauzele războiului împotriva identității naționale, ale ratării reunificării.

T.D.: *Un scriitor, dacă e un om viu, nu poate fi în afara realității sale imediate. O operă literară trebuie să fie o oglindă retrovizoare a realității, desigur, imprimându-i emoția, tendința și redarea artistică ?*

Th.C.: Problema realismului e mult prea complexă ca s-o putem lămuri în câteva rânduri. În anii '60, până și un gânditor de stânga precum Roger Garaudy vorbea *despre un realism nețărmurit*, punând astfel capăt nefastului realism socialist. Dacă e așa, *adevărul, realul* se ascund și-n romanul realist al lui Stendhal, și-n realismul magic teoretizat de Franz Roh și practicat de Borges, Márquez, Günter Grass sau John Fowles, și-n fantasticul lui Eminescu sau Vasile Voiculescu, nemaivorbind de suprarealismul lui Gellu Naum. Cine se sustrage realului riscă să rătăcească în textualism sterp și în beție de cuvinte.

T.D.: *În toate domeniile culturii și artei avem nume prestigioase și participare reprezentativă în context universal. În literatură, muzică, artele plastice, dramaturgie, filozofie, știință, spiritul românesc este bine cotate. De ce totuși, uneori, ni se pune pecetea de cultură periferică? Din păcate idei promovate chiar de la noi.*

Th.C.: Răspunsul l-a dat, la vremea lui, Kant: în 1784, filosoful publica în revista *Berlinsche Monasschrift*, un articol pe tema întrebării *Ce este luminarea?* Dezbătea problema *minoratului* în existența indivizilor și a popoarelor. Minoratul, operă a sincronismului opresiv, este alt nume pentru „complexul retardării”. Dar de la sincronizarea silnică se ajunge la cea consimțită. Zice Kant: „este așa de comod să fii în starea de minorat”. (Vezi trad. lui Al. Boboc, în *Argeș*, IV, 39, nr. 3/285, martie 2009, p. 28). Minoratul, apoi, devine componentă a naturii umane, recte a popoarelor frustrate de libertate în istorie. Asemenea popoare ajung să iubească minoratul de îndată ce se văd în libertate. „Lenevia și lașitatea – adaugă filosoful german – constituie

cauzele care explică de ce o așa mare parte dintre oameni, după ce natura i-a dezlegat de multă vreme de orice conducere străină, rămân totuși de bunăvoie întreaga viață în starea de minorat; aceasta și explică de ce unora le este atât de lesne să-i ia sub tutorat.”

Este boala de care suferă o bună parte dintre români, inclusiv o parte însemnată a intelighenței. Dar personalitățile puternice nu au asemenea complexe. Un Dimitrie Cantemir, un Heliade Rădulescu, un Hasdeu, un Eminescu, un Iorga, un Brâncuși, un Blaga, un Ion Barbu, un Eliade nu s-au „sincronizat”, umili, cu alții, ci s-au luat la întrecere cu ei. O cultură care i-a dat pe Cantemir, pe Hasdeu, pe Eminescu, pe Brâncuși și pe atâția alții nu poate fi o cultură minoră, periferică.

T.D.: *La nivel național, trebuie să recunoaștem, e o realitate evidentă, cultura, educația sunt lăsate de izbeliște. Aș zice chiar voit rău direcționate, spre ignoranță, spre aspecte facile ale existenței, spre vulgaritate. Cum va arăta fizionomia generațiilor următoare sub acest aspect?*

Th.C.: După chipul și asemănarea celor care ne croiesc, astăzi, viitorul. Adică lipsa de viitor. Minoratul își spune și aici cuvântul. Românii sunt pregătiți pentru dispariție de pe scena Europei, după cum Europa însăși e pregătită, cu sânge, să-și dea duhul, în numele unei criminale „corectitudini politice”. Într-un interviu din revista „Cultura” (2010), istoricul Neagu Djuvara spunea: „Din păcate, Europa de mâine va aparține arabilor și țiganilor. De aceea considerăm că cea mai gravă crimă făcută împotriva europenilor de baștină și a culturii europene este deschiderea largă a porților Europei hoardelor barbare și hămesite de foame din Asia și Africa, hoarde care vor transforma Europa creștină, civilizată și prosperă de astăzi în Euro-Indo-Arabia de mâine, în care urmașii noștri vor putea, probabil, supraviețui pentru câteva generații în «rezervații»... Iar noi, europenii de rând, stăm cu brațele încrucișate și ne văicărăm de toate ticăloșiile care se petrec sub soare fără a întreprinde nimic. Așa încât ne merităm soarta, spre rușinea noastră, a tuturor!” Și: „Gândiți-vă că doar pe parcursul unui secol Europa va deveni metisă. Mie îmi este clar că indo-europenii se sinucid încet, dar sigur. Adică nu mai fac copii, nu mai au nici o ambiție. De zeci de ani. Noi nu suportăm un «atac» al lumii a treia, dimpotrivă, noi am creat un gol, pe care cei din lumea a treia, extrem de prolifici, vin să-l umple.” Cât despre români, ei sunt cu mult mai grăbiți să dispară. Deocamdată, golesc țara, lăsându-se înghițiți, etnicește, de celelalte popoare ale Europei, cu sutele de mii și cu milioanele. Sondajele în rândul tineretului școlar arată că visul majorității adolescenților este să emigreze. Medicii ne-au fost furați, cele mai înzestrate creiere, la fel. Natalitatea este negativă. La ce să te mai aștepti?

Hoardele de aiurea vor găsi un loc gol, un tărâm al făgăduinței. Iar băștinașii, pregătiți de pe acum să nu mai învețe istoria românilor (vezi idioata inițiativă a scoaterii istoriei din planul de învățământ, dar și a limbii latine, inițiativă coroborată cu micșorarea numărului de ore alocate limbii și literaturii române!), vor deveni periferici în propria țară, nemaștiind că au fost români.

T.D.: *Dialogul nostru are loc într-un context internațional tensionat. Lumea parcă a luat-o razna, nu mai are loc pe Pământ. Terorismul a căpătat extensie îngrozitoare. Cum vi se înfățișează viitorul Planetei?*

Th.C.: Păi, viitorul Europei va fi și al planetei. O planetă secătuită de lăcomia viermilor care sunt oamenii, o planetă moartă precum celelalte din sistemul solar. Asta în cazul când nu va avea norocul unei noi ere glaciare care să vină de hac nestinsei voințe de putere a oamenilor. Terorismul, dacă băgați de seamă, se abate îndeobște asupra Europei a Statelor Unite, vârtejul pornind din Orientul Mijlociu. Acolo este butoiul cu pulbere al lumii contemporane. Acolo trebuie găsite cauzele, fiindcă a lua în calcul doar efectele înseamnă perpetuarea, la nesfârșit, a crizei mimetice generate de violență. Dar americanii și europenii nu vor să vadă cauzele, nu vor să vadă și vina lor, condamnând Europa, în primul rând, la un război de uzură, catastrofal și din punct de vedere psihologic, nu numai politic, toate ducând la moartea democrației și a libertăților omului, valori care au făcut gloria bătrânului continent.

T.D.: *Cărțile bune, sunt ca oameni buni; au cei mai mulți prieteni, spuneți. Se adevărește această reflecție și în cazul dv.?*

Th.C.: Cu această întrebare, ne putem reveni, reînsenina. E drept, cărțile mi-au adus și destui adversari, ca să nu le spun dușmani, dar și mai mulți prieteni. Cărțile atrag cărți. O bibliotecă este o frăție universală a cărților, a oamenilor care le-au scris. Dar cărțile te pot și sufoca, precum se-ntâmplă în Biblioteca din *Numele trandafirului*, best-seller-ul amintitului Umberto Eco. Săptămânal, ajung la mine, în medie, câte 3-4 cărți și durerea mea e că nu numai că nu le pot citi decât într-o proporție infimă, dar nici măcar nu reușesc să le mulțumesc trimițătorilor. E un privilegiu de a-mi cere iertare publică.

T.D.: *Lumea literară e un autobuz supraaglomerat. E constatarea dv. Cred că sunteți prea generos. E un tren supraaglomerat.*

Th.C.: Da. Și riști să fii aruncat de pe scara vagonului, dacă n-ai prieteni înăuntru care să-ți întindă o mână!

T.D.: *Un scriitor este împlinit când cartea sa are un receptor, altfel e zădărnice. Se scrie tot mai mult, din păcate se citește tot mai puțin. Care va fi soarta scriitorului, care va fi soarta cărților?*

Th.C.: În ciuda tuturor relelor previziuni, eu cred că atâta timp cât specia umană nu se sinucide, se va citi și vor exista cărți, fie și în format electronic. Acum, există scriitori născuți și crescuți direct pe internet. O mărturie, în acest sens, mi-a făcut Ionuț Caragea, un poet și prozator interesant și plin de ambiții. Ce-i drept, din virtualitatea internetului, a simțit nevoie să coboare la cartea pe suport de hârtie. Nu e o dovadă că nici cartea-obiect de bibliotecă nu va dispărea așa ușor?

T.D.: *Distinsa dv. doamnă Lina Codreanu – plecată din arealul nostru geografic ceea ce ne onorează – este o sensibilă și talentată scriitoare. Sunt complementare relațiile literare într-o familie cu ambii scriitori sau prilej de polemici, desigur cordiale?*

Th.C.: Har Domnului! În cazul nostru e o binecuvântare. Soția este cel mai sever critic al meu și nu poți ține hățurile cuvântului dacă nu ai lângă tine un asemenea judecător. În redacția „Timpului”, cei trei maeștri ai cuvântului, Eminescu, Slavici, Caragiale se „îndreptau” reciproc, de la stil până la virgulă. Nu degeaba lui Caragiale i se mai spunea și „Moș Virgulă”!

T.D.: *Aveți în arealul cultural tecucean, gălățean, multe simpatii și prietenii literare. Credeți în prietenii literare?*

Th.C.: Cred în prietenii literare care nu se reduc la interese momentane. Cred în prietenii care nu mă somează să scriu despre cărțile lor. Am în minte o epigramă a francezului Guy Du Faur de Pibrac: „De prieteni, ce să spun?/ Sunt ca pepenii și, deci,/ Trebuie să-ncerci cincizeci,/ Ca să dai de unul bun!” Nu mă pot plânge: am dat și de prieteni buni. Chiar mai buni decât mine!

T.D.: *Scriitorul Constantin Țoiu spunea că pentru dânsul scrisul este vaccin contra lacrimilor. Ce este pentru dv. scrisul?*

Th.C.: Are dreptate. S-ar mai putea adăuga: *vaccin contra singurătății*. De ce nu și intrare în comuniune euharistică cu toți oamenii neamului tău și din lume. Marea literatură ne îndreaptă pașii spre comuniunea cu Dumnezeu. Oare canonul literar european nu a descins din canonul creștin, din Cartea Cărților?

T.D.: *Exprimați vă rugăm, un gând despre ce ați fi dorit să spuneți și eu nu am avut inspirație să vă provoc.*

Th.C.: Voi continua gândul de la anterioara întrebare. Toate nenorocirile

care s-au abătut asupra oamenilor și ale Europei, de două mii de ani încoace, vin din trădarea creștinismului de către creștini. Constantinopolul creștin a căzut sub turci și prin trădarea creștinilor ortodocși de către frații lor din Occidentul catolic. Ororile produse de Inchiziție au venit din încălcarea poruncilor creștine *Să nu judeci, Să nu ucizi*. Ateismul Revoluției Franceze a inventat ghilotina. Ororile nazismului și ale comunismului au venit din ruptura radicală de creștinism. Și pentru ca europenii să pună cireșa pe tort, astăzi refuză să-și recunoască rădăcinile creștine, pricină din care nu s-au putut înțelege asupra unei Constituții a Uniunii Europene. *Corectitudinea politică* este ultima ideologie anticreștină cu care vrem să ne clădim viitorul, fiind urmașa directă a marxismului cultural. Să mai continuu? *Înapoi la creștinism!*

Mulțumim domnule Theodor Codreanu pentru expunerea limpede a adevărilor dv. la care consimțim. Știm că mulți cititori care vă cunosc sau v-au citit cărțile o vor face. Știm că ardeți cu fiecare cuvânt, suferiți pentru rătăcirea lumii, mai ales, așteptați cu nădejde marea zi când vom putea rosti: Vin la Prut cu grăbire să-l sorbim dintr-o sorbire. Dar, Basarabia, piatra de încercare a politicii românești, cum spuneți, dar politica românească este prea nevrednică pentru a urni această piatră. Munca de scriitor a devenit una fără speranțe. Am vrea să vă contrazicem dar, din păcate, nu o putem face, și nu e doar o speranță pierdută pentru scriitor ci pentru fiecare om cu o minimă luciditate.

ESEU

PERSONAJELE ÎN PIESELE DESPRE COMUNISM ALE LUI MATEI VIȘNIEC¹

► Raluca FARAON

Personajele din teatrul lui Matei Vișniec sunt, în mare parte, făpturi lipsite de psihologie, reprezintă metaforic fie criza identității din societatea contemporană, fie neliniștea în fața terorii și a morții. Continuând procedeul artistic din teatrul deriziunii, Matei Vișniec sugerează prin personajele sale un parcurs dublu de percepție: pe de-o parte, suntem derutați de apatia, indiferența sau, dimpotrivă, de agitația extremă de care sunt cuprinse personajele sale, pe de altă parte, înțelegem că acest comportament este o alegorie care trebuie să ne transmită nouă, cititori/ spectatori, o anumită situație de criză existențială a omului contemporan, ne pun în față o oglindă enormă care distorsionează pentru a ne trezi în minte fiori de emoție autentică. De cele mai multe ori, există însă un personaj-cheie prin care scriitorul își transmite crezul artistic, așa cum sunt Iuri Petrovski, Meyerhold sau Poetul în cele trei piese de teatru care au ca temă regimul comunist². Aceste personaje se disting de restul umanității deoarece percep comunismul și schimbările pe care acesta le produce în rândul societății și al conștiinței într-un mod lucid, chiar dacă sunt înfrânte din punct de vedere social și artistic. Până la urmă, vor fi ele supuse nebuniei generalizate, se vor contopi cu cenușii unei existențe impuse sub deviza egalitarismului, dar cel puțin o vreme vor face față absurdului și terorii agenților puterii prin luciditate, umor și poezie.

Iuri Petrovski în *Istoria comunismului povestită pentru bolnavii mintal* pare un instrument al propagandei de partid, perfect ancorat în sistem, dar discursul său despre Revoluția din Octombrie și construirea comunismului trădează faptul că înțelege perfect discrepanța dintre teorie și realitate, este o prezentare cinică a unui fapt dovedit a fi un eșec al umanului. De aceea, fraza pe care o folosește ca să esențializeze acest fenomen al discrepanței dintre utopie și realitate este revelatoare pentru convingerile sale profunde și reușește să stârnească (măcar pe moment) un soi de neliniște, de îndoială și nedumerire în publicul receptor (pentru că este o denunțare a falsității ideologiei

comuniste), indiferent dacă acesta este format din oamenii sănătoși, funcționari în azilul de nebuni, sau din debilizii mintal: „Utopia este atunci când vă luați zborul cu oasele pline de aer, cu inima plină de aer, cu creierul plin de aer, când vă luați zborul în aer și când traversați aerul pe un cal înaripat care te duce ce te duce și brusc te lasă să cazi în căcat” (p. 25).

Poetul Sergiu Penegar transformă teama pe care procesul și detenția i-o provoacă inevitabil într-o încercare de descoperire a vocii sale artistice prin care menține o legătură spirituală cu scriitorii suprarealiști, existențialiști sau ai teatrului deriziunii. Doar literatura se poate opune ororii pe care o propagă în lume comunismul: fie o literatură satirică împotriva regimului (reacționară, care poate duce la încarcerare, cum e oda blasfemiatoare contra partidului a lui Penegar), fie lectura operelor acelor scriitori care sunt considerați monștruoși din punct de vedere al ideologiei științifice, puse în slujba poporului. În mod paradoxal, ca să îți păstrezi umanitatea, trebuia ca scriitor să fii considerat inuman, monstruos, reacționar și periculos – absurd de cei care creau ei înșiși din plin Absurdul.

Meyerhold este cel mai neliniștit dintre artiștii surprinși în acest proces intentat de Vișniec sistemului comunist pentru că el este un reprezentant al vechiului regim care se vede nevoit să se adapteze unuia fără sens, antiestetic, voit utilitar și nivelator.

Arta trebuie să slujească proletariatului în numele căruia se produc detenții, pedepse inimaginabile și crime, este ceea ce regizorul nu poate să accepte, deși aparent se supune normelor absurde, ochiului gigantic iscoditor care îi pune în pericol până și intimitatea și îi invadează spațiul interior (mintea sa), ideile sale despre teatru, viziunea despre artă. Dar, în mod curios, neliniștea acestor intelectuali se transformă în artă, într-o formă de rezistență nobilă și periculoasă pentru putere, așa cum însuși scriitorul Matei Vișniec încearcă să nu se lase copleșit de îngrijorarea pe care omul Vișniec o simte, inevitabil, privind oroarea lumii.

Neliniștea celor care au creat și care vor să impună ideologia comunistă este însă mult mai mare decât a victimelor lor deoarece arta are forță de transfigurare și iluminare, de trezire a conștiinței și de revoltă în fața progresiei Răului. Poate din acest motiv, comuniștii au bagatelizat ideea elitei intelectuale, forțând pe anumiți indivizi fără talent să devină artiști: în *Despre senzația de elasticitate când călcăm peste cadavre*, Miți (cam prostănac, dar de origine sănătoasă) de-abia știe să scrie, dar e aleasă de tovarășii de la cultură să facă parte din Școala de Literatură, să scrie pentru că „noua societate are nevoie de scriitori ieșiți direct de la bază” (p. 201); se practica, de asemenea, încurajarea scriitorilor proletcultiști prin oferirea unor premii substanțiale (cum e cazul Vangulei, cea ironizată de poetul Penegar). Anton îi explică lui Meyerhold de ce neliniștea este mai acută în ceea ce îi privește pe deținătorii puterii și de ce ura lor e mai accentuată față de intelectualii neîndoctrinați: ei pot schimba mentalitatea maselor și, de aceea, Puterea încearcă fie să îi atragă de partea lor, să-i reeduce, fie să îi anihileze. Acest lucru este posibil deoarece Arta trezește în mulțimi și un simț etic, nu numai estetic, dacă este împărtășită, dacă devine un plămân comun prin care se respiră un aer al normalității:

ANTON – Tovarășe Artist Maestru, dumneata nu înțelegi nimic din neliniștile puterii. Când un cetățean citește o carte la el acasă, în singurătatea sa, nu e nicio primejdie. Când cetățeanul este singur în camera sa, lungit pe patul său, izolat la el în grădină... puterea nu e neliniștită...

MEYERHOLD – Da, sigur...

ANTON – Dar, când cuvântul este transmis în public, de exemplu într-o sală de teatru în fața unei mulțimi, în fața unor oameni vii... ei bine, acest act devine periculos.

MEYERHOLD (*dezabuzat, obosit*) – Sigur, da, bineînțeles...

ANTON – Emoția pe care o resimte cineva când e singur... ei bine, această emoție nu e

periculoasă. Dar emoția colectivă născută dintr-un raport viu, când un saltimbanc se adresează mulțimii... această emoție poate deveni un cocktail periculos, pentru că această formă de emoție, emoția colectivă, este embrionul revoltei... (p. 115).

Mașina de scris devine un simbol ambivalent al puterii, comparabilă cu o mitralieră: pe de-o parte, ea este instrument de acuzare publică, la care se scriu acuzații nefondate, pline de ură, care duc la închiderea celui nevinovat sau la moartea lui dacă este considerat element reacționar și dușman al poporului (cum se întâmplă când copilul lui Meyerhold își acuză tatăl de colaborare cu forțele reacționare străine); dar, pe de altă parte, ea poate fi salva care trezește, care aduce lumină pentru că scrisul a fost o metodă subversivă de rezistență în comunism, contracarând cumva oroarea generală. Didascalial din finalul piesei de teatru Richard al treilea se *interzice* accentuează această ambivalență care poate pune pe fugă șobolanul, simbol al răului³. Șobolanul este un simbol recurent în teatrul lui Vișniec, reprezentând umanul care se transformă în abjecție, un motiv literar care amintește și de *Ciuma* lui Albert Camus sau de *1984* al lui George Orwell. Dar faptul că acest șobolan fuge în mijlocul publicului poate fi o sugestie că publicul, la rândul lui, este format din oameni care discern datorită artei mai bine sau, dimpotrivă, din indivizi care îi vor considera în continuare pe artiști drept elemente dușmănoase care pun în pericol orice fel de ideologie. Cercul vicios nu se închide practic niciodată: „*Mașina de scris «ucigașă» trage o nouă salvă. Alte găuri apar în peretele (ecranul) din fundal, precum și noi raze de lumină. Șobolanul uriaș se sperie brusc și fuge să-și găsească un refugiu în mijlocul publicului.*” (p. 140)

Note:

1. Extras din teza de doctorat *Ipostaze ale neliniștii în literatura postbelică*, susținută la Universitatea București, Facultatea de Litere (2018), sub conducerea științifică a prof. univ. dr. Mircea Martin.
2. VIȘNIEC, Matei (2012), *Procesul comunismului prin teatru (Istoria comunismului povestită pentru bolnavii mintali. Richard al treilea se interzice sau Scene din viața lui Meyerhold. Despre senzația de elasticitate când pășim peste cadavre)*, prefață de Daniela Magiaru, București, Editura Humanitas.
3. Comunismul a mai fost cunoscut și sub denumirea de *ciuma roșie*, ceea ce ar explica folosirea de către dramaturg a imaginii șobolanului prin care această boală mortală se răspândește. Sintagma a fost folosită de poetul Józef Szczępański în 1944 în poemul *Czerwona Zaraza* (corespondentul în poloneză pentru *Ciuma roșie*): https://en.m.wikipedia.org/wiki/Red_plague?wprov=sfla1

EVENIMENT CULTURAL INTERNAȚIONAL

O SĂPTĂMÂNĂ DE EMOȚIE LA FESTIVALUL INTERNAȚIONAL DE POEZIE BUCUREȘTI 2019

► Ion-Cosmin DINCU și Raluca FARAON

De la stânga la dreapta: Eugen Uricariu, Matei Vișniec, Gabriela Adameșteanu, Călin-Andrei Mihăilescu și Ioan Cristescu

Aflat la o ediție aniversară (a X-a), Festivalul Internațional de Poezie București, derulat între 13 și 19 mai în Capitală, a însemnat – așa cum au promis organizatorii – o săptămână de emoție, reunind poezia cu alte arte – expoziții inedite, evenimente muzicale, teatru – clasic sau radiofonic în primă audiție cu public etc.

În prima zi, luni, 13 mai 2019 (o zi vișnieciană, așa spune), binecunoscutul local istoric al Școlii Centrale a devenit, încă de la ora 10.00, neîncăpător pentru participanții la o serie de lecturi și dialog cu Matei Vișniec, masa rotundă intitulată FIPB = Poetry – Face to Face fiind moderată de Flaviu Predescu și Luigi Bambulea, asistați de prof. coordonator Mădălina Scarlat și prof. Florina Rogalski. Matei Vișniec le-a vorbit elevilor, cu un firesc absolut, despre poezie, politică, despre viața noastră cea de toate zilele. Dar viața cea de toate zilele a unui poet este altfel, după cum spunea dumnealui: „poetul e un perturbator de normalitate, de banalitate”. Seara, la 18.30, la sediul MNLR din Calea Griviței, a avut loc lansarea recentului volum de poezie al lui Matei Vișniec, „Vi se pare cumva nedreaptă dispariția dumneavoastră?”, apărut la editura *Tracus Arte*, volum prezentat de criticul literar Ion Bogdan Lefter, după care a urmat „Tandrețe”, teatru scurt de Vișniec, în regia lui Felix Alexa, cu Șerban

Pavlu, cunoscutul actor al Teatrului Bulandra, și alții. Deschiderea oficială a Festivalului Internațional de Poezie București a avut loc la ora 18.30, în aula BCU, iar cu acest prilej au susținut lecturi publice de poezie Marco Antonio Campos (Mexic), respectiv Daniel Bănulescu, Denisa Comănescu, Ioana Crăciunescu, Caius Dobrescu, Bogdan Ghiu, Nora Iuga, Angela Marinescu, Ioana Nicolaie, Ioan Es. Pop și Radu Vancu (România). Spectacolul poeziei s-a derulat sub bagheta moderatorului Ioan Groșan, momentele poetice fiind combinate cu cele muzicale, susținute de Cătălina Berta (voce) și Albert Tajti (pian).

Data de 14 mai a marcat, pentru FIPB, mai întâi, colocviul „Scriitorii și puterea”, o dezbatere susținută în Salonul „Carol I” al BCU de reputați invitați din țară și străinătate: Ko Un (Coreea), Gabriela Adameșteanu (România), Marco Antonio Campos (Mexic), Victor Ivanovici (Grecia/România), Mircea Martin (România), Călin-Andrei Mihăilescu (Canada/România), Arcadie Suceveanu (Republica Moldova), Eugen Uricaru (România) și Matei Vișniec (Franța/România), care au identificat răspunsuri pertinente la problemele provocatoare ridicate de moderatorul Ioan Cristescu, managerul MNLR. După-amiaza aceleiași zile a adus două lecturi publice de poezie: prima, moderată de

Flaviu Predescu în proximitatea Pieței Romane, la sediul central al Bibliotecii Metropolitane București și susținută de Ionuț Calotă, Clara Mărgineanu, Claudia Minela, Loreta Popa, Flaviu Predescu, Mihaela Stanciu, Daniela Șontică, Daniela Toma și Eugenia Țarălungă, iar cea de-a doua, în aula BCU, reunindu-i într-un moment literar-muzical, moderat de Luigi Bambulea, pe Ion Cocora, Marian Drăghici, Ioana Greceanu, Ioana Ieronim, Nicolae Mareș, Nicolae Prelipceanu și Eugen Suciu, partea muzicală aparținându-le lui Ciprian Pop (chitară) și Paolo Profeti (saxofon).

Miercuri, 15 mai, masa rotundă FIPB = Poetry – Face to Face, pentru elevii coordonați de prof. Cristian Ciocaniu de la Liceul Teoretic Bilingv „Miguel de Cervantes” – și nu numai, i-a avut ca invitați, cu lecturi și ca parteneri de dialog, pe poetul Federico Diaz Granados (Columbia) și pe poetul basarabean Arcadie Suceveanu, moderată de Flaviu Predescu. Două evenimente derulate simultan, de la ora 16.00, au pus în evidență, însă, cea de-a treia zi a festivalului. Unul dintre ele l-a constituit avanpremiera la audiția cu public a producției de teatru radiofonic „Cuvintele lui Iov” de Matei Vișniec (în prezența dramaturgului), în adaptarea radiofonică și regia artistică a talentatului Mihai Lungeanu, iar cu acest prilej, în cadrul Librăriei Librarium a Teatrului Național București, s-a anunțat că piesa de teatru se difuzează în premieră joi, 16 mai 2019, la ora 22.30, la Radio România Cultural. Cu acest prilej, au vorbit Ion Caramitru (actorul principal), Matei Vișniec și Mihai Lungeanu. Am aflat, astfel, geneza monodramei:

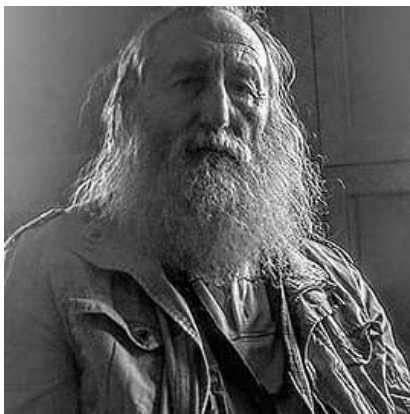
i s-a cerut dramaturgului de către Eric Déniaud, un artist francez extraordinar, care lucrează cu marionete (l-am văzut pe viu în 2016, cu o adaptare după „Omul din cerc”, tot de Vișniec). Ce a rezultat e în linia demitizării și reinterpretării postmoderne a mitului, Iov este un apărător al omului și nu cedează spiritului răului al urii. Mă gândeam, ascultând vocea polifonică a lui Caramitru și delicatele voci feminine care interpretau cuvintele Adevăr, Moarte, Viață, iubire etc., că s-a făcut cumva dreptate: Ionesco era îngrijorat că toate cuvintele au devenit mocirlă, că au murit, iar Vișniec le corporalizează, le face vii, atât de vii ca te strâng de beregată și îți poruncesc: „Vorbește!”.

Celălalt eveniment din data de 15 mai, ora 16.00, a fost o lectură publică de poezie, la Biblioteca Metropolitană București, unde, moderați de Horia Gârbea, au încântat auditoriul Simona Grazia Dima, Niculina Oprea, Vasile Poenaru, Passionaria Stoicescu și, evident, poetul-moderator. În aceeași zi, de la ora 18.00, alte lecturi de poezie, punctate de muzica lui Adrian Naidin, având ca moderatori pe Dinu Flămând și Cosmin Perța, au generat emoție publicului, care a făcut cunoștință cu versurile lui Ko Un (Coreea), Matei Vișniec (Franța/ România), Usha Akella (India), Ruxandra Cesereanu (România), Eiléan Ní Chuilleanáin (Irlanda), Jean-Marc Desgent (Canada), Federico Diaz Granados (Columbia), Teodor Dună (România), Elena Fanailova (Rusia), Dinu Flămând (România), Florin Iaru (România), Aksinia Mihaylova (Bulgaria), Călin-Andrei Mihăilescu (Canada/România), Karin Peschka (Austria), Fiona

Sampson (Anglia), Arcadie Suceveanu (Republica Moldova) și Jaromir Typlt (Cehia). În mod inedit, aflată sub semnul mediului virtual, neconvențional (ro.tranzit.org – Tranzit București, din str. Gazelei, un spațiu pentru reprezentării artistice), prezentarea de artist urmată de discuții libere, moderate de Simona Nastac, a evidențiat-o în fața publicului, de la ora 19.00, pe Katalin Ladic (Serbia/ Ungaria), în timp ce de la 19.30, Sala „Iosif Naghiu” a MNLR a găzduit spectacolul „Cum am dresat un melc pe sânii tăi” de Matei Vișniec, în regia lui Serge Barbuscia, susținut de Théâtre du Balcon din Avignon și avându-l în distribuție pe actorul Salvatore Caltabiano.

Joi, 16 mai 2019, de la ora 11.00, a venit rândul profesorilor coordonatori Angela Radu și Georgiana Bărbulescu, de la Liceul Teoretic „Eugen Lovinescu”, să propună publicului interesat de Festival masa rotundă FIPB = Poetry – Face to Face, în cadrul căreia lecturile și dialogul cu Nuno Júdice (Portugalia) și Ioan Es. Pop (România) au fost însuflețite de moderatorul Flaviu Predescu. Începând cu ora 14.00, sediul Bibliotecii Metropolitane București i-a reunit, sub bagheta lui Horia Gârbea, ca moderator, pe Florea Burtan, Aura Christi, Nicoleta Milea și Maria Postu, într-o serie de lecturi publice de poezie, iar de la ora 18.00, aula BCU a devenit neîncăpătoare, întrucât 16 poeți, moderați de Dinu Flămând și Cosmin Perța, și-au recitat versurile, acompaniați de muzica interpretată de Sorina Rotaru (voce) și Alexandru Olteanu (pian): Juan Carlos Abril (Spania), Gale Burns (Anglia), Magda Cârnci, Svetlana Cârstean și Dan Coman (toți, din România), Krystyna Dabrowska și Czeslaw Dźwigaj (ambii, din Polonia), Nuno Júdice (Portugalia), Dennis Maloney (SUA), Riri-Sylvia Manor (Israel/ România), Thomas McCarthy (Irlanda), Albert Mestres (Spania), Adam Puslojić (Serbia), Zurab Rtveliashvili (Georgia/ Suedia), Hellmut Seiler (Germania/ România) și Chris Tănăsescu (transnațional). De la ora 19.00, sediul cu grădină al MNLR, din spatele Bisericii Albe, a prilejuit lansarea numărului dedicat unuia dintre cei mai importanți poeți francezi contemporani, Michel Deguy, de revista *Secolul 21*, eveniment constituit ca o dezbatere intitulată „Cafeneaua critică” și la care au participat, alături de Michel Deguy, profesorul Mircea Martin, Dumitru Țepeneag, Constantin Abăluță și Alina Ledeanu, moderați de Ion Bogdan Lefter. Michel Deguy a fost, astfel, invitatul special

Adam Puslojić

la „Cafeneaua critică” a lui Ion Bogdan Lefter, un om important nu numai pentru francezi, dar și pentru noi, românii, și trebuia onorat cum se cuvine. Filosof, teoretician al literaturii, poet, ecologist, Deguy e de o vitalitate extraordinară pentru cei 89 de ani pe care îi are, cu umor, simplitate și carismă. Intervenția profesorului universitar și criticului literar Mircea Martin a fost impresionantă, iar Ion Bogdan Lefter, ca de obicei, o gazdă la înălțime. I-a recomandat lui Deguy să țină microfonul „comme un star rock”. Ei, a fost pe-aproape...

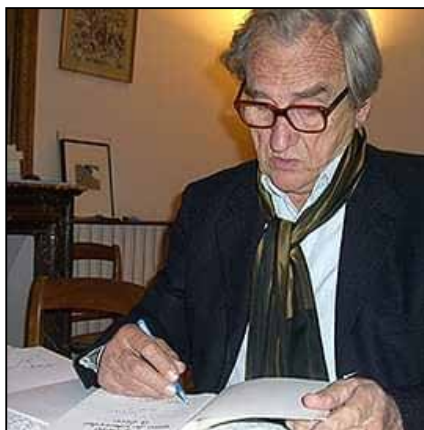
A patra zi a festivalului s-a încheiat la Tramvaiul 26, pe Str. Cercului, unde, de la ora 20.00, Cosmina Moroșan, Tiberiu Neacșu, Oana Ninu și Livia Ștefan, împreună cu invitatul special Călin-Andrei Mihăilescu, au susținut lecturi publice de poezie, moderate de Cătălina

Matei și Andra Rotaru.

Vineri, 17 mai, de la ora 11.00, seria de mese rotunde FIPB = Poetry – Face to Face, de la FIPB, s-a încheiat sub bagheta moderatoarei Dorica Boltașu Nicolae (profesor coordonator), la Colegiul Național „Iulia Hașdeu”, unde elevii, dar și marele public au luat parte la lecturile și dialogul cu poeții Juan Carlos Abril și Albert Mestres (Spania), moderatorii fiind Flaviu Predescu și Luana Stroe. La ora 13.00, cu sprijinul ICR, la sediul MNLR s-au derulat lucrările conferinței cu o temă inedită, în contextul actual românesc și internațional al traducerilor literare: „De ce este Eminescu cel mai necunoscut mare poet național european?”, susținută de Adrian George Sahlean, după care, tot la MNLR, de la ora 15.00, a avut loc lansarea volumului „Cerule, în direct” (editura Tracus Arte, 2019), în prezența autorului, Adam Puslojić, cu o prezentare de Dan Mircea Cipariu. La ora 16.00, Horia Gârbea (ca moderator) și invitații săi: Valentin Busuioc, George Daragiu, Denisa Duran, Nicoleta Popa și Theodor Răpan au susținut lecturi publice de poezie la sediul Bibliotecii Metropolitane București, în timp ce la ora 16.00, la MNLR, lansarea albumului semnat de Czeslaw Dźwigaj (Polonia) a fost acompaniată de prezentările lui Nicolae Mareș și Dan Mircea Cipariu. La ora 18.00, ca eveniment etichetat de Sezonul România-Franța, în aula BCU lecturile publice de poezie au fost susținute exclusiv de poeți din Hexagon: Michel Deguy, Marilyne Bertoncini, Claudiu Soare, Werner Lambersy, Rodica Draghinescu, Françoise Coulmin, Laurine Rousselet și Guy Goffette, cu momente muzicale în interpretarea Nadiei Trohin

(voce) și a celebrului Mircea Tiberian (la pian). În continuare, publicul FIPB a fost invitat la o seară de poezie experimentală, „Euphonia”, derulată de la ora 19.30 într-un spațiu cu o arhitectură deosebită, Apollo 111, la subsolul Palatului Universul aflat pe str. Brezoianu, unde curatoarea Simona Nastac (Anglia/ România) i-a avut ca invitați pe: Serena Braida (Italia), Iris Colomb (Franța), Brandon Downing (SUA), Katalin Ladik (Serbia/ Ungaria), Michael O'Mahony (Irlanda), Taras Mashtalir – Rusia și Ottar Ormstad – Norvegia (conceptul experimental poetic OTTARAS), Robert Prosser (Austria) și Claudiu Komartin (România), împreună cu moderatoarea Svetlana Cârsteian. Tot ca eveniment etichetat de Sezonul România-Franța, în spațiul cultural Halucinarium al Căii Giulești, de la ora 20.00, un spectacol – *Performance* – a fost susținut de Serge Pey și Chiara Mulas, iar, în același timp, la Tramvaiul 26, Vasile Leac, Iuliana Lungu, Ioana Miron, Adriana Teodorescu și invitații speciali Ion Mureșan și Dumitru Crudu, moderați de Cătălina Matei și Andra Rotaru, au împărțit cu publicul lecturi de poezie.

Și pentru că sâmbătă, 18 mai, a fost *Noaptea muzeelor 2019*, spațiile FIPB s-au transformat ele însele în muzee, bineînțeles, într-o poezie, cu expoziția de bază la MNLR și cele complementare la Casa Memorială „Tudor Arghezi – Mărțișor”, Casa Memorială „George și Agatha Bacovia”, Casa Memorială „Ion Minulescu – Claudia Millian”, Casa Memorială „Liviu și Fanny Liviu Rebreanu” și Casa Memorială „Anton Pann”. Cea de-a șasea zi a Festivalului a fost însă deschisă la MNLR, la ora 12.00, de o întâlnire cu poetul francez Michel Deguy, precum și cu acad. Eugen Simion, prof. univ. dr. Mircea Martin, Dumitru Țepeneag și Ion Mureșan, discuțiile fiind moderate de gazda Ioan Cristescu. Tot la MNLR, la ora 16.00, lansarea volumului bilingv *Femeia albastră*, de Clara Mărgineanu, a fost prezentată de autoare și de Adrian George Sahlean, George Volceanov, Ovidiu Mihăilescu și Martha Maria Mocanu, iar de la ora 18.00, spațiul cultural Londohome, din str. Praporgescu, a găzduit lecturi publice de poezie, moderate de Claudiu Komartin, având ca invitați pe Raluca Ialomițeanu, Ovidiu Komlod, Alexandru Nathan Moisii, Luca Ștefan Ouatu, Monica Stoica și Veronica Ștefan. Surprizele serii au fost însă maratonul muzical, între orele 18.00-21.00, de la

Michel Deguy

MNLR, cu o suită de concerte ale Mariei Gheorghiu și Diane Tudor („Muzica Micului Paris), precum și ale lui Ovidiu Mihăilescu, respectiv Florin Chilian, precum și atelierelor pentru copii și adolescenți (7 – 16 ani), în același interval orar la MNLR, cum ar fi „În căutarea pisicicătății – atelier de povestit povești cu și despre pisici”, „Pictează cu lumină – atelier de fotografie” și „Atelier de teatru pentru copii”. De la 19.45, la Muzeul Colecțiilor de Artă de pe Calea Victoriei, Corul Național de Cameră „Madrigal – Marin Constantin” și Programul Național „Cantus Mundi” au prezentat „Cel mai mic muzeu din România”, dar cu spații de expunere atât în cel propriu, cât și la Muzeul Țăranului Român, Muzeul Național de Istorie Naturală Grigore Antipa, Muzeul Național George Enescu, Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” – în arealul statuii ecvestre a Regelui și Muzeul Municipiului București – Palatul Șuțu. Seara a

continuat cu Maratonul de Poezie și Jazz, ediția a XI-a, eveniment care a marcat prin poezie, blues și jazz Noaptea Europeană a Muzeelor. Astfel, de la ora 20.00, aula BCU i-a reunit pe cel mai important poet spaniol contemporan, Luis Garcia Montero, respectiv pe invitații: Magda Cârnelci, Laura Dan, Mina Decu, Irina-Roxana Georgescu, Simona Popescu, Andra Rotaru, Cătălina Matei, Livia Roșca, Romulus Bucur, Florin Dumitrescu, Sorin Gherguț, Andrei Novac, Dan Pleșa, Bogdan O. Popescu, Adrian Suciș și Robert Șerban. Această producție a Anamariei Spătaru l-a avut ca amfitrion pe Dan Mircea Cipariu, concertul de jazz și blues fiind interpretat de cea mai pertinentă și cunoscută voce a momentului, de renumita Maria Răducanu, acompaniată de Pedro Negrescu, la contrabas și de Sorin Terinte, la pian. Târziu în noapte, de la ora 0.00, la mansarda MNLR, a fost interpretată „Piesa de la miezul nopții: «A(m) iubi(t) iubirea”, o adaptare după Nina Cassian, mai precis după mărturisirile acesteia, un spectacol de Cătălina Buzoianu și Roxana Guttman, cu Roxana Guttman, Naomi Guttman și Mihai Nițu.

Duminică, 19 mai, în ultima zi a FIPB, a avut loc de la ora 11.00, în grădina sediului MNLR, una dintre cele mai interesante dezbateri: masa rotundă „Traducerea literară, între *world literature* și *global market*”, eveniment tradus simultan în română, engleză și franceză, avându-i ca invitați pe unii dintre cei mai cunoscuți poeți din țară și străinătate, implicați în traduceri de poezie, reprezentați ai

unor case editoriale de prestigiu etc. Au participat: Luis Garcia Montero și Juan Carlos Abril (Spania), Gabriela Adameșteanu, Denisa Comănescu, Simona Kessler și Cătălina Matei (România), Gaston Bellemare (Canada), Nicolas Cavaillés (Franța), Dennis Maloney (SUA), prof. Bruno Mazzone (Italia), Hellmut Seiler (România/Germania), Tzvetia Sfronofieva (Germania/Bulgaria) și Chris Tănăsescu (transnațional), discuțiile fiind moderate de Bogdan Alexandru Stănescu. Ceea ce m-a impresionat cu adevărat, la întrebarea moderatorului „Cum resimte un traducător presiunea literaturii comerciale în contextul în care fiecare dorește doar să slujească literaturii de valoare”, a fost răspunsul lui Luis Garcia Montero, cel mai valoros poet spaniol contemporan. În primul rând, a precizat că poezia nu poate fi niciodată comercială, prin natura ei care reclamă un public avizat (măcar ca deschidere, ca receptare specială, care nu poate fi simulată). Singurul pericol aici ar fi felul în care poetul privește el însuși raportul cu cititorul: unii preferă să fie ermetici, alții scriu de așa natură încât creează epigoni (ambele tendințe, nerecomandabile). În al doilea rând, dacă editorii literaturii comerciale sunt destul de șmecheri pentru a păcăli cititorii, pe care îi consideră proști, până la urmă, ei bine, în cazul poezilor e taman invers: ei fac pe proștii, dar până la urmă, reușesc să prindă în plasa lor editorii/ cititorii. Uneori, pe viață, adaug eu. Denisa Comănescu a semnalat că poezii modernști se „vând” incredibil de bine la noi încă (Ezra Pound, spre exemplu). Iar Bogdan Alexandru Stănescu a amintit că uneori un autor tradus poate fi creator de școală/ generator de nou limbaj creator, cum e cazul azi al lui Bolano, așa cum în anii '60-'70 au

fost *Márquez* și *Faulkner* (completarea Gabrielei Adameșteanu).

În aceeași zi, tot la MNLR, la ora 17.00, a avut loc ultima lansare din cadrul ediției 2019 a FIPB: romanul „Guantanamo”, de Radu Sergiu Ruba, apărut la editura Tracus Arte, iar la 19.30 Tramvaiul 26 a fost din nou gazda lecturilor publice de poezie, susținute de Irina Temneanu, Moni Stănilă, Alexandru Vakulovski și Ioana Vintilă, împreună cu moderatorul Claudiu Komartin.

Închiderea Festivalului, la MNLR, de la ora 18.00, a însemnat de fapt încă un maraton poetic și muzical, moderatorii Ioan Cristescu și Ioan Groșan, precum și muzica formației „Trei Parale” susținând lectura invitațiilor: Guido Mazzone (Italia), Moni Stănilă, Alexandru Vakulovski, Adrian Alui Gheorghe, Nichita Danilov, Gellu Dorian, Andrei Dosa, Robert Elekes, Eugen Suci, Ioan Matiuț, Ion Mureșan, Dumitru Păcuraru, Alina Purcaru, Radu Sergiu Ruba, Cassian Maria Spiridon, Lucian Vasiliu și George Vulturescu.

Acest proiect cultural marcant, finanțat de Ministerul Culturii și Identității Naționale, a fost organizat de Primăria Capitalei și Muzeul Național al Literaturii Române, aflându-se sub egida Institutului Cultural Român și Bibliotecii Centrale Universitare „Carol I” (în calitate de co-organizatori). Echipa de proiect a fost coordonată de Ioan Cristescu, managerul MNRL (responsabil pentru selecția poezilor români, alături de Horia Gârbea, Claudiu Komartin, Cătălina Matei și Andra Rotaru), Dinu Flămând (selecție poezii străini), Dan Mircea Cipariu – coordonator pentru „Maratonul de Poezie și Jazz” și Simona Nastac – curator al Euphonia (seară de poezie experimentală).

Luis Garcia Montero

POESIS

VALERIU MATEI

ȘAPTESPREZECE

Sunt tânăr, ochii mei ating
lama piezișă a razelor de soare
cu setea unor ramuri ce se frâng
peste izvorul susurând răcoare.

În codrii seculari stejarii cad
loviți cu îndârjire și cu ură
și răul suferinței n-are vad
pentru cei dați Siberiei de zgură.

Păsări rănite - ei revin mereu
acasă... și destinul îi învinge,
frica exilului apasă greu
revoltele ce clocotesc în sânge.

Mocnesc tăceri, destinul cariat
e-mpodobit cu false diamante
și-n nopți de plumb doar plânsul înfundat
acoperă mărturisite șoapte.

Mai bine șoim să fiu - în zbor
o clipă în zenitul lumii -
decât strivit sub un picior
ce-l cântă lașii și nebunii.

ÎNDEM N

1.
Sensuri noi se-ascund în verbe
ca-ntr-un nor purtând pe zare
sevă pentru firul ierbii
arșița să nu-l doboare.

Atâtea încă nu le-am spus!
Povara timpului ne-apasă,
heralzii negurii ne-au dus
departe de altar și casă.

2.
Ce dor uneori ne adună
în iureșul fără popas?
Biserica neamului sună
din ultimul clopot rămas.

Se conturează pe zare
dangătul lui sângerând -
nestăvilă chemare
beznele reci destrămând.

Când jugul pe umeri te-apasă
și orice speranță-i târzie,
când nu ai nici pită, nici casă
și nimeni durerea-ți n-o știe,
în noaptea sinistră, barbară,
străin și de neam, și de țară,
umil disperat, nu uita -
și în temnița pustie
sufletul poate cânta.

CLAR DE LUNĂ

În licărirea lunii se destramă
tremurătoare umbre peste lacul
încremenit la margine de codru.

Copiii câmpurilor, arși de soare,
se scaldă printre trestii vălurând
oglindea plumburie-a apei

și luna-i urmărește-nfiortată
de pe coline unde vântul serii
își risipește ultima sa boare.

ECOUL

În noaptea-nstrăinării cea fără de lumină
beau apă din izvorul cu undă cristalină
ce-l mai păstrează încă sub flamură străină
maternă limba noastră.

Mi-e teamă acum când raza speranțelor asfinte
că ți-aș uita aroma și aș muți-n cuvinte
și știi că vine-nghețul și liniștea ne minte
sub zariștea albastră.

Mi-e sete! – strig în noapte când seceta sporește
și-n cruntă disperare ecoul risipește
zid plumburiu de ceață și lașă renunțare
și negura uitării ce fâlfâie pe zare.

ZORI DE ZI

roua s-a așternut pe pleoape
cu toate razele soarelui, cu câmpia
sporindu-și verdele ca o albină,
trecând prin flori,
polenul

s-au imprimat în ea
umbrele norilor, glasurile
păsărilor nocturne, linia colinelor
adormite în singurătatea clipei
și acum se destramă ca un fum
în adierea vântului

tremură în privirea uimită
diamantul de rouă,
tremură în văzduh ca o pasăre la primul ei zbor,
primind sărutul zilei ca pe o mântuire
în marea de azur

STELE

când venea de dor cuprinsă -
ca o lumânare aprinsă
codrii înălțau pe zare
roua-n lună sclipitoare,

pleoapele când mi-atingea
lacul se însenina,
unde line legănând
stele-n tremur peste prund

SEMINȚELE

trece toamna cu pași reci
peste-a codrului poteci –
mers de negură, ușor,
umbrind patimă și dor,

o ploaie pieziș-răzleață
ca o lacrimă de gheață,
presară mărgăritare
peste frunze rotitoare
să se mistuie ușor
în drojdia humelor

iar departe-n culmea zării
păsările pe aripe
poartă-nsemnele plecării -
unghi ce stă să se-nfiripe;

razele se zbat prin ramuri
să-și găsească loc spre seară -
cu strălucitoare flamuri
frunza moartă o-nconjoară
și se pare pentru-o clipă
că sub veștedul covor
sfidând crâncena risipă
inimi bat încet, ușor -

sunt însemnele ascunse
că-n tăcerile-împietrite
își aștern loc pentru vise
semințele rătăcite

ca din nou, la primăvară,
purtând sevele din glie
să țâșnească spre înalturi
ca un tril de ciocârlie

GENEZĂ

s-a lovit piatra de piatră
pân' lumină s-a făcut
pulberea curgând ca apa
bună de băut

s-a lovit fierul de fier
până fierul s-a topit,
s-a prelins precum un cer
peste hăul risipit

s-au lovit lucruri și nume
până sine s-a făcut
sufletu-mi gonind spre lume
ca un râu nestăvilii

POESIS

CONSTANTIN OANCĂ

Cântec venit de pe ape

Noaptea este făcută din pământ
 și mai ales din dealurile acestea
 peste care trece agale
 un car cu lemne de aur din altă lume
 un car
 la care trag
 șapte îngeri.

Ca țărnul să nu fie de tot singur
 Dumnezeu i-a făcut o corabie
 care nu mai sosește.
 Să nu rămână de tot singur
 poetul
 i-a făcut iubitei
 o plecare neterminată.

Abia după aceea
 mi-am dat seama
 că eu m-am născut așteptând
 și că tu ești cea mai mare înșușire
 a așteptării mele.
 Plecai
 și-n urma ta se ridica încet
 colbul fin al înserării.

Mormântul
 în care eu voi intra
 e atunci când voi uita să te mai aștept.
 Așteptarea este un țăr
 cu o corabie
 care nu mai sosește.

Spre deosebire de alte femei
 tu ai trăsături adânci
 ca niște porturi
 unde să poată ancora
 tristețile mele.

Să suport mai ușor

singurătatea
 am făcut-o
 să semene cu tine.

Plecarea nesfârșită.
 O melodie a coardelor
 pribeagă
 printre clipele pianului.

Laudă pentru poemul care încă n-a fost scris.
 Laudă pentru pașii făcuți din frunze uscate.
 Laudă pentru iarba de astă vară.
 Laudă pentru lăsarea serii.
 Laudă pentru acoperișurile salvate de la uitare.
 Laudă pentru o plecare neterminată.
 Laudă pentru corabia care nu mai sosește.

Harpa ți-a lovit degetele
 și ele au cântat
 cum lebăda
 dintr-un cântec venit de pe ape
 s-a născut.

Somnul nostru –
 un pod
 peste care trec înzăpezite

carele nopții.

Un fluviu stă în calea traversării lui
eu stau în calea trecerii mele
peste propria-mi umbră
pianul ți-a tăiat mâna
iar eu am rămas fără ea
stau pe marginea vizibilului
ca pe marginea unei prăpăstii.

Lumina are numai față
dacă noi îi întoarcem spatele
ea își întoarce fața
de la noi
steaua polară
este ochiul
cu care Dumnezeu doarme
iar luna este ochiul
cu care Dumnezeu visează.

Recunosc:
rolul meu în viața lui Eminescu
a fost considerabil
căci eu trăiam în viitorul lui
viitor care nu se deosebește de-al meu
unde la fel oameni încă nenăscuți
trăiesc în propriu-mi viitor.

Tăcere în jur
poate a venit toamna
sau poate s-o fi întâmplat ceva
cu mine la tine
și eu nu știu
văd cum mâna ta dreaptă
mereu se ascunde de cea stângă
dar aceasta o caută ritmic până află
că ea apune o dată cu luna
peste acoperișurile mele
a venit toamna
la fața locului tăcerii noastre.

Degetele tale treceau în sunete
iar mâinile în îmbrățișările harpei
gândurile care-mi revin cel mai des
sunt ochii tăi
cum se uitau dincolo de mine
dublați de un surâs
asemenea celor văzute acolo.

E atâta venire
în omul ce pleacă
și-atâta plecare în omul ce vine

că m-am hotărât să nu plec niciodată
și nici să vin vreodată.

Toată depărtarea
am adunat-o-n cartea aceasta
cum toate acoperișurile
pentru lună au fost făcute
cum versul
să mă lăsați să mor la marginea mării
al meu este
cum îngerul
al aripilor lui este.

Când uităm
uităm de fapt lucrurile aparente
numai ceea ce nu se vede
nu se poate uita
îți mai aduci aminte când îți spuneam
că prezența ta nu-i nimic
pe lângă ce este plecarea ta
și că eu nu sunt nimic
pe lângă ceea ce voi fi
după plecarea ta?

În fuga ei din Sodoma
femeia lui Lot s-a-mpiedicat de ea însăși
și s-a făcut un stâlp de sare
dar Lot nu s-a-mpiedicat
nici măcar de ea
căci el fugea în altă lume.

Privind
din cer
pământul este acela
care se învâрте în jurul soarelui
iar privind de aici
soarele se învâрте în jurul pământului.

Lună pentru Sara
Sara este pe deal
ochii ei mari caută-n frunza cea rară
și surâzând adoarme sub vechiul salcâm
cu capul rezemat de gândurile iubitelui ei
Sara pe deal doarme
așa sfântă și clară!

În ochii tăi s-au înălțat două dealuri
de după care nu te mai pot vedea
și eu am rămas singur
lângă dealurile acestea.

POESIS

MONICA ISSABELA MANOLE

Sprijinit într-un călcâi,
 degetele se mișcă metronom
 balans criminal, dospit
 Șapca acoperă șmecherește ochiul drept,
 Albastru cândva
 Mâna, o singură mână scâncește
 Și cheamă ,
 În picătură
 Elixirul.
 Mut, silențios face un pas
 încă unul...
 Îngenunchează.
 Deasupra, o coasă șlefuită cu sânge tânăr
 Sticlește...
 Din buzunarul rufos scoate un zar, două.
 Se ciocnesc în pumnul strâns.
 Ia! îi spune Morții. Joac-o la zaruri!
 Și da,
 gura mușcă asfaltul...
 Se umple de țărână, de sânge.
 Zarurile rostogolite se-ntorc peste umăr pieziș,
 Coșciugul rezemat de perete se deschide
 Mânerele prinse în șolduri generoase așteaptă
 -E loc pentru doi. Acum...
 șoptește bufonul in urechea prețioasei sale regine,
 Ai învățat să mă iubești?

*

Pleoapele se despart
 Din irisul mistic
 Se ițește eteric
 Liana
 Coboară verde pe grumazul
 Bărbatului,
 îi înfășoară ispititor picioarele
 divizându-se extravagant.
 Alunecă apoi
 Sălbatic, copilărește, nenăscut,
 obosit, veșnic
 lubește.
 Inert și logic.

*

Smulge-te din lanțuri și
 Vino
 Știu să te aștept atât de frumos
 Perdeaua de fum a ta
 Perdeaua de lacrimi a mea
 Nedescătușate, fricoase,
 Umbre de șarpe și cotoare de măr
 Mușcă din mine
 Din tine...
 Tălpile tale însângerate de
 sărutul meu
 Pășesc păcătos și nesigure
 Nicăieri.
 Vino
 Rupe lanțurile
 Te aștept periculos și
 pustiitor.

*

Nu am să-ți mai spun
 Te iubesc.
 Am s-o fac,
 până n-ai să-ți mai auzi
 Respirația
 Și viața.

*

Capul plecat,
Privirea plecată
Și ea
Inspiră aerul
Clipește fumul
Se stinge țigara
Nebunește explic
Simt secul pe buze
Și podul palmei tale
zvârcolește leneș
Un sân.

*

Nu poți
Și n-ai să poți nici de acum într-o mie de ani
să-mi oprești sărutul
la jumătatea drumului
între nebunie și vis
între noapte și zi.
Tăcut apleacă-te
și ascultă
cum te iubesc.

*

Mi s-a părut
că ți-am simțit sărutul
în interiorul coapsei mele stângi,
părere de rău
închinată zeilor păgâni,
patimă
dumnezeirii tale mute.
Mi s-a părut
Că ți-am simțit sărutul
în picurii de vin evadati
prin colțul buzelor lăsate
a mirare
devastate de țipătul descătușat
când mi s-a părut
că ți-am simțit sărutul
în mine.
Gata...
Mi s-a părut.

*

Două picioare
Străine unul de celălalt
stângul purtând ciorap tip plasă negru
dreptul ciorap de mătase cu dungă.
Tu ,alunecând printre ele
într-un tunel de simțuri amestecate
frică și dor

repulsie și poftă
sete de iluzii pe termen lung,
mincinos parfumate cu bergamotă
pigmentate cu GALLUS expirat.
Discret agăți un fir
ciorapul tip plasă se destramă
celălalt nu.
E indeșirabil și al altuia.

*

Maître
îți porți baldachinul târâș
spre granița unde te-așteaptă
un Prut
și rachiu de pufoaică...
Ce jale e-n urmă...
Se-nneacă-n absint iubirile tale...
Îți împletești căpăstrul în zeci de trei
Treizeciși trei de Didine, Mițe și Margarete,
Costici și Mitici se bat între ei
la table
Și tu.
Îmi iau busolă.
Je m' en fous.

*

Tocul de la stiletto
Se-nfinge în ceafă
Toxic
Mușcă din mărul lui Adam.
Și Eva,
directoare de pensie
întinde leneș potirul
Să-l umple...
Umil,
șarpele se execută
Nesâsâind.

*

Sorb din paharul de vin
ca și când ți-aș savura
bărbăția, puterea...
Transfuzie și transfug
transplant și transbordare
grefă și groază
implant și extracție.
Lasă scoicile să ne zgârâie atingerea
și nisipul memoria.
Ai uitat.
Noapte bună.

(Din volumul **Lecția 29**, în curs de apariție)

POESIS

GABRIEL GHERBĂLUȚĂ

EPISTOLE VERZI

Revarsă cerul primăveri feline,
 Pe roșvaiv curg albi fără grai,
 E verde luntre, gândul tău spre mine
 Și vâsla lumii, lemnul crud de nai!
 Ne zumzăie a mângâieri plăpânde,
 Trec fluturi albi în zarea inimii,
 Livezi de așteptări cuprind flămânde
 Făptura mea de mac, pe câmpuri vii!
 S-arunci năvodul viselor păgâne
 De poposești pe despletitul ram,
 Tu, foșnet ud, din mugurul de mâine,
 Eu, înflorirea de cais la geam!
 Desculți de clipe, prin chilli de seară,
 Epistole de doruri să nu-mi dai...
 ...Vom fi ecoul blând de primăvară
 Și lemnul crud din murmurul de nai!

ECOURI TÂRZII

Curge - orașul pe străzi în culori cenușii,
 Negrul umbrei din noi, vechi alcov de fobii,
 Ce ecouri târzii! Cum foșnesc osândiți
 Muguri verzi de tăceri, printre noi risipiți!
 Pe sub umeri de pomi, scrijelite alei,
 Duc legende sub tălpi, pașii tăi, pașii mei...
 Descifrăm stins, amar, un requiem încă orb,
 Din cofițe de cer, nori de gânduri ne sorb!
 Amorțiți fără leac, în mănunchi de idei,
 Epigonii flămânzi, alungați și de zei
 Căutăm resemnați sub cupole de-apus,
 Fluturi albi de iertări din povești ce s-au dus...
 Trunchiul vechi, adormit, schimbă robe de zări,
 Curge-orașul pe străzi răscolit de visări,
 Ce ecouri târzii! Cum botează-a pustiu,
 Ramul verde de dor dintr-un ochi încă viu!...

TIMP FRENETIC

Dimineți nisipii unduiesc pe poteci
 Și năprasnic mă sorb din pocalele reci,
 Gust frenetic de timp, sub o piele de leu,
 Fluturând pe alei pașii lui, șalul meu.

Mușcă ploi de-amintiri din păduri fără grai,
 Foșnitoare visări sub copite de cai,
 Umbra lor îmi cuprind ca un aspru consemn,
 Mușchii verzi de tristeți, peste trunchiul de lemn.
 Singuratic abis, prin ceasloave mi-a stins
 Triumfal ca un zeu, gândul meu necuprins,
 Se tocmește avar, pe-anotimpuri prea reci,
 Sub călcâiul de ceas, călătorule, treci!
 Trecătorii grăbiți, ostoși, în amurg
 Mă citesc pe sub chei și-n clepsidre ce curg
 Se opresc uneori pe un tron de cuvânt,
 Dar din templul de ieri, de mă chemi, nu mai sunt...

TU... CINE EȘTI?

Născut din lut de oală îmi strig sub tălpi străbunii...
 (-Stai, nu trezi adâncul ce-și arde-n ochi cărbunii!)
 Dar cine-mi ești Părinte? Ți-e glasul mult prea
 sacru!
 - Căutător de-argile, Olar pe veac-fiacru!
 Prin șoapta alb-gălbuie a lunii necuprinsă,
 Tu cine-mi ești Lumină, dintr-un tablou desprinsă?
 - Sunt pictorul pădurii, din colb cunosc eu seva
 Când șarpele grădinii, pe-un măr picta pe Eva!
 Ispite-n lemn de luntre ce duc pe ape tulburi,
 Cum poți străpuns în coaste, păcatele să-mi

scuturi?

-Sub pleava nepăsării, azi, te absolv de vină...
Nu vezi că-n noua-ți haină, te-aștept iarăși la Cină?
Oglindă-n ochi de apă, ah, inima-mi cuprinde,
Cum să-l opresc pe Iuda ce c-un sărut te vinde?
- Nu, stai! Nu trezi stihul din aripa Treimii,
Cui după cui plăti-voi, toți spinii mei, cununii!
Cuvânt și vin și hrană, Tu, cine-mi esti, Uimire?
- Olarul tău, argilă, ce-ți cântă din iubire!

BOTEZUL IERNII

- Să-mi treci!(mi-ai zis),să-mi treci fără de iarnă,
Cu lungi tăceri prin vistierii de ieri,
Pe străzi, cărunți, să ne purtăm poveri
Și amintiri ascunse-n piept , sub haină.
- Să-mi strigi! (mi-ai zis), să-mi strigi în alb, la
geam!
De zvonuri negre-ți sângeră-n păduri,
Mai viscolit, să-ți duc sub crengi de muri,
Zăpezi de dor trosnind din vechiul ram.
- Să-mi vii! (mi-ai zis), să-mi vii de-ar fi să cad,
Sub scoarța vieții prinsă-n vămi vernale,
Poemul meu de lut, privirii tale,
Va fi străjerul fulg din ochi de brad.
Nu-i setea glas de apă cerșetoare?
Nu-i jarul cuib de foc mocnind sub iască?
Să-mi vii, să-mi treci, sub gândul de ninsoare,
Botezul iernii, lasă-l să ne pască!

TIPOGRAFII DE IARNĂ

E drum de iarnă aprinsă, sub streșini neștiute
Pe cearcăn de femeie, pe glasul unui ceas,
Pictând pe geam tăcerea privirilor pierdute,
Urmând spre est cocorii, spre nord e încă pas...
E drum de frunze ascunse, sub geruri neumbrate,
Iar câmpul alb răstoarnă alintul peste noi,
Șeherezade-n taină, povești neîntinate,
Le-așează-n jarul nopții, ce-l împărțeam la doi!
E drum de stele aprinse, de nenuntite gânduri,
Tipografii de iarnă, ne-au scris sub fulgi demult,
Lăutele tristeții s-alunece de-apururi
Pe-arcușul unei file, pe timpul alb și mut.
Si zornăie-a ninsoare pe mângâieri ucise,
E drum de iarnă aprinsă, pe clipa de pripas
Întroieniți de vreme, Siberii stau închise
Și-or ninge mâine iarăși, fără un „bun rămas!”

MONOGRAMĂ

-E lună nouă, femeie,
dincolo de cetini de gând!
(zise Olarul de sus,
ștergându-și palmele
de ceasul de toamnă și lut...)
Jos,
somnul aleargă cu lupii urlând
prin vene,prin atrii ,prin trup;
Buzunare carnale
de frunze ciunțite
adună iluzii naive în haina
de zbucium nătâng...
Jos,
e noapte brăzdată-n obraji
de tăciune și rug
și vânt înspumat pe sub coaste
se-agață plâpând ca o gheară de-acvilă
ca un urlet de lup...
și vai!toamnele mele
privirilor grele de frunză-n rugină
se scurg!
-E lună nouă,femeie, nu vezi?!
monogramă ,
pe geana autumnală
ca scut!
(zise Olarul de sus)
și-n palme de ceas și de smirnă
și-adună cărarea de lună,
spre vasul de toamnă și lut...

FURTUNĂ

Zornăie cerul sub tunet în zale de fier,
Murmură-n teacă de grâne câmpia stingher,
Cerne sălbatic florii prin codri și prund,
Stele de-avalma sub lespezi de nori se ascund!
Tremură-n albi izvoare în „S” spre aval,
Brațe de frunze se-agață de vânt infernal,
Par niște schivnici toți teii ce-apeacă tăcuți
Sub rugul nopții vin stropii mai aprigi, cărunți!
Parcă fachirii în dansul flămând de solii
Torțele lumii le împart și le-aprind tot mai vii,
Cad mânioase în scuturi de foc albăstriei
Velele nopții ce pier spre pământ în fâșii!
Tremură zorii sub muchii cu iz de speranțe,
Mantia zilei și-adună copacii în brațe,
Candela vieții se-aprinde în urma furtunii
Teii în floare și-adorm în adâncuri străbunii...

POESIS

DAN VÎȚĂ

***te dezbrac, cu ochii-n mâini și-ntuneric,
întocmai cum***

te dezbrac, cu ochii-n mâini și-ntuneric, întocmai
cum
moise se-mbrăca-n sacul de lumină
și rochia ta cea albă, ca un stihar de aer și de
muselină
cade-n pat-un pumn de bani de aur și electrum

și palmele-mi-s, ca un antimis, care strălumină
când te au și laudă, și-amețite ca de laudanum
precum vocile lui hubbald prin organum
se smeresc și se roagă lângă sânii tăi-n
supralumină

și-mi scot sufletul -n fața tufișului care arde fără
scrum,
ca moise, sandalele, și pot vorbi cu tine de
înlumină,
cu imne de suspine, cu psalmi de aer și tedeum

de dragoste și de păcate și de vină
cu ochii-n mâini și-ntuneric și oricum
întocmai cum cuvintele se-mbracă-n odăjdii de
lumină

***cum stă sângele meu asupra mea ca
vulturii***

cum stă sângele meu asupra mea ca vulturii
oranj cum sunt atunci când ard portocalii prin Tamar
și tu stai goală-n lumină și ochii mei de jar
își pun cenușă-n cap și-și rup hainele prinși de furii

și strigă-mpotriva cerului ca desfrânatele amar-
-aurii din Gaza și din temple, și amar-aurii
sunt nurii goliciunii tale când sânii tăi, așa ca
strugurii,
par poame vechi iubindu-se cu șarpele
alb-miracular

și sângele tău cântă cu zeii sângelui meu și chea-
mă graurii

gurii mele-n via nepăzită a frumuseții tale și iar și
iar
ca iacob intru la tine cu mandragore-n dar

și isahar râde-n pântec ca-n măruntaiele cerești,
augurii,
și tu stai goală-n sângele meu, acum-atât de clar,
cum norii oranj când ard portocalii prin Tamar

***cum de sfioși ți se-pleacă ochii, de
preaplin,***

cum de sfioși ți se-pleacă ochii, de preaplin,
când, în sângele-mi, ca nuntașii, cu aurele ca vinul,
cântă beți toți ucenicii iar levi zis tadeu și simon
endocrinul
umplu vasele de piatră cu vin divin

și tu vii și ești ca aerul din care e suspinul
cum magdalumina care noaptea aduce vin și
rozmarin
și-n zori aprinde, cu două brațe, candelabru
sangvin,
-n întunericul cârnii unde mirele ca și asinul

dorm răpuși de minunea apei care s-a făcut vin,

și doar sânii tăi se tânguie ca octavinul...
și sângele se-arată-n zori ca foșnetul de tamarin,

ca un salon de ospăț, răvășit de zdruncinul
cîntecului cântat de ucenici, și-atât de genuin,
și noi, ca două vase, goale, de carne și suspin.

intru la tine și-n genunchi hainele tale mi se închină,

intru la tine și-n genunchi hainele tale mi se
închină,
cămășa ta îmbrățișându-mă mi se-așterne la
picioare
zaheu, de undeva de sus, strigă osana și-mi pare
că pe ramuri de finic eu calc și în doarnailumină

ochii mei saltă de veselie și strigă cu bucurie mare
tu, fiică a passion-ului, împăratul tău blând,
strălumină,
și vine sânilor tăi cu mâinile lui iar lumea se-nclină
cînd se vestește până la marginile sîngelui cum că
are

a se ridica din chiar mijlocul tău, dintre ale tale, o
lumină,
un prooroc ca mine, și când tu taci, visătoare,
sânii tăi ca pietrele strigă și întreaga mulțime
sanguină

cântă imne ca la o procesiune de încoronare...
și-n somnul ucenicilor necheaz-o mînză, fără vină
și prin Betania finicul dă în floare...!

când intru și te văd, parcă o șleahță de tâlhari

când intru și te văd, parcă o șleahță de tâlhari
de prin bariera sîngelui, din prin mahalalele lui
Orion,
îmi sar în vintre, îmi rup hainele, și-n mine, ultimul
encomion,
e strîns de beregată și-njunghiat iar tu tresari,

ca de prin sălbăticiile luminii, cum lepădăturile unui
tahion,
cînd te văd și intru, cum o gloată și-o adunătură de
barbari
mă prind și mă leagă și m-aruncă vulturilor princiari
și tu te zbați și țipi și gemi ca un elodion

când intru și te văd și mâinile mele ca o mie de
clopotari

de o mie de fiori trag ca la primejdiile mari
când de la un sân la altul ies aburi din engolpion,

și eu intru și te văd, frumoasă cum doar la iconari,
tu, dezbrăcată, de noapte, cu fața la septentrion,
și obosită –dormi ! - de-atâta așteptare, cu ochii
clari...

îmi ții mâinile cum pe Moise glasul lui Elohim Elohai

îmi ții mâinile cum pe Moise glasul lui Elohim Elohai
care ieșea din foc hieratic și fonetic-luminos
când ele, mâinile, vin și văd de-aproape rugul
orbitor
și locul sfânt și glasul care vorbește din rai

și tu strălucești și nu te mistui ca focul roditor
și eu îmi ascund fața-n mâini de dumnezeiescul
grai
și umblu desculț și sângele meu e întocmai
cum piața din Magdala de parcă-n zbor

au trecut și-au răsturnat tarabele cu rodii, în alai,
nuntașii îngeri de prin Canaa Galileii și-n fiecare fior
coboară zorii cum turmele de oi ale lui letro și tu ai

glasul ars, și cum se-aude jarul, și cum eu mă-nfior
când Elohim Elohai vorbește tocmai
când îmi lași mâinile să se apropie încet, încetișor...

ochii mei cum cei doi orbi vindecați nu mai mult

ochii mei cum cei doi orbi vindecați nu mai mult
doar pentru că au strigat să te vadă
și pentru că vine noaptea lor și vor să creadă
că nu mai sunt milogii orbi care te cereau demult

mâinile mele vor să se atingă de hainele tale, să
străvadă,
de când-așteaptă schiloade de preamult,
să se ridice peste tine și să ascult
cum cad rodiile în raiul sîngelui livadă

și noaptea să fie o scaldătoare de demult
care-o tulburi cu sufletul și-n care să cad și să cadă
mulțime de ochi orbi, de mâini mulțime schiloadă

și eu, slăbănogul, purtat de înger, să exult
în zori, ca-n miracol, și trupurile noastre să fie o
torsadă
a unui templu vechi în noapte dat iubirii pradă

POESIS

Pr. CORNEL PAIU

*

niciunde

cărarea
firul de gheață luminat
dâra de sânge
numai
de pe un mal pe altul
zvâcnetul
de la *Facerea Lumii*

(prin constelații
osanale
ofrande
libații
balansânde ovații)

stins
întins
atins de scârbă
totuși încă și încă
o scârbă mai mare
în *Valea Neagră*

*

durerea mea de toate diminețile

reală
așteaptă să-i servesc cafeaua cu lapte
la pat

(deodată ritmul acesta îmi pare a fi al altcuiva
surâd
niciodată n-am avut toată conștiința acasă
uneori a lăcrimat în tranșee străine)

mă rog de ea
hai iubito
dincoace
în bucătărie
unde am pus
pe aragaz
ibricul cu apă la fiert
hai aici
unde nu suntem deloc singuri

la fereastră se clatină o ramură de tei
și
iată
tocmai trece o pasăre în zbor

*

și ai fost singur

și singur ai rămas
între acești pereți
prin care lumina
trece cu greu
parcă venind
dintr-o altă lume
dintr-o altă realitate

poți vedea
prin nu știu ce miracol
prin nu știu ce capacitate mentală
extrasenzorială
capetele de balene moarte
pe țărnelor disperării

și vei rămâne singur
altfel e imposibil să se-ntâmpie
și capul tău va fi arătat
se va arăta în cetăți de refugiu
în cetăți de graniță

unde va mai supraviețui cu greu
ca prin minune
cântecul
hora
pasărea sufletului
cu arpi adevărate

AI FOST
EȘTI
VEI FI
SINGUR
dincolo
dincoace
înaintea luminii
înaintea bolții de sânge
în care și-au înfipt ghiarele
fantasmele cele vechi
cele care trec prin coridoarele lumii
scrijelindu-i pereții
scrijelindu-le pereții

și vei rămâne singur
și capul tău va fi furat de un val înalt
și până târziu va fi lăsat să plutească
în Marea cea Neagră a lumii
ca-ntr-un iris întunecat
în Marea cea Roșie a lumii
ca-ntr-un iris de sânge

*

ce?
pe sub pământ nu sunt trenuri?
nu sunt stații de metrou
de tramvai
care să te ducă unde ți-e voia?

de la o groapă la alta
de la un mușuroi de furnici la altul
de la un tunel de câțiță la altul

ce?
nu se nasc și acolo păsări
nu au ele un cer de pământ
unde să zboare?
sau cum adică
nu se ceartă și-acolo
sub pământ
cumătra vulpe - vicleana
cu ursul cel bun?

ce?

chiar vreți să mă convingeți
că sub pământ nu sunt trenuri
metroui tramvaie
care din când în când mai întârzie
mai sar de pe șine mai scrâșnesc se mai vaietă?

ce?
acolo nu-s deloc ploi
uragane
fenomene extreme
nu se smulg din rădăcini
copaci de-o mie de ani?
(dar nu poate fi adevărat
o spun cu inima pe inimă
nu pot s-o cred)

ce?
acolo nimeni
vreți să-mi spuneți
nu se încaieră
nu se păruie
nu se judecă
nu te bate la cap?

(epilog:

dacă-i pe-așa
atunci sigur pe mine
hotărât
vă spun
„RĂMÂN AICI!”)

*

grămăjoare de carne în jurul meu
când termin una de făcut încep alta
rareori revin la o grămăjoară de demult

fiecare grămăjoară moare pe rând
să nu credeți că intră în putrefacție
numai se usucă
precum pământul atins de arșiță

nu vin păsări s-o ciugulească
nici cârțițe cu gheare ascuțite
nu vin nici orbi
să-și unghie pleoapele obosite

(în fiecare grămăjoară
e o groapă comună)

POESIS

VASILE MANDRIC

SONET

Azi iarăși amintirea cuib își scurmă ,
Apoi zburand tot spre trecut apucă
Și pleacă ,așa,hai-hui,ca o nălucă
Iar eu rămân stingher departe-n urmă.

Credeam că-n mintea mea, de-acum, năucă,
O să mai umble visurile-n turmă ,
Că Timpul, șui, le fură și le curmă ,
Dar și pe acestea știu că le usucă.

Eram tentat să-mi cumpăr Viitorul ,
Dar bani n-aveam la mine nici de-o pâine,
Însă-nvățam poeme să-și ia zborul !

Azi dacă scriu,simt brațul că mi-i ciung
Și totuși aș dori să zbor spre mâine ,
Chiar dacă s-ar putea să nu ajung !

SONET

Un gând năstrușnic,de-obicei mă ceartă,
Că nu mai scriu și pixu-n mână doarme,
Acesta-nlocuiește zeci de arme ,
Cadou făcut de nemiloasa soartă.

Am vrut când viitorul mă ia-n coarne .
Să prind Speranța și s-o leg de poartă ,
Dar am găsit-o jumătate moartă ,
Așa cum prevăzuse zeci de karme .

Eu nu mă uit pe geam ,deloc ,cu spaimă,
La ușă n-am să pun căței de pază ,
Căci am de mult,în vers, destulă faimă .

Da-i foarte greu, mănât de negre gânduri ,
Din când în când,să mai găsec vreo frază,
Să-mi plimb înțelepciunea printre rânduri !

CE-I SOARTA ?

De când, plecat-am, braț la braț, cu tine ,
Eu, n-am crezut că ai să-mi fii consoartă ,
Eram îndrăgostit profund de artă ,
Caiete-nregi de versuri gemeau pline .

Nici nu-mi păsa că lumea e deșartă ,
Mă retrăgeam în antica vechime ,
Cătând înțelepciunea printre rime ,
Ca să-mi deschidă înspre„mâine”,poartă.

Privesc în urmă,anii grei mă ceartă ,
Ecolul disperării mă îngână ,
Să prind destinul cel pervers de toartă .

În felu-acesta,protejat de Soartă ,
O întrebare-n versuri să rămână ;
Speranța cine-o îngroapă, dacă-i moartă ?

SONET

Cafeaua din ibric ,iar, mă tentează
Deși băut-am două căni ferbinți,
Aroma fină intră printre dinți
Și aștept cuvintele să vină-n frază.

Stau verbele-n genunchi ca niște sfinți,
Iar pixu-n mână,un planton de pază,
Ca să-mi arate în cuvânt o rază,
I-aș da cuiva și treizeci de-arginți!

Cândva iubeam o fată,sâni ferbinți,
Ce sfânt moment,acum nu mai contează,
Cuvintele degeaba stau cumiți .

Eram în viața mea pe la amiază,
Acum îmi caut drumul spre părinți
Și simt că Asfintitul mă-nserează !

MĂ PRIND DE COADA TIMPULUI

Azi viața mi-a ajuns la o răscruce,
În față râpă este, în spate apă
În dreapta nu-i nimic,în stânga-i groapă
Și-ntreb Destinul, unde o s-apuce ?

E prea târziu ,un gând să mai încapă,
Un sfat nu-l dau ,să nu se-ncurce,
Îl las de capul lui pe und-se duce,
Pân- când prezentul pentru mine crapă.

Mă rog în taină Celui de pe cruce,
Căci voi nu știți ce patimă mă-ngână,
Vreau versul meu până la El,să urce !

Am traversat doar vremuri zăbăuce,
De coada Timpului ,mă țin c-o mână,
Să văd și eu cât mă mai poate duce ?

DREPTUL LA SINGURĂTATE

Stau între Wagner și Singurătate,
Poate ziua de mâine,n-o să mai fie,
Unde să găsesc acea alifie ,
Să-mi mângâie sufletul plin de păcate ?

Lebăda Neagră ce-o am cu chirie,
Îmi cântă prohodul pe jumătate,
Cu limba cea mare ,ceasul mă bate,
Timpul se târăște pe coate să vie.

Enescu mă gâdilă-n suflet și strig,
Mozart îmi cântă-n ureche să plâng,
Mă plimb la braț c-o arie de Grieg,

Numai Ceaikovski are dreptate,
Mahler se zbate-n ochiul meu stâng
Și-mi fură ,dreptul la singurătate !

SE UITĂ TIMPUL

Se uită Timpul supărat pe mine ,
Deși prezentul nu se lasă dus ,
Eu cred că nu mă cheamă nimeni sus
Și deocamdată stau aici că-i bine .

Am pensia-amărâtă cum v-am spus,
O vreau și-n viitorul dacă vine,
Căci autorul nu este oricine ,
Dar cineva o pilă strâmbă-a pus .

Îmi vine-un vers hoinar,îl pun pe foaie
Și-alerg pe urmă după sens și rimă,
Așa ,precum i-un soare după ploaie !

Aștept,că uneori parcă-s tehui
Și chiar mă tem să nu comit vreo crimă,
Tot folosind, mereu, cuvinte șui.

MINUNE

(Acrostih pentru D-na M.Grig, premiul „I”,
fabule concurs - BRĂILA)

Minune ești, ființă prea frumoasă !
Iertare-ți cer ,acum ți-am scris un rând,
Rămas-ai Muză scumpă prinsă-n gând,
Ești versul meu dar oare cui îi pasă ?!

La noi iubirea vine cu gând blând,
Apoi ,cutreieră din casă-n casă,
Găsindu-și cuibul-n care știu că lasă,
Rănitul suflet ,de dragoste flămând.

I-atât de mare ,azi ,singurătatea,
Gândindu-mă la tot ce e sub soare,
Când n-ai iubit și ți-ai .pierdut etatea.

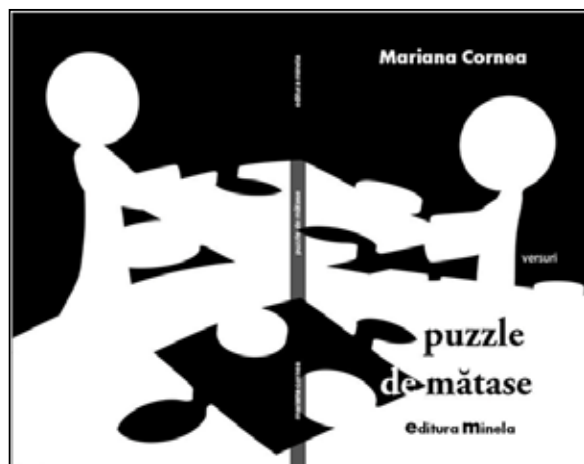
Rămân mai sceptic,îmi urmez destinul.
Eu sunt bolnavul ,versul meu mă doare
iar poezia-mi împlinește chinul.

POESIS

MARIANA CORNEA

Mariana Cornea - născută la 8 septembrie 1962 la Focșani Județul Vrancea, într-o familie modestă unde cititul și cartea erau la loc de cinste, a urmat studiile la liceul Unirea-Focșani unde participând la „Cercul literar” a avut câteva încercări de poezii care i-au fost publicate în „Revista Noastră”- publicație activă și astăzi. Valurile vieții au purtat-o pe meleaguri străine, în Italia, unde a descoperit Cenaclul de la Roma, regăsind astfel dragostea dintâi: literatura. A debutat în primăvara anului 2016 cu volumul de poezie „Puzzle de mătase” apoi a fost publicată în diferite reviste de cultură cum ar fi: revista „Oltart”, revista Parnas XXI, revista Ecreator, antologia „Cenaclul de la Roma” 3 ediții anuale, revista „Vocativ”, revista „Tecuciul- artistic literar”.

Volumul de debut „Puzzle de mătase” a fost premiat la concursul de volume de poezie, ediția a-IV-a (2017) - „Poezia- oglindă a sufletului”. Anul 2018, i-a dăruit o mare bucurie... editura ArtCreativ a premiat poemul „Sub privirea mea albastră” la concursul „Gala poeziei de dragoste” ediția a-II-a, fiind inclus într-o antologie. De curând, revista Itaca Dublin i-a publicat un grupaj de poeme iar al doilea volum de poezii „Neomenesc de alb” editura Eurostampa Timișoara a ieșit de sub tipar în primăvara anului 2018. Tot în acest an la Festivalul Internațional de Creație Literară- „Titel Constantinescu” i s-a acordat premiul „Dumitru Pricop” cu publicarea volumului de poezii „Barul din colțul lumii”. Anul 2019 începe în forță prin publicarea volumului de poezii „Între coapsele paginilor m-ai înfrânt” - editura Minela București. Participă la concursul „Premio Internazionale di Poesia Dedicato a...Giornata Mondiale della Poesia” și pe 14 mai 2019 este printre finaliștii acestui prestigios concurs din Italia cu poemul „limpede” tradus în limba italiană de poeta Laura Barbu.

Printre finaliștii ediției 2019 cu poezia "Limpede".

Printre câștigătorii concursului "Poezia-Oglindă a sufletului" ediția a IV-a iunie 2018 – Dudeștii Noi județul Timiș.

Premiul "Dumitru Pricop" la Festivalul Internațional de creație literară "Titel Constantinescu" Ediția a XI-a 2018

cotidian

fiecare movilă de lut e un bulevard mărginit de-o
fântână
ce abia mimează strânsul mâinii
un imn care-și ridică buzele subțiri pe marele
stadion
ne apropie puțin câte puțin
mocnind cu tandrețea zăpezii pe malul galben
perpendicular cu propriul eu
din beția durerii parcurgem drumuri
aspre lumânări de ceară
cu fumul prafului de pușcă
condamnă să atragă atenția
în noaptea cărnii mii de goluri cad
cum funiile pe gâturi miroase a brumă
apele răsuflă fierbinte numai vârtejuri
stenografiate pe balamalele porților
icnesc atingând o creangă de cireș
nepermis de înfrânt mestecă scortîșoară
stoluri brune printre coaste
într-o zbatere lungă
o dată
de câte ori

ca inima mea să devină

poemul greu în palma celui care nu uită
asemenea apei căutătoare de voci
ce oraș al vocilor găsisese
printre tăcerile mele
ale tale tăceri
cele mai nevinovate din om
încleștare și slăbiciune
veghe și goliciune
pentru brațele noastre
un cântec despre un copac chinuit
de ascuțișul securii
din măreția cerului aripi smerite
îmi răcoresc buzele de lut
și nu mă întristez
sunt doar oarba
cu inima larg deschisă
femeia care șoptește
să mai văd

în pieptul mamei m-am așezat
ca un ritual al expirării imnurilor
în șoptele mamei m-am așezat
ca o spălare a picioarelor
deși nu-mi sunt
acum mă doare răsuflarea
coasta-mi atârnă în coasta coastelor
din suferința sau bucuria

devenirii și morții
de ce în pieptul mamei rog luntrașul și trecerea
de ce în șoptele mamei am privirea umedă
mamă
la umbra unei întâmplări mai dorm
vezi
îmi scurtez zilele
îmi pieptăn părul scurt și încărunțit
te-a durut așezarea mea
ți-a sfârtecat pieptul
ca o lecție de dragoste
coloana sfârșiturilor
palmele tale arse de albul iernii
în țara asta invocă pădurile
pământul și chipurile de nepătruns
atât de calm
atât de lin
în pieptul meu
deși nu mai ești
te-ai așezat

nu știu de ce mă îngrijorează înzidirea

spune-mi
ți-ai văzut nebunia și dragostea
printre milioanele de îndârjiri și nevindecări
ți-ai văzut cercul care -ți strânge nevoia de lumină
printre aprinderile stâncoase și enorme
să-ți încredințez neliniștea mea
e ca și cum aș scutura statuia lui Ovidiu
departe pe mare
ultimul ceas
are dinții prea albi
încremenirea prea înnegrită
să-ți țin un discurs despre bravuri
și locuri geometrice
închide ochii
deschide mintea
furtuna arzătoare
sălbăticia
și multele pânze albe

POESIS

DOINA SOFIA GAVRILĂ

Sunt „Floarea de colț”

Sunt o floare de colț, cu albe petale,
fine ca un veșmânt de preotese vestale,
sunt doină cântată în triste balade,
pe stâncă-mi duc dorul alături de hiade*.

Ce-i floarea de colț, doar gingașă floare
ce piere-ntr-o zi, doar și ea-i muritoare,
se-nalță către cer pe stâncă de granit,
și moare neștiută când ceasul i-a sosit!

Dar până atunci în dimineți senine
să mă privești cu drag, bucurându-te de mine,
vezi, rădăcinile le-am prins prin piatră,
învață de la mine... ce se numește vatră.

*Hiade – grup sau roiuri de stele

Cele mai minunate lacrimi

Cele mai minunate lacrimi,
sunt lacrimile de fericire,
strigăte de bucurie închise,
în bobul rotundului mărgăritar,
strălucind timid sub pleoape
ascunzând descătușări
pe care sufletul le adăpostea
în adâncuri,
păstrătoare de taine,
de unde au zvâcnit
într-o bătaie de inimă,
într-un scâncet,
transformat
în urletul învingătorului,
rostogolite,
prăbușite,
condensate
în roua căzută peste
floarea irisului
în dimineața când

sufletul s-a revărsat
în izvoare fierbinți,
de recunoștință!
Cât de frumos
ele îngână oda bucuriei,
alunecând
peste toate dezamăgirile!

Cântă o liră pentru voi

Ascult în nopțile de iarnă senine
Un cântec tulburător de duios,
Și simt cum se strecoară prin vene,
Acest fluid tainic și misterios.

În trupu-mi muritor se ascunde
O liră fermecată din aur curat,
Ce cântă, cântă mereu și pătrunde
În triste suflete, alinând un oftat...

Ce-i lira aceasta divină ce tulbură
Zilele și mai ales nopțile cu lună?
E cântec din nemărginirea albastră
Sau de la străbuni din lauri cunună?

Simt plânsu-i și râsu-i deopotrivă ecou,
Prin sufletu-mi trece a mării lacrimă,

Aud lira măiastră îngânând cântec nou,
E doar sufletul ce-n vers a scris o rimă.

Cântă o liră pentru voi cu glas de înger
Ca un blestem de la zei sau un har,
Și-are sclipirea efemeră a unui biet fulger,
Un leac pentru suflete ce-l las în dar.

Aceste mâini!

Aceste mâini n-au cunoscut odihna,
nici cremele emoliente, hrănitore,
doar sapa și lopata, săpând țărâna,
trudind din greu pe ploaie și soare!

Aceste palme pâinea ne pun pe masă,
sunt ale bunicilor mei sau ale părinților,
nu știu să mângâie decât lemn de coasă,
sărută-le precum ar fi, mâinile sfinților.

Sunt dragi, când creștetul copile ți-alină,
aspre ca piatra din temelie casei părintești
crăpate pân'la sânge, mereu pline de tină,
ochiul se umple de lumină când le privești!

Sărut mâna bade loane, și ție lele Ioană
când seceri, snopi grei cu boabe aurite,
sărut mâna cu lacrimi de rouă pe geană,
când palmele adorm pe piept... odihnite!

Actorul

Pe scena vieții îți joci zilnic rolul,
Ce simte azi omul dar și actorul?
Tu ești și regele și cerșetor în rol
Doar noaptea îți simți sufletul gol.

Când luminile rampei au dispărut,
Cu aplauze și flori, de ce ești abătut?
De ce cade bruma peste flori de vise
De ce porțile inimii tale sunt închise?

Tăcută iarba se pleacă sub al tău pas
Ei nu-i auzi țipătul de durere, nici glas,
Așa inima actorului ascunde-n tăceri
În cochilii de jar ale gândurilor dureri.

Pe-al vieții copac doar frunză efemeră
Pe scena mare a vieții apariție pasageră,
Printre nori plumburii fulger de lumină,
Între iubiri, floare pură, crescută-n tină.

Aripi de dor

Cum să pot zbura la tine cu aripa-mi frântă,
Să mă strecur tiptil în suflet cu aripi de dor,
Când eu sunt doar aripa, din partea dreaptă,
O parte a inimii ce sângerează prin dor sfâșietor.

Suntem îngerii căzuți din ceruri, blestemați,
Ce-am îndrăznit să iubim fără voie să cerem,
Pentru iubirea noastră de oameni, alungați
Din Eden, iubind ne vom izbăvi de blestem.

Oameni și îngeri din carne și lut plăsmuiți,
Coborând divinul din cer, în rai pământesc,
Printre aștrii și stele, de nebuloase înghesuiți,
Purtând pulbere de stele pe aripi, se contopesc.

Înșeuati la carul mare bidivii de foc năvălași,
Peste constelații și timp, zboară iubire purtând,
Îngerii din ceruri suntem iubind sub același
Cer nemilos, două aripi o singură inimă având.

Când o femeie un bărbat iubește

Când o femeie un bărbat iubește
O dulce lumină se urcă spre-nalt
Mândru soare mai tare strălucește,
Când o femeie iubește un bărbat.

La altarul veșniciei ea se-nchină
Sfințind cu prunci o clipă de extaz
În plâns ascunde muzică divină
Dorul închizând în perle-n obraz,

Și arde ca o flacără nestinsă
Pe lângă el să tot îi facă voia,
Iubirea ei o candelă aprinsă,
Cât infinitul... iubește femeia!

Sufletul ei devine catedrală,
Înmiresmată cu florile de crin,
Și te așteaptă cuminte, vestală,
În templul iubirii, ca semn divin...

Când o femeie iubește un bărbat
De Dumnezeu ești binecuvântat!

POESIS

VIRGIL ANDRONESCU

Poeme din placheta aflată în lucru *Cuie și Semne***LEPĂDAREA DE SINE**

Îți jur că nu mă voi îndrăgosti de tine,
că nu te voi iubi niciodată...
pe dragoste îți jur, pe roșul din mine.
tu ești trupul care mi-a adus neliniștea!

până dincolo de veșnicie îți jur
că nu te voi iubi niciodată,
pentru a mă crede îți dovedesc
prin lepădarea de sine.

Încă din anii copilăriei, de-atunci
- de când mergeam în cimitir...,
lângă casă, pentru a mângâia cu privirea,
ore în șir, o fostă femeie frumoasă;

femeie țintuită pe o cruce de lemn putrezit
încă de pe atunci, îți amintești
destul de bine și acum fotografia
aceea alb-negru-oval și lacrimile...

lacrimile ce-o împrospătau în fiecare dimineață.
atunci s-a zidit în mine femeia...
astăzi nu mai este nici cruce, nici fotografie
nici vreo altă femeie rătăcită prin mine!

mi-a rămas doar jurământul și-ți jur...
că nu te voi iubi niciodată, nici măcar
pe poetul din tine, ci numai acea amintire
zgâriată adânc în sufletul ce-o poartă...!

INSOMNIE DE ALBASTRU

cu disperare mă strigă
cineva...
chemându-mă în lut.
ești tu...
și nu ești.

mă latră un câine
mă mai mușcă și-un vers

Dumnezeu umblă prin absolut
îmbrăcat în cămașă de...
noapte
în papucii de casă

încălțat (in)vers!

APUS DE RĂSĂRIT

frumos ar fi ca Luna
să explodeze-n întuneric
iar Soarele să moară-n zori
pământul să se-afunde
într-un somn anemic
iar eu să plec într-o a doua zi.
ar fi firescul astei lumi banale
ca să se ducă omul
în ce de-a doua zi din săptămână
cu ochii cerșetori după un Soare
cu sufletul tânjind
după un clar de Lună.
la fel și-n viața mea deșartă
a existat un plâns de Soare
și a mai fost și-o altă zi de marță
și-o Lună galbenă
cu palidă duhoare.

frumos ar fi ca marți
să explodeze Soarele în răsărit
așa cum Luna să crape-n întuneric
să dea de știre că nu am fost nimic
că nu voi fi decât ce-am fost:
apus de răsărit!

SEMNE ȘI CUIE

am trăit cândva demult
când încă se mai putea scrie
cu-n bețișor pe pământ
pe pământul de pe sicrie.
când încă inima
îmi ardea mocnit
aprinsă de o scânteie
când încă destinul
nu-mi era înlănțuit
și în mine trăia o femeie.
acum vorbesc ca un mut
prin semne de poezie
albe ca oasele din pământ
înlănțuite de scânduri și cuie

cine încă mă mai ascultă?!

doar cerul albastru
și negru pământul
care încă mă mai rabdă
care încă ma mai înfioară

chip săpat în alabastru
și de înger și de fiară.

BLESTEMATELE IUBIRII

taina vieții și-a toate durerile tăcute
doresc a le îngropa cât mai adânc
în hoitul acesta cu toate în el putrezite
îngropate în suflet profund să le ascund

am văzut cum cerul...și am trăit nemuriri
cum e să te îngropi în sine și-n uitare de viu
să nu plângă nimeni...parinți și prieteni
și *blestемate* iubiri.

până când să mai rabd amintiri...?
până când să mai cred într-un târziu cimitir?
până când să mai aștept taina adâncă a morții?
până când de bisturie să mai fiu disecat?

Blestemați îi sunt colții!
mai întâi fratele a plecat

să-mi pregătească deschiderea Porții
numai eu rămas-am cu hoitul
rămas-am să cersesc la închisele Porți ale vieții!

să-mi duc amarul ne iubirii într-un suflet beteag
- betegit de *blestемate* iubiri gândul îmi fuge...
și mereu îl găsesc atârând într-un streang
lângă visele-mi funebre
sărutând fatale pieiri!

PRĂBUȘIREA ÎN APOCALIPSĂ

Dumnezeu s-a împiedicat
De credința mea
Și s-a prăbușit în mine.
Și-a julit genunchii,
A sângerat mai mult de o eternitate,
Murdărindu-mi plasturele cer
Pe care-l mai aveam...
De-aici a început prăbușirea mea
În Apocalipsă,
Acolo unde L-am întâlnit...
Pentru prima dată pe filosof,
Care tocmai își trăia ultimele culmi,
Sfârtecat de agonia iluziilor,
După ce- în toate scrierile,
Îl prăbușise pe Demiurg în El însuși,
Anunțându-i sfârșitul.
Și-am mai întâlnit un prieten...
Care mă-njura frumos de Cioran
Atunci când nu suferea de ne-genialitate,
Și pe care niciodată nu l-am contrazis
Pentru că de-atâta dreptate
Tot timpul avea febră și delira...!

DROGUL IUBIRII

Mi-ai injectat în suflet durere
Drogul iubirii
Și-a făcut efectul.
Cu-n plasture veninos m-ai pansat
Și mi-ai pus perfuzia amăgirii
Să picure chinezește.
Mi-ai asistat prăbușirea
În sine...
Dacă ar fi existat Dumnezeuul tău
Ți-ar fi dat peste mână.
Drogul iubirii
Și-a făcut efectul
Și-acum Dumnezeu mă asistă
De-acolo...
Din neexistența Sa!

POESIS

MELANIA ANGELA CRISTEA**Shamanism**

Ore de întrebări autodresate.
 lată corespondența cu magma cuvintelor,
 cu existența #rezist...cu strada
 unde pictorii mor lângă culoare.
 Ieri turnai asfalt în gropile patriei,
 erai tu și autostrada cu auroiaci.
 Amprentai afișele liderilor zonali ca și cum
 ai fi avut niște glande pentru (∞)realitate
 și, iar și iar, ofertai salariul minim...

Destest amatorismul în discurs
 și recunosc că vă multiplicați Xxx
 dar shamanismul artei
 scade,
 stinge,
 sparge
 impostura, acolo unde stadioanele cer circ
 iar deținuții cer azil politic exotic.

Cetățeanul suferă de automatisme
 în țara cu cele mai candidе utopii.
 Încă nu avem copia lumii pe stick?
 Încă nu am salvat politica într-un folder
 criptat?
 Pe culorile morții ai pașaport permanent,
 viața însă este ca un Ipod
 scos la ofertă:
 cu multe aplicații, inutil.

Ginseng

pe vremea industrializării masive tata străbătea
 orașul până
 la fabrica cu hale imense unde demonta orice
 mașinărie/
 era eroul zilelor cenușii când mama lucra în
 schimbul trei/
 știa pe de rost mecanismul pieselor pline de ulei de
 motor
 și venea cu geanta zdrențuită burdușită de eugenii
 până într-o zi plină de turbulențe și de șomaj

 atunci s-a prăbușit de la peste 10 metri

de pe rampa precară unde dădea cu barosul
 și toate lumile lui balansau
 //mama lua pâinea fierbinte cu mâinile goale
 o arunca în lăzi sordide și își bandaja buricele
 degetelor
 cu care părea a cânta la un pian imaginar
 al cărui capac s-a închis cu zgomot
 peste furia mamei ce a împletit păpuși de porumb
 toată copilăria

încă resimt lungile așteptări de la fereastre de bloc
 cenușiu
 din zilele acelea când părinții mei lucrau pe șantier
 cărau cu roaba cărți veștejite și dormeau în cabana
 învăluită de viroze rebele

tata azi este plecat în pelerinaj/mama a învățat
 meniul azilului
 iar eu strâng firele albe la ceafă
 nu mai aștept binecuvântarea sau blestemul
 continui să viețuiesc cu acest vacuum fără xanax /
 rădăcină de ginseng

Low cost

balcani case de amanet X-ulești în funcții de conducere
dimineți când trec femeii trupeșe spre birou
tu și așteptarea penibilă la market reclamele
fluorescente cu sex dezinhibiții
apoi cartierul învelit într-o peliculă din care curg
doar animozități
cu descinderi la vecinii din stânga/ cai ciolănoși
străpunși de lama foamei
și scriitorul pitit în sertar care își îngăduie un repaus
i-a scăzut libidoul/ nu îl interesează nici starea
națiunii

ieri oamenii se visau roboți urau câmpul nedefrișat
acel mecanism numit libertatea firului de iarbă
acum sunt ahtiați după ecosisteme și privacy
niciun gram de industrializare zero politică
orașele sunt niște luminoare înguste
probabil de aceea ne reconstruim cu doctori fără
arginți avocați clonați și vorbitori nativi imperfecti

te poți întâlni cu duplicatul tău la mall/el profită
de reduceri își caută job part time dă anunț pe
matrimoniale și se plimbă pe banii guvernului
ca cetățean de rangul I
timpurile când vedeai politicieni prin ziare s-au
terminat
acum umblă cu liste sau își fac selfie cu tine prin
palatul parlamentului
în perioada următorului mandat
însă ești fericit că ai prins această cursă low cost
spre cartierul rezidențial numit Pământ

Reject

poezia și rutina de a fi
sau dimpotrivă viul și rutina de a nu fi
toate cu miros de tinerețe strivită
fluieratul impieगतului înainte de a-ți porni
trenurile

parcă văd blazarea ferestrei
chipul tău obosit cerșind mii de îmbrățișări
așezat lângă strada cu ciment fierbinte
beau din vinul tare și mă risipesc într-un du-te-vino
illogic
știi că te vei despărți de umbra mea și nu mă vei
mai găsi în săptămâna efemeră
când glasul tău asuda de culoare

trag încă o rochie peste primăverile astenice

care mă recompun fidel
atunci când am strivit țigara de pieptul tău
poate că
gara de tranzit a rejectat săruturile stereotipe și
ușile vieții silențioase
nebuna aceea care la gurile de metrou ți-a promis
că nu-ți va injecta endorfine și tu existență cu
asigurare la zi
ai întrebat ultimul călător
cum ai putea să nu te scrii în bitum
ca aceia care au cucerit Maramureșul
cu lemn

ai pirogravat clipe mistice și echinoctiul
dar nu ai acceptat acel challenge dintre eu și
populația zen
pentru că orașul ți-a populat fantasmile cu
minus-timp

Monolog

ți-am spus că plouă iar orașul se pliază/ la
intersecții trec bătrâni pe roșu/
tu încă desenezi pe colțul meu de casă
fantome în lesă ale câinilor fără stăpân

mă uit pe strada cu pavele sparte și văd protestarii
în coloane
la un etaj al primăriei urcă o femeie grasă
să ștergă urmele de afișe
dar moartea suflă în fereastră și ploaia se
amestecă cu sânge
și câteva dintre tichetele de masă

de prin oraș vin zvonuri că s-ar împărți la liber
ziare și reviste
însă din artă nu se poate viețui
portrete de artiști zac prăfuite în case vechi de pe
Lipscani
iar câinii hăituiți de niște hingheri au urinat pe zidul
bibliotecii Aman

ți-am spus că plouă și e sărăcie/ oamenii singuri se
îngheșuie la mall/
în sala de spectacol de la TNB se dau bilete
pentru un singur spectator
aici ca pretutindeni e un monolog pe scenă
Sorescu încă este viu și râde cu trei dinți din față
spre o Craiovă în care plouă nebunește și trec
femeii frumoase spre parcul Romanescu
purtând ciorapi cu plasă și genți Louis Vuitton

POESIS

DANIELA MĂRGINEAN

agapi mou (4)

știi că ziua e o cămașă ce așteaptă să-i cos
dimineți-mâneți, amiezi-buzunare la piept,
asfințit-nasturi și noți-tivul ce-o-ncheie?
trupul cămășii îmbracă tremurul trupului meu
să îți ceară dimineți zile și noți.

agapi mou, știi că pleoapele sunt îmbrățișări de
înger?

să nu te miri că închid ochii când mă săruți,
nici că mă scurg în brațele tale
ca nisipul în gura clepsidrei,
care așteaptă mereu și mereu să o-ntorci,
până îți umpli eternitatea cu mine.

agapi mou, din dorințe se nasc visele,
din vise se conturează realitatea ca un portal...
e ușor să visezi
dar mult mai ușor e să-ți trăiești visul, iubindu-te,
agapi mou

agapi mou (5)

cerul e roz drumul subțire dimineața devreme
se sparge un balon verde
din care curge peste noi primăvara

tu ai vrea să modelăm o tăcere
eu aș vrea un cântec pentru pași împreunăți
nimic să nu spargă orologiul
când ne prinde în pereții secundelor
cum într-un domino al florilor de cireș
ce-și așteaptă înflorirea în ochii noștri

hai să alungăm fluturii
să ne soarbem singuri nectarul
ca pe o bucurie înflorită în copacul copilăriei
agapi mou

agapi mou (6)

pe-o tablă de șah pe-o mare de ah
pătrate surpate și visele toate

un rege șchiop și un miop nebun
cu calul în spate dezleagă șarade
iar printre șatre pe drumuri deșarte
regine zurlii precum pădii de cafea și de lapte
fac semne cu mâna la macii copii
pionii zglobii din pătrate câmpii
spun hai inocenței

agapi mou vii?

agapi mou (7)

îngerul acesteia târziu
obsedat de fructele noastre
scoase pe lama sincerității
prea dulci prea multe
prea coapte prea verzi prea albastre

o lumină două lumini
ferestre se aud dansând către cer
nimic nu pare la locul lui și toate
absolut toate înoată din conștiință înapoi

în copilăria din ochi
cu palmele alintate-n noroi

o coală încă o coală
o strecurătoare de vise
pe un colț de ziar
agapi mou însemnările sunt
pietoni de cuvânt pe o cale de stele
lumina nu vine singură
hai s-o întoarcem pe toate părțile
ca pe un cub aproape perfect
din care lipsește pătratul rostirii
agapi mou

agapi mou (8)

să nu mă atingi să nu mă scuturi
pe umeri mi-a înflorit o catedrală de fluturi
o catedrală de fluturi înalță
lumina din flori
închide ochii tăcut și învăță să zbori

florile adună lumina din lut
tu adună cu buze lumini din sărut

agapi mou o catedrală de fluturi prin inimă-mi zboară
și ninge cu mine cu noi o livadă ușoară ușoară

agapi mou (9)

împart liniștea cuvintelor tale
cum coamele cailor flutură vântul

cuvântul e greierul din pieptul pădurii
în care ne-am adăpostit așteptările

agapi mou coboară un râu
peste umbrele noastre
și cât de frumos înverzesc poemele
o cărare pe care îmi plimb gândurile
de mână cu tine

agapi mou (10)

primăvara e o poartă
deschide ochii fruntea pieptul
să te sature cu aburii pâinii coapte
în flacăra macilor aprinși în privirile mele

prin ce adiere străpungi cochilia simțurilor?

ești o voce care se zbate în coasta unei mări
sau simfonia unei nopți de zăpadă

se aud pașii tăi prin iarba ce înverzește chemarea

agapi mou hai să coacem o vară în sân
să ne fim unul altuia treier

agapi mou (11)

ai zis că la capătul așteptării e marea
cred că însăși așteptarea e o mare
agapi mou distanța e ah-ul topit pe buze
ori surâsul umbrei ce ne păzește de trup

curând voi scrie pe valuri
pe lumina de miere
șoaptele de mătase a pielii

ai zis că la capătul așteptării e marea
știu că e o oglindă a cerului
precum onixul ochilor tăi

agapi mou (12)

plouă cu noi ca o haită de lupi urletul
lumina lunii neîntâmpate întinde mâna chemare
sunete-jar ating cerul
și o singură răsuflare ne învăluie-
n aburul nopții de lemn și de piatră
trupul e cea mai limitată delimitare a ființei
agapi mou, iată
ne cresc împrejur aripi
și cine știe
cine știe unde îmi ești
unde-ți sunt

agapi mou (13)

aș vrea să-ți învelesc veninul
în lacrima de mere coapte
ce cu livada mă străbate
adânc și tandru ca pelinul
ce spumegă în vin și-n lapte
și în clopotnița de șoapte
îmbracă sabia ori chinul

aș vrea să-ți limpezesc abisul
o, preamiratul lumii mele
ce scuturi visele de iele
și reîmbraci cu taină ninsul
tu preaiubitul tu proscrisul
reînviat din corbi și sare
un renegat la înălțare
din taina neatinsă
scrisul
agapi mou

POESIS

DANIEL MARIAN

trăim cu două anotimpuri

la mine ninge la tine plouă lejer
 la mine-i curcubeu
 la tine-i mătură pe cer
 e sare și e piper
 două anotimpuri ce ne pier

extract de copilărie

m-am scrântit de-o aripă
 pe când făceam faptele bune
 lipeam cioburi și scânteii

puneam borduri pe cerc
 să se știe până aici e cuprins
 dincolo e ridicarea la pătrat

dansam cu timpul subțire
 și nu eram vinovat deloc
 cel mult abia de eram

cum nu știu gramatica
 clipei călare nici înnot
 iar învăț de-a bușilea mersul

diferențe de opinii

pi-ul meu și pi-ul tău
 exagerări paralele
 cu infiniți paraleli
 nu fac cât o zdruncinare
 de virgulă la paranteză
 negru sub unghie de cerc
 două tentative pătrate
 care nu se iau în brațe
 mai mult de-un piuit

tu nu

n-ai cum să te faci pământ
 după ce mori tu te faci floare

asta dacă nu te faci cer
 și numai dacă tu mori
 înainte de pământ
 înainte de flori
 înainte de cer
 înainte de moarte

petiție către vecina

nu mai trimite tot vântul la mine
 ține-ți-l și crește-l că-i al tău
 de când ți-a trebuit vânt
 să te zburlească în plete și-n minte
 nici cu ploaie nu mă mai căuta
 decât când se termină berea
 la tine ploaia e bună să mai crești
 și nici cu nori nu mai da după mine
 mîncă-i tu pe toți ca pe vată pe băț
 auzi da' știi ce nu-mi mai trimite
 deloc fenomene instabile ca tine
 și-n general așa anotimpurile tale
 țineți-le acasă pe metrul tău de
 drum cu prioritate zero – pe care
 să-l mai și înțarci să nu mai mînce
 din metrul meu de autostradă

conducerea gândului sub influența calului

a fost când ne potcovirăm soarta
să nu mai crape și sângereze la fiecare
clipă să dea colțul ca o iapă de pripas
mușcată de căldurile pietrelor

din când în când mai mergem
cu soarta la medic să ne îngăduie
încă o scrisoare de trăsură
la medic de timp și la veterinar
și la medic de pietre când
febra e prea mare și sar
vulcanii ființe altfel cumiți
dar irascibile trezite din amintirile
unor geometrii foste și viitoare
algebrizate până la asperizare

oameni inconștienți

voi chiar nu vedeți că timpul ăsta
e flămând și-i e sete de ne-nhață pe toți
și schiaună ca apucat de streche
de când nu i-ați mai schimbat un scutec
de când nu l-ați mai ținut în brațe
de când nu i-ați mai pus biberonul
de parcă nu-i timpul vostru – nu!
că doar n-o fi taman al meu –

păpădia are puf – are
înseamnă că și pene în creștere
păpădia are zbor – are
se vede asta dintr-un rotund
de cer pe care-l tine la ea
trebuie că nu-i lipsește
păpădiei nimic decât
ceva voință și un dor aparte

deci păpădia e aproape pasăre

când nu bea bere
își face un ceai de hamei
un sirop de hamei
un parfum de hamei
pune hameiul în glastră
și-n fereastră și la butonieră

frumoasă floare de hamei

***poezia să fie dacă fără a fi acolo și atunci
ai trăit deja toate locurile și timpurile împreună***

nu-ți cer să te dezbraci de tot

doar puțină ceață la o parte
să văd vii din serai, din iarmaroc
cât de blândă ești dar și cât muști
când ba pleci ba stai pe loc
scoate dorurile de prin cuști
le smotocește și le plimbă într-o carte
de supraviețuire bien-sur et bien-tot

poezie

tot găsesc apeluri
pierdute de la naștere
și de la moarte
când sun înapoi
apelatul nu poate fi contactat
apelantul e mort sau nu
s-a născut încă
în ideea c-aș avea
vreodată chef
să mor sau să mă nasc:
mi-am luat o capră

simfoniilor le-a fost dor

primăvara a lovit din nou
cum face ea din șapte-n șapte
după mic dejun și ceva noapte
a izbit tare de tot în betșugul ei
și nu singură ci plină de idei
odată cu suratele primăverile
curcă beată și tot m-a nimerit
prin câte ierni a trecut s-a făcut lup
de a halit verile și toamnele la un loc
echinocțiul ei are toate solstițiile
pot să mă prăpădesc în anotimpurile bune
în timp ce voi ierni stați și putreziți
acolo pe metrul vostru de autostradă

laolaltă cu pasările

viața abia începe
să se facă greieri
și furnici și cuihuri
și vorbire din frunze
să se pieptene roz
să se îmbrace în vise
până acum a dormit
tandă la capătul
dorinței de a se naște
inevitabilul neștiut

POESIS

ELENA LUCIA SPĂȚARU

Margini de timp

Aveam părul scurt
nu-mi amintesc vântul
dansându-mi în plete
iubeam iubirea

și

mă jucam cu lacrimile sălcii
râdeam în hohote
de săgețile cu care
soarele
în naivitatea lui
străpungea zidul pleoapelor
până la izvorul lor

aproape înmugurisem
când
la o margine de timp
sădeam doi lăstari

creșteam împreună
hrănindu-ne din seva
aceluiși curcubeu
bând apa
acelorași ploi
și eram
tot mai frumoasă
cu pletele lungi
în umbra lor tot mai deasă
cu fiecă zi
ce se grăbea
spre
niciunde...

și nu mai știu când
am albit
rătăcită
la cealaltă margine de timp.

Nocturnă

Îmi urlă în tâmples
liniștea sta
tăceri... necuvinte îmi ningi
peste răni
dangăt de clopote sparte
și mute
îmi sfârtec-auzul
tăcând...

Mă-nchid în tăcere
și urlu...
consoane blocate-ntre dinți
sfârtecând
vocale se scurg prntre buze
aiurea
și-o lacrimă strâng între gene
zâmbind...

...

Astăzi soarele
strălucește mov

cu aripi dezgolite de pene
 m-am înălțat umbră
 deasupra mea
 femeia cu rochia gri
 și buzunarele rupte
 are mâinile pline de
 cuvinte colorate
 nimicul e un puzzle
 violet
 de la un capăt la celălalt
 al timpului
 toarce zădărnicia
 ca o lene pufoasă

miroase a primăvară
 mă reîncarnez în mine.

M-am zidit Ană

M-am zidit Ană
 în propriile-mi primăveri
 meșter și calfă și jertfă
 deopotrivă
 trec anotimpuri
 în șir indian
 desenând graffiti
 pe ziduri.

Manole
 -un personaj repetabil-
 își potolește setea
 apoi
 se spală pe mâini
 în fântâna în care
 mi-am lepădat
 arpile.

Travestiri

Mi-ar fi plăcut să fiu
 o Dulcinee
 o hologramă
 închisă-ntr-o iubire
 un cavaler să-mi pună
 la picioare
 o lună mai pătrată
 mai zurlie...

Dar în regia-aceasta tristă
 mi-a fost distribuit
 un rol

de Don Qijote
 travestit
 sărman nebun
 luptând cu morile de vânt
 în loc de lauri
 să adun
 doar scrum.

Mâinile

Mâinile obolesc
 tot mai des
 trasând linii deschise
 Inii care încep
 ca un zbor
 și sfârșesc lamentabil
 într-o cădere
 inversă.

Mâinile mele caută
 febril căldura
 liniilor curbe închise
 în căușul palmelor
 pulsând roșu
 viu și dătător
 de viață
 cuvântul!

Epitaf

Nu mai urla, tăcere!
 Lasă-mi somnul
 să-mi doarmă eternitatea!

Nu mai urla!
 De ce urlî?

Eu nu sunt aici.

Eu număr mieii albi
 pe câmpul de smarald...
 mă joc cu fluturii
 cu aripi de scrum,
 împletesc coronițe
 din puf de pădădie
 și-alerg cu îngeri
 obosiți de-atâta veșnicie...

Nu mai urla tăcere!
 Te-aude vântul
 gelos
 pe-ncremenirea ta.

POESIS

CORINA DAȘOVEANU

**

poveste cu șoareci și geamantane

la urma urmei,
ce mai caut
în acest peisaj de plastic
dintre ieri și un tavan de mansardă?
între ceștile de zestre și ideile mele
e o republică etajată acustic
în tonuri de lemn artificial.

sunetul nu ține de foame, nici de mână,
așa că mi-am îndesat în buzunare șoarecii,
nu mai am nimic prin bucătărie
care să ne intereseze.

moartea a ieșit înaintea noastră
în fugă
din otrava de rozătoare,
acum pune timbre
pe niște dorințe letale și inutile,
poșta a dat faliment sentimental-etern,
dar ea încă nu știe.

am auzit că se înființează un continent nou,
fără pisici,
pentru colecționarii de erori,
eu și șoarecii mei avem greșeli legendare
de ros.

undeva pe o planetă udă
sigur găsim la parter
păduri de zgomote comestibile
și o moarte
care nu se oprește
pentru că am cerul în geamantan.

**

umbra pândește pe jos,
fără nume,
între noi,
geografic vorbind,
e un timp de fiară
întinsă alb
peste aer.

scoate genunchiul de frig
din cearșaf,
în afara ferestrei
viscolește cu berze,
învelește-mă
pe tăceri
și pe somn.

ascultă,
țipătul iese pe trotuar
după curva de virgulă,
punctul
este o singurătate asumată.

înapoia lui,
cerșetor,
spațiul cu mâna la gură...

**

semnul nu înceta să apară,
un cerc rupt într-un colț
care șchiopăta sau învăța să meargă
ca o roată împușcată-n picior
de la un refugiu la altul.

era mereu același subțire de aer

dar și eu, și tu
 îl găseam cu respirația lipită de geam,
 privindu-ne ca pe bucăți de cerc
 pe care să le lege rotund
 de mereu.

întins pe suprafață,
 sângele nostru vorbește cu semnul
 într-o limbă roșie doar cu vocale ovale,
 un fel de taxiuri de oxigen
 sau dialoguri de cord.

**

prin imperiul lui tu

și doar dintr-un foarte eroic secol
 de așteptare,
 în care s-au epuizat războaiele
 și convenitele păci,
 am înțeles protocolul pașilor
 în palatul mandarinului
 și nu în închisorile lui.

e posibil să pierd frunzele imperiului
 pe coridoare,
 poate chiar să-i aglomerez neoficial
 viitorul
 cu o perspectivă disociativă,
 dar în toate identitățile lui mâine
 îi sunt alternativă a independenței
 de dragoste.

din toate procenteale timpului la pătrat,
 minutul meu e
 un aconto
 poate nebun,
 poate imens,
 poate rotund de mandarină.

**

dintr-o aseară
 îmi locuiești în caldul ochiului.

poate că am împrumutat pașii balerinei,
 învăț să merg în vârful privirilor
 între mâna ta de bărbat
 sărutând
 istoria mea de femeie
 și
 teiubescul care încă îmi înfășoară
 în cămașă de noapte albă
 genele.

e un spațiu fragil
 măsurat în pas de deux.

prin aici
 și prin astfel
 se întâmplă
 să îmi pierd mințile pantofilor de dans
 ca o cenușăreasă
 pe care o dezbraci de miezul nopții.

basmul acesta
 este atât de tânăr (fără a fost odată),
 încât nu ne știm
 niciodățile.

ne trezim pleoape
 sub care se îndrăgostește
 lacrima.

**

portret

pun mâna stângă pe ochiul stâng,
 văd jumătatea dreaptă a dragostei lui,
 miros apoi puțină cafea măcinată
 (așa cum se face între parfumuri când le compari),
 schimb jumătățile de vedere,
 da, stânga este la fel,
 intensă, tăcută, simetrică.

nu are o formă perfectă,
 este cumva ovală,
 ca un cerc indecis când e pus să aleagă
 între caietul de geometrie și cel de filosofie
 al unei eleve de nota 10.

dar ce este înlăuntru ovalului,
 în carnea lui de sentiment,
 nu se poate vedea decât cu mâinile inimii
 băgate până la umeri,
 până la ochi,
 până la rădăcina gândului
 în fibră.

înlăuntru,
 un gram de haos
 își aliniază materia și antimateria
 tăcut, intens, simetric
 pentru big-bang-ul
 din această dragoste
 de formă ovală.

POESIS

GEANINA BÎRLĂDEANU

EPISTOLE VERZI

Revarsă cerul primăveri feline,
 Pe rogaiv curg albi fără grai,
 E verde luntre, gândul tău spre mine
 Și vâsla lumii, lemnul crud de nai!
 Ne zumzăie a mângâieri plăpânde,
 Trec fluturi albi în zarea inimii,
 Livezi de așteptări cuprind flămânde
 Făptura mea de mac, pe câmpuri vii!
 S-arunci năvodul viselor păgâne
 De poposești pe despletitul ram,
 Tu, foșnet ud, din mugurul de mâine,
 Eu, înflorirea de cais la geam!
 Desculți de clipe, prin chilii de seară,
 Epistole de doruri să nu-mi dai...
 ...Vom fi ecoul blând de primăvară
 Și lemnul crud din murmurul de nai!

ECOURI TÂRZII

Curge - orașul pe străzi în culori cenușii,
 Negrul umbrei din noi, vechi alcov de fobii,
 Ce ecouri târzii! Cum foșnesc osândiți
 Muguri verzi de tăceri, printre noi risipiți!
 Pe sub umeri de pomi, scrijelite alei,
 Duc legende sub tălpi, pașii tăi, pașii mei...
 Descifrăm stins, amar, un requiem încă orb,
 Din cofițe de cer, nori de gânduri ne sorb!
 Amorțiți fără leac, în mănunchi de idei,
 Epigonii flămânzi, alungați și de zei
 Căutăm resemnați sub cupole de-apus,
 Fluturi albi de iertări din povești ce s-au dus...
 Trunchiul vechi, adormit, schimbă robe de zări,
 Curge-orașul pe străzi răscolit de visări,
 Ce ecouri târzii! Cum botează-a pustiu,
 Ramul verde de dor dintr-un ochi încă viu!...

TIMP FRENETIC

Dimineți nisipii unduiesc pe poteci
 Și năprasnic mă sorb din pocalele reci,

Gust frenetic de timp, sub o piele de leu,
 Fluturând pe alei pașii lui, șalul meu.
 Mușcă ploi de-amintiri din păduri fără grai,
 Foșnitoare visări sub copite de cai,
 Umbra lor îmi cuprind ca un aspru consemn,
 Mușchii verzi de tristeți, peste trunchiul de lemn.
 Singuratic abis, prin ceasloave mi-a stins
 Triumfal ca un zeu, gândul meu necuprins,
 Se tocmește avar, pe-anotimpuri prea reci,
 Sub călcâiul de ceas, călătorule, treci!
 Trecătorii grăbiți, ostoțiți, în amurg
 Mă citesc pe sub chei și-n clepsidre ce curg
 Se opresc uneori pe un tron de cuvânt,
 Dar din templul de ieri, de mă chemi, nu mai sunt...

TU... CINE EȘTI?

Născut din lut de oală îmi strig sub tălpi străbunii...
 (-Stai, nu trezi adâncul ce-și arde-n ochi cărbunii!)
 Dar cine-mi ești Părinte? Ți-e glasul mult prea sacru!
 - Căutător de-argile, Olar pe veac-fiacru!
 Prin șoapta alb-gălbuie a lunii necuprinsă,
 Tu cine-mi ești Lumină, dintr-un tablou desprinsă?
 - Sunt pictorul pădurii, din colb cunosc eu seva
 Când șarpele grădinii, pe-un măr picta pe Eva!
 Ispite-n lemn de luntre ce duc pe ape tulburi,
 Cum poți străpuns în coaste, păcatele să-mi scuturi?
 -Sub pleava nepăsării, azi, te absolv de vină...
 Nu vezi că-n noua-ți haină, te-aștept iarăși la Cină?
 Oglindă-n ochi de apă, ah, inima-mi cuprinde,
 Cum să-l opresc pe luda ce c-un sărut te vinde?

- Nu, stai! Nu trezi stihul din aripa Treimii,
Cui după cui plăti-voi, toți spinii mei, cununii!
Cuvânt și vin și hrană, Tu, cine-mi esti, Uimire?
- Olarul tău, argilă, ce-ți cântă din iubire!
BOTEZUL IERNII

- Să-mi treci!(mi-ai zis),să-mi treci fără de iarnă,
Cu lungi tăceri prin vistierii de ieri,
Pe străzi, cărunți, să ne purtăm poveri
Și amintiri ascunse-n piept , sub haină.
- Să-mi strigi! (mi-ai zis), să-mi strigi în alb, la
geam!
De zvonuri negre-ți sângeră-n păduri,
Mai viscolit, să-ți duc sub crengi de muri,
Zăpezi de dor trosnind din vechiul ram.
- Să-mi vii! (mi-ai zis), să-mi vii de-ar fi să cad,
Sub scoarța vieții prinsă-n vămi vernale,
Poemul meu de lut, privirii tale,
Va fi străjerul fulg din ochi de brad.
Nu-i setea glas de apă cerșetoare?
Nu-i jarul cuib de foc mocnind sub iască?
Să-mi vii, să-mi treci, sub gândul de ninsoare,
Botezul iernii, lasă-l să ne pască!

TIPOGRAFII DE IARNĂ

E drum de iarnă aprinsă, sub streșini neștiute
Pe cearcăn de femeie, pe glasul unui ceas,
Pictând pe geam tăcerea privirilor pierdute,
Urmând spre est cocorii, spre nord e încă pas...
E drum de frunze ascunse, sub geruri neumbrate,
Iar câmpul alb răstoarnă alintul peste noi,
Șeherezade-n taină, povești neîntinate,
Le-așează-n jarul nopții, ce-l împărțeam la doi!
E drum de stele aprinse, de nenuntite gânduri,
Tipografii de iarnă, ne-au scris sub fulgi demult,
Lăutele tristeții s-alunece de-apururi
Pe-arcușul unei file, pe timpul alb și mut.
Si zornăie-a ninsoare pe mângâieri ucise,
E drum de iarnă aprinsă, pe clipa de pripas
Întroieniți de vreme, Siberii stau închise
Și-or ninge mâine iarăși, fără un „bun rămas!”

MONOGRAMĂ

-E lună nouă, femeie,
dincolo de cetini de gând!
(zise Olarul de sus,
ștergându-și palmele
de ceasul de toamnă și lut...)

Jos,
somnialeargă cu lupii urlând
prin vene,prin atrii ,prin trup;
Buzunare carnale
de frunze ciunțite
adună iluzii naive în haina
de zbucium nătâng...
Jos,
e noapte brăzdată-n obraji
de tăciune și rug
si vânt înspumat pe sub coaste
se-agață plăpând ca o gheară de-acvilă
ca un urlat de lup...
și vai!toamnele mele
privirilor grele de frunză-n rugină
se scurg!
-E lună nouă,femeie, nu vezi?!
monogramă ,
pe geana autumnală
ca scut!
(zise Olarul de sus)
și-n palme de ceas și de smirnă
și-adună cărarea de lună,
spre vasul de toamnă și lut...

EMOȚIE SÂNGERIE

Soarele
tremura
spre glezna pământului,
răstălmăcind timid
misterul din petalele macilor.
Mișunau
adieri de cuvinte
pe câmpii pieptănate
de zgomotul inimii.
Ochii minții
se legau
de cupola albastră de îngerii
prinsă de frânghiile lumii .
Palma pământului,
ne aduna sfioasă,
petală cu petală,
lacrimă de lacrimă,
clepsidră cu clepsidră,
pe o pânză triumfală
de tăceri.
...Pajiștea privirilor noastre
avide,
....emoție sângerie de macii!

LYRA ÎN DEBUT

ROXANA MÎRZA

Sunt...

Sunt frunza,
 Ce se-așterne pe pământ.
 Sunt vântul
 Care aleargă bezmetic maturând,
 Sunt raza de lumină
 Ce te mângâie duios
 Sunt floarea ce renaște în zori misterios.
 Sunt pasărea
 Ce zboară spre un vis.
 Sunt cerul infinit de neatins.
 Sunt apusul însângerat
 Sunt ciripitul ascultat.
 Sunt Luceafărul dimineața pe cer
 Sunt iubirea pribeaga din aer.
 Sunt natura ce renaște veșnic pe pământ.
 Sunt !

Calea

Totu-i drum, numai drum,
 Nimic nu-i rău, nimic nu-i bun,
 Nimic nu-i real, sau ireal,
 E doar iubireaun ideal.

Razele ei ... abia ne mai mângâie,
 Natura însuși parc-ar plânge.
 O singură speranță,
 O singură dorință
 O singură cale putem urma
 Și la final, poate vom scăpa.

O întoarcere spre noi va mai fi?
 O întrebare: iubirea va muri?
 O speranță, o șansă mai cer
 O minune mai aștept și mai sper
 Și-mi văd de drum.....

Sătulă...

Sătulă să am obrajii umezi,
 Sătulă să afixez
 Sătulă de ploi,

Sătulă de înapoi.
 Sătulă de tunete și frig,
 Sătulă de visurile ce se sting,
 Sătulă de tristețe,
 Sătulă de nepolitețe,
 Sătulă de oameni ce mă jignesc,
 Sătulă de cei care chinuiesc,
 Sătulă de toți și de toate,
 Sătulă de absurditate.
 Sătulă ca o libelulă,
 Sătulă de stat într-o bulă,
 Sătulă de zbor,
 Sătulă de absența tuturor!

De ce ?

M-am întrebat odată,
 De ce vărs atâtea lacrimi deodată?
 De ce amărăciune în glas?
 De ce doar tristețea mi-a rămas?
 De ce cuvintele mă fac să simt durerea cea mare?
 De ce fug de disperare?
 De ce mă doare sufletul?
 De ce nu încetează plânsul?
 De ce sufăr în tăcere?
 De ce nu scap de durere?

De ce mi-am pierdut încrederea în voi?
De ce nu dăm timpul înapoi?
De ce nu mă întreabă nimeni ce e în sufletul meu?
De ce sunt nedreptățită mereu?
De ce sunt eu?

Aventura

Viața mea e o aventură, copii!
Alerg printre stele,
Vorbesc cu norii.
Mă cert cu păsările,
Că nu-mi dau aripile.
Arunc cu săgeți în înaltul văzduh
Botez cu lumină întunecatul pământ.

Zbor în seninul cerului,
Colorez secera lunii.
Aduc roadele naturii,
Ce renasc pe pământ.
Înot în largul mării,
Cu sirenele din adânc.

* **Roxana Mîrza** este membră a Cenaclului pentru copii „Ștefan Petică 2007”, laureată a Concursului de creație „Când vioarele tăcură”, octombrie 2018, elevă în clasa a VIII-a la Școala „Anghel Rugină”, sub îndrumarea prof. Liliana Sima.

Dintr-un mal la celălalt / A căzut un trunchi înalt ...
Punte lungă de-un copac / Peste o liniște de lac.
(Mușatinii și codrul)

POESIS

MIHAI ȘTEFANIU

GÂNDURI

Debusolat,
În bezna sufletului meu
Valurile vieții bat năprasnic
În șubreda-mi corabie amintindu-i
sfârșitul.

Lansez fără speranțe un ultim SOS...
Și-ai apărut tu, luceafărul vieții mele
Și razele tale mi-au arătat limanul
Iar speranțele au renăscut
Te rog, nu-ți stinge strălucirea
Am renăscut și zbuciumul himeral
S-a destrămat.
Îți mulțumesc luceafăr
Cu nume de fecioară !

GÂNDURI LA ONOMASTICA
CELOR PLECAȚI DIN ȚARĂ

De ziua voastră drago români,
Cu rădăcini adânci în țară,
Voi doar aici sunteți stăpâni
Și gândul țării vă-nfioară

Și de-ați plecat cândva-n exil
Lăsând în urma voastră jale,
N-ați pierdut timpul inutil
Muncind din greu, cu disperare.

Și-aveți acum ce v-ați visat,
Nu tremurați de frig ca-n țară
Stați într-un stat civilizată
Dar dorul arde ca o pară!

Și azi cu drag sărbătorit
Cu-a ta familie-mpreună
Îți spui în gând nemulțumit
„ – Pâinea de-acasă-i mult mai bună!”

LUNA MAI, ZIUA IUBITEI

Mult așteptata lună MAI
Veni-nsoțită de alai
De lăcrămioare și lalele
Și triluri dulci de pășărele

Cu alinarea lor zefirii
Trezi la viață trandafirii.
Speriați de larma ei se-nalță
Zglobii și-mbujorați la față.

Iar din veșminte, cu duiumul
Li se revarsă-n jur parfumul
Din ceru albastru fără nori
Brăzdat de zboruri de cocori

Bătrânul soare se distrează
Lansând săgeată câte-o rază.
Dar s-a oprit... sigur că da,
Și-a amintit că-i ziua ta!

Și-a luat din raze câte-o mână
Din ele ți-a-mpletit cunună
Purtând noroc, strălucitoare
În care-am pus și eu o floare.

M-A EGALAT LA VÂRSTĂ
A MEA SOȚIE !

O, Doamne, oare cum se poate
Că peste noi au dat navală aceste vârste
înaintate?
Acum când am fi vrut să mai muncim cu spor
Și mai gândeam să facem ceva și-n viitor.!

Deodată ne-a sunat la ușă bătrânețea
 Și ne-a adus în dar și boala și tristețea
 Ne-a luat tribut și mersul, ne-a dat dureri de
 oase

Nu mai aud acum cuvinte drăgăstoase
 Nu mai aud... Soția le spune în zadar
 Se enervează biata și țipa-i vai și amar!
 S-a dus liniștea-n casă, că vezi defectul meu
 O face să repete și asta-i face rău!

Vecinii pe la porți se strâng și se întreabă
 Ce-o fi cu ei o, Doamne! păreau oameni de
 treabă?

I-a lămurit soția zâmbind, cu tonul dres
 „Nu prea aude soțul”. Acum a... înțeles.
 Of, bătrânețea asta așa-i orânduită
 Că timpul ce se scurge pentru o zi trăită
 N-are valoarea zilei ce-o știm din calendar:
 O zi are valoarea cât zilele din an!
 De vrei să-ți faci proiecte, le faci de dimineață
 Când ți-ai dat bine seama că încă ești în viață
 Dar numai până seara, că nu știi ce va fi
 Și dacă a doua te-ai mai putea trezi!
 La un octogenar e timpul comprimat
 Și mai renunți la lucruri pe care le-ai visat
 Iar munca-i mai domoală, cu pauze mai dese
 Că inima n-ascultă de-a noastre interese.

Ce ne mai ține-n viață ca umbre pe pământ?
 Că am soția alături, și-alături de ea sunt,
 Că ne dispun copiii cu veselia lor
 Și când sfârșim din viață, lăsăm atâta dor.
 Cu lacrima în ochi, purtată cu iubire
 Îți cerem Sfinte Doamne, o mică păsuire!

MI-A APĂRUT MAMA ÎN VIS

O, mamă, te-am visat aseară
 Cu ochii tăi cei blânzi și glas duios
 Și mângâierea ta o simt și mă-nfloară
 Și mi-ai vorbit atât de frumos

Ziceai: „În nopți de insomnii de văd
 Când a ta inimă se frânge
 Văd iarna-n suflet cu omăt
 Și cu necazuri înca-ți ninge.

Nu poți avea liniști mereu
 Când treci prin astă viață
 Dar cu credință-n Dumnezeu
 La toate le faci față.”

Să-i spun lui mama multe aș fi vrut
 Dar mare a fost surpriza și am rămas ca mut

Am ridicat doar ochii s-o văd la infinit
 Și-atunci încercănată, tot mama mi-a vorbit

– Când suferi tu copile, nu pot să fiu de piatră
 Și sfânta mama mea plângea îndurerată.
 Că dragostea de mamă, e dragoste eternă
 Și lacrimile ei eu le-am găsit pe pernă

SOLII DE PRIMĂVARĂ

Apune iarna cea zăludă
 Cu viscol și năprasnic ger
 Bătându-i clopotul de ducă
 Un ghiocel !

Trezit din nea ca într-o poveste
 De-o rază caldă și sprintară
 Simții în aer cum plutește
 Mult așteptata primăvară

Cu larma sa trezește totul
 Din somnul hibernal și-n zori
 Câmpii și pomi se-nveșmântează
 Cu verde crud și albe flori

Și-n zbor se-nalță ciocârlia
 Și se-ntorc cocorii-n zbor
 Și larma lor e simfonia
 De care am adus atâta dor

Ne ninge-n suflete flori dalbe
 Și curg în noi descătușat izvoare
 Speranțele le-nmănunchem în salbe
 Și viața mai frumoasă ni se pare

Uităm de tot ce-i lipsuri și nevoi
 Simțim cum primăvara s-a coborât în noi

MĂRTURISIRI DE ZIUA VOASTRĂ

Năvalnic bate inima-n mine
 Și simt cum aripile-mi cresc
 Când văd femei, frumoase heruvine
 Un dar de mare preț Dumnezeiesc!

În jurul lor e-atâta poezie
 Și ne-mbată cu parfumul ochilor de astre
 Sunt alinarea dulce în nopți de insomnie
 Și-aprind rugi de dorințe în sufletele noastre!

Către lumina voastră eu pornesc,
 Steluțe renăscute din bolțile albastre
 Și viața mai frumoasă acuma o trăiesc
 Balsam al fericirii și al iubirii noastre.

CORESPONDENȚĂ DIN PARIS

UN ADEVĂR ÎNVĂLUIT ÎN MISTER

► Miriam Nadia DĂBĂU

Catedrala Notre Dame de Paris aseară a fost ținta unor acte nejustificate, cu mare impact emoțional. Monument arhitectural ce reprezenta stilul gotic timpuriu, situată în centrul Parisului, a fost construită în 1163 -1345 și demolată în 16 aprilie 2019.

Jurisdicție religioasă (Archdioceses of Paris)

Superbă și impunătoare construcție cu fațada dantelată și cele două turnuri patrulate de câte 69 m fiecare conferea echilibru construcției. Intrarea catedralei se făcea prin trei porți, bogat ornamentate care evocau stilul gotic târziu.

Interiorul ei era copleșitor. Zidurile se înălțau pe trei rânduri de coloane. 130 m lungime și 45 m lățime, 35 m înălțime cu o capacitate de 10.000 de persoane în nava principală. Devenită Templu al Rațiunii pentru un timp (1793-1794), unde filozofia era locul primordial, catedrala a devenit catolică în urma concordatului lui Napoleon cu Papa Pius al VII din 1801, loc unde a fost încoronat împărat al Franței (2 decembrie 1804). Cea mai întunecată dintre catedralele stilului gotic, conferea o notă mistică. Aici au avut loc ceremoniile morții lui Charles de Gaulle, (1970), George Pompidou(1974), François Mitterrand (1996) Datorită evenimentelor (1844-1864) catedrala a beneficiat de restaurare.

Va fi oare restaurată din nou?

Va reînvia din propria cenușă aceeași Măreață Doamnă?

Vom vedea!

Paris, 16 aprilie

INTERVIU

ALEXANDRU PIRU – „PĂRINTELE FILOGIEI ȘI FILOGISMULUI DIN TOT SPAȚIUL OLTEAN”

(Interviu cu George Popescu – poet, traducător, critic literar)

► Ioan DĂNILĂ

– Stimate domnule George Popescu, ați fermecat astăzi auditoriul cu o amintire din studenția dumneavoastră avându-l în centru pe Alexandru Piru. Reconstituiți, vă rog, acel moment.

George Popescu: – Da, eu mă pregătisem cu o comunicare mai pronunțat științifică, încercând să evit totuși stilul acesta de evocare, poate și dintr-un sentiment de puritate a amintirii...

– Sau de pudoare a memoriei afective...

George Popescu: – Da, pentru că, așa cum s-a putut constata și din intervențiile unora dintre confrății noștri prezenți azi în sala 201, am fost un privilegiat. Am făcut parte din prima generație de studenți filologi ai Universității din Craiova, ai Facultății pe care de fapt Alexandru Piru a botezat-o, a creat-o. Am scris în repetate rânduri un gând vizavi de prezența lui Piru în Craiova, afirmând cu destulă acuitate de natură factuală că el este părintele Filologiei și filologismului din tot spațiul oltean.

Ca și colegii mei (eram 66 atunci, în 1966, profitând și de dezghețul ideologic, dar mai ales de natură culturală destul de pronunțat și contestat de unele voci astăzi), am avut privilegiul să beneficiez de prezența acestui cărturar impresionant din punctul de vedere al erudiției. El venea cu o altă metodă de investigare a operei literare (că era sau nu era moștenită de la Călinescu, lucrul acesta nu ar trebui transformat neapărat în dispute sterile). Noi, proaspăt absolvenți de liceu, ne trezeam pentru prima dată în fața unei instanțe auctoriale catedratice, cu adevărat autentice, pe care nu o mai întâlneam. Anii aceia, evident, își au metamorfozele lor în creșterea noastră, în profilurile fiecăruia dintre noi. M-am bucurat – spun unora în glumă: chiar am fost răsfățat – de profesorul Piru (căruia nu i-am spus niciodată *domnul decan*, pentru că nu suporta să i se spună în intimitate decât *domnul profesor*), acordându-mi un interes

care m-a împovărat la un moment dat. Profitând de discuțiile foarte multe și îndelungate pe care le aveam în particular cu Domnia Sa, îmi creasem o alură de poet al urbei, care m-a făcut să nu mă mai axez neapărat pe cercetarea literară, pe care a trebuit mai târziu să o redescopăr.

Mi-aduc aminte că în 1980, la Centenarul „Mihail Sadoveanu”, el și Ovid Crohmălniceanu se aflau în Aula Universității din Craiova, ca invitați de onoare. (Eu începusem atunci la Revista „Ramuri”, sub oblăduirea lui Marin Sorescu, care mă asimilase acolo și mă forțase să fac critică literară.) Mi-aduc aminte replica lui Piru în particular, pe hol: „Nu, domnule, el este un poet excepțional, dar este un poet. Să nu se apuce de critica literară!” M-a uimit însă răspunsul lui Ovid Crohmălniceanu, despre care a cărui carte „Istории insolite” eu scrisesem o recenzie în Revista „Ramuri”: „Nu-i adevărat! Hai să luăm exemplele interbelice: Lovinescu n-ar fi spus așa ceva. Poeții sunt și critici, iar recenzia pe care a scris-o George Popescu în Revista «Ramuri» este una dintre cele mai bune publicate în România; alta a fost publicată în Germania”.

Prin urmare relația mea cu Piru oricum surclasează timpul; este o prezență vie, activă și modelatoare încă în destinul meu. A fost una dintre acele întâmplări foarte rare care ți se întâmplă într-o viață...

– Providențiale...

George Popescu: – Providențiale cu adevărat. Apropo de disputa vizavi de călinescianismul lui, despre care se face mare caz (am și criticat-o, am și polemizat cu cei care au accentuat acest călinescianism mergând către un fel de parodie a marelui Călinescu). Teza mea este următoarea: Piru era călinescian din punctul de vedere al unei metodologii literare, dar era foarte conștient de faptul că din punctul de vedere al unui comportament de natură psihologică, nu

era candidat la efigia dascălului. Este neîndoielnic faptul că erudiția pe care toți i-au recunoscut-o, capacitatea lui de sinteză, vizibilă mai ales în studiile monografice (care sunt uitate, din nefericire), pentru că e o minune ca în acei ani să publice 9-10 monografii despre importanții scriitori ai literaturii române, extrem de sintetice și de exacte, cu datologie rară în istoria literară românească...

– Poeții Văcărești, Vasile Alecsandri, C. Negruzzi, Rebreanu, Ibrăileanu, Eminescu...

George Popescu: – Cu acele lucrări și în acel spirit au crescut generațiile de critici ajunși azi la maturitate (unii dintre ei nu recunosc această școală, printre ai cărei protagoniști a fost neîndoielnic și Alexandru Piru).

– Domnule profesor, noi discutăm acum pe holul Facultății de Litere a Universității din Craiova. Suntem în fața prodecanatului, alături este sala decanatului de pe vremea mea (1977-1981). L-am avut profesor (și decan) pe domnul Ion Trăistaru, care practic prelungea modelul Alexandru Piru (vorbesc despre cursurile de istoria literaturii române, transmise ai domnului. De aceea pot spune că eu și colegii mei suntem produsul intelectual al lui Alexandru Piru). Multă vreme după aceea patternul Alexandru Piru, voit sau nevoit, a existat în pereții acestei clădiri.

George Popescu: – Fără îndoială Piru a lăsat o moștenire nu numai la nivelul evidenței, dar așa zice că și în subconștientul generațiilor care au trecut pragul acestei facultăți, al acestei universități.

– Poate de aici și riscul de a-l uita nedrept de repede.

George Popescu: – Absolut! Ar fi o mare nedreptate pentru că într-o Craiovă și într-o țară cu un proces de degradare a învățământului, a instrucției în general, am spus și am scris că de fapt Piru a fost un reper față de care nu ne-am putut disocia, fie că am vrut, fie că nu am vrut. Unii dintre noi au dorit să se îndepărteze, să-și ia altă cale. Calea Piru era greu de umblat pe ea, adică erudiția, capacitatea lui de sinteză, memoria formidabilă nu erau niște atuuri pe care toți le puteam avea. În schimb a rămas ceea ce eu am numit cândva autoritatea intelectuală, instanța acelei autorități...

– *Magister dixit!* Era o autoritate care deriva dintr-o foarte serioasă pregătire. S-a vorbit astăzi despre modelele interbelice; școala interbelică românească încă e vie.

George Popescu: – Da, evident, și se uită un lucru, anume că un procent considerabil din școala interbelică românească a lui Spiru Haret de fapt a continuat chiar și în anii cei mai crunți ai comunismului. Eu am venit către Universitate de

la un liceu de elită al Olteniei și Munteniei: de la „Carol I”, fost „Nicolae Bălcescu”. În 1962, când am început liceul, profesorul Nicolae Andrei...

– Este autorul monografiei Liceului.

George Popescu: – Al mai multor monografii... Proaspătul director al Liceului a avut inițiativa fenomenală, după opinia mea, de a readuce de pe unde fuseseră împrăștiați din motive politice dascăli mari, așa încât școala românească interbelică și-a avut o continuitate. Adică eu am avut la limba latină pe profesorul Olaru, de pildă. E băcăuan (puteți să vă interesați). El mi-a spus, pensionar fiind, că l-a avut elev pe Piru la Bacău. L-am întrebat și Piru mi-a spus „Da, sigur, mi-aduc aminte de Olaru”. L-am făcut să se întâlnească într-o după-amiază sau într-o seară pe Strada Unirii din Craiova. S-au recunoscut, s-au îmbrățișat... Deci iată că era un gest de continuitate, o atestare a acestui principiu, că totuși școala serioasă a rezistat. Noi făceam șase ore de latină pe săptămână, încât învățaserăm „Eneida” pe de rost.

– Cu tot cu scandare. Mă întreb dacă el, moldovean fiind, băcăuan mai precis, și slujind aici la Craiova cultura (pentru că nu numai învățământul îi este dator; a fost și directorul Editurii „Scrisul Românesc”, și redactorul-șef al Revistei „Ramuri”) nu a trăit cumva sentimentul dezrădăcinării.

George Popescu: – Nu, categoric nu. Eu cred că avea o predispoziție spre universalitate, adică făcea parte din categoria acelor oameni pentru care cultura era un *modus vivendi*. Nu era bântuit de...

– ...nostalgii sterile.

George Popescu: – Chiar dacă cu certitudine le avea, în niciun caz nu le scotea la iveală, nu făcea caz de ele.

– Știați că familia lui era de origine aromână?

George Popescu: – Nu, nu știam asta. Din discuțiile multe pe care le-am avut – pentru că-l însoțeam deseori în celebrul local „Minerva”, unde avea o masă rezervată pe perioada sejurului craiovean –, rețin că el își revendica un pic originea grecească, străveche. Îi făcea plăcere, dar totdeauna avea grijă să spună: „Nu trebuie să scrii vreodată despre asta, care e în sufletul meu tainic”.

3 nov. 2017

Universitatea din Craiova, Facultatea de Litere
Centenar „Alexandru Piru”

Dialog de Ioan Dănilă

Transcriere de stud. Ionel Doboreanu, Facultatea de Litere a Universității „Vasile Alecsandri” din Bacău; activitate în cadrul practicii de specialitate

ANIVERSARE/ INTERVIU/ PROFIL

PORTRET PE UN PORTATIV (II)

„În viață și prin muzică să cultivăm la copii cei trei R:
respect, răbdare și recunoștință”.

► Prof. Vladimir RADU

Continuăm interviul nostru cu profesorul **Olimpiu Zăgrea**n, distins om de cultură din Tecuci, dirijor și compozitor consacrat, aflat acum, în **cea de-a 70-a primăvară** a vieții, în plină forță creatoare.

- O voce baritonală plină și puternică, perfectă cunoașterea a unor instrumente muzicale dar și calitatea de dirijor v-au servit la înființarea și conducerea mai multor formații corale, vocal-instrumentale cu grupuri și soliști, prezențe cunoscute și recunoscute valoric la nivelul comunității dar și în județ ori în țară.

Cum ați reușit să rămâneți în top știind cât de rapid se schimbă gusturile muzicale ale tinerei generații?

- Nu cred că am fost mereu în top și nici nu mi-am dorit aceasta. Nu mi-am construit viața fiind în concurență cu alții. Poate cu mine însumi!... Da, am condus multe și diverse formații muzicale. Am făcut-o dăruindu-mi priceperea cu meticulozitate și corectitudine, fiind respectuos și riguros în toate.

Un fost profesor din liceu - (eu am făcut liceul pedagogic) - ne spunea nouă, viitorilor dascăli, să cultivăm la copii cei trei "R". Știindu-i pe cei promovați de propaganda vremii, am fost plăcut surprinși să aflăm că se referea

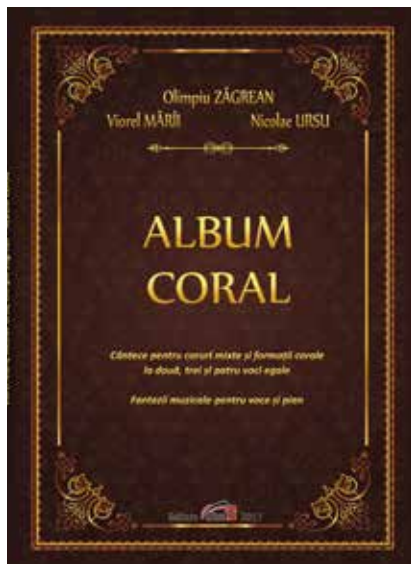
la alți 3 R: *respect, răbdare și recunoștință*. Tânăr fiind, de multe ori mi se părea că ar fi fost mai dinamic și mai potrivit ca al treilea R să fie înlocuit cu *responsabilitate*. Dar mai târziu, când, după 30 de ani nu mai eram director, a trebuit să-i dau dreptate profesorului meu: în viață e multă nevoie de recunoștință. Prin ea se construiește și se definește respectul, răbdarea și chiar și responsabilitatea.

Să fi rămas astfel în top, cum ați spus dumneavoastră?

- Descoperim pe rețelele de socializare că ați publicat în acești ani mai multe culegeri și antologii de cântece cu acompaniament pentru copii și adolescenți. Ne face plăcere să le prezentăm în revista noastră pentru a ilustra talentul și creativitatea în domeniul muzical-artistic. Dar de ce alte oferte pot beneficia copiii talentați din comunitatea noastră alături de iubitorii de muzică, în calitatea lor de spectatori?

- Pentru prima parte a întrebării câteva explicații: Cele 5 cărți publicate până în prezent cuprind într-o anumită măsură culegeri de creații populare, cum sunt colindele sau cântecele propriuzise din volumele 1 și 4, pe care le-am prelucrat și armonizat într-o concepție proprie. În volumul doi am cuprins creații din muzica creștin-ortodoxă pe care le-am armonizat pentru corul Catedralei „Sf.Gheorghe” și corala Protoieriei Tecuci, precum și un număr de cântece, creații personale, în stil ortodox, pentru formații muzicale similare.

Volumul 3 cuprinde numai creații proprii, cântece interpretate cu copiii, foști elevi ai mei. Ele sunt transcrise cu acompaniament de pian, dar multe au fost cântate cu suport negativ, care se poate oferi, la cerere, doritorilor. Ultima carte „Glasuri către cer” cuprinde un număr de 80 de cântece, toate creații originale, realizată la sugestia pr. Protopop Gheorghe

PERFORMANȚE LA NIVEL NAȚIONAL

* Loc I etapa națională cu ansamblul folcloric „*Tecucelul*” la festivalul național „Cântarea României” edițiile din 1981, 1983, 1985, 1987, 1989;

* Numeroase participări și premii la concursuri interjudețene și zonale „*Pe fir de balada*”, „*Urare din străbuni*” etc.

* După anul 2000, în domeniul creației și interpretării artistice a obținut peste 230 premii (I, II, III) cu copiii de la cercul de muzica instrumentală la următoarele concursuri naționale și internaționale: „*Micul virtuoz*” București, „*Ofrandă sunetului*” Iași, „*Prieteni muzicii*” Satu Mare, „*Muzritm*” Vatra Dornei, „*Muzart*” Vaslui, „*Promuzica*”, etc. Important de precizat că toți copiii pregătiți au concurat alături de elevii ai școlilor de artă, licee de muzică și școli populare de artă. O succintă statistică ne arată numărul mare de premii obținute de elevii profesorului O. Zăgrean: 2001(8), 2002(13), 2003(12), 2004(9), 2005(11), 2006(4), 2007(15), 2008(15), 2009(12), 2010(18); la pian 2011(16), 2012(14), 2013(10), 2014(15), 2015(22), 2016(12), 2017(16), 2018(10); Total=232!

nevoia unei educații artistice și cultural-estetice de la nivelul urbei noastre?

- Răspunsul meu poate părea șocant: A fost mult prea suficient din moment ce nici corul Catedralei, nici Corala Protoieriei nu a găsit sprijinul necesar ca acestea să-și continue activitatea. Bineînțeles că motive se pot găsi și explicații, de asemenea. Fapt este că, discutând separat cu oricine, în ansamblu toți sunt de acord că sunt necesare, atât Corul Catedralei, cât și Corala Protoieriei, și aduc argumente emoționale și personale în favoarea acestora. Dar când se pune problema participării efective la toate activitățile necesare funcționării formațiilor de mai sus (repetiții, recitaluri, prezențe la oficiile religioase după tipic) argumentele rămân simple vorbe. Tipic românesc-ortodox, nu?

RUGĂCIUNE DE SEARĂ

religios Olimpiu Zăgrean

Andante con moto $\text{♩} = 68$ mp

1. Doam - ne, Doam - ne - ul stă - tu - ori - ce am gre - șit - în a - case - ră
2. Doam - ne, somn fi - ră mîh - ni - re dă - ru - șe - te / mi - e somn cu pa -
3. Doam - ne, Tu ești pă - ri - to - rul tru - pa - ri - tor nou - tre și / al su - fie - te -

zi Cu cu - vîn - țul și cu fă - pu - și și cu gân - dul Ca un bun și tu - bi -
-ră, Ca a - pă - ră - tor tri - mi - te / mi pe în - ge - rii Tîu, Ca să mă pă - zeas - că
lor, Tu - e - sta - vă I - oșii și - m... Tu - e - sta -

rit. | 3. Un copil

tor de cu - menți iar - tă, iar - tă / mi / vă
de tot ră - ul, Doam - ne, iar - tă / mi

*** GLASURI CĂTRE CER**

Cântece creștin-ortodoxe pentru copii și adolescenți

Autorii - Olimpiu Zăgrean și Viorel Mării - „au pornit de la observația că domeniul acesta al muzicii ortodoxe pentru copii este puțin reprezentat” și s-au străduit „să acopere acest gol de creație, închipuind cântece specifice copilăriei, îmbinând specificul tradițional ortodox cu elemente moderne ale muzicii pentru copii”.

Joghiu, pe rugăciuni ortodoxe ale copiilor sau pe versuri având conținut religios ale unor poeți români.

Melodiile sunt dedicate copiilor de vârste diferite, astfel și complexitatea este diferită.

Ideea principală a fost să creăm acele melodii pe texte, de cel mai multe ori cunoscute, care să fie „asortate” gustului copiilor de azi cu melodica bizantin-ortodoxă. Timpul ne va spune cât de mult am reușit din ce ne-am propus.

Pentru a doua parte a întrebării vă pot spune că Tecuciul are oferte variate: Casa de cultură, Clubul Copiilor, „Club Art”, „Fundatia Pelin”, ș.a. Evident valoarea ofertelor nu este în funcție de cum au fost enumerate...

Ca spectatori, pentru copii, insist încă o dată: Cea mai bună ofertă muzicală, la nivel de Tecuci, este Fundația Pelin, prin Ateneul său.

- Formațiile corale și grupurile vocale de adulți au cunoscut în ultima perioadă oarecare tendințe de revenire în atenția publicului spectator iubitor de muzică. Corul Catedralei „Sf. Mare Mucenic Gheorghe” s-a constituit într-o prezență interpretativă de referință la nivelul Protopopiatului Tecuci. Oare e suficient pentru

(Conf.dr. Ciprian Ion- Conservatorul „George Enescu” din Iași)

„Textele poetice folosite mărturisesc din plin dorința ca sufletele celor mici „să simtă prezența lui Dumnezeu prin cântări accesibile și atrăgătoare pentru vârsta lor”

(Lect. Dr.pr. Ionuț Gabriel Nastasă – Conservatorul „George Enescu” din Iași)

- Vă mulțumește viața artistică a Tecuciului din ultimii ani, în mod special oferta muzicală și/ sau receptarea acesteia ? Care ar fi aspectele pozitive și cele negative majore?

- Viața artistică a unei așezări urbane este formată din totalitatea activităților aferente artelor și în care oamenii se implică. În acest sens pot fi apreciate pozitiv activitățile realizate și care sunt cunoscute de cei interesați. Avem oameni de seamă ai culturii naționale: Vasile Ghica, Ștefan Buțurcă, Dan Mateescu, Ștefan Andronache, Eleonora Stamate (...) oameni pasionați și promotori activi ai vieții artistice tecucene. Dar instituțional, Tecuciul este deficitar. Ar fi trebuit un teatru, o sală de spectacole modernă și multe altele...

Și iată că s-a înființat la Tecuci un Ateneu prin strădania d-lui Pelin Eugen, președintele „Fundăției Pelin-Educație fără frontiere”! Aici săptămânal sunt organizate spectacole și recitaluri, cele mai multe cu caracter muzical, cu artiști consacrați, așadar muzică de înaltă calitate.

Întrebarea ar fi: de ce de multe ori sala este aproape goală? Să fie mai important pentru cultivarea noastră artistică Fuego & Co?, ce fac sală „Popular” plină și nu pe bani puțini!

De aceea aș spune că unul dintre aspectele negative majore este educația lacunară și cultura de un nivel discutabil a concitadinilor noștri. La acest capitol trebuie lucrat și nu va fi ușor!...

* **ALBUM CORAL**

Cântece pentru coruri mixte și formații corale + Fantezii muzicale pentru voce

„Volumul se adresează în egală măsură tuturor celor care deprind tainele muzicii, învățătorilor, profesorilor din toate ciclurile de învățământ, călăuzitorilor de formații corale de

amatori, astfel că cel care va căuta în această carte, va găsi cu siguranță măcar o lucrare care să-i fie de folos”

(Lect.univ.dr. Bogdan Cojocaru, Conservatorul „George Enescu” din Iași)

„Fin cunoscător al scriiturii contrapunctice, Olimpiu Zăgreaan ne propune un discurs muzical antrenant, o lume muzicală complexă ce dezvăluie talentul și spiritul creator”

(Conf. Univ.dr. Bogdan Chiroșcă, Conservatorul „George Enescu” din Iași)

ORGANIZATOR DE FESTIVALURI MUZICALE LA TECUCI

În anul 2016 a fost constituită Asociația Camerata Muzicală „Olimpian Studio”, împreună cu dirijorul și compozitorul Nicolae Mantu, dirijor la Teatrul muzical „Nae Leonard”, Galați, compozitorul Viorel Mărai, Iași și compozitorul Nicolae Ursu Botoșani, organizație nonprofit, cu obiectivul de a promova activitatea muzicală a zonei municipiului Tecuci. În colaborare cu Fundația „Pelin” a organizat și realizat Festivalul Național de pian „Alexandru Demetriad”, edițiile I și II (2017-2018) care s-au bucurat de o largă participare și apreciere. În cadrul acestui festival, personal a susținut recitaluri, acompaniind soliștii vocali, promovând și la Tecuci artiști de valoare națională: compozitorul conf. dr. Bogdan Chiroșca, dirijor lect. dr. Bogdan Cojocariu, conf. dr. Mariana Ivan, soprana Daniela Vlădescu, studenți de la Academia de Muzică „G.Enescu” Iași, etc. De asemenea a mai organizat împreună cu Fundația Pelin și Protoieria Tecuci, Festivalul „Cântecul ce ne unește” având onoarea de a-i avea alături pe Ștefan Ignat, directorul Operei Naționale București și pe Ioana Maria Lupașcu, pianistă. Aceștia au prezentat programul: „Enescu pe înțelesul tuturor”

ÎNGERUL MIC

*** Olimpiu Zăgrean

Refren *mp* Allegro $\text{♩} = 132$

În - ge - rul mic din stân - ga Ta, Pă - rin - te, De/o vre-me/n-coa - ce/i

4 *p*

straș-nic de cu-min - te. În - ge - rul mic din stân - ga Ta, Pă - rin - te,

7 *mp* *rit.* Fine

De/o vre-me/n-coa - ce/i straș-nic de cu - min - te.

10 *mp* *Meno mosso* $\text{♩} = 112$

1. Ros - to - go - lind, când ste - le - le, când lu - na, Te miri și Tu că
2. Din Sfinți nu vezi nici u - nul să mai fiar - bă, Prea mă - ni - os că

13

n'a mai spart nici - u - na, Și nu se mai în - toar - ce de la școa - lă,
Var fi tras de bar - bă, Și/si bea fru-mos ta - i - mul său de lap - te.

16 *rit.* D.C. al Fine

1. — Cu a - ri - pi - le pli - ne de cer - nea - lă.
2. — Când mul-ge Ca-pri - cor - mul mai - ca

Noap - te...

nici o apă nu se-ntoarce,
decât sub chip de nor.
La obârșie, la izvor
nici un drum nu se întoarce
decât în chip de dor.
O, drum și ape, nor și dor,
Ce voi face când m-oi întoarce
La obârșie, la izvor?
Fi-voi dor atunci? Fi-voi nor?

- Vă știm ca un familist convins, un mare pasionat de tehnică, de aparatură audio-video, de pescuit, de călătorii, inclusiv deplasări în USA unde aveți ambii copii sau în Austria unde aveți cele mai apropiate rude. Rămâne Tecuciul un loc în care să te întorci cu drag, chemat de „dorul de acasă”?

Eu am devenit și voi fi mereu un cetățean, locuitor al Tecuciului. Dacă, vremelnic, voi fi plecat la copii, pentru perioade mai lungi sau mai scurte, voi găsi oricând cale de întoarcere.

Vă aduc spre aminte, ardelean fiind, poezia „Cântecul obârșiei”, de Lucian Blaga:

La obârșie, la izvor

Camerata muzicală „Olimpiu Zăgrean” Tecuci
www.olimpiustudio.com

Cântecul religios este o rugăciune minunată.
El ajută mintea să zboare la Dumnezeu.
Sfântul Apostol Pavel îndeamnă pe coloseni să se deprindă și să se înțelească
cu psalmii, laude și cântări duhovnicești:
“Cântați în inimile voastre lui Dumnezeu,
răspundându-L în psalmi, în laude
și cântări duhovnicești”
(Col. 3,16)

ISMN 979-0-9009873-3-4
ISBN 978-606-775-530-5

IN MEMORIAM - INTERVIU

„POATE CĂ NU SUNT DECÂT UN OM CONFUZ, VORBA DOMNULUI CEHOV”...

lui Radu G. Țeposu

► Angela BACIU

Nu știu cam câți ani aveam, să fie vreo 17. Profesorul meu de limba română ne adusese la școală (liceul pedagogic) două reviste literare: *Amfiteatru* și *Convorbiri literare*. Ajungeau greu revistele la noi, nici nu se găseau. Trebuia să rogi pe cineva care pleca la București să îți facă rost de ele. Era bucuria noastră, a elevilor, să primim periodic câte o revistă, citeam poezii în cenaclul școlii. Așa se face că acolo am descoperit „poșta redacției”, locul acela în care citeai texte semnate de cei ce băteau la porțile afirmării. Mi-am făcut și eu curaj să trimit câteva poezii. Scriam de prin clasa a V-a, dar nu îndrăznisem să arăt nimănui poeziile mele. Am pregătit două plicuri cu texte pentru poșta redacției din *Amfiteatru* și *Convorbiri Literare*. Firește ca aveam emoții, îmi aduc aminte că prima scrisoare i-am adresat-o redactorului șef de la Amfiteatru, Domnului Radu G. Țeposu și cealaltă Domnului Mircea Iorgulescu. Acela a fost pasul hotărâtor... câți ani au trecut de atunci? 27 de ani. Nu am mai povestit niciodată această întâmplare. Iată cum ne aducem aminte de oameni frumoși, viețile și destinele lor literare, cum ți-i amintești de parcă a fost ieri...

Dar, să ne întoarcem. Au trecut multe săptămâni, nici nu mai credeam că îmi va răspunde cineva. În fond, eram o elevă care a trimis câteva poezii naive, îmi spuneam. Ne apropiam de vacanța de primăvară și primesc nu una, ci două scrisori, de la ambele reviste. Deschid plicul de la Iași și Domnul Mircea Iorgulescu mă înștiințează: „*Domnișoară, ne pare*

rău, ați încurcat adresa și destinatarul”. Atât. Eram uimită, nu scria nimic despre poeziile mele, despre scrisoare... nimic. Deschid celalalt plic. De la București. Un scris de mână frumos, aproape școlăresc, cald. O scrisoare de jumătate de pagină în care sunt încurajată să scriu, să mai trimit poezii și, cine știe, poate trec pe la redacție (pe vremea aceea redacția Amfiteatru era pe o străduță aproape de gara bucureșteană). Și, spre finalul scrisorii, sunt atenționată să fiu mai atentă când trimit scrisorile cu poșta, să nu mai încurc numele și adresele. Îmi

Cu Radu G. Țeposu, 1998

venea să și plâng, dar să și râd în același timp. Ce se întâmplase? De emoție, pe plicul de la Iași și adresa Convorbirilor literare trecusem numele lui Radu și pe plicul de la București trecusem numele lui Mircea. Sigur, o mare greșeală, însă... am avut noroc.

Radu, sau Tepi cum îi spuneau prietenii, văzuse ceva în poeziile mele și mi-a dat curaj. I-am citit scrisorica aceea de nenumărate ori. Spre toamnă am trimis alte poezii, de data aceasta am fost foarte atentă. Adresa am scris-o chiar la mașina de scris, pe vremea aceea avem o mașină veche, de vreo 30 de ani, o aveam de la o doamnă în vârstă care mi-a oferit-o în dar „*Pentru tine, copilă, să îți amintești de mine când n-o să mai fiu*”. Și îmi amintesc mereu de Doamna Alba, fusese în tinerețe dactilografă. Spre sfârșitul anului am debutat literar, îmi apăruse primul grupaj de poezii și o prezentare semnată Radu G. Țeposu. Nu eram doar la „poșta redacției”, ci... debutasem în revista Amfiteatru. Așa a început călătoria mea, deloc ușoară. Când l-am cunoscut pentru prima dată, m-am dus în redacție să iau revista, îmi amintesc că m-a însoțit mama și prima întrebare a lui fusese: „*Ai venit cu mama? Are mare grijă de tine*”. Era un om blând, răbdător, stătea în biroul din redacție cu textele mele în față și

îmi explica ce trebuie să fac, ce să mai schimb, ce e bine, ce nu... Și el scria, și așa am aflat ce critic minunat și talentat era. Făcea parte din generația '80, avea prieteni, dar, așa cum mi-a mărturisit mai târziu, nu mulți; acolo în redacție l-am cunoscut și pe Ioan Buduca și mulți alții.

Nu-i poți uita pe cei ce ți-au fost alături. Întotdeauna, Radu va fi pentru mine, îndrumătorul, cel ce mi-a deschis ușa către Poezie și nu numai. De ce spun acest lucru?

Tot de la el am învățat să fiu o păstrătoare a tot ce e bun, valoros, durabil. Am avut șansa să cunosc mulți oameni frumoși, valoroși, să-mi fac prieteni; țin atât de mult la Lucian Vasiliu, Cassian Maria Spiridon, Cezar Ivănescu care îmi spunea (cum îmi spune și Lucian) Chira Chiralina, de Fănuș Neagu, Nora Iuga, Ana Blandiana, de Emil Iordache și... mulți alții. Și mi-a arătat drumul și spre publicistică. M-a făcut să înțeleg că tot ce înseamnă dialogul, comunicarea, scrisoarea, corespondența, reprezintă prietenia și mai târziu... istoria literară. Am făcut zeci de interviuri, astăzi ele devenind document-poveste: cu Laurențiu Ulici, Mircea Sântimbreanu, Mircea Zăciu, Cornel Regman, Ion Zamfirescu, George Astalos, Nina Cassian, Constantin Ciopraga, Dan Alexandru Condeescu, Emil Iordache, Cezar Ivănescu, Emil Manu și mulți, mulți alții, acum amintindu-i doar pe cei ce au plecat spre neștiut. De ce pleacă oamenii buni și unde pleacă ei? Cărțile lui Radu le-am citit pe nerăsuflăte, autografele cu dedicații erau mereu pline de căldură, de încurajare. „Istoria tragică și grotescă a întunecatului deceniu literar noua” (1993), „Viața și opiniile personajelor” (1983) și „Suferințele tânărului Blecher” (1996). „Cred că sunt un amestec ciudat de ironie și patriotism, de sensibilitate plastică și lirism, de predispoziție teoretizantă și explozie imaginativă. Sau poate că nu sunt decât un om confuz, vorba Domnului Cehov”, îmi declara într-un interviu. Iubea tot ce făcea, sprijinea poezii tineri, critica sa era corectă, verticală, iubea filosofia și oamenii. Ei, da, chiar dacă nu avea mulți prieteni, iubea oamenii. Era exigent și cu el, și cu ceilalți.

„Criticul literar născut în zodia Berbecului scrie bine, are cultul expresiei, are

instinct artistic, e funciarmente un liric,” mi-a mai mărturisit când l-am întrebat cum este criticul născut în această zodie. Îmi aduc aminte că a zâmbit când i-am adresat întrebarea, spunând că nu a mai fost întrebat și că îl pusesem pe gânduri. Îl ascultam vorbind la diferite întâlniri și manifestări la Iași, București, Botoșani, Slobozia; la Casa Pogor îi ascultam poveștile depanate alături de Cezar Ivănescu, Lucian Vasiliu și Mircea Petean, ce vremuri... nu știm unde pleacă cei tineri, și de ce pleacă... mai avea atât de mult de spus, de scris...

La o lansare a cărții mele „Maci în noiembrie” la Muzeul Literaturii Române din București (carte publicată la Editura „Dacia”) îmi mărturisea: „Să nu te oprești, să scrii tot ce vezi, ce auzi, scrisul va fi într-o zi salvarea ta”. Și, așa a fost. Premoniție? Coincidență?

Cu o lună înainte de a pleca printre îngeri, marele critic Radu G. Țeposu scria: „*Se înserează în viața mea și constat că am avut prea multe ambiții ca să fiu fericit pe de-a-ntregul. E o trufie să trăiești cu dorințele încordate la maximum, ca și când ai vrea să prinzi totul, să nu scapi nimic. Până la urmă, nu rămâi decât cu iluziile măcinate de talazul încrâncenării, precum scoicile prefăcute în nisip. Nimic nu justifică eroismul de a purta viața pe brațe ca pe-o mireasă. Dacă aș avea bani, mi-aș cumpăra o insulă, ca să*

scap de ispite”. Scrisul lui te învăța, simțea uneori că parcă ai fi scris chiar tu acele rânduri, le-ai gândit, le-ai simțit și altcineva le-a scris pentru tine. „Cum ar trebui să sune, în opinia Dumneavoastră, crezul unui critic literar al zilelor noastre?” l-am întrebat iar. Și mi-a răspuns: „*Tatăl nostru care ne citești, / Învăță-ne să-i judecăm drept pe cei / Care scriu / Și nu ne duce în ispita laudelor deșarte, / Nici în cea a hulei nemeritate, / Ci ajută-ne să vedem în fiecare carte / Adevărul estetic, dîra de existență, freamățul ființei, / Iluminarea lăuntrică / Și ne iartă erorile noastre de judecată / Și fă-ne culți, că suntem mulți !...*”

Cândva, într-o după-amiază târzie l-am văzut pentru ultima oară pe Țepi în redacție, în sediul nou. Pregătea o nouă ediție din *Cuvântul*. Era calm. Pe birou erau așezate într-o ordine aproape nefirească: creioane ascuțite, pixuri, stiloul. „Am mult de lucru...” zice, „voi termina mâine...”

Interviu cu Radu G. Țeposu

A.B.- D-le Radu G. Țeposu, cât de actual este conflictul între generații, ținând cont de mediul ideologic și cultural postdecembrist de la noi?

– D-na Angela Băciu, conflictele între generații nu sunt apanajul unei anumite epoci. Chiar dacă ele capătă o acuitate mai mare în unele momente istorice, adversitățile de mentalitate vor rămâne întotdeauna fierbinți. Sigur, când conflictele s-au grefat pe mari schimbări de paradigmă culturală, de cotitură spirituală, ele au rămas celebre în istorie. Azi, sunt celebre polemicele dintre clasici și moderni, dintre tradiționaliștii picturii și impresionismului lui Manet, dintre pudicii și autenciștii noștri interbelici. Asemenea dispute au marcat nu doar simple răfuiele între generații, ci veritabile confruntări

între două feluri de a vedea lumea. Conflictul înseamnă în aceste cazuri un Zeipunkt, cum spun nemții, o răscuire spirituală. Așa încât a pretinde azi că ciocnirile între generații ar fi inactuale e o stupidenie care dovedește neînțelegerea firii adevărate a lucrurilor. Întotdeauna va fi o schimbare și întotdeauna vârstnicii vor rămâne cu un pas în urma celor tineri. Nu din refuz al sincronizării, ci din neputința înțelegerii. Taine avea dreptate, deși determinismul nu mai e la modă. Omul e, totuși, un produs al mediului, care înseamnă cultură, educație, regim politic, mai pe scurt, spirit al vremii.

A.B.- Care credeți că este soarta criticii de direcție? Există un pluton de critici cu autoritate specializați în a impune valori reale?

– Critica de direcție nu mai are, în clipa de față, gloria și entuziasmul de dinainte de 1989. Puțini anahoreți au rămas în jilțul lor cu spetezele roase, încăpățânându-se să citească metodic și să dea verdicte corecte. Toți fruntașii acestei critici s-au risipit în diverse alte activități, dar eu nu cunosc o altă publicație, în afară de „Cuvântul”, care să-și fi propus – și să facă realmente – o critică de direcție. În jurul acestei publicații există un pluton – poate numai o grupă, ca să folosim termeni cazoni – care cred că poate oferi mari garanții literaturii în mișcare. Al. Cistelean, Ioan Buduca, Mircea Mihăieș, Tudorel Urian și, cu voia dumneavoastră, ultimul pe listă, Radu G. Țeposu. Dați-mi un alt exemplu care să rivalizeze cu această echipă și mă înclin. Firește, nu vreau să spun că în țara asta nu mai sunt critici admirabili, că revistele noastre sunt scrise doar de pompieri, dar nicăieri nu se mai exercită o echipă cu asemenea anvergură și cu un program foarte limpede.

A.B.- În calitate de critic și istoric literar, ați practicat critica de întâmpinare și susținere. O veți continua, rămânându-i credincios, sau o veți abandona?

– Da, am practicat-o timp de douăzeci de ani, dar am cam obosit. Nu mai am entuziasm. De altfel, am mai spus-o, comentariul literar la zi, cronică literară mă ispitește tot mai puțin. E o risipă superbă pentru care nu prea mai am energie. Mă mulțumesc numai să girez, în „Cuvântul”, o pagină dedicată debutanților, lucru nu tocmai simplu, căci am de citit vrafuri de manuscrise. Însă fac acest lucru nu cu sentimentul gratuității, ci cu convingerea că, în orice miriște uscată, poți da peste o floare exuberantă.

A.B.- Cum ar trebui să sune, în opinia Dumneavoastră, crezul unui critic literar în zilele noastre?

Tatăl nostru care ne citești, Învață-ne să-i judecăm drept pe cei care scriu și nu ne ducă în ispita laudelor deșarte, nici în cea a hulei nemeritate, ci ajută-ne să vedem în fiecare carte adevărul estetic,

dăra de existență, freamătul ființei, iluminarea lăuntrică și ne iartă erorile noastre de judecată și fă-ne culți, că suntem mulți!

A.B.- Vă considerați un critic stăpân pe un anumit sector al literaturii? Preferați poezia, proza, teatrul?

– N-am avut niciodată prejudecata specializării. Scriu cu egală plăcere despre orice gen literar. Totuși, din întâmplare și grație crizei pe care a înregistrat-o genul în vremea lui Ceaușescu, mi-a fost dat să scriu destul de puțin despre teatru. Asta nu vrea să însemne nimic. Simplă chestiune de cantitate. De altfel, eu am debutat editorial cu o introducere în teatrul lui Horia Lovinescu, o carte de un anumit didacticism, care respecta profilul colecției în care a apărut. Nu mă consider, așadar, un critic specializat și-mi face egală plăcere să mă scald în efluviile lirice ale poeziei, ori să despici în patru firul teoretic al conceptelor critice. Dacă stau și mă gândesc bine, cred că sunt un amestec ciudat de ironie și patetism, de sensibilitate plastică și lirism, de predispoziție teoretizantă și explozie imaginativă. Sau poate că nu sunt decât un om confuz, vorba domnului Cehov.

A.B.- Din experiența Dumneavoastră, în decursul activității sale, un critic literar are posibilitatea să „desființeze” un scriitor? Ați fost pus în situația de a „executa” anumiți autori, iar verdictul să vă fie infirmat?

– Criticul literar nu are în nici un caz posibilitatea de a desființa un scriitor. Oricât prestigiu ar pune la bătaie, oricâtă persuasiune ar scoate din tolba lui critică, oricât trafic de influență ar face, un scriitor veritabil nu va sucomba niciodată sub presiunile criticii. Sigur, un critic cu mare autoritate poate marginaliza, o vreme, un autor, îl poate scoate din atenția publică, îi poate reteza șansele de a obține premii, de a promova în ierarhia literaturii și, mai devreme sau mai târziu, nedreptățiții își va recâștiga locul pe care îl merită. La fel de valabil e și reversul medaliei. Un critic influent poate impune, temporar, un scriitor mediocru, îl poate mediatiza cu dibăcie, așa încât să treacă drept un autor onorabil, îl poate sprijini să câștige onoruri, dar nu-l poate fixa, ca-ntr-un insectar, în tabloul valorilor adevărate. Au făcut astfel de concesii mulți critici, unii dintre ei cu totul respectabili. Elena Farago, bunăoară, a trecut drept o poetă stimabilă grație susținerii lui Lovinescu, care obișnuia să mai calce pe alături cu pana, dar în absolut n-a putut face mare lucru, fiindcă din șuvițele ei rebele n-a mai rămas azi decât o dulce amintire. Ea nu înseamnă în literatură mai mult decât înseamnă Maria Cunțan, cu care a și fost, de altfel, colegă de generație.

A.B.- Poeții tineri care au debutat în ultima vreme au vreo șansă de a deveni nume de prestigiu pentru viitor? În anii '60, poeții debutau cu o susținere puternică din partea criticii literare și a presei literare. Acum, poeții debutează în anonim, ignorați și de critică și de presă. Credeți că este normal ce se întâmplă?

– Poate o să te surprindă, dar vreau să spun că anormal a fost ce sa întâmplat până în 1989. E semn de libertate precară și de confuzie ideologică să faci din susținerea programatică a unui scriitor un act de virtute, de frondă ori de solidaritate politică. În societățile normale, în care libertatea nu e administrată cu pipeta, fiecare scriitor își este propriul său manager, propriul său agent publicitar. Fiecare face pe dracul în patru ca să iasă la suprafață, să se impună. Să știi că în celelalte țări critica e destul de indiferentă față de cărțile care apar. Există, bineînțeles, coterii literare, sfere de influență, grupuri de interese care fac politica susținerii scriitorilor și care, de cele mai multe ori, țin cont de criteriile extraliterare. Eu nu zic că nu e bine ce se întâmplă acolo, dar trebuie să ne dezmeticim odată și să nu mai privim viața literară ca pe un paradis în care îngerii se coalizează împotriva diavolului, ci ca pe un amestec de interese și idealuri din care răzbește cel mai talentat și mai bine plasat pe lângă criticii influenți. Modelul de comparație cel mai potrivit e lumea filmului de la Hollywood. Știi ce sfori se trag acolo, ce bani se aruncă în joc, ce pasiuni se mistuie pentru câștigarea statutului de vedetă? Asta nu vrea să spună că au câștig de cauză doar mediocritățile cu picioare lungi, homosexualii, francmasonii, ori gangsterii cu teșchereaua plină cu bani. Câștigă, foarte des, și valorile, dar și artiștii mai

modești care se bucură de protecție. Mai pe scurt, cred că debutantul, scriitorul în genere, trebuie să se dezbrace de mentalitatea de ființă asistată și să-și facă loc în viața publică prin propriile eforturi. Consacrarea vine ea singură.

A.B.- V-ați contrazis vreodată?

– O, sigur că da. Știi ce spunea Iorga? Că numai boul e consecvent! Trebuie să precizez însă că nu m-am contrazis în privința diagnosticului unei cărți sau a unui autor. În acest sens, îmi place să cred că am un nas bun, deși e mereu înfundat. M-am contrazis în chestiuni teoretice, cum ar fi, de pildă, postmodernismul. În urmă cu vreo 15 ani, când am scris prima dată despre acest contradictoriu fenomen, eram convins că neomodernismul e o diferență specifică a modernismului. La momentul redactării ultimei mele cărți mi-am dat seama, însă, că avem de-a face cu o paradigmă culturală care schimbă radical viziunea asupra culturii. Dacă aș vrea să folosesc un eufemism, aș spune că m-am revizuit, cum îi plăcea lui Lovinescu să spună. Am să fiu însă onest și-am să spun că m-am contrazis.

A.B.- Faceți portretul criticului literar născut în zodia Berbecului, să vedem cum arată.

– Criticul literar născut în zodia Berbecului scrie bine, are cultul expresiei, are instinct artistic, e funciamente un liric, face din literatură un spectacol al existenței, alternează ironia cu patetismul, maliția cu melancolia, are sensibilitate filozofică, e tenace, dar are și dese accese de dezabuzare, iubește cărțile ca pe niște ființe vii, este – cum zice la zodie – mai degrabă talentat decât deștept...

(text & interviu publicat în volumul „Despre cum nu am ratat o literatură grozavă” de Angela Baci, Editura „Junimea”.)

PAGINI DE ISTORIE

GENERALUL IOAN BOERIU, ROMÂNUL CARE A OCUPAT VIENA, PRAGA ȘI BUDAPESTA

Generalul Ioan Boeriu /
trupele române intrând în
Budapesta, 1919

Una dintre cele mai importante personalități din istoria românilor ardeleni a fost generalul Ioan Boeriu, un erou al Primului Război Mondial. El a fost decorat atât de împăratul austro-ungar Carol I, cât și de Regele Ferdinand I al României. Ioan Boeriu a fost la comanda trupelor românești care au ocupat, în toamna anului 1918, Viena și Praga, iar în anul 1919 a fost comandantul trupelor ardelenesti care au ocupat, alături de Armata Regală Română, Budapesta.

Ioan Boeriu s-a născut în 10 Octombrie 1859, în satul Recea, de lângă Făgăraș. Tatăl său era militar de carieră. Părinții lui Ioan Boeriu ar fi vrut să îl facă preot, însă el s-a înscris la Școala de Cadeți de Infanterie din Sibiu, pe care a terminat-o cu calificativul „eminent”.

Ioan Boeriu a devenit ofițer în armata austro-ungară, iar în anul 1914 era colonel și comanda Regimentul 76 infanterie, care s-a distins în luptele contra armatei ruse.

Ioan Boeriu a fost artizanul victoriei austro-ungare de la Polichna, bătălie în care a fost grav rănit. A rămas infirm, însă a primit gradul de general, titlul de baron, Ordinul Maria Tereza și funcții de comandă în Ministerul de Război din Viena.

În 11 noiembrie 1918, împăratul Carol I al Austriei i-a oferit gradul de mareșal, înainte de a abdică.

Ioan Boeriu, împreună cu Iuliu Maniu, au preluat comanda celor 60.000 de soldați români din fosta armată imperială, care erau singura forță organizată din Viena cuprinsă de febra unei revoluții bolșevice. După ce au depus jurământul de credință față de națiunea română, soldații lui Ioan Boeriu au ocupat Viena și Praga. Au restaurat ordinea și au predat puterea celor în drept, apoi au plecat spre Transilvania.

La 1 Decembrie 1918, Adunarea Națională de la Alba Iulia l-a numit pe Ioan Boeriu comandant al trupelor din subordinea Consiliului Dirigent al Transilvaniei, pe care le-a condus, alături de Armata Regală Română, împotriva armatei maghiare.

Ioan Boeriu a contribuit la ocuparea Budapestei, în 1919. După desființarea Consiliului Dirigent, el a primit comanda Corpului VII de armată din Sibiu. S-a pensionat în 1921, când a fost decorat cu Coroana României de Regele Unirii, Ferdinand I. Ioan Boeriu a fost și membru al Senatului României și s-a implicat în activitatea ASTRA. A murit la 90 de ani, în 1949, la Sibiu.

Bianca PĂDUREAN

PAGINI DE ISTORIE

ÎNCORONAREA DE LA ALBA IULIA

- 15 Octombrie 1922 -

► Prof. Mihail POHRIB

Anul 1918 are o semnificație aparte în istoria românilor. Prin voința liber exprimată de adunările cu caracter plebiscitar de la Chișinău, Cernăuți și Alba Iulia se hotăra Unirea cu România a Basarabiei (27 martie/9 aprilie 1918), Bucovinei (15/28 noiembrie) și a Transilvaniei (1 Decembrie 1918). Se crea astfel Statul National Unitar, România Mare în viziunea contemporanilor, care percepeau acest eveniment ca fiind „cel mai mare fapt din istoria națională”.

Proiectul României Mari sub forma Daco-României a fost formulat de generația pașoptistă și preluat de monarhia română care l-a pus cu tenacitatea specific germană în aplicare. Imediat după hotărârea de Unire de la Alba Iulia s-a lansat ideea unei ceremonii de încoronare care să celebreze crearea României Mari și unitatea simbolică a provinciilor românești în jurul dinastiei. Contextul internațional (Conferința Păcii 1919-1920) și tulburările interne au determinat amânarea încoronării festive în perioada imediată Marii Uniri. Ideea a fost reluată în timpul guvernării generalului Alexandru Averescu (1920-1921), când s-a înființat și o comisie de organizare a ceremoniei festive de încoronare.

În prima Ședință a Comisiei încoronării din 15 iulie 1920 s-a stabilit ca festivitățile să aibă loc la Alba Iulia și București. Ceremonia urma să aibă loc la sfârșitul lunii septembrie 1921. În vederea acestui lucru, la propunerea Comisiei încoronării și cu acordul guvernului, s-au pus în circulație timbre care înfățișau Catedrala Încoronării, efiile suveranilor și ale lui Mihai Viteazul, Stema României, s-au bătut medaliile și plachete și s-au confecționat câteva mii de urcioare și străchini cu însemnele regale care urmau să fie împărțite invitaților la „prânzul popular”.

Guvernul a finanțat construirea Catedralei Încoronării de la Alba-Iulia după planurile arhitectului Victor Ștefănescu și pictarea ei de către Costin Petrescu și Pierre Bellet.

Evident că organizarea ceremoniilor încoronării însemna și o acumulare de capital politic pentru guvernul și partidul care le organiza. Tocmai aceste calcule au stârnit dispute politice soldate cu căderea guvernului Averescu și apoi a efemerului guvern Take Ionescu. Artizanii acestor schimbări au fost liberalii conduși de I.I.C. Brătianu care au preluat în martie 1922

guvernarea și au păstrat-o până în 1926. Guvernul I.I.C. Brătianu (1922-1926) a anunțat pe suverani că, „din rațiuni politice”, încoronarea urma să aibă loc la 15 octombrie 1922. Regele Ferdinand a convocat la Sinaia pe toți liderii partidelor politice parlamentare pentru a-i convinge să participe la festivități.

Partidul Național, prin vocea președintelui Iuliu Maniu, și Partidul Țărănesc, prin Ion Mihalache, au anunțat că nu vor participa la festivități deoarece guvernul liberal al lui I.I.C. Brătianu a transformat evenimentul „într-o demonstrație de partid”.

Alexandru Marghiloman, în numele Partidului Conservator-progresist, și Nicolae Iorga, în numele Partidului Naționalist-Democrat, au anunțat că vor participa la festivități. Generalul Averescu, în numele Partidului Poporului, inițial a refuzat, dar ulterior a s-a răzgândit în privința participării. În dimineața zilei de 15 octombrie 1922 trenul regal a sosit la Alba Iulia. Programul ceremoniilor a început cu un Te Deum oficiat de Mitropolitul Miron Cristea și continuat cu Ceremonia încoronării, care a avut loc pe un podium amenajat în fața Catedralei.

Președintele Adunării Deputaților, Mihail Pherekyde, a adus coroana regelui Ferdinand, iar președintele Senatului, Mihail Orleanu, pe cea a reginei Maria. Regele Ferdinand a purtat coroana de oțel a Regelui Carol I din 1881, la care fuseseră adăugate trei pietre prețioase simbolizând cele 3 provincii care s-au unit cu România în 1918.

Coroana Reginei Maria era din aur și cântărea 1800 grame, fiind făcută în Franța. Regele s-a

încoronat singur, apoi a încoronat-o pe Regină. La sfârșit s-a intonat Imnul Regal, însoțit de ovații și de 101 salve de tun.

Președintele Adunării Deputaților și cel al Senatului au ținut scurte cuvântări subliniind importanța momentului. Regele Ferdinand a dat citire documentului intitulat „Proclamația încoronării”, prin care enunță proiectul politic al monarhiei românești și al României Mari.

Punctual documentul arată că:

1. Monarhia română în spiritul epocii va concilia dreptul divin cu legitimitatea populară.

2. Subliniază rolul Reginei Maria în realizarea României Mari

3. Arată simbolistica pe care Coroana de la Plevna o are în condițiile României Mari

4. Arată limitele geografice ale României Mari prin formula „De la Tisa până la Nistru și până la Mare”

5. Apreciază rolul armatei în realizarea Marii Uniri

6. Arată semnificațiile Reformei agrare și rolul țărănimii în stat

7. Subliniază necesitatea unei vieți de armonie și dreptate socială pentru muncitori

8. Drepturi egale „ pentru toți fiii buni ai țării, fără deosebire de religie și naționalitate”

9. Reconstrucția Orientului European pe baze naționale și rolul regional al României, ce devenise a doua țară, după Polonia, ca importanță în estul Europei.

10. Angajamentul regelui în îndeplinirea acestor prevederi „ cu Binecuvântarea celui A-Tot Puternic! ”

Regele a anunțat grațierea unor militari condamnați de Curțile Marțiale în timpul războiului pentru lașitate sau dezertare.

Festivitățile s-au încheiat cu o paradă militară comandată de generalul tecucean Henri Cihoski. Seara, trenul regal s-a întors la București, unde era

organizată o altă ceremonie, la care au participat toți primarii din România.

În Parcul Carol s-au amenajat mese pentru 10 000 de oameni. Cu această ocazie s-a construit Arcul de Triumf pe sub care au defilat soldați din Garnizoana București .

Simbolic, încoronarea de Alba Iulia a marcat în egală măsură triumful unei dinastii și al unei națiuni. România Mare devenise o realitate.

Totuși evenimentul a fost umbrat de neparticiparea liderilor ardeleni, care au fost actorii principali ai Unirii de la 1 decembrie 1918.

Din păcate, liderii nu au putut să se detașeze de lupta politică și să se ridice la înălțimea unui mare eveniment istoric.

Presă epocii sublinia măreția evenimentului, dar lansa și semne de întrebare.

Ziarul „Dimineața”, de luni 16 octombrie 1922, scria: „Românismul se află la punctul culminant al dezvoltării sale politice. Am realizat ca stat, maximul de expansiune teritorială. Nu mai există pentru noi iredentisme și revendicări exterioare. Dar culmea politică pe care ne aflăm, înălțimea aceasta care ne permite a privi cu ochiul liber la piscurile ce reprezintă marile state ale lumii, nu este și una culturală și cu atât mai puțin economică.

Sub raportul cultural trăim în prada analfabetismului, iar situația economică se exprimă prin catastrofa monetară. Mai avem însă mult de urcat, mai avem de străbătut un drum care poate fi un calvar. Cuceririle extensive trebuiesc întărite printr-o tenace activitate intensivă. De aceea, Sărbătoarea națională de azi trebuie să fie pe lângă o consacrare, pe lângă o apoteoză, la sfârșitul unui eroism secular pentru afirmarea existenței noastre, un îndemn și un început.”

Din păcate nu a fost așa. După realizarea României Mari clasa politică nu a găsit proiectul care să îi permită consolidarea și dănuirea. Rezultatul a fost catastrofa din 1940.

PAGINI DE ISTORIE

165 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI ANGHEL SALIGNY

Inginerul român a reușit să construiască cel mai lung pod metalic din Europa...

► Mariana GHICIOI

Saligny s-a născut la 19 aprilie 1854, Șerbănești, județul Galați, fiu al unui pedagog francez din Alsacia, stabilit în România.

A fost crescut și educat în Focșani, în mahalaua „Săpunaru”, iar la școala nu era nici pe departe un elev meritos. Viitorul inginer constructor, deși nu mulți ar crede, avea note mici la școală, ba chiar și absența.

Arhivele Naționale Vrancea spun adevărul: a rămas corigent la limba latină, a avut 62 de absențe, nota 6,5 la purtare, iar media anuală a fost de 6.

Cu toate acestea, evoluția ulterioară a lui Anghel Saligny a fost una remarcabilă și surprinzătoare chiar și pentru colegii săi. Într-o mărturisire lăsată de profesorul Suchianu, fost coleg cu Saligny, acesta povestește că mulți ani după terminarea studiilor auzise despre un inginer Saligny, care realiza construcții importante în țară, dar credea că este vorba de un inginer străin. Abia după inaugurarea podului de la Cernavodă, peste

Dunăre, a descoperit că Saligny era fostul său coleg de școală.

Dincolo de aceste rezultate, meritele sale inginierești sunt excepționale!

A studiat în Germania, contribuind la realizarea unei căi ferate, dar întreaga activitate și-a dedicat-o țării. Specializat în lucrări de anvergură, cum ar fi căi ferate, poduri și silozuri, inginerul Anghel Saligny și-a legat numele indestructibil – la propriu și la figurat – de Constanța.

El a unit Dobrogea de restul țării-mamă înainte de anii 1900, prin construcția Podului de la Cernavodă, care acum îi poartă numele. Cum negocierile cu Gustave Eiffel eșuaseră, Statul român i-a încredințat lui Anghel Saligny marea proiect. Lucrările au durat cinci ani (1890-1895), după proiectul lui Saligny. Inaugurarea a avut loc la 14/26 septembrie 1895, într-o festivitate grandioasă la care a participat Regele Carol I.

Este legendară metoda prin care specialiștii, în frunte cu inginerul Anghel Saligny, au garantat

rezistența podului. „După ce s-a bătut ultimul nit, un nit de argint, s-a zidit documentul inaugurării și s-a celebrat serviciul religios. Un prim convoi de încercare, format din 15 locomotive grele, a trecut peste pod cu o viteză de 60 de kilometri pe oră. A urmat un al doilea tren rezervat oaspeților, cu o viteză de 80 de kilometri pe oră. În acest timp, Anghel Saligny a stat alături de șefii echipelor de muncitori care lucraseră la execuția podului, într-o șalupă sub pod, pentru a garanta rezistența podului“, scriu cronicarii vremii.

Podul peste Dunăre are o deschidere centrală de 190 metri și patru deschideri de 140 metri, alături de un viaduct cu 15 deschideri de 60 metri. Se află la 30 metri peste nivelul apelor mari ale Dunării. Podul peste Brațul Borcea cuprinde 3 deschideri de câte 140 metri și un viaduct cu 11 deschideri de 50 metri.

Geniul lui Anghel Saligny s-a manifestat și în Portul Constanța, o altă capodoperă monumentală lăsată moștenire generațiilor de români. Lucrările de construcție au început în septembrie 1896 după proiectul inginerului I.B. Cantacuzino și au fost continuate cu modificările propuse de inginerii Gheorghe Duca și Anghel Saligny. În 1899, conducerea lucrărilor portuare a fost preluată de Saligny. Până în 1909, când a fost inaugurat oficial Portul Constanța, s-au efectuat lucrări de dragaj, au fost ridicate digul de larg, cel de intrare, cel de sud și cheurile, au fost construite șase bazine, rezervoarele de petrol și silozurile. Toate sunt în picioare și astăzi.

Pionier al ingineriei naționale și mondiale, Anghel Saligny s-a stins din viață în iunie 1925, la București.

**Numai lebedele albe, când plutesc încet din trestii,
Domnitoare peste ape, oaspeți liniștei acestei.**

(Scrisoarea IV)

PAGINI DE ISTORIE

MEMORIALELE CĂLĂTORILOR STRĂINI - IZVOARE ISTORICE PENTRU IMAGINEA ȚĂRILOR ROMÂNE ÎN EVUL MEDIU

► Prof. Adrian MIHĂILESCU

Interesul pentru memorialistica străinilor, pe care îi numim, de regulă, călători, veniți cu rosturi diferite pe pământul românesc, s-a manifestat de timpuriu în istoriografia noastră. Valoarea acestui gen de documente nu putea să treacă neobservată istoricilor și filologilor români, care au avut inițiativa publicării lor ca izvoare istorice, începând cu prima jumătate a secolului al XIX-lea. Relatările călătorilor străini suplinesc ori întregesc informațiile oferite de documentele și izvoarele narrative interne, prezentând acea viziune imediată, directă și concretă. Ele oferă imaginea lumii noastre medievale prin optica „omului dinafară”, care sesizează și consemnează realitățile neobișnuite pentru el, dar prea cunoscute și, deci, neglijabile, pentru cronicarii noștri.

După modul în care sunt concepute și după natura datelor inserate, mărturiile celor ce au trecut, ori au stat o vreme pe pământul nostru, se constituie în descrieri geografice, istorice ori științifice, rapoarte, dări de seamă, jurnale de călătorie sau de campanie, povestiri, scrisori de un anumit gen și întindere. Autorii sunt diplomați și militari, însărcinați cu misiuni religioase, informatori secreți, secretari străini ai domnilor români, medici, negustori, preoți sau simpli călători. Fiecare dispunea de o anumită pregătire, provenea dintr-un anumit climat politic și spiritual, avea convingeri politice proprii și o anumită concepție de viață. Însemnările acestor martori străini, atât de diferiți ca spirit și orizont, cuprind știri numeroase privitoare la trecutul nostru, a căror valoare decurge din caracterul lor de mărturie sinceră și discretă. Frecvent se întâlnesc informații despre întinderea și bogățiile pământului românesc, despre populație, accentuându-se pe romanitatea românilor și latinitatea limblimbii noastre. Nu se pierde din vedere situația românilor din Transilvania, poziția acestora în raport cu ocupanții maghiari și coloniștii așezați aici. Au fost înregistrate și îndeletnicirile locuitorilor, fiind remarcate ocupațiile agricole ale populației românești, ceea ce sugerează vechimea și continuitatea autohtonilor. Sunt date interesante privitoare la aspectul așezărilor în general, la acelea orășenești în special.

Relațiile date de călătorii străini și mărturiile directe privind împrejurările, locurile și oamenii din teritoriile românești constituie un izvor prețios de informații, care completează și luminează izvoarele propriu-zis documentare¹. Memorialele de călătorie, alături de biogrofii, corespondențe, jurnale, constituie o literatură fără ficțiune și sunt în același timp izvoare istorice și literatură, așa cum literatură sunt și cronicile. Acest gen de relații constituie tot un document, care însă nu poate intra în concurență cu actele de cancelarie, relațiile aparținând unui alt domeniu și răspunzând la altă optică. „Între ele și document este aceeași deosebire ca între un peisaj și o hartă geografică”², explică Maria Holban în introducerea generală de la volumele de călători străini. Relația propriu-zisă este o creație oarecum subiectivă, nesupusă niciunui tipic de formă sau de cuprins, neîntărită de nicio garanție oficială de autenticitate și având de cele mai multe ori un caracter întâmplător și fragmentar. Gradul ei de autenticitate variază de la un autor la altul și chiar de la o informație la alta. Sinceritatea mărturiei, exactitatea informației, originalitatea redării trebuie mereu controlate. Acest control se realizează în bună măsură pentru materialitatea faptelor prin confruntarea diferitelor mărturii contemporane între ele. Cât privește interpretarea dată de călători faptelor constatate, ea este influențată mai totdeauna de conștiința lor de clasă, precum și de susceptibilități naționale și religioase. În genere, relațiile călătorilor străini aduc o viziune exterioară, imediată și vie a imaginilor sau faptelor întâlnite, dând și unele elemente de comparație lămuritoare pentru cei ce nu cunosc realitățile descrise. Acestea se impun de la sine potrivit cercului de interes al autorului.

Pe bună dreptate, se apreciază că „Relațiile de călători nu dublează documentele oficiale contemporane lor și nu li se pot substitui. Dar ele se întregesc, dând scheletului rigid al documentului învelișul viu și concret al unei viziuni imediate”³. În cazul țării române care, de-a lungul vremurilor, au fost în repetate rânduri teatrul unor năvăliri și pustiiri periodice, ca urmare a războaielor de cucerire și a confruntărilor de interese dintre puterile europene, în cazul unui popor de atâtea

ori amenințat în însăși ființa sa de politica și țelurile expansioniste ale unor mari imperii, relațiile unor călători străini ce ne-au vizitat în diferite epoci capătă adeseori valoarea unor inestimabile surse de informații, indispensabile atât istoricului, cât și cercetătorului artei și culturii vechi românești. Referindu-se doar la două asemenea izvoare, provenind din Orientul Apropiat, care conțin ample descrieri și informații privind țările române, unul datorat arabului creștin **Paul de Alep**, iar celălalt turcului musulman **Evlia Celebi**, cercetătorul orientalist Aurel Decei sublinia cu îndreptățire nsemnătatea deosebită a celor două relatări pentru cunoașterea unei perioade marcante din istoria noastră: „*nu este deloc un truism să afirmăm că fără aceste două tezaure de știri contemporane de pe la mijlocul secolului al XVII-lea nu se poate realiza în zilele noastre o lucrare istorică asupra acestei epoci, ca și în general asupra civilizației medievale românești*”⁷⁴.

Dacă amatorul de imagini, de tablouri și viziuni sugestive este, poate, mai puțin satisfăcut atunci când parcurge aceste mărturii, în schimb istoricul propriu-zis, ca și acela al artei și culturii, le consideră revelatoare tocmai prin valoarea și autenticitatea informației, deci, implicit, prin absența unei internaționalități artistice, prin caracterul voit impersonal, spontan și direct al relatării fără preocuparea de efecte plastice imediate. Pentru o perioadă istorică asupra căreia documentele sunt destul de rare și lacunare, cum este aceea a secolului al XV-lea, relatarea unui călător din Ardeal ar fi, tocmai din acest punct de vedere, după opinia lui Nicolae Iorga, mult mai însemnată decât aceea a unui străin venit din alte ținuturi, în trecere grăbită pe la noi: „*Ni pari rău că n-avem un călător venit din Ardeal, fiindcă acesta ar fi găsit mai mult răgaz să cunoască deplin stările de lucruri de la noi și ar fi spus lucrurile în forma lor naivă, cari pentru istorie este mult mai folositoare decât forma literară, decât forma pregătitoare a scriitorilor de obișnuite călătorii*”⁷⁵.

Ca și scrierile cronicarilor, impresiile de călătorie ale celor străini – atunci când aparțin unor martori obiectivi, direcți ai evenimentelor – au valoarea unor veritabile «documentare» de epocă ce cuprind prețioase instantanee privind viața socială, politică, administrativă, aspectul așezării, precum și știri despre populație și îndeletnicirile, obiceiurile și tradițiile acesteia. În tot cazul, memorialele călătorilor străini constituie un mijloc de completare a informației pentru cele mai multe probleme ale istoriei noastre medievale. Împreună cu specialiștii în istorie propriu-zisă, ele sunt folosite și de alte categorii de cercetători, cum sunt etnografii, folcloriștii, istoricii de artă.

Relatările călătorilor străini ne ajută să ne formăm o imagine și asupra orașului **Galați**. **Paolo Bonici**, călugăr Franciscan din Malta, arată, la 1632, că Galațiul era un oraș comercial de maximă importanță pentru veniturile domnului din Moldova: „*Galați este schela domnului Moldovei pentru mărfurile care merg din Turcia în Polonia și invers. Întreaga vamă*

se arendează vameșilor pe 35 sau 40.000 de scuzi și aceștia pun după aceea oamenii lor de încredere în toate schelele, dar schelele principale sunt Galați pe Dunăre și Hotinul pe Nistru”⁷⁶. În 1639, călugărul Italian **Nicolo Barsi** din Lucca, descrie Galațiul ca fiind „*[...] loc foarte frumos, așezat pe malul fluviului Dunărea, pe care se aduc până în acest oraș prea frumoase mărfuri din Constantinopol și Trapezunt, iar din acest oraș se vinde unt și brânză [...]. Se găsește pește din belșug, morun, icre negre, nisetri și crapi*”⁷⁷. Reține atenția intensă viață comercială și bogăția de pește, aspecte remarcate de toți călătorii străini care au vizitat acest oraș. În anul 1641, arhiepiscopul catolic al Bulgariei și vicar apostolic „al celor două Valahii”, **Petru Bogdan Baksič** ajunge și la Galați, zonă de hotar cu Turcia și Țara Românească, unde „*se află o biserică mare de zid și frumoasă, ridicată de domn și închinată Sf. mucenic Dumitru; [...] <locuitorii> au 8 biserici de lemn acoperite cu șindrilă și paie [...]*”. Galațiul este condus de un jude „*[...] pentru că ei îl socotesc drept oraș, și asemenea localități poartă numele de târg, denumit cu un cuvânt slavon care înseamnă loc de negoț sau oraș comercial*”⁷⁸.

Spre deosebire de Baksič, misionar catolic, care spune că toate cele opt biserici ortodoxe sunt din lemn, **Paul de Alep**, cleric sirian ortodox și secretar al patriarhului Macarie, ne informează că, în anul 1653, orașul Galați are „*[...] opt biserici, cele mai multe de piatră [...]* Cea mai mare dintre ele este închinată Maicii Domnului. Este toată din piatră fățuită, cu trei turle înalte, în vârful cărora se află cruci mari, aurite. Înăuntru curții este o clopotniță foarte mare și toate

sunt cu metereze de luptă”. De asemenea, aflăm că mai marele orașului era „pârcălabul [...] <cum i se spune> în limba română [...]”⁹, deci termenul de jude folosit de Baksic nu este cel mai potrivit. În anul 1701, starețul rus **Leontie**, un modest pelerin care a călătorit în condiții vitrege și observațiile sale sunt făcute de la nivelul și prin optica oamenilor necăjiți, văzuți de el, vorbește despre Galați. Îl consideră ca fiind „[...] un orașel de seamă din cauza portului de corăbii. Este stricat de tot de turci și de tătari. Sunt multe mănăstiri frumoase [Precista (1647), Sf. Dumitru (1648), Sf. Nicolae al Episcopiei (1661/1665), Sf. Gheorghe (1665) și Mavrodolu (1669)], însă pustii, fiindcă în fiecare mănăstire trăiește doar câte un monah [...] iar bisericile sunt împodobite, și ele sunt de piatră, și crucile de pe biserici și clopotele sunt mici... La Galați pâinea și vinul sunt ieftine [...] peștele este ieftin [...]. Dunărea este tot atât de bogată în pește ca Volga”¹⁰. Din descrierile de mai sus se poate constata că orașul Galați era la acea vreme unul dintre cele mai importante așezări ale Moldovei, atât prin poziția lui strategică ca așezare de graniță, cât și ca punct vamal și comercial foarte important, care aduce venituri mari domniei.

Turcul Evlia Celebi, unul dintre cei mai importanți călători, în vasta sa operă intitulată Seyahatname (Carte de călătorii) descrie **Tecuciul**, care „are grădini și vii, dar nu sunt nici dughene și nici mănăstiri. Este un orașel așezat pe malul râului Bârlad, dar satele și localitățile din împrejurimile sale sunt foarte bogate”¹¹.

Relatările călătorilor străini cuprind informații bogate și în ceea ce privește îndeletnicirile populației din țările românești, aspect foarte important în creionarea societății românești pentru secolele de care ne ocupăm. Ocupațiile se răsfrâng nemijlocit în modul de trai și de cultură al unui popor. Prin studiul lor se pot aduce contribuții importante la definirea trăsăturilor caracteristice ale culturii populare, precum și ale laturilor specifice privind modul său de viață și se pot analiza mai în profunzime cauzele care au dus la formarea acestora¹². Economia rurală a deținut primatul în societatea medieval românească. Dezvoltarea orașelor s-a realizat mai lent, atât sub raport demografic, cât și al specializării locuitorilor. Multă vreme meșteșugarii din orașe au fost concurați de satele specializate: fauri, olari, blănari, lemnari, etc. O parte a locuitorilor din orașe și târguri au rămas legați de practicarea agriculturii în zona marginală a acestora. Satul s-a menținut, în aceste condiții, ca principal producător de bunuri. Pornind de la aceste aspecte, accentul pus pe îndeletnicirile economice din lumea satului este explicabil. Satul își produce hrana și în același timp este furnizor de bunuri atât pentru consumul intern al Țărilor Române, cât și pentru piața externă (satele specializate, satele aservite mai ales).

La Galați, Baksic, călătorul amintit mai sus, ne prezintă o intensă viață comercială, orașul fiind punct de tranzit pentru mărfuri și călători: „Aici este schela Dunării unde domnul ia vamă de la călătorii care trec

din Turcia pentru a merge în Moldova, Polonia, Ungaria sau Transilvania; pe aici trec toate caravanele care vin din Constantinopol, fie pe apă sau pe uscat, corăbii care vin din Marea Neagră pe Dunăre încarcă grâu și alte mărfuri aici”¹². Locuitorii din Galați se ocupau cu pescuitul, creșterea animalelor, viticultura și cultivarea cerealelor. Exista și un târg săptămânal prin intermediul căruia se realizau schimburile de mărfuri. De regulă, locuitorii orașelor erau în majoritate meșteșugari și negustori, ocupați atât cu îndeletnicirile burgheze, cât și cu agricultura, ocupație de care orașul nu s-a despărțit niciodată în cursul Evului Mediu. Acest fapt a dat un caracter semirural orașelor, mai ales în Principate, aspect des semnalat de relațiile călătorilor străini; diferențierea meșteșugurilor și accentuarea specializării au dus la crearea breslelor, mai întâi în orașele săsești, în secolul al XIV-lea, apoi și în Principate, dar abia în secolul al XVII-lea.

Concluzionăm acest studiu, arătând că memorialele călătorilor străini, folosite cu discernământ și cu simț critic, au o deosebită valoare, mai ales în domeniul imagologiei, direcție de cercetare, relativ nouă, în domeniul științelor istorice. Aceste mărturii sunt foarte valoroase pentru istoriografia românească, pentru că ele ne ajută să reconstituim trăirile trecute prin succesiuni de imagini de o coloratură deosebită și care pot recompune o istorie a Țărilor Române în Evul Mediu.

Note:

1. P.P. Panaitescu – *Călători poloni prin Țările Române*, Cultura Națională, București, 1930, p. 3.
2. **** - *Călători străini despre Țările Române*, vol. I, Editura Științifică, București, 1968, p. XI.
3. *Ibidem*, p. XII.
4. *Ibidem*, vol. VI, p. VII.
5. Nicolae Iorga – *Istoria românilor prin călători*, vol. I, Editura Eminescu, București, 1981, p. 89.
6. - *Călători străini despre Țările Române*, vol. V, Editura Științifică, București, 1973, p. 20.
7. *Ibidem*, p. 82-83.
8. *Ibidem*, p. 227.
9. *Ibidem*, vol. VI, Editura Științifică, București, 1976, p. 26.
10. *Ibidem*, vol. VIII, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 190
11. *Ibidem*, vol. VI, p. 731.
12. Ion Vlăduțiu, *Etnografia românească*, Editura științifică, București, 1973, p. 191.
13. **** - *Călători străini despre Țările Române*, vol. II, Editura Științifică, București, 1970, p. 226-227.

PAGINI DE ISTORIE

SUFERINȚA ȘI ÎNĂLȚAREA SPIRITUALĂ A CLERICILOR ORTODOCȘI ÎN TEMNIȚELE COMUNISTE

► Monica Gianina PRECUPANU

Moto: „Adevărata Biserică a fost în închisorile comuniste”

Pr. Iustin Pârvu

B.O.R. în vizorul comuniștilor

Prăbușirea regimului comunist din România, în iarna anului 1989, a deschis și posibilitatea dezbaterii unor subiecte tabuizate de către cenzura comunistă, veritabil cerber al limbajului și al gândirii libere. Trecerea sub tăcere a prigoanei suferite de Biserica Ortodoxă Română reprezintă un astfel de subiect tabu, abordat înainte de anul 1989 de istorici străini sau români aflați în exil, iar după acest an intrat în atenția mai multor istorici, politologi și, nu în ultimul rând, al clericilor. Disidența în general, dar mai ales opoziția Bisericii, fie că vorbim despre cea ortodoxă, greco-catolică sau catolică, față de comunism, a reprezentat un obstacol în calea abrutizării totale și a inoculării teoriilor marxist-leniniste în scopul asigurării obedienței depline față de regimul comunist și a „construirii omului nou”.

Raporturile dintre statul comunist și B.O.R. au stat sub semnul unei lupte permante, al unui “război rece”, mai puțin vizibil și fățiș, comparativ cu situația Bisericii Greco-Catolice, în condițiile în care comuniștii conștientizau că forța ortodoxiei în România e dată de numărul mare al enoriașilor și de legăturile indestructibile dintre popor și biserică. După preluarea puterii de către comuniști este impus controlul statului asupra B.O.R. printr-un adevărat eșafodaj legislativ și prin suprimarea clericilor “incomozii”, metodele folosite fiind atât pensionarea forțată, destituirea din funcții, impunerea domiciliului obligatoriu, finalizat în unele cazuri cu decese suspecte, precum cel al mitropolitului Irineu Mihălcescu, sau trimiterea după gratii, printre cei supuși acestui “tratament” numărându-se mii de preoți și monahi.

În cazul Bisericii Ortodoxe Române nu s-a ajuns la arestarea episcopilor (cum s-a întâmplat cu ierarhii Bisericii Catolice Române de ambele rituri), nu pentru că nu ar fi existat atitudini de frondă și de criticare fățișă a regimului, și în acest sens putem aminti de episcopul Nicolae Popovici, care a avut curajul și perseverența susținerii opiniilor sale net ostile regimului, cu orice ocazie, ci, pentru că B.O.R. reprezenta pentru autorități un inamic care nu putea fi atacat frontal, ci, doar prin „asediere” și hărțuire permanentă. Atenția cu care comuniștii au „săpat” la fundația Bisericii Ortodoxe, încercând să zdruncine autoritatea și credibilitatea acesteia, rezidă din teama puterii politice față de numărul mare al fideliilor acestei confesiuni, care ar fi putut să facă un front comun anticomunist, ca ripostă față de un eventual asalt direct al statului împotriva ierarhiei B.O.R.

Torturi „speciale” pentru clerici

Represiunea exercitată de comunism s-a repercutat asupra preoților, monahilor, teologilor, studenților teologi prin diferite mijloace, dar suferința îndurată de către aceștia nu poate fi înțeleasă la adevărata dimensiune, decât, luând în calcul ororile la care au fost supuși membrii clerului, alături de ceilalți deținuți politici, în regimul închisorilor de la Sighet, Aiud, Pitești, Gherla, Jilava, sau în lagărele de muncă de la Baia Sprie, Periprava, Canal, etc.

În afara unor modalități de tortură psihică sau fizică, care reprezentau emanații ale unor minți bolnave sau ale unor oameni abrutizați, fără suflet, în afara privațiunilor ce țin de alimentație, condiții de igienă, medicamente și îngrijiri medicale, dezinteresul pentru asigurarea

condițiilor decente de viață, reprezentanții bisericii aflați în temnițe, au avut de îndurat batjocorirea credinței lor, umilirea și desacralizarea ritualurilor religioase. În memoriile celor care au supraviețuit regimului inuman al închisorilor se regăsesc detalii inimaginabile despre avalanșa de suplicii revărsată asupra deținuților politici. Părintele Gheorghe Calciu, o valoare inestimabilă a ortodoxiei românești, mărturisea cu privire la perioada detenției: „Pentru noi însă, atunci și încă mulți ani după aceea, nu s-au mai dozat decât numai teroarea și spaima, bătaia și moartea. Nici un intermezzo vesel! Ne aflam într-un laborator al groazei cu suprafață imensă, cobai ai unei istorii care se scria cu sangele”.¹

„Culpa” cea mare a reprezentanților Bisericii în închisorile comuniste era credința în Dumnezeu, motiv pentru care, aceștia au fost supuși unui „program” de strivire a sufletului, în speranța oarbă a inițiatorilor fanatici ai acestei terori, că se va ajunge la ateizarea deținuților. În acest sens este ilustrativ un fragment din „Mărturisiri din mlaștina disperării”, a lui Dumitru Bordeianu, care povestește atitudinea gardienilor față de preoți în Săptămâna Patimilor: „Misticilor și - celorlalți din cameră - bandiților, pentru că credeți în Dumnezeu și în patimile lui, iar după cum știți eu nu cred în astfel de baliverne, și pentru că este Săptămâna Patimilor, să vedeți voi ce patimi vor îndura acești mistici!”² Amenințarea aceasta s-a concretizat în umilințe greu de suportat și în imaginație: „Noi, <<misticii>>, am fost purtați timp de opt zile, în genunchi, prin cameră, de la un capăt la altul, în frunte cu Ungureanu, închipuind Patimile Domnului. Lui Ungureanu i-au făcut coroană de spini, iar în cutiile de conserve s-au pus mangal stropit cu gaz lampant și i s-a dat foc, ca să tămâiem cu ele în timp ce mergeam în genunchi făcând metanii”.³ O mărturie similară, care relevă intenția comunistilor de a desacraliza tainele sfinte, aparține preotului Vasile Pătrașcu, în timpul detenției de la Pitești: „În Camera 2 Subsol, unde era șef de „comitet” Leonida Titus am fost „făcut” preot, îmbrăcat, într-o pătură a lui Sandu Ghica și mi-au dat gamela și o linguriță să împărtășesc” 70-80 de oameni cu murdărie din tinetă. Nevrând să execut ordinul, au venit din fundul camerei cu o bătă înfășurată în sfoară și mi-au dat în cap.[...] În Săptămâna Mare a Sfințelor Paști au făcut <<demascarea>> preoților și călugărilor și cea mai mare blasfemie la adresa lui Dumnezeu și a Maicii Domnului.”⁴

Rugăciunea - balsam pentru sufletul deținuților

Cu toate ororile îndurate în închisori, putem constata, prin lecturarea mărturiilor celor care au supraviețuit „gulag-ului românesc”, că singura cale de supraviețuire în temnițe a fost credința, nu numai pentru clerici, ci și pentru alți deținuți politici, mulți dintre aceștia ajungând la un grad deosebit de înălțare spirituală, așa cum a fost cazul lui Gheorghe Jimboiu și Valeriu Gafencu, ambii jertfe ale închisorilor comuniste. Despre credința în închisori povestește părintele Ioan Bărdeș: „Într-adevăr, duminica ne rugam, fiecare în felul nostru, nu în grup. Atunci când se făcea rugăciune comună, se stătea de pază la ușă. Calendarul zilelor și sărbătorilor îl cunoșteam ascultând clopotele bisericii ortodoxe din Aiud. Toate momentele Sfintei Liturghii și rânduiala rugăciunilor le urmăream după clopotele bisericii și așa ne simțeam în comuniune duhovnicească cu cei de afară. Asta-i rânduiala sfântă a lui Dumnezeu și nimeni nu-i poate sta împotrivă. Astfel, pentru un timp, celula se transformă în capelă și, asta în toată închisoarea”.⁵ O idee similară se regăsește în lucrarea memorialistică a preotului Constantin Voicescu, care descria atmosfera de la închisoarea Tg.Ocna, unde a fost deținut și Valeriu Gafencu, supranumit „Sfântul închisorilor”: „În ambianța aceasta s-a format la Târgu Ocna mai mult decât o comunitate: o adevărată familie duhovnicească. Setea de cultură și mai ales setea după Hristos a caracterizat viața deținuților de aici. Erau tineri care știau pe dinafară aproape tot Noul Testament. Nu mai vorbesc de rugăciuni, acatiste, paraclise...”⁶

Credința în Dumnezeu a fost adevăratul motiv pentru încarcerările în cazul a numeroși reprezentanți ai clerului ortodox, dar, tot credința în Dumnezeu a fost și singura salvare a sufletelor acestora, unica modalitate de a concepe resorturile supraviețuirii, într-un univers concentraționar de neconceput... Un alt pătimitor al regimului de detenție comunistă, George Surdu, mărturisea: „În bezna închisorilor credința era o lumină și o forță care ne dădea speranță că vom fi fericiți, măcar în lumea cealaltă, dacă în această lume n-am avut parte de ea”.⁷ Nicolae Cojocar, în cartea sa de amintiri „Filmul unei existențe”, dezvăluia adevărata putere de rezistență a deținuților în fața „buldozerului comunist”: „Hrana noastră de toate zilele și puterea noastră fizică și morală nu se află

în gamela de aparcaș sau în bucata de turtoi, ci în hrana sufletească, în trăirea trează în spirit, în credința în Dumnezeu. Acestea au fost izvoarele la care ne-am adăpat pentru a putea supraviețui acelor crunte vremi de urgie.”⁸ Sensul salvator pe care îl capătă creștinismul în închisori, se conturează în mărturisirile lui Liviu Brânzaș, care a îmbrăcat haina preoțească după eliberarea din temniță: „În singurătatea de la celula 7, începe o nouă epocă de efervescentă sufletească. Acum totul începe să fie foarte clar. Parcă mi s-a ridicat un vâl de pe creier. Percep frumusețea Creștinismului cu toată intensitatea. Simt un impuls masiv de a mă dăruia slujirii lui Hristos. Nu există un sens al existenței în afara lui Hristos.”⁹

Prezentarea acestor dovezi ale credinței reale, nedisimulate, în ciuda tuturor vicisitudinilor, aparținând unor reprezentanți ai clerului ortodox și nu numai, întărește, o dată în plus, ideea conform căreia Biserica Ortodoxă din România a avut de suferit în perioada regimului comunist, dar presiunea a dezvăluit verticalitatea adevăraților

mărturisitori ai lui Hristos, imprimând „caracterul de catacombă al temnițelor”.¹⁰

Note:

1. *** *Viața Părintelui Gheorghe Calciu după mărturisirile sale și ale altora*, Editura Christiana, București, 2007, p.151;
2. *** *Icoana noilor martiri ai pământului românesc*, Editura Bonifaciu, București, 2009, p. 128;
3. *Ibidem*;
4. *Ibidem*, p. 132-133;
5. pr. Ioan Bărdaș, *Clavarul Aiudului. Din suferințele unui preot ortodox*, Ed. Anastasia, București, 1999, p.70;
6. *Icoana noilor martiri ai pământului românesc*, p.103;
7. George Surdu, *Toți care am semănat lacrimi, vom secera bucurie*, în *Analele Sighet 8 - Anii 1954-1960: Fluxurile și refluxurile stalinismului*, Fundația Academia Civică, București, 2000, p. 171;
8. *Icoana noilor martiri*, p. 90;
9. pr. Liviu Brânzaș, *Raza din catacombă*, Editura Scara, București, 2001, p. 43;
10. Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, Editura Christiana, București, 2006, p. 325;

PAGINI DE ISTORIE

OMUL CARE A FĂCUT UNIREA

Comuniștii i-au luat tot, l-au ucis la Jilava. L-au înmormântat lângă un gard

Basil Stoica, un diplomat cu ștaif, vorbitor și înțelegător de 14 limbi străine, a fost omul trimis de către Regele Ferdinand în Statele Unite, în 1917, pentru a le povesti americanilor despre Unire, despre identitatea națională. A cutreierat printre yankei, a susținut 60 de prelegeri. Comuniștii i-au luat tot, l-au bătut la Jilava și l-au lăsat să moară de septicemie. Un erou uitat. Redescoperit de Doamna Lucia Hossu-Longin în "Oamenii mari care au făcut România Mare"

Doamna Lucia Hossu-Longin a fost profesoara noastră de istorie, a tuturor, într-o perioadă în care știam doar că Regele Mihai e un trădător fugit cu un tren plin cu aur și că Ceaușescu era singurul lider din lume plătitor, până la ultimul leu, de datorie externă. Asemenea bunicului din "Povestirile Istorice" ale lui Dumitru

Almaș, a așezat nația română pe ai săi genunchi, povestindu-i despre universurile concentraționare, despre Gulag, despre Drăghici ori Vișinescu, despre eroii morți în închisorile comuniste, despre Aiud, Râmnicu Sărat, Gherla, Sighet sau Periprava. Ceața, crucea, lătratul, pasărea de pe gardul de sârmă ghimpată, citatul din Nicu Steinhardt, "Memorialul Durerii". Mulți dintre cei pieriți între zidurile reci clădiseră, cu o jumătate de secol în urmă, Unirea cea Mare, despre care, la fel, nu aflaserăm multe lucruri, pentru că nu era voie.

Așa a apărut ideea cărții "Memorialul Durerii" - "Oamenii mari care au făcut România Mare", ce urmează a fi lansată la Târgul de Carte "Gaudeamus", pe 17 noiembrie.

Basil Stoica este unul dintre ei. Cunosc drept Vasile Stoica, s-a născut în Avrigul marelui Gheorghe Lazăr, în prima zi a anului 1889, cel al stingerii lui Eminescu. "Din povestirile mamei, amuzante, am aflat că voiau să-l boteze de Bobotează. Bunica n-a avut timp să facă toate pregătirile în timpul scurt de la naștere și ziua botezului. Când a ajuns la biserică, preotul plecase la Olt să sfințească apele. Se considera că e mare ghinion să pleci cu copilul la botez și să ajungi acasă cu el nebotezat, să amâni botezul. S-a dus după preot la Olt, l-a așteptat să sfințească apele, preotul a luat copilul, l-a înmuiat în Olt, l-a scos, așa a fost botezat. Bunica a ajuns acasă, a băut un pahar cu toți ai casei. Așa a fost începutul de viață al bunicului meu. Știu că n-a avut probleme de sănătate, faptul că a fost botezat în Olt, l-a întărit".

Trei luni de spital, patru operații. O schijă drept amintire pe viață!

Studiile universitare le-a terminat pe la 1912, când a și plecat la Paris, întru specializarea în limba și literatura franceză medievală. Prin sânge-i curge românism, deși dincolo de munți viața e grea. În 1916 se înrolează voluntar, în

Primul Mare Război. O schiță-i rămâne în plămân, în luptele de pe Argeș, pe 12 noiembrie 1916. E tras într-unspital. Stă, aici, trei luni și suferă patru operații. Cere să fie retrimis pe front. E decorat cu cele mai înalte medalii ale epocii.

Prof. univ. dr. Ioan Opreș, istoric: „În martie 1917, într-o Românie ajunsă un fragment de țară, cu o parte a Parlamentului la Odesa, cu o bună parte a diplomației la Sankt Petersburg, cu puținii care rămăseseră la Iași, Regele Ferdinand îi încredințează prin Ionel Brătianu misiunea de a merge în Statele Unite ale Americi pentru a face propaganda pro-românească. Primește această misiune cu părintele Lucaciu și cu Ion Moța, doi preoți, unul ortodox și unul greco catolic, sunt asociați și trăiesc aventura vieții lor. Trec prin Rusia până la Vladivoslock, rămân câteva zile în Japonia, apoi ajung, în vara lui 1917, la Washington. Este primul mesager al idealurilor pe care guvernul român nu înceta să le stabilească și să le propună lumii contemporane americane în acel extrem de greu an, acea vară care va fi vara victorioasă a noastră în urma bătăliilor de la Oituz, Mărășești, Mărăști”.

În Statele Unite, Stoica vine cu o contribuție extarordinară la prezentarea doleanțelor românești. Își asociază în demersurile sale pe Thomas Masaryk, cel ce reprezenta vârful de lance al cehilor, pe Pavelevski, pianistul ce ajunge în fruntea Poloniei în urma războiului și pe Hincovici. Cu aceștia el creează în 1918, Uniunea Europeană. Este primul semnal că popoarele din Imperiul Austro-Ungar cel dualist nu vor să mai aparțină acestuia. Este un semnal catastrofic pe care-l prezintă autorităților americane, în primul rând lui Robert Lansing, secretar de stat cu probleme ale afacerilor externe, apoi ajung după Marea Adunare de la Philadelphia din Independence Hall, sala Libertății, la președintele Americii, Woodrow Wilson și-i prezintă declarația. Despre impresia puternică pe care a lăsat-o audiența se vorbește în documentele vremii.

Basil Stoica este un globe trotter. Conferențiază cu bani puțini în 60 de centre românești. Vuia îi trimite bani de la Centrul Franței, care milita pentru aceleași idealuri românești. Face același prozelitism și reușește să înființeze Liga Națională a Românilor Americani. Este un miracol, căci românii au această carență comportamentală, câte asociații atâția șefi, dar el reușește să-i adune pe toți într-un singur congres

la Pittsburgh creând astfel o forță de prezentare și susținere a ideilor românești.

La 5 iunie 1918 a întemeiat Liga Națională Română din America al cărui președinte a fost ales. Scopul ligii era obținerea unui angajament în favoarea Unirii Țărilor Române într-un singur trup politic. Această declarație oficială se produce în 5 noiembrie în același an când Guvernul SUA a promis că prin influența sa, va da României tot sprijinul ca această țară în conferința păcii generale să-și câștige drepturile politice și teritoriale.

Părinții îi trimit depeșă lui Vasile Stoica: „Scrie-mi dragu' mami minteni, să știi de tine, că așa-i rău dorul de copil, te străpungu' la pieptu' și te sărutu'. Gheorghe nu mai aude, el nu se lasă, da are norocu' că are boi cuminte, să duce în caru' și vina în caru'. Tata stă tot la radio și să auză de tine, tot pân' la 10 și 11 să auză de tine. Vii la București ori nu, au spusu' la radio că vii la București”. Mama și Tata.

Reformații au creat în Transilvania un adevărat lobby englezesc și american pentru a arăta că autoritatea română nu e capabilă să guverneze. Stoica este cel care demonstrează contrariul și prin intermediul cuvântului autorizat al celor de la Liga Națiunilor Unite va ști să facă cunoscută poziția românească în aceste locuri.

Anii trec. Comuniștii se instalează la putere, după cel de-al Doilea Război Mondial. Este rechemat de la Haga. Pentru Basil Stoica începe infernul. E fidel ideilor lui Nicolae Titulescu. I se sistează salariul. Vinde din casă, trăiește din ajutorul dat de rude. După abdicarea Regelui, își dă seama că nu ia poate fi diplomat. I se propune intrarea în Partidul Muncitoresc. Refuză. Vrea să fugă din țară. Este prins și arestat. Bătut. În 1954, vreme de doi ani și jumătate, este eliberat. Mihai Beniuc, poetul, îl toarnă la Securitate. Eate arestat pentru ”atitudine dușmănoasă contra regimului” și acuzat că ascultă postul de radio ”Europa Liberă”.

„Jilava prezenta o particularitate agravantă, aceea de a păstra frigul și umezeala până târziu în vară, dacă nu chiar tot timpul [...] . Într-o bună zi, ne-am trezit cu încă o victimă a terorii, un bărbat înalt, slab, cu o zeghe ponosită, care nu-i era nici pe măsură. I s-a făcut un loc la primul nivel din cele trei ale redutului, toate arhipline. Era diplomatul Vasile Stoica, septuagenar închis la 17 iunie 1958”. Academician Alexandru Zub, „Un diplomat după gratii”.

“Suferind cumplit de frig, Vasile Stoica își lega pantalonii de la zeghea ponosită cu sfoară de glezne ceea ce i-a produs rosături și inflamația picioarelor. A cerut insistent să-l vadă medicul închisorii, însă medicul nu s-a arătat. Când a fost scos la medic era prea târziu. Internat la infirmerie, s-a constatat că infecția era prea avansată, iar organismul prea slăbit ca să reziste. La 27 iulie 1959 moare. Se stingea cu zile marele diplomat. Imaginea lui în zeghe, înalt, distins, costeliv, parcă stângaci în uniforma mizeriei le revenea mereu în memorie tovarășilor de celulă, completând cu tragism tabloul întunecat al epocii”.

Făcuse septicemie. Fusesse lăsat să moară în chinuri. În cimitirul penitenciarului nu mai sunt locuri, așa că urmează să fie zvârlit pe undeva. Preotul din Avrig află, se duce după el. Nimeni nu-l recunoaște, dar, finalmente, îl află după schija rămasă în plămân. Basil Stoica, eroul de pe front, diplomatul de excepție, omul care, alături de alți Oamenii Mari făcuseră Unirea cea Mare, își doarme somnul de veci lângă un gard al cimitirului din Avrig...

- Fragmente din "Oamenii mari care au făcut România Mare", Lucia Hossu-Longin, Editura "Hyperliteratura", lucrare ce urmează a fi lansată la Târgul de Carte "Gaudeamus", pe 17 noiembrie 2018

EXPRESII CELEBRE

„A FI (O) EMINENȚĂ CENUȘIE”

„*Être une Eminence Grise*”
 „*To Be a Gray Eminence*”

► Theodor PARAPIRU

În 1624, cardinalul Richelieu (Armand Jean du Plessis, 1585-1642) devine membru al Consiliului Regal, prim-ministru al Franței și al tânărului rege Ludovic al XIII-lea (1601/1610-1642), fiul lui Henric al IV-lea (1553-1610, rege al Navarrei, din 1562, și al Franței, din 1589). După mai mulți ani de politică ezitantă, statul francez regăsește consecvența unor idei politice (stabilirea de *hotare naturale* pentru regat și stoparea expansiunii habsburgilor în Europa. În 1630, Richelieu obține câștig definitiv de cauză în confruntarea cu Regina Mamă Maria de Medici și cu partida fraților Marillac și desfășoară o activitate prodigioasă pe scena continentală, încheind alianțe avantajoase, amenințând cu forța militară pe unii sau pe alții, revendicând teritorii, purtând bătălii în cumplitul Război de treizeci de ani (1618-1648), semnând tratate cu foștii inamici, arbitrând conflicte între state, urmărind cu atenție activă derularea conflictelor religioase, îndeosebi în Germania reformată. Pacea de la Westfalia (1648), încheiată la șase ani după moartea cardinalului, consfințește eforturile remarcabilului om de stat (continuate de cardinalul Mazarin, până în 1661). După guvernarea lui, Franța este cel mai puternic stat european, iar absolutismul regal atinge apogeul.

Pentru realizarea marilor sale aspirații și planuri, Richelieu se înconjoară de oameni capabili. Între aceștia, un loc deosebit ocupă călugărul catolic *capucin* (subordin franciscan al călugărilor-*cerșetori*, it.*cappucino* – *purător de glugă*) Père Joseph (François de Clerc du Tremblay, 1577-1633). Retras în partea puțin expusă vizibilității publice, Père Joseph țese diplomația proiectată de *marele cardinal*, îndeplinind impecabil și implacabil imperativele prin negocieri purtate cu abilitate

și eficiență, atât cu aliații, cât și cu dușmanii (reprezentanți germani, danezi, englezi, olandezi, suedezi, habsburgi, protestanți sau catolici), prin intrigi complicate, prin misiuni secrete, care necesită prudență, curaj, putere decizională: „El lucra în tihna cabinetelor diplomatice, în cel mai mare anonim dar cu perseverență, spre binele Franței și spre gloria regelui său.” (*Istoria diplomației*, vol.I). *Omul din umbră* se bucură de încredere totală din partea cardinalului Richelieu, care îi acceptă chiar și visul romantic al reînvierii spiritului cavaleresc pentru eventuale noi cruciade, câtă vreme lucrează cu devotament exemplar și cu luciditate maximă pentru Franța timpului lor.

Numele de *Eminență Cenușie* îi este atribuit călugărului capucin pentru felul obscur în care *alunecă* pe lângă reliefurile altora, ca o fatalitate răbdătoare, inevitabilă, de neînduplecat. Spaima, sfiala, îngrijorarea, pe care le stârnește celor din jur, cresc, aceștia știind că acționează în consens cu dorințele atotputernicului ministru al regelui. Culoarea asociată titlului de slujitor bisericesc accentuează misterul și nesiguranța pentru cei ce intră în contact cu Père Joseph. Rolul lui în elaborarea și în împlinirea obiectivelor politicii statului francez din prima jumătate a sec. al XVII-lea, lângă Richelieu, este determinant, recunoscut și apreciat, chiar și pentru aparența nespectaculoasă a personajului.

Expresia „A fi (o) Eminență Cenușie” este referință metaforică pentru activitatea impresionantă dar discretă, estompată, ștearsă a unei persoane aflate în preajma cuiva situat în centrul unor evenimente sau care deține funcții importante.

„A FI (MARE) PATRIARH”

„Être (Grand) Patriarche”
„To Be a (High/Great) Patriarch”

În limba greacă, termenul *patriarh* (*patriárhis*) are sensul de *primul părinte*, de rezonanță polisemantică în mersul vieții religioase. Cu aplicație în *Vechiul Testament*, cuvântul desemnează pe *Adam* (930 de ani, v. *A fi de la Adam și Eva*), pe *Set* (912 ani), al treilea fiu al lui Adam („altă semăntă în locul lui Abel, pre care-l ucise Cain”, *Facerea*, v. *Semnul lui Cain*) și pe urmașii acestuia de până la *potop*: *Enos* (905 ani), *Cainan* (910 ani), *Maalaleel* (895 ani), *Iared* (962 ani), *Enoh* (365 ani, ridicat la cer fără să cunoască moartea, pentru credința lui în Dumnezeu), *Methusalah* (969 ani, v. *Vârsta lui M.*), *Lamech* (777 ani), *Noe* (950).

După potopul mîtic, se intră în istoria îndepărtată, fără pretenții documentare, cel puțin în sensul modern, dar cu suficiente indicii deductibile din tradiții: „Povestea lui Avraam și întâmplările fiului său Isaac, ale nepotului său Iacob și ale lui Iosif, constituie perioada zisă a patriarhilor.” (Mircea Eliade, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, vol.I). De Avraam se leagă conceptul de *credință avraamică* – dedicată necondiționat lui Dumnezeu, prin moștenire

actualizată până la sacrificiu (întâmplarea cu Isaac), esențială ca experiență pentru *judaism*; prin Set și urmașii lui, oamenii se încredințează lui Dumnezeu: „Încă și lui Set i se născu fiu, și chemă numele lui Enos. Atunci începură a invoca numele Domnului Dumnezeu.” (*Facerea*); cu Isaac și Iacob, Dumnezeu reînnoiește legământul încheiat cu Avraam, de promisiuni divine pentru poporul Său și de angajamente solemne ale acestuia în păstrarea credinței; fiii lui Iacob formează cele 12 triburi israelite: Ruben, Simeon, Levi, Iuda, Isahar, Zabulon (cu Lea), Gad și Asser/Așar (cu Zilpa), Dan, Neftali (cu Bilha), Iosif și Beniamin (cu Rachel).

În *Noul Testament*, cuvântul *patriarh* asociază și consacră sensul de *grad ierarhic maximal* în cadrul unei Biserici creștine (Roma, Constantinopol, Antiohia, Ierusalim și Alexandria, ulterior, numai Roma și Constantinopol).

Expresia „A fi (Mare) Patriarh” identifică metaforic o persoană/un personaj cu mari merite și cu performante realizări în viața și activitatea unei comunități (sociale, politice, culturale, științifice etc.) din care face parte timp îndelungat.

O rămâi, rămâi la mine / Te iubesc atât de mult!
(O rămâi)

LANSARE DE CARTE

GHEORGHE NEAGU - AȘEZĂMÂNTUL

► Agafia DRĂGAN

Am avut bucuria să lecturez o bună parte din scrierile dl. Gheorghe Andrei Neagu, poezie, proză scurtă, romane. În oricare dintre acestea Gheorghe Andrei Neagu se dovedește a fi un poet și prozator de înaltă valoare.

Referitor la romanul "Așezământul" la a cărui lansare asistăm astăzi, spun fără nici o urmă de îndoială că este o scriere care ar satisface pe oricare iubitor de lectură.

Este un roman realist, un roman social, descrie o lume foarte bine cunoscută de autor. Aspectele vieții în complexitatea ei, dintr-un așezământ de ocrotire social și muncă, menit nu doar celor cu dizabilități fizice sau psihice dar și inadaptaților, sunt redade fidel. Găsim în paginile acestei scrieri, o lume plină de mizerie fizică și morală, o lume în care fiecare își urmărește propriul interes meschin și imediat, fie că este vorba de cei asistați sau de angajați. O lume întunecată, în care sunt condamnați să trăiască și muncească O lume pestriță din care pare că nu se poate scăpa. O lume a sinuciderilor, a violurilor a nepăsări, a crimelor fără elucidare, a trădări. O lume a oropsiților de soartă, bolnavi sau doar nedreptățiți de mediul social și familial în care s-au format. (Cum de nimerisem tocmai aici? Era greu de spus, aveam în suflet atâtea porniri dar niciodată un drum. Să-mi simt brațul sprijinit pe un drum sigur, să port la subțloară calea mea...Nu.Necazurile năvăliseră în mine, așa cum se înstăpânea întunericul prin ferestrele coridorului dintre dormitoarea.Eram copil, care încă nu știa ce-i necazul, când m-a ars nedreptatea. Adevărul fusese pus de părintele meu și însemnat pe piele cu o nua de alun"ca să nu uit". Și nu uitasem niciodată. Pielea se refăcuse, dar sufletul meu rămăsese marcat de nedreptate.- Pag. 36)

Romanul este oglinda unui timp în care, toate nelegiuirile se derulează cu știrea unui secretar de partid nepăsător, unui administrator

ocupat doar cu sporirea oricât de puțin a bunei stări proprii, unui contabil care aplică legea după bunul plac, sub ochii orbi ai miliției.

Încercările tânărului director de a schimba ceva în această lume, sunt în cea mai mare parte înăbușite de sistemul politic și social în care directivele de partid și relațiile primează gunoiul fiind ascuns.

"Așezământul" este și un roman psihologic, fără a aluneca în analize psihologice, personajele sunt lăsate să se definească psihic singure prin limbaj, scriitorul nu se ferește în a folosi argoul, prin comportament, dar mai ales prin fapte. Numele personajelor Ștefan Mădularu, Titi Șliț, Nicoleta Ciuraru, Sorin Sticlaru, etc. sunt porecle, porecle dar nu alese la întâmplare, cititorul va descoperii înaintând în lectură că acestea sunt menite în a ajuta la închegarea portretelor.

În același timp este și un roman al iubirii, iubirii dominate de instincte primare. Sentimentele par a nu exista dar, totuși se aud contrapunctiv, în surdină, (Taci bă-n p...a mea.Ne dai de gol, se rățoi unul la Petre, în timp ce acesta își dezlega sfoara.Coborâ în grabă scările ce-l duseseră pe acoperiș. La etajul al doilea, ocupat de femei, dădu peste Mariana, într-un capăt de coridor.

- Ce faci fă?

- Mă duc la masă.

- Lasă masa și dă-ți chiloții jos! Zise el precipitat, deschindu-și fermoarul. Slobozit din strânsoarea sforii, sângele năvălise cu putere în penis, aducându-l într-o stare de erecție nestăpânită.

- Dar mi-e foame.Nu se poate după?

- Taci dracului, târâtură!Te iubesc, îi zise răsucind-o de umeri. Îi trase un șut în spate și-o izbi de ușa întredeschisă de la dormitor.

- Când îți spun că te iubesc, te iubesc și gata!- pag.11)

Este de remarcat stilul în care a fost conceput, acest roman, o proză vie, vivacitatea dialogurilor, fac lectura antrenantă, de loc obositoare, stârnesc curiozitatea cititorului.

Descrierile, foarte bine așezate în structura romanului, și nu prea lungi, doar atât cât trebuie spre a face cititorul să vadă cu ochii minții locurile și oamenii acelor vremuri, sunt adevărate fragmente de proza lirică, venind în contrast cu limbajul bolovanos și socant al personajelor.

Romanul nu alunecă în lirism dar din loc în loc întâlnim metafore frumoase, sugestive, care rămân în memoria cititorului: „în ochii îi flutură năframa nebuniei”, „umbra se prelingea pe pietrele caldaramului ca o durere înlăcrimată a neputinței de a zbura”, „salcia și-a strâns pletele într-o mână de vânt”, „flăcările se prelingeau pe zid ca o iederă luminoasă” etc.

O notă cumva aparte în structura romanului o constituie scrisorile misterioase încărcate de luciditate și tragism, scrisori anonime pe care directorul le găsea în cutia

de corespondență. Până aproape de final cel care le scrie rămâne doar bănuț.

Încetarea lor după moartea, lui Sorin Găozaru, un mobilizat într-un scaun cu rotile dar cu mintea „întregă” și suflet încărcat de sensibilitate, elucidează misterul.

Ce caută el în această lume? Un inadaptat într-o lume a inadaptatilor, sacrificat de un sistem de ocrotire socială și muncă, sistem care nu alegea, nu diferenția pe unul bolnav psihic de altul cu dizabilități fizice. Singura scăpare o găsește în sinucidere și aceasta camuflată. Să fi fost sinucidere sau nu a reușit să se salveze la timp din foc din varii motive.

Chiar numele Sorin - soare și Găozaru - întuneric, sugestiv ales, luminează enigma personajului. Sorin Găozaru este oglinda acestei lumi nici lumina nici întuneric.

Așezământul este un roman care prinde cititorul în vârtejul acțiunii. Este un roman virulent. Este un roman al cărui mesaj este dur, plin de revoltă, un roman foarte bine scris, ca de altfel toate scrierile semnate de Gheorghe Andrei Neagu.

Gheorghe Neagu la lansarea cărții

FRAGMENT DE ROMAN

„SAUDADE”,

Editura Junimea, Iași, 2019

► Violeta Daniela MÎNDRU

Viața mea luase o altă întorsătură. Din persoana blazată de după scandalul ce îmi întorsese pe dos ființa întregă, redevenisem bărbatul activ ce fusesem mereu.

Studiul serios la care m-am supus mi-a adus un rezultat excelent la examenul pentru ocuparea unui post în învățământ. Când începea anul școlar, urma să am un loc de muncă și nu oriunde, ci în oraș.

Purtam însă permanent cu mine greutatea vinei față de Diana. La scurt timp după ce îi lăsasem scrisoarea aceea, am primit un telefon de la Ștefan. Mi-a spus că Diana e foarte bolnavă, că a făcut un atac cerebral, iar după aceea a rămas la pat, neputincioasă. Era încă la spital, iar după o lună a fost externată. Diana nu mai vorbea clar și nu se putea deplasa singură. Nici înainte de asta nu mă mai sunase, nu îmi mai scrisese nici măcar un mesaj.

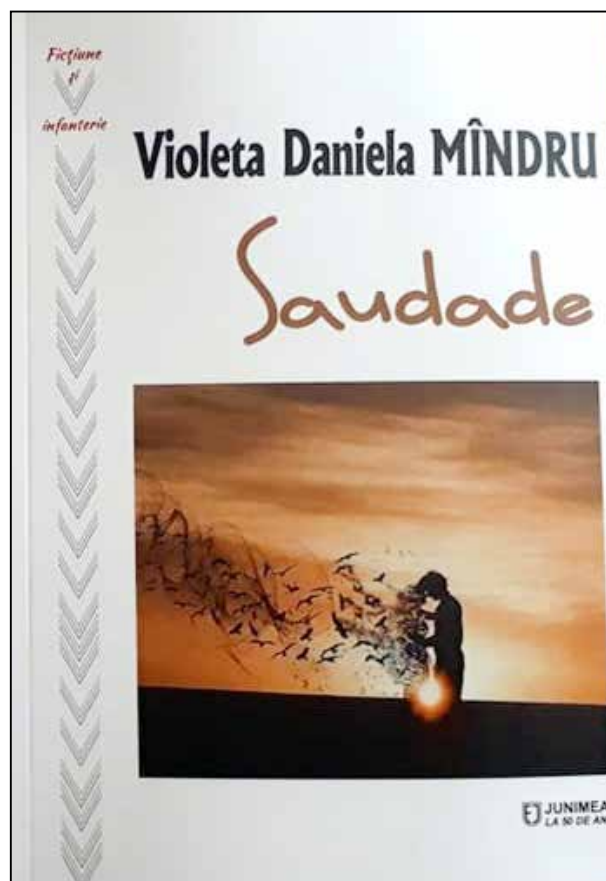
În momentele acelea aș fi preferat să mă sune, să îmi spună orice, să blesteme, să mă certe. Aș fi răbdat orice din partea ei, însă ea nu a făcut nimic din toate astea, iar tăcerea ei a durut mai mult decât orice reproș. În fiecare zi îmi imaginam prin ce trece și durerea ei mă rănea și mai mult. Însă abia când am auzit de boala ei mi-am dat seama că Diana a suferit chiar mai mult decât am crezut. La început am vrut să o văd. Apoi m-am gândit că mai bine să o țin minte cum era ea, veselă, vibrantă, plutind în mersul ei grațios. Cum să-i văd acum ochii stinși? Cum să o văd privindu-mă în gol? Nu puteam. Preferam să o știu altfel.

Erau momente din zi în care uitam de ea, nu mă mai gândeam. Laura mă lua cu ea la fiecare consultație. Hotărâse să păstreze copilul, iar eu eram peste măsură de fericit. Să fi fost faptul că femeia aceea în pânțelele căreia creștea copilul meu, semăna cu Diana? Poate că îmi doream ca astfel să-mi șterg greșeala și să mă resemnez cu pierderea femeii pe care o iubeam. În plus, Laura era vie, radia de frumusețea femeii însărcinate. Terminase facultatea și avea o carieră de succes. Căpătase o lumină nouă în privire și de fiecare dată când o întâlneam, simțeam că o plac mai mult. Mi-am impus însă ca Diana să rămână în sufletul meu. Și nu doar mi-am impus, ci erau zile când o visam

și mă trezeam cu ochii plini de lacrimi. Destul de des o simțeam de parcă ar fi locuit în inima mea și o duceam cu mine peste tot. Dragostea și vina se împleteau și nu mă lăseau să o uit.

Abdomenul Laurei se rotunjea de la lună la lună și nu îmi aminteam să fi observat cu atâta atenție schimbările acestea la soția mea, când fusese însărcinată.

Încă nu știam cum voi rezolva problema, căci nu îmi spusese loanei. Nu voisem să stric liniștea familiei, cât mai era posibil. Ioana trăia o viață ciudată, în care nu părea să o intereseze nimic ce nu avea legătură cu fetele. Simțise că m-am îndepărtat de ea. Nu prea mai vorbeam decât strictul necesar. A observat însă că studiam și a intrigat-o acel fapt. De ce m-am hotărât după trei ani să fac acest pas? De ce nu încercasem mai repede să schimb ceva

în viața mea? Știam că o frământau toate întrebările acelea, dar nu m-am oboșit să lămuresc lucrurile. Cu siguranță avea să afle și ea curând ce m-a determinat să revin la viață.

După alte câteva luni, într-o dimineață, m-am trezit cu dorința de a o vedea pe Diana. Am visat-o, dar nu era prima dată. Doar că visul acesta părea să fi durat toată noaptea, m-a chinuit și mi-a oboșit creierul, iar la trezire am rămas cu un sentiment ciudat de neliniște.

În visul meu, conduceam o mașină de culoare argintie. Trebuia să ajung la Diana, care mă aștepta de cealaltă parte, îmbrăcată în rochița ei albă ușoară, cea pe care o purta când ne-am cunoscut. Pământul fumega și era răscolit de găuri imense de obuze, printre care mă străduiam să mă strecur. Cerul părea să arate niște petice de albastru siniliu printre norii cenușii de fum, iar de dincolo de găurile întunecate, Diana mă aștepta, parcă având privirea rugătoare, să ajung la ea cât mai curând. Însă, când în sfârșit am reușit să ajung lângă ea, Diana s-a transformat într-un fluture alb, cu aripi mari, care a fâlfâit din aripi de câteva ori, ridicându-se deasupra gropilor de pământ, plutind maiestuos prin fumul gros și praful cenușiu, departe, tot mai departe, încât nu se mai vedea decât ca un punct alb.

L-am sunat imediat pe Ștefan și am stabilit pentru a doua zi să merg la ei. Nici eu nu știam de unde atâta nerăbdare și ce anume m-a făcut să iau brusc această decizie.

Poate era faptul că începeam să o plac tot mai mult pe Laura. Aveam nevoie să o revăd pe Diana ca să o pot păstra în inima și mintea mea. Începusem ușor-ușor să o uit, căci timpul, în curgerea lui, ne fură amintirile și ne lasă să le completăm cu imagini ce vin din subconștient. Și ca să nu o uit niciodată, trebuia să văd ce i-am făcut chiar eu. Trebuia să o văd și să-i vorbesc, dacă aș fi găsit momentul potrivit. Voiam să-i mai sărut o dată mâinile mici și să o ascund așa, cu totul, în inima mea, ca pe un fluture în crisalidă. Doar că ea ar fi rămas mereu fluturele meu. Trebuia să fac asta.

Ștefan m-a condus în dormitorul Dianei. Nu ne-a lăsat singuri, așa că nu i-am putut vorbi. Doar i-am ținut mâinile în mâinile mele. Diana m-a privit cu ochi goi. Eram sigur că nu m-a recunoscut. Și ea era schimbată. Mai palidă și cu ochii și mai mari ca înainte, cu părul răsfirat pe pernă, respira subțire și ne urmărea cu privirea fără a rosti vreun sunet.

Ștefan mi-a spus că nu crede că înțelege ceva sau că ar recunoaște pe cineva, deși medicii l-au convins că Diana este absolut conștientă. Am mai vorbit împreună acolo, apoi l-am ajutat să o mute pe Diana la bucătărie. Acolo îi plăcea ei să-și petreacă

zilele, privind pe geam afară. Uneori o și scoteau la aer, dar de obicei rămânea lângă fereastră aproape toată ziua, neclintită în tăcerea ei.

Mă pregăteam să plec. Motorul mașinii se auzea înfundat în curtea lor, însă de Diana uitaserăm.

De când era imobilizată în scaunul cu rotile, ceilalți se comportau într-un mod ciudat. Vorbeau în preajma ei despre temerile lor și despre îndoieli, făceau planuri și vorbeau la telefon, fără să știe că ea îi înțelegea. De câteva luni, de la acel nefericit accident vascular, când a aflat că iubitul ei urma să aibă un copil cu o tânără, nu se mai putea folosi normal de mâna și piciorul stâng, vorbea mai greu și când observa nerăbdarea celor din jur, care nu aveau nici timp și nici chef să se străduiască să o înțeleagă, a decis să nu mai vorbească.

Îi auzea însă venind și plecând, fără să știe cât de mult suferea că o ignorau. Rareori o scoteau în curte sau în grădină. De cele mai multe ori o uitau lângă geamul bucătăriei, privind afară. Nu putea ieși singură. Cele două trepte o împiedicau să iasă. Putea merge doar câțiva pași, însă nimeni nu știa. Muncise singură să-și recupereze mâna și piciorul pentru că spera că va mai reuși să ajungă cândva să-l vadă.

Eu am aflat târziu ce i se întâmplase. Nu eram sigur că ar exista vreo legătură între vestea pe care i-am dat-o printr-o scrisoare rece și dezastrul pe care cuvintele acelea l-au produs în interiorul ei.

Inima ei sângera încă, iar toate pastilele păreau să-și fi pierdut efectul când mi-a auzit vocea. Ștefan s-a grăbit să-i mai dea o pastilă, de parcă asta îi trebuia. Emoția ei tainică nu putea fi stăpânită cu o pastilă banală. Eu fusesem în apropierea ei și am privit-o cu milă, i-am ținut mâinile în mâinile mele. Nici urmă de iubirea pe care era obișnuită să o vadă în ochii mei. Nici urmă de vreun cuvânt draguț, poate pentru că eu credeam că nu mai simte și nu mai înțelege; poate pentru că într-adevăr situația cea nouă m-a făcut să uit tot ce ne legase.

Se întreba dacă eu eram fericit. Copilul mi-l doream enorm și ea știa asta. Dar oare cealaltă îmi oferea iubirea la care visasem eu încă din adolescență? Oare mă lăsa pe mâini bune? Oare iubitul ei, luceafărul care îi luminase zilele și nopțile, găsise în sfârșit răgazul și pieptul la care să-și aline fruntea oboșită de gânduri nespuse?

Motorul mașinii torcea, iar eu îmi luam rămas bun râzând cu poftă. Mă pregăteam să plec. Pe ea am uitat-o acolo, la geamul bucătăriei.

FRAGMENT DE ROMAN

AB IOVE PRINCIPIUM ! *

► Violeta IONESCU

Părintele tuturor, Cel care faci pământul roditor, dai hrană păsărilor, jivinelor și la urmă îndestulezi și oamenii, și care ocrotești fiecare ființă în parte, Te rog ca și de nepriceputa mea artă să te înduri și s-o învrednicești! Laudă să-Ți aducem, așadar, înainte de toate, Ție, începutul tuturor lucrurilor și al ființelor văzute și nevăzute și mulțumită deplină pentru darurile Tale, Mărite Jupiter!

Cu această rugă îndrăznesc a începe și vă voi spune că, în esență, aici va fi vorba despre un Om care, timp de peste douăzeci de ani, a trebuit să-și amintească, în fiecare dimineață, că el este stăpânul lumii, după care, încă vreo nouă ani (și ceva), că nu mai e.

Ce anume a făcut el în tot acest răstimp, nu are cuprins.

Imaginează-ți, cititorule, cum ar fi prima zi când te-ai trezi împărat. Mie unuia, când mă trezesc dimineața, știu că mi se întâmplă două lucruri cutremurătoare: primul, nu știu cine sunt; al doilea, aflu.

Zilnic, dacă e s-o luăm așa, și clipă de clipă suntem altcineva. Așa și el. Dar în prima lui zi, cel ce avea să se numească, aici și în veac: *Imperator Caesar Gaius Aurelius Valerius Diocletianus pius Felix invictus Augustus, Pontifex Maximus, Pater Patriae, Proconsul, Jovius* a realizat un lucru extrem de ciudat: că toate zilele aveau un „ieri”, numai aceasta nu avea. Și nu de memorie ducea el lipsă atunci, evident. În meseria aceasta, mereu există cineva care să-ți amintească cine ești. Da, da, tot timpul e așa. Zilnic este salutat cu grație și el citește în ochii aceluia: „Te-am ales, ești omul nostru, ești nemaipomenit, ești genial, dar acum gata, haide, mișcă-ți fundul și treci la treabă!”...

În prima lui dimineață, capul Augustului Dioclețianus, precum el însuși a mărturisit-o sincer mai apoi, era cu desăvârșire gol. Niciun plan prestabilit, nimic, nimic. Da` nimic! Vă vine să credeți? Habar nu avea ce are de făcut. Încotro? - moment de panică, pentru el. Din fericire, nu a durat mult. *Festina lente!*

Primum: a cerut să i se prezinte situația financiară a imperiului. Moment critic - pentru ei! Asta e, nu te duci la piață fără să te uiți în pungă. Și nu a promis, nici nu a dat nimic până când nu s-a asigurat că are de unde. Asta e el, așa a făcut și face mereu. E atât de cumpătat, mă calcă pe nervi!

Apoi a scrâșnit din dinți și a admis să intre în pielea acestui personaj ingrat, să i se multiplice chipul pe monede - asta presupunând că urma să se insinueze *volens-nolens* în punga oricărui cămătar jegos, în sipetul matroanelor cupide, în salteaua avarului sau să fie ascuns sub pământ de frica tâlharilor. A intrat în prețul vitelor, al grânelor, al armelor, al sclavilor, al prostituatelor, al pânzeturilor și podoabelor destinate celor mai strălucite reprezentante ale Venerei, în punga soldatului, în visteria templelor, ca și a capelelor din tabere. Asta e, când numele tău figurează pe stindarde, alături de vulturi, trebuie să cobori și în pivnițe, și în găuri de șarpe, peste tot.

A acceptat să fie pictat, din față, din profil, expus în palate și în piețe publice, pentru a fi mereu „de față” când se jură sau când se fură... S-a obișnuit să fie el centrul, chiar și când se afla la marginea lumii. A făcut din orice capăt al imperiului, un centru.

Cu sculptura chipului său nu s-a prea împăcat. Spunea că statuile sunt pentru greci, arta romanului e să conducă popoare, nu să se expună în marmură și bronz. Totuși, s-a expus în marmură și bronz. A fost oricând omniprezent în sălile instituțiilor importante ale statului, în tribunale, circuri, teatre și amfiteatre, chiar și atunci când nu era decât în patul său, abandonat somnului.

A trebuit să-și corecteze mersul, ținuta, vorba. El, soldatul, a luat lecții de dans, de muzică și de retorică. Scena pe care urca este neîndurătoare! I s-a repetat clar: nu are voie să se împiedice, să se bâlbâie, să râgâie, să râdă fără motiv; să urle în mijlocul pieții, să-și scuipe în față lingușitorii, să-și facă nevoile de față cu alții, să iasă noaptea pe străzi la agățat, să iubească pe oricine și nici să se lase iubit de oricine. Urât, da, asta nu contează. Și să nu cânte. Auzi, lume?! Să nu cânte! Cum adică, să un

* „De la Jupiter este începutul” - Vergilius, *Ecloga*, III, 60.

cânți, când îți vine? Cine a îndrăznit să-i facă astfel de zile fripte? Oh, există totdeauna maestri pentru așa ceva – deși se spune că peste un împărat nu suflă nimeni. Uite că suflă, când, dacă și atât cât i se permite.

Ca și în arta retorică. Iată-l, învățând meșteșugul mânării cuvântului, ca pe o floare, ca pe un caduceu, ca pe o lance! Iată-l cum, prin logică și elocvență, a învățat să convingă și să stăpânească mintea auditorului său. Fiindcă da, numai cine folosește cum se cuvine această armă poate cuceri lumea!

Totul trebuie să se petreacă într-o armonie perfectă. A acceptat până și sclavi care să-i taie unghiile, să i le pilească și să i le dea cu lac. La mâini și la picioare. Ce oroare!

Toate acestea zăpăcesc un om normal. De ajuns să-ți vezi chipul în oglinda unei armuri, a unui scut, a unei ape, ca vanitatea să îți se strecoare ca șarpele-n sân.

El i-a făcut loc Fortunei la căpătâiul patului său, pentru a-și aminti în fiecare seară și dimineață cui datorează de fapt acel așternut. Și ea, divină, prima fiică a lui Jupiter, femeie sobră și totdeauna îmbrăcată, stătea acolo, privindu-l cum doarme, timp în care trebuia să țină în locul lui cârma cu o mână și cornul abundenței cu cealaltă. *Fortifer malum idem post partitur bonnum!* (* Cine îndură curajos răul, atrage binele!).

Dar cum a luptat cu vanitatea? Ei, asta e o treabă grea. Cea mai grea. Cum a stăpânit-o? Vă spun eu: s-a uitat în jur să vadă câte victime e în stare să facă. Sunt mulți naivi pe lumea asta, care cred că spiritul marelui Alexandros se ascunde în trupul lor, între inimă și ficat... Ori de câte ori un pui de viperă vroia să i se bage în sân, cu acest spectru îi smulgea colții. În prudentă, orice s-ar spune, a fost și a rămas neîntrecut.

Înțelepciunea i s-a tras, printre altele, și de la divinul Marcus Aurelius, pe care îl diviniza. L-a așezat printre Larii săi, invocându-l în taină, ori de câte ori simțea nevoia unui iluminări lămuritoare. Îi savura cugetările care păreau că i se adresează: „Să trăiești fiecare zi ca și când ar fi ultima”. Mm... nu? Când citea din „Cugetări”, cred că autorul era și el de față și dădea foile. Ce onoare!

Într-o zi, eram în palatul din Nicomedia, în timp ce căutam prin labirint, în disperare de cauză, un loc de ușurare – mai pe înțeles, o binefăcătoare latrină - iată că-mi taie drumul însuși Augustul Diocletianus. Fără să mă întrebe nimic, aproape că mă târî după sine în plimbarea lui zilnică pe aleile parcului din incintă. Am înțeles că dorea uneori să se înconjoare de peisaj, spre a nu fi el însuși peisajul. Ce să fac, mi-am reprimat nevoile, făcându-i pe voie. Și, în

timp ce respiram împreună parfumul tuberozelor și azaleelor răsfățate la soare, aud că mă întreabă:

- Pylades, tu ce crezi, ce ar trebui să facă un împărat ca să scape cu viață?

Hait! Într-adevăr, curiozitatea lui era nesfârșită.

Cum, chiar așa, întreba pe toată lumea?...

- Dacă mi-ai da puțin timp...

- Ah, singurul de care nu dispun este timpul!

- Chiar contează ce cred eu?

- Poate că da, poate că nu.

- Păi... - m-am scărpinat în creștetul capului,

să vadă că mie de acolo îmi vin străluminările – dacă ține atât de mult la viața lui, împăratul acesta ar trebui să fie așa, senzațional. Ceva de neatins. Ca zeii. Să fie un zeu... uman, dacă se poate și mai există astăzi așa ceva pe lumea asta.

- Asta ai furat-o de la creștini, de la egipteni sau de peste Eufrat?

- O, nici vorbă! Mi-a venit. Fiindcă, aș spune eu, austeritatea romană nu e suficient de colorată cât să impresioneze asistența. Îi lipsește poate stropul acela de nebunie – deși au și romanii destulă. Tu, serenisime, cred că ar trebui să fii grandios, strălucitor, orbitor, de neprivit! Și... puțin nebun, de ce nu? Nu te supăra că-ți spun, dar ești prea serios.

-Serios?...Eu?

-Nu e suficient să fii bun, să fii capabil. Trebuie să impresionezi! Șochează-i cu ceva! Când apari în public, fă-i să cadă toți cu fața la pământ, să li se înmoaie genunchii, să li se facă rău, să transpire, să-i treacă fiorii, să se dea de ceasul morții, să se prosterneze și doar atât să apuce a mai spune, tremurând ca Sybila din Cumae: „E însuși zeul, zeul e în preajmă!”...

Se uita la mine și râdea copios, fiindcă eu chiar reușisem să mă schimb la față (de data aceasta aveam motive serioase – ei, nu vă spun chiar tot, că pricepeți). Aș zice că gusta absurdul. Eram egali (prostul de mine, chiar credeam asta!). Nu știam atunci ce va face, dar cu siguranță i-am dat de gândit.

Nu peste mult timp, în toiul forfotei când își căuta colaboratorii și se-mpărțeau felile de plăcintă, mi-a surprins mutra bleagă și m-a agățat:

- Pylades, cum distribuți voi actorii într-o piesă de teatru? După origini? După rubedenii? După simpatii? După înălțimea ori scurtimea staturii? Sau a limbii?

Pricepeam unde bate. I-am cerut din nou timp. Bineînțeles că nu avea. A ripostat speriat, ca și cum vârful Olimpului bithinian stătea să cadă peste noi dintr-o clipă în alta:

- Cum, când fiecare oră e un pas spre dezastru, tu îmi ceri timp?!... Te întreb, pentru că am

văzut destule capodopere care au ajuns să fie hulite și piese slabe care au ridicat publicul în picioare.

- Nu la Antiohia! am ripostat fără cruțare, cruțându-mi patria.

A recunoscut, și bine a făcut, fiindcă nimic nu mă scoate mai tare din răbdări ca o aluzie nepotrivită la adresa obârșiei acelei scânduri pe care eu și părinții mei ne-am tocit călcăiele.

- Ei bine, începu cu prudență, de când e lumea și pământul există proști care compromit capodopere și deștepți care obțin aplauze doar pocnind din degete. Aceștia nu trebuie să fie neapărat actori.

A zâmbit. Cu sens. Aici voia el să ajung. Mi-a și spus-o:

- Ah, Pylades, de răspunsul acesta aveam nevoie! Voi reforma acest imperiu din temelii, vei vedea!

- O, am înțeles, vrei să salvezi omenirea! Copleșitor. Eu aș vrea să-mi salvez propia familie, dacă aș mai avea-o. Bine că mi-ai spus, să-mi pregătesc lacrimile!...

-De ce, ai de gând să plângi?

-„Reformele sunt lacrimi pe masca unui mim”, așa se spune pe la noi, prin teatru. Îmi place de tine. Un împărat care nu face mimii să plângă, să se apuce de altă meserie!

- Bine, mimule, bocește, dacă vrei, cât vrei, fă-mă credibil. Promit ca reformele mele să stoarcă lacrimi din belșug.

- Dar și bani pentru visteria imperială!... Căci până și eu m-aș bucura să mor de foame, pentru ca masa împăratului să fie totdeauna îmbelșugată! Vei găsi destui ticăloși să se ocupe de strânsul dărilor...

M-a privit chiorăș.

- Ei, dar virtutea unde-i? Or mai fi existând și virtuoși pe lumea asta, că doar nu i-a înghițit pământul!

- A, și vrei să-i aduni pe toți în jurul tău?, l-am întrebat stupefiat. Vezi că-i cam periculos. Să-i ferești de curent, că trage prin palatul ăsta, ceva de speriat...

- Ce vrei să spui?

- Nimic. Doar că pentru unii, virtutea se impune tot prin măsuri radicale.

- Dar blânde!

Ah, cu „blândețea” asta a lui mă dădea gata. În fond, era blând cu el însuși. Pe mine nu mă impresiona. Știam că, la nivelul lui, ura și iubirea au aceeași măsură.

- Corupția și ticăloșia nu se domesticesc prin binefaceri, Majestate, i-am zis, ar trebui s-o știi, fiindcă niciun actor nu urcă pe scenă cu lecția neînvățată.

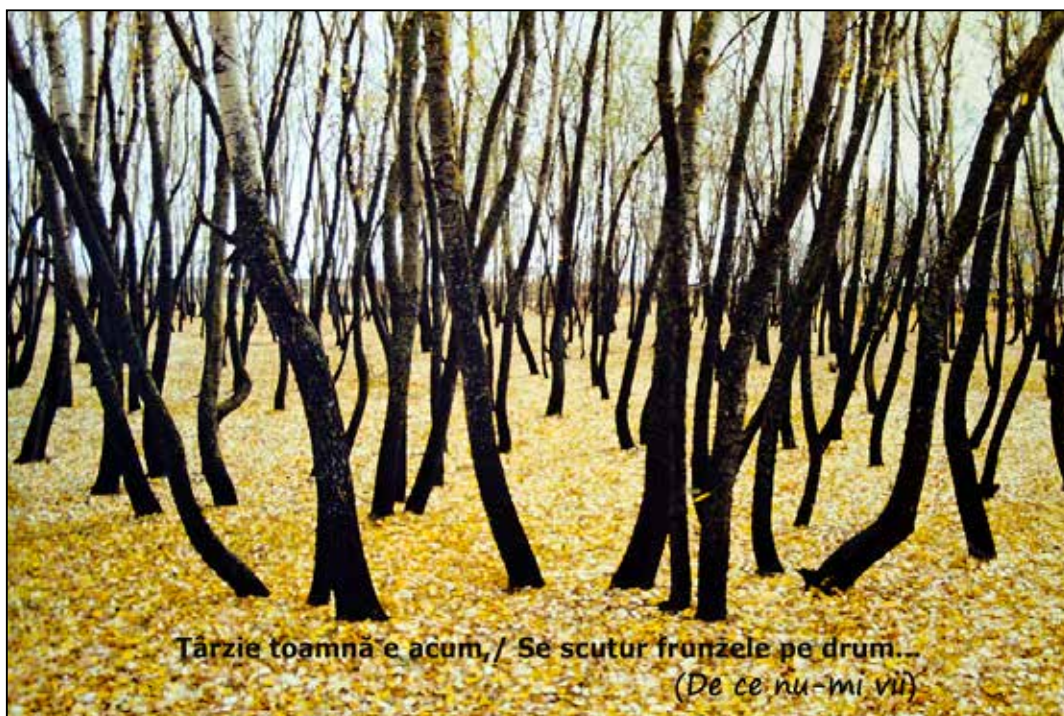
- Hei, încurci rolurile, Pylades! Eu nu sunt un actorăș de duzină, ca tine, eu sunt chiar autorul piesei, să nu uiți asta!

Na, că o scrântisem. Am încercat s-o dreg, cât de cât.

- Asta nu te absolvă pe deplin, căci fiecare personaj al tău ești chiar tu însuși.

M-a privit cam ciudat. Adică ce voiam să spun? Uite-așa mă ia pe mine gura pe dinainte. Merit să fiu ars la tălpi!

(Fragment din romanul în lucru „Dioclețian, fiul lui Jupiter”, Cartea a doua)

Târzie toamnă e acum, / Se scutur frunzele pe drum...
(De ce nu-mi vii)

► Firiță CARP

PROZĂ SCURTĂ

INSTANTANEE

Vali cel Mare

Să nu credeți cumva că titlul ăsta pleacă de la ideea că prietenul meu care mi le-a inspirat este puțin mai voinic și mai înalt decât mine. Nici măcar de la faptul că o dată, când mie mi-a fost puțin cam rău și credeam că este vorba despre altcineva, el, grijuliu, zice: nu, chiar mățulă ești ăla, hai la spital! Și m-a dus la spital, cum ar duce un frate mai mare spre bine pe un frate mai mic. Cu toate că atunci nu a fost decât o zgaibă de sperietură, așa am perceput gestul lui, ca pe al unui frate. Chiar mă gândesc uneori, dacă n-ar fi bine, măcar în anumite conjuncturi, să mă prefac că mi-e rău, nu e prea frumos ce-mi trece prin cap, dar tare aș vrea să aflu dacă mai sunt mulți ca el, în fond n-ar fi nicio meschinărie la mijloc, ar fi, pur și simplu, toana unui om curios.

Bine, dar acum să lămurim lucrurile pe care am început a vi le spune. Nu este elegant să vă duc cu vorba, așa că, pe scurt, uitați cum stau lucrurile. Deși e un om de treabă, el e mare mai ales la figurat. În sensul că prin ceea ce face impune o anume atitudine celor din jur, cum de altfel poate face și alții, dar el are deja stil. Poartă o răspundere în conducerea Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, nu spun care fiindcă eu nu sunt organ de presă ca să alcătuiesc știri, eu spun doar că se dedică acestei răspunderi cu măreție, nu vă uimiți, cuvântul nu e mare, exprimă o realitate pe care o cunosc. În primul rând, i-a ajutat pe jurnaliștii mai puțin informați să-și recapete încrederea în forța și unitatea breslei. Iar pe noi, colegii lui, ne ajută să fim mai realiști, să nu ne entuziasmăm excesiv, dar nici să nu ne hrănim clipele cu pesimism. Este echilibrat și conciliant, cei care au fost atenți la modul lui de a se manifesta, prin a nu se manifesta, ca să folosesc o expresie împrumutată dintr-o carte, nu contează din care, contează că mi-a plăcut, au avut de câștigat. Ceilalți... Să fie atenți de acum! Sincer să fiu, nici eu nu am fost prea atent la început, chiar îl suspectam de secretomanie, nițel de tot poate și de rea voință. Dar, încet, încet, mi-am dat seama că e doar un om mai preocupat, mai prevăzător, chiar mai

bine intenționat și mai decis să (re)pună nefirescul la locul lui. Și ce am mai observat, mai ales în ultima vreme, este și un jurnalist de esență, dintre aceia care fac lucrurile grele, fără a se hazarda vreodată. Într-un cuvânt, privește totul ca un om cu adevărat mare. Din cauza asta, uneori, îi spun cu sinceritate și cu toată căldura: mare ești, Vali! Iar el mă privește zâmbind ușor, mai mult cu mustața discretă, singura care îi dă oarecum în vileag maturitatea. Pentru că, în fond, Valentin Uban pare un copil, cu apucături de frate mai mare, care prind bine oricui, în orice împrejurare.

Uriășul ce nu pare

Îl cunoscusem mai întâi prin intermediul tumultului de cuvinte ce țâșneau din neunde și viscoleau văzduhul, mai ales cu prilejul unor transmisiuni radiofonice din domeniul sportului. Mai apoi, mult mai târziu, când l-am întâlnit în carne și oase cum se spune, n-am putut face vreo legătură între ce îmi imaginasem și realitate. Cascadele de cuvinte îmi sugerau ceva urieșesc iar în fața ochilor stătea un om obișnuit. Oricum îl admiram pentru faptul că, în fruntea breslei gazetarilor fiind, reușise să înalțe în jurul ideii de noblețe profesională a acesteia o multitudine de lucruri laudabile, culminând cu recunoașterea caracterului creativ și de utilitate publică a jurnalismului. Iar solidarizarea în numele unor valori naționale, perene, îndeosebi sub semnul lui Eminescu cel mai adesea, îmi părea de acum ceva firesc. Așa că l-am încurajat și sprijinit, după puterile mele, să continue. Numai că dintr-o dată, din străfundul infernului uman, s-au ivit câțiva inși, așa ziși camarazi care până mai ieri îi adunau inexistente scame de pe rever și îi mângâiau languros cu vorbe, cu gesturi și cu privirea partea cu care fiecare om se așează, hotărâți să schimbe mersul lucrurilor. Inițial, văzând că lupta e inegală și urâtă, l-am sfătuit să se dea la o parte. Ceea ce era să și facă, dacă nu ar fi fost atacat cu un... ultimatum jignitor. Nu știu ce a fost în sufletul lui atunci, dar știu

că acel fapt l-a determinat să nu cedeze. Ce a urmat e o poveste neplăcută și lungă, despre care, în adâncul sufletului, cred că e un coșmar. Realitatea însă, câteodată, întrece orice coșmar...

Fiindu-i deseori în preajmă, l-am văzut întărindu-se sub ploaia de cuvinte urâte și minciuni cu care a fost atacat, deși în câteva rânduri i-au tremurat lacrimi în colțul ochilor. Dar nu a scos niciodată o vorbă urâtă la adresa atacatorilor. Doar s-a înverșunat... Am avut ocazia să cunosc abia de acum, după această înverșunare, un om meticulos, ordonat, dârz, tolerant care, din când în când, mai încearcă să-și ascundă câte o lacrimă. Câte o lacrimă rebelă, care bănuiesc că izvorăște nu atât din durere, cât mai ales din imposibilitatea de a-și răspunde la întrebarea: DE CE?

Lupta care s-a declanșat fără voia lui și nefiind a lui, ci mai degrabă a breslei jurnalistice, e departe de a se fi încheiat. Însă, după cum l-am văzut eu manifestându-se în toată această perioadă dificilă și nedreaptă, păstrându-și demnitatea în orice condiții și candoarea pe care nu i-o știam, Doru Dinu Glăvan a câștigat deja. Îl regălesc în urieșescul profil pe care mi-l imaginam ascultându-i vocea cu decenii în urmă la radio. Și chiar dacă uneori îl mai învinge câte o lacrimă, asta nu face decât să ne aducă aminte că e OM. Dar un om cu adevărat uriaș, un uriaș ce nu pare.

Ceva domnesc

Se împlinesc curând patru ani, în aprilie, după cum e datat autograful, de când mă așteaptă. Surpriza este una presărată cu regrete că nu am

adăstat mai demult asupra ei, încântarea cititului de acum mi-ar fi priit oricând. Fiindcă, trebuie să spun, se pare că, asemenea autorului ei, cartea care m-a ispitit în această dimineață are nu doar o frumusețe interioară silențioasă, ci și răbdarea dospirii ca „o tăcere într-un trunchi/rămas să niciunde mai poată muri”, cum ni se destăinuie George Baciu din Domnești-Argeș printre alte metafore, că se pricepe la ademenit metafore proaspete, după cum văd. Și după cum poate constata, desigur, fără nicio dificultate, oricare dintre noi dacă a avut noroc să descopere volumul de versuri „Domnește-mă, Doamne!”, mai ales în zori, pe sufletul neînrouat încă de ivirea altor surprize. În afara bucuriei lecturii, cartea îmi induce sentimentul că doar în începutul oricărei lumini poate sta primenirea sufletului cu dulcea suferință a iubirii. „Fără să știu, m-am îmbolnăvit de tine/ca să mi se întâmple și mie ceva” glăsuiește poetul stăpân pe certitudinea diagnosticului, dar și pe aranjarea cuvintelor în arhitecturi personalizate, de o spectaculozitate rară. Iar apoi, după împlinirea unei asemenea construcții, va fi trecut la o alta, nu mă îndoiesc, căci pe cartea sa de vizită are înscrise și alte isprăvi editoriale. Vă las să le descoperiți singuri și garantez că veți avea surprize. Ele vin din harul neobișnuit al unui om obișnuit, însă deprins să cutreiere suav sub umbrela unui gen de timiditate, ca o modestie bine strunită, prin suflețele altora. Are, așadar, obiceiul de a umbla cu lumina sufletului său prin singuratatea insomniacă a cititorilor neștiuți, chiar sugerează acest umblet la un moment dat, ca să înfrumusețeze acea singurătate cu cântecul său domnesc.

O, vis ferice de iubire,
Mireasă blândă din povești...
(Atât de fragedă)

FRAGMENT DE ROMAN

ORAȘUL DIN VALE CĂLĂTORII PARALELE III

► Ion Gh. TOFAN

Prima parte: A cincea zi

Capitolul I

Pe iarba uscată de soare a maidanului

Se poate spune că după criza din 1962, a rachetelor rusești plasate în Cuba, dezamorsată până la urmă, următorul an, 1963, a fost, cel puțin în primele trei trimestre, unul destul de liniștit în lume. Războiul rece devenise mai puțin rece, în Iranul condus de șahul Mohamed Reza Pahlavi femeile obțineau pe 27 februarie dreptul la vot; pe 7 aprilie Republica Federativă Populară Iugoslavia devenea Republica Socialistă Federativă Iugoslavia, iar Iosif Broz Tito era declarat președinte al țării pe viață; pe 16 iunie sovieticii o trimiteau în spațiu pe Valentina Tereșkova, prima femeie cosmonaut din lume, iar pe 21 iunie, la Vatican, se înscăuna, pentru paisprezece ani, charismaticul Papă Paul al VI-lea. E drept că pe glob mai aveau loc și conflicte armate sau chiar mari catastrofe naturale, de pildă, ca erupția vulcanului Agung din Bali, soldată cu moartea a 11.000 de oameni. Toată lumea avea însă avea să fie zguduită de asasinarea, pe 22 noiembrie, a tânărului președinte american John F. Kennedy care reușise, în scurtul lui mandat, să evite la mustață un conflict armat, poate chiar nuclear, cu Uniunea Sovietică.

Autorul nu crede însă că pe Ionel Corban, care se transforma încet, dar sigur, într-un tânăr tot mai avid de cunoaștere a vieții, dar destul de introvertit în această privință, pentru că o căuta mai mult în cărți, i-ar fi interesat prea mult situația politică sau socială a lumii, chiar dacă acasă mai citea și el pagina externă a cotidianului gălățean *Viața Nouă*, la care tatăl său era abonat. Sexualitatea ținută în frâu de o abținere nedorită îi dădea destul de furcă, ca oricărui alt băiat de vârsta lui. Era în continuare rezervat cu fetele care-i plăceau, nereușind să se apropie de ele, deși coșurile de pe față, care-i accentuau timiditatea, nu mai erau așa de multe. Pe fetele din Piața Veche, pe care le învăța să danseze în curtea bisericii Precista sau în curtea familiei

Chitic, le considera prea mici pentru a se gândi și altfel la ele.

După bătaia cruntă încasată de cei doi derbedei, Albert și Ariton, în curtea bisericii Precista, de la nea Sava și cumnatul acestuia, Ionel Corban rări drumurile în Piața Veche, nu pentru că și-ar fi uitat prietenii, ci pentru că nu mai avea tot timpul la dispoziție. Reușise să-și găsească ceva de muncă, pe perioada vacanței, mai bine zis pe ce mai rămăsese din ea, la un depozit al I.C.R.M.-ului din valea orașului, ca muncitor sezonier necalificat. Salariul mic al maică-sii, care lucra ca spălătoare la Căminele Studentești ale Institutului Politehnic, împreună cu pensia și mai mică, de boală, a tatălui, nu aduceau destui bani care să le ajungă pentru mâncare, îmbrăcăminte, dar și pentru lemnele de care aveau nevoie iarna, ca să încălzească cele două camere de pe strada Română, unde stăteau cu chirie din anul 1957. Băiatul lor, aflat în creștere accelerată, avea mereu nevoie de încălțăminte și de haine noi. Bineînțeles că lui Ionel i-ar fi plăcut să invite în oraș o fată, ca să vadă un film împreună și să meargă apoi la o cofetărie, dar cu ce bani și cu ce haine? Cu toate astea, ceva legat de fete se întâmplase chiar înainte de a începe să muncească în acel depozit. Într-o dimineață de duminică, din vara aceea a anului 1963, după orele zece, pe când stătea întins în camera de la față, pe covorul de iută și citea un roman de Balzac, Ionel primi vizita lui Costică Trifan, unul dintre cei doi băieți care locuiau pe aceeași stradă. Relația cu cei doi băieți se răcise de câțiva ani, după ce Costică repetase clasa a V-a de două ori, iar părinții îl țineau mai mult în casă, iar Titel Frangetti, celălalt băiat, intrase la o școală profesională de pe strada Traian. Contribuise și Ionel Corban la situația asta, prin hotărârea pe care o luase, într-o anumită perioadă, să reînnoade prietenia cu băieții din Piața Veche. Costică, reușind până la urmă să termine cele șapte clase elementare, era acum elev al singurei școli profesionale de ceasornicărie din Galați, care își avea sediul într-o clădire urâtă și pătrătoasă, cu demisol, de pe strada Labirintului, colț cu strada Alexandru Ioan Cuza,

astăzi fiind transformată într-un motel cu două sau trei stele. Îmbrățișase meseria tatălui său, care era tot ceasornicar și nu făcuse rău deloc. Orice amărât își cumpăra pe atunci măcar un ceas de mână rusesc Pobeda, iar în mai toate casele din oraș nu lipseau ceasurile mecanice, tip CFR mai ales, de care oamenii aveau atâta nevoie ca să se scoale la timp, când plecau la serviciu. Până la invazia ceasurilor electronice, ceasornicarii continuau să se bucure de mare căutare. Aidoma lui Ionel, Costică trecuse în anul trei, urmând să termine școala anul următor. Puștiul bălai, cu vârtej în frunte și mutra obraznică de odinioară, devenise un tinerel cu obrazul ca piersica, care afișa un zâmbet perpetuu de siguranță pe figura lui, totuși, imberbă încă.

Ionel îl măsurase cu antipatie și invidie, după ce intrase atunci în cameră.

-Mi-a dat voie maică-ta să intru, se scuză el pentru intrarea intempestivă.

-Mătura în curte, completă, ca să fie sigur că a fost crezut.

-Ce treabă ai cu mine? îi răspunse, supărat.

Trebuia să se despartă de personajele din carte care locuiau sau doar luau masa în pensiunea doamnei Vauquer din Paris și asta nu-i convenea deloc. Doi bărbați din acea lume descrisă în roman îi atraseră atenția în mod deosebit. Aceștia, Eugène de Rastignac și Vautrin, după ce se contraseră amândoi ca doi cocoși, gata să se încaiere, tocmai purtau un dialog mai mult decât interesant, care răsturna întreaga situație, iar dobitocul dăduse buzna, întrerupându-i lectura. Închise volumul și se ridică în picioare.

-Ionele, tu o știi pe fata aia care stă pe partea cealaltă parte a străzii, mai aproape de Dunăre? îl întrebă Costică, ignorând lipsa de politețe a fostului prieten.

-Una cu părul lung, mai mult blond decât șaten, care a terminat în vara asta școala elementară? întrebă, brusc înviorat.

-De ea voiam să-ți vorbesc. Petrina o cheamă, dacă nu știai. Ai văzut ce ochi frumoși are? Am invitat-o ieri la un cinematograful, ca să vedem un film, dar m-a refuzat, zicându-mi că nu-i dă voie maică-sa, fiind prea mică. Mi-a zis însă că, totuși, am putea să ne vedem astăzi după-amiază în maidan, dar să nu vin singur, ci cu un prieten.

-Aha! Te-ai gândit la mine, te pomenești! Care-i motivul?

-Ce motiv?

-Motivul care o îndeamnă să se întâlnească cu doi băieți deodată.

-Păi, nu ți-am spus? Vine împreună cu Lucica, o brunetă care s-a mutat anul trecut pe strada noastră. I-a fost colegă de clasă. O știi, nu?

-Cred că da. E o fată slăbuță, cu părul tăiat scurt, drăguță, adică destul de frumoasă. Petrina e mortală însă, în comparație cu Lucica. Păcat că sunt puștoaice amândouă! Ce naiba vor să facem în maidan, printre scaieții ăia?

-Să jucăm cărți, tabinet, șeptic, licitație, toci, de-alde astea, că pocher nu știu.

-Ce te face să crezi că ele nu ar putea ști pocher? nu se abținu să-l ia în zeflemea.

Băiatul ăsta continua să-l calce pe nervi cu înfățișarea lui de tânăr fante de mahala, căruia fetele aveau să-i cadă în curând la picioare, dar ce-i spunea îl interesa.

-Ziceam și eu așa, că veni vorba. Hai să mergem, doar nu avem nimic de pierdut, răspunse Costel.

-Bine, dacă insiști, nu te refuz.

O știa pe Petrina cum își știa toți vecinii care stăteau în apropiere. O vedea uneori, când se ducea sau venea de la școală, și îi admirase frumusețea copilărească încă, atrăgându-i atenția ochii ei mari, umezi care se scaldau permanent într-o baie de lumină. O urmărise crescând, fără a face din asta un scop, așa cum urmărise de altfel toată viața care pulsa pe strada unde locuia. Se transformase sub ochii lui dintr-o fetiță care purta părul împletit în cozi într-o domnișoară cu părul bogat, lung până la brâu. Nu se gândise o clipă că o fată ca ea l-ar putea place vreodată, dovadă fiind că ea îl invitase pe Costică, frumusețelul cu vârtej în frunte, la o partidă de cărți, nicidecum pe el. Dacă cineva i-ar fi spus atunci că peste douăzeci și șapte de ani Petrina avea să-i devină cea de-a doua soție, după ce avea să divorțeze de prima, dar la distanță de cinci ani, ar fi zis că e nebun. Dar nici Lucica nu era de lepădat, și-a spus atunci, așteptând cu nerăbdare neașteptata partidă de cărți.

Petrina se prezentase la întâlnire cu pachetul de cărți de joc într-o mână și cu o pătură ținută la sâni ei, abia înmuguriți, în cealaltă mână. Se întâlniseră pe la trei după-amiază, când vipia lunii iulie se așezase tremurând peste oraș ca o plapumă de lână într-o casă deja prea încălzită, iar mahalagii, care nu erau la serviciu, dormitau prin camere, făcându-și siesta, dacă nu cumva căldura din podurile încinse de acoperișurile de tablă nu-i alungaseră prin curți, la o presupusă răcoare.

*

Găsiră cu chiu, cu vai, un petec de iarbă uscată la umbra unei remorci-dormitor, dezafectată și uitată în maidan de cine știe cât timp, din cele care erau folosite pentru cazare de muncitorii de pe șantierul patriei, cu osia, șasiul și cârligul de

remorcă acoperite de rugină. Fetele purtau rochițe vapoase de vară, înfioate de la mijloc în jos datorită pliurilor din talie, reminescentă poate a jupeanelor de tip clopot care se purtasera până nu demult. Petrina vorbea și râdea pentru amândouă, încântându-le urechile, cu glasul ei melodios. Se așezaseră cu toții pe pătură, fetele trăgându-și bine rochiile peste genunchi rotunzi, rumeniți de soare, de la care băieții nu-și putuseră desprinde privirile până atunci. Se formaseră apoi echipele, așa cum se așteptase, el jucând împreună cu Lucica împotriva Petrinei și a lui Costel. Ionel, amețit de mirosul de liliac și iasomie al apei de colonie cu care se dăduseră fetele din belșug, dar și de prezența lor atât de apropiată, străbătut fiind și de un fior emoțional plăcut, dar care-i stânjeniseră mișcările firești și îi opriseră vorbele spirituale pe care ar fi vrut să le scoată din gură, nu prea reușise să se concentreze asupra jocului. Bățos și mut, pierduse majoritatea partidelor. Cu fruntea umedă mai mult din cauza emoției intense decât din cauza caniculei, reușise să-și supere partenera de joc. După ce-l săgetase cu privirea de câteva ori, brunețica tunsă băiețește își îndreptase ochii tot mai des spre viitorul ceasornicar. Acesta, măgulit, îi zâmbise cuceritor, arătându-și dantura perfectă și albă. Ionel realizase în scurt timp că era în plus acolo, amândouă sorbindu-l din priviri pe celălalt băiat. Jocul de cărți nu fusese altceva decât un pretext pentru cele două fete ca să-l cunoască doar pe zâmbărețul cu vârtej în frunte, și-a zis. Mai târziu, amintindu-și amuzat de acea aproape uitată partidă de cărți, nu avea să rețină nimic din dialogul și replicile purtate în timpul jocului și nici cum se terminase întâlnirea. În schimb vedea scena în cele mai mici amănunte: rochiile fetelor, una cu buline, cealaltă cu flori, strada pustie, largă și prăfoasă cu aerul parcă lichefiat de căldură, cu pietrele de râu de dimensiuni diferite afundate care păreau că vor să irupă din pământul uscat al străzii, cu iarba pîrjolită de soare pe care Petrina întinsese pătura, dar și cu remorca părăsită care-i proteja de soarele care, altminteri, le-ar fi ars pielea ca un fier de călcat încărcat cu jar de cărbuni. Ajuns acasă își privise cu ciudă fața prelungă și suptă, cu bărbia ascuțită, apucându-se apoi să-și maltrateze furios puținele coșuri care se încăpățâneau să nu-i treacă.

*

Aproape tot restul vacanței de vară Ionel lucrase în acel depozit din valea orașului, descărcând pe rampa magaziiilor diverse articole de menaj ca oale și crățiți emailate, veselă de porțelan, tacâmuri metalice și sticlărie diversă, din

autocamioane *Steagul Roșu*, care veneau încărcate din țară. Nu era o muncă prea grea. Avea colegi de muncă pe doi foști camionagii, care se apropiiau de vârsta pensionării, dar erau încă în putere. Purtau, ca în vremea când fuseseră proprietari de atelaje, brăuri albe lungi pe care le înfășurau de mai multe ori peste mijloc, direct peste cămașa suflecată până la coate și peste betelia pantalonilor de doc spălăciți, care fuseseră cândva bleumarin sau gri, iar pe cap aveau înfundate șepci muncitorești. Le mai lipsea biciul înfipt în brâu pe care să-l folosească dacă aveau nevoie ca să-și mâne caii. Vorbeau mereu de trecut, despre caii pe care-i îngrijiseră ca pe copiii lor, despre hamurile din piele, unse mereu ca să nu crape, și despre camioanele lor cu platformă, duse pe apa sâmbetei. În unele zile oamenii aceștia încărcau în autocamion o parte din marfa depozitului și o duceau în magazinele din orașul de sus, de pe deal, de pe malul de lut al fluviului. Inevitabil străbăteau lunga stradă a Portului, păstrată încă intactă, spre deosebire de centrul orașului, distrus în război și refăcut prin construcția de blocuri. Aveau să mai treacă câțiva ani până ce autoritățile comuniste să declare război și clădirilor vechi, dar solide, de pe strada Portului, unele având și valoare arhitectonică, nu numai istorică. Casele, majoritatea etajate, cu prăvălii la parter care se închideau cu obloane de lemn, păstrau ceva din parfumul vieții de altădată din cel mai mare port de pe Dunăre al României. Urmău însă să fie puse la pământ ca să facă locul altor blocuri comune care ar fi putut fi construite și în altă parte, chiar și în valea orașului unde, pe străduțele lăturalnice care duceau spre gară sau spre marele șantier naval de la malul Dunării, existau destule cocioabe. Ionel era luat și la căratul mărfurilor în magazine și asta îl bucura nespun pentru că putea să caște gura la acele străzi ale orașului pe care nu le cunoștea. Responsabilii magazinelor, cum mai erau denumiți gestionarii pe atunci, după ce primeau marfa, majoritatea fragilă, și semnau de primire, se *simțeau*, adică se scormoneau prin buzunare sau bângâind mâna în sertar. Așa era regula nescrisă, păstrată de multă vreme, perpetuată, după cum se știe, și astăzi. De fiecare dată bancnotele erau luate de cel mai bătrân dintre cei doi foști camionagii. Nu le băga în buzunar înainte de a-și mângâia de două ori barba cu ele, dar în sens invers a doua oară, gestul ținând loc de mulțumire. Dacă ar fi trăit în timpuri trecute de mult, când în Țările Românești circulau numai monedele, probabil că ar fi încercat cu dinții pitacii dăruiți, făcând apoi temenele dacă ar fi fost mulțumit... După ce se cocoțau în caroseria autocamionului, bătrânul muncitor scotea banii și, după ce-i număra, îi împărțea, făcându-i întodeauna parte egală și lui Ionel, deși până atunci se

descurcaseră numai în doi cu munca de la depozit și ar fi putut să nu-i dea nimic, sau să-i strecoare ca unui mucos, cum poate îl considerau, doar câțiva firfirici, adică ceva mărunțiș.

După-amiezile, după ce venea de la depozit și mânca, prefera să citească până noaptea târziu, când îl lua somnul, în camera de la stradă, în timp ce maică-sa, Mitrița, venită și ea de la serviciu, avea treabă prin magazia din curte care ținea loc de bucătărie sau stătea la taclale, *la tală*, cum se spunea la țară, cu vecinii din curte, dacă nu era chemată la poartă de Zamfira, mama lui Costică Trifan, care îi era prietenă. Deși Mitrița o invita mereu să intre măcar în curte, ca să nu stea toată lumea în gura lor, Zamfira refuza, pretextând că e pe fugă, deși nu mai termina cu pălăvrăgeala, nelăsându-se plecată cu una, cu două, spre supărarea băiatului Mitriței care citea în casă cu geamul deschis și, auzind totul, nu se putea concentra asupra lecturii. Ionel profita de faptul că taică-său era iarăși internat în spitalul TBC și nu existau semne că ar putea să vină acasă prea curând, ca să-și potolească foamea de citit care se accentua, pe zi ce trecea. Când era și taică-său acasă era tot mai scârbit de tusea lui seacă, tabacică, dar mai ales de zgomotul făcut de flegma expectorată, *hrăchitul*, cum îi spunea maică-sa. Îi era îndeajuns că-l auzea noaptea tușind, din camera alăturată. Uneori crizele de tuse erau atât de zgomotoase, încât se trezea din somn și nu mai putea dormi până dimineața. În ceea ce privește cărțile și valoarea lor literară, învățase să și le selecteze singur, nu mai citea tot ce-i cădea în mână. Amintindu-și de această perioadă, avea să pună în capul listei doi autori care îi deschiseseră perspectiva spre marea literatură, aceștia fiind Cervantes și Balzac. Abia mai târziu, în timpul exercitării serviciului militar obligatoriu avea

să descopere un autor care în opinia lui de mai târziu, putea fi considerat cel mai mare scriitor al tuturor timpurilor. Ajunsesse la această convingere după ce citise de la biblioteca unității militare, unde fusese încorporat, romanul ADOLESCENTUL, scris de Dostoievski.

Se mai ducea să-și întâlnească prietenii din Piața Veche doar la sfârșit de săptămână. Astfel, în compania lor, văzuse un film muzical englezesc, care avea să-i scoată din minți pe tinerii din oraș. Pentru prima oară vedeau pe ecran o formație de muzică pop care avea chitare electrice. Pelicula respectivă, *The Young Ones* (aproximativ *Tinerii*) și melodia *Când iubești*, interpretată de Cliff Richard, considerat pe atunci un Elvis Presley european, împreună cu formația *The Shadows*, stârniseră admirația junilor orașului, dusă pînă la paroxism. Abia după afirmarea formației *The Beatles*, în 1963, și după apariția primului lor album care avea să cucerească întreg mapamondul, după cum s-ar fi exprimat mai târziu, în zilele noastre, un cunoscut interpret gălățean de muzică ușoară, realizator nostalgic de emisiuni muzicale la un post de televiziune local, s-a mai diminuat entuziasmul pentru muzica lui Cliff Richard și a formației sale. Băieții din Piața Veche s-au mai dus de câteva ori să mai revadă filmul, care rulase numai la cinematograful *Dunărea*, fost *Ion Creangă*, cinematograful care astăzi nu mai există. A fost demolat după revoluție pentru a face loc unei clădiri hidoase, din aluminiu și geam termopan, ridicată în acel loc, pentru a intra în posesia unei beizadele, fiu al unui baron local.

Odată cu venirea toamnei Ionel fu nevoit să părăsească serviciul de la depozit și să se întoarcă la școala profesională, pentru un ultim an de învățătură și ucenicie.

Soarele privește galben peste-a morții lungă dramă
Și s-ascunde în norii roșii, de spectacol speriat.
(Memento mori)

LIMBA NOASTRĂ-I O COMOARĂ...

UNELE PROBLEME ALE EXPRIMĂRII CORECTE (IV)

► Gh. N. VASILACHE

Ca și în numerele anterioare ale revistei, rândurile de față se înscriu în sfera acțiunii mai largi de îngrijire a limbii, repunând în discuție unele aspecte practice ale exprimării orale sau scrise, în folosirea cărora se remarcă dese și flagrante încălcări ale normelor gramaticale, explicabile, în bună parte, prin faptul că limba română este una destul de dificilă, cuprinzând o serie de capcane chiar pentru vorbitorii nativi cu diferite statuate sociale. Aceste dificultăți nasc o serie de erori (semnalate, din nefericire, și în mijloacele de informare în masă: presă, radio, televiziune), de nedumeriri sau de întrebări privitoare la formele lexicale, ortoepice sau ortografice recomandate într-un anumit context lingvistic. Selectăm, pentru numărul de astăzi al revistei, alte situații, alte întrebări apărute în spațiul public, cărora încercăm să le dăm răspunsuri, bazându-ne pe normele gramaticale cuprinse în lucrările de specialitate.

Întrebări, răspunsuri, comentarii

I. *Manifestanții vreau mărirea salariilor?* sau *Manifestanții vor mărirea salariilor?*

Vroiam să pleci, vroiam și să rămâi? sau *Voiam să pleci, voiam și să rămâi?*

Când e vorba de unele erori în exprimare, verbele nu rămân mai prejos, generând și ele destul de multe greșeli gramaticale. Ne oprim, pentru început, la cele două verbe care exprimă voința și la folosirea lor corectă. Pentru exprimarea unui act de voință, limba română folosește două verbe: *a vrea* și *a voi*. Formele primului verb (*a vrea*) au suferit în cursul flexiunii la **indicativul prezent** unele influențe din partea celui de-al doilea verb (*a voi*). Astfel, în locul formelor indicativului prezent (*vreau, vrei, vrea* etc.), influențate de cele ale lui *a voi* (*voiesc, voiești, voiește* etc.) au apărut **variantele hibride** cu păstrarea lui *-r-* (*vroiesc, vroiești, vroiește* etc.), forme **respinse** de limba literară. În schimb, forma de persoana a III-a plural a indicativului prezent (*ei vor*) a fost influențată de cea a auxiliarului morfologic pentru timpul viitor

(*vor merge*), formă care a fost **adoptată** de limba literară: *Ei vor un salariu decent*. Rezultă că dintre cele două formulări din titlu, corectă este cea de-a doua: *Manifestanții vor mărirea salariilor*.

Pentru timpul imperfect, formele **recomandate** de DOOM 2 ale verbului *a vrea*: *vream, vreai, vrea, vream, vreați, vreau*, au fost și ele influențate de cele ale verbului *a voi*: *voiam, voiai, voia, voiam, voiați voiau* aparând, cu o frecvență foarte ridicată în **vorbirea neliterară** curentă, sub forma **variantelor hibride** *vroiam, vroiai, vroia, vroiam, vroiați, vroiau*, variante **nerecunoscute** de limba literară. Ele pot fi întâlnite în exprimarea cotidiană, precum și în mai toate mediile de informare: „*satele în care vroiam să ajung*”, „*nu vroia să spună ce a pățit*”, „*despre asta vroiam să vorbim*”, „*...pentru că noi vroiam să mergem*”, „*dacă vroiai să te răcorești*”, „*vroia să fie fotografiată*”, „*treceți la ceea ce vroiați să ziceți*”, „*vroia să-l părăsească*” etc. Așadar, trebuie evitate formele verbale cu *-r-*, iar în locul acestora se vor folosi formele corecte *voiam, voiai voia* etc.

II. Capcanele verbului **a trebui**

1. Ne **trebuie** mai mulți bani? sau Ne **trebuie**sc mai mulți bani?

Conform DEX-ului, verbul *a trebui* este folosit în vorbirea curentă cu două sensuri mai importante: 1. (intransitiv) *a avea nevoie* (de ceva), *a fi nevoie* (de ceva); 2. (impersonal/unipersonal) *e necesar să...*, *este obligatoriu să...*, *se cere* (neapărat) *să...*, sensuri de care se va ține seama atunci când se fac referiri la utilizarea corectă a acestuia în exprimarea scrisă sau orală. Verbul *a trebui* cunoaște flexiune la toate timpurile modurilor personale (cu excepția imperativului), dar, fiind *unipersonal*, face referire numai la persoana a III-a, reprezentantă a unui subiect

exprimat prin substantive nume de ființe, de lucruri, de materie etc.

a. La **indicativ prezent forma corectă** a verbului, **utilizat cu primul sens** notat în dicționar, este **trebuie** atât pentru singular, cât și pentru plural. De reținut este faptul că în asemenea contexte, verbul este precedat obligatoriu de un pronume personal neaccentuat în cazul dativ (cu funcție sintactică de complement indirect) și urmat de un subiect gramatical cu caracteristica uman sau nonuman: *Ne trebuie un specialist / niște specialiști / o îngrijitoare / trei candidate respectabile.; Îmi / îți / îi / ne / vă / le trebuie un creion / niște stilouri / o îmbrăcăminte mai groasă / niște pulovere de lână / un tratament medical riguros* etc. Ca și alte verbe de conjugarea a IV-a, precum *a birui, a biciui, a destăinui, a se strădui* etc., verbul în discuție are și forme terminate în -esc, dar numai la conjunctiv prezent (*să trebuiască*) și la viitorul construit cu *o să...* (*o să trebuiască*). Există, în vorbirea neîngrijită, formele „personalizate” *trebuiește* pentru singular: *Mie îmi trebuiește mai mult timp pentru a ajunge la destinație.* și, respectiv, *trebuieesc* pentru plural: *Toate acestea îmi trebuieesc foarte curând., Am dat o circulară cu măsurile preventive ce trebuie luate în cazul apariției simptomelor de gripă* (Antena 3, 20. ianuarie, ora 8); *Vom stabili în ședința de guvern când și ce măsuri trebuie luate pentru descongestionarea penitenciarelor.* (Antena 3, 16 ianuarie, ora 17), toate izvorând din teama vorbitorilor de a nu cădea într-o nedorită greșală de acord. Firește că astfel de forme sunt respinse de limba literară. Rezultă că din cele două variante date, numai prima este corectă, cea de-a doua având caracter regional, arhaic, neîngrijit și, prin urmare, ar trebui să fie folosită cu mai multă prudență. Cei care oscilează între cele două forme descrise mai sus pot să consulte, în momentele de nesiguranță, lucrările normative în vigoare (dicționare, îndreptare).

b. La **celelalte timpuri** ale indicativului, verbul are forme diferite pentru singular și plural, acordate, firește, cu subiectul gramatical. Așadar vom spune corect *Ne trebuia / Ne-a trebuit / Ne trebuie / Ne va trebui / un specialist bine cotaț în acest domeniu.*, dar *Ne trebuiau / Ne-au trebuit / Ne trebuieră / Ne vor trebui niște specialiști bine cotați în acest domeniu* etc.

2. *Ei va trebui să mai aștepte ?* sau *Ei vor trebui să mai aștepte ?*

În cele două exemple de mai sus, verbul *a trebui* este folosit ca **semiauxiliar de modalitate**,

exprimând ideea de necesitate a realizării unei acțiuni: *e necesar să..., este obligatoriu să..., se cere (neapărat) să...* Folosit în contexte de acest fel, verbul *a trebui* are sens impersonal, fiind foarte bine sudat din punct de vedere gramatical și semantic cu verbul din dreapta lui. În această situație, el intră în relație nu cu un subiect gramatical de tipul ființă, obiect, lucru etc., ci cu o propoziție subordonată (subiectivă), situată la dreapta sa: *Trebuie să ajungem cât mai devreme la cabană.* Simțind că cele două verbe alăturate formează o unitate semantică/funcțională, vorbitorii plasează unele părți ale propoziției subordonate (subiective) în fața acestui bloc verbal. Mai des plasat în fața lui *trebuie* este subiectul subordonatei: *Eu va trebui să accept situația dată.; Tu va trebui să o refuzi.; Noi va trebui să participăm la această întâlnire.; Voi va trebui să rămâneți încă o zi.* După cum se observă, prin situarea subiectului în fața verbului *a trebui*, apar niște vecinătăți neobișnuite pentru limba română: subiect de persoana I sau a II-a (singular sau plural), urmat de un verb la persoana a III-a singular. La aceste persoane, astfel de nepotriviri nu deranjează pe nimeni. În cazul unui subiect de persoana a III-a plural, deplasat în fața propoziției regente, păstrarea formei de singular a verbului devine supărătoare: *Toții muncitorii trebuia să participe la lucrările de consolidare a imobilului avariat.* În astfel de contexte, subiectul impune verbului *a trebui* formă de plural, cea de singular nemaifiind admisă de limba literară. Ca atare vom spune corect: *Ei vor trebui să mai rămână.; Toate acestea trebuiau să poarte un nume.; Potecile, ca orice lucru în lumea asta, trebuiau să aibă, până la urmă, un capăt și un sfârșit.* (GALR, II, 2005, p.776). Respingerea formelor de singular *Toți trebuia să... / a trebuit să... / va trebui să...* etc. are drept explicație teama vorbitorilor de a nu săvârși regretabile dezacorduri gramaticale între predicat și subiect, fapt ce reprezintă una dintre cele mai grave greșeli de exprimare (v. G.Gruță, *Gramatică normativă*, Polirom, 1999, p.31). Simplificând lucrurile, putem concluziona că verbul impersonal *a trebui*, folosit ca regent al unei propoziții subordonate (subiective), apare, obligatoriu, numai la persoana a III-a singular, indiferent de numărul și persoana subiectului din propoziția secundară, după cum ușor se poate constata din exemplele: *Trebuia să fiu chemat mai devreme / să fii chemat la interviu / să fie anunțat în timp util / să fim mobilizați la toate*

activitățile.etc. Forma de plural a acestui verb se impune **numai** în cazul „deplasării” în propoziția principală (și regentă) a subiectului (la plural) din subordonată, așa cum s-a văzut în exemplele anterioare.

Obs. Atunci când subiectul de persoana a III-a plural rămâne în cadrul subordonatei subiective, nu se mai justifică acceptarea formei de plural a verbului *a trebui*. Deci vom spune corect: **A trebuit să plece frații mei de acasă.**, nu **Au trebuit ca frații mei să plece de acasă.**

Comentariile de mai sus sunt valabile și pentru verbele *a fi*, *a urma*, utilizate ca semiauxiliare, cu valoare impersonală. Acestea tind să fie folosite la persoanele I și a II-a cu forme acordate: *eram să cad*, *erai să mă lovești*; *tu urmai să te întorci a doua zi*; *eu eram să alunec pe gheață*; *voi erați să fiți disponibilizați*. Astfel de exprimări sunt **respinse** însă de limba literară, fiind socotite greșite.

O situație asemănătoare cu cele de mai sus este cea rezultată din construcții care cuprind verbe la diateza pasivă, ca cele din exemplele: **Trebuia ca soluțiile să fie anunțate la momentul**

potrivit. Trebuia ca toți vinovații să fie pedepsiți conform legii. Va trebui ca toate aceste legi să fie promulgate fără prea multă întârziere. Acestea pot apărea cu o formă simplificată prin eliminarea auxiliarului *a fi*. În această situație verbul **a trebui** se va acorda cu subiectul participiului pasiv, indiferent de topica acestuia: **Trebuiau anunțate soluțiile la momentul potrivit. // Soluțiile trebuiau anunțate la momentul potrivit. Vor trebui promulgate aceste legi fără prea multă întârziere. Aceste legi vor trebui promulgate fără prea multă întârziere** etc.

**Limba românească, căreia i se închină rădăcinile noastre ca unui idol viu și însuflețitor, e singurul tezaur ce ne-a rămas de la ei, ereditate neînstrăinată și necomună cu alții.* (Timotei Cipariu)

**Apărarea intereselor limbii românești e una din garanțiile viitorului nostru național și, prin urmare, o sfântă datorie patriotică.* (I. A. Bassarabescu)

(va urma)

Răsași din umbra vremurilor înoace,
Ca să te văd venind – ca-n vis, așa vii!
(Sonete, III)

DE SPIRITUS

NOTRE DAME

► Livia CIUPERCĂ

„NIMIC NOU, VICTOR HUGO A PREZIS TOTUL” este fraza cu care își începe scriitorul Fabian Anton redarea fragmentului din celebrul roman *Cocoșatul de la Notre Dame*. „Profețiile” lui Victor Hugo, descrise în romanul său celebru: „Toți ochii se ridicaseră spre acoperișul bisericii. Ceea ce vedeau era extraordinar. Pe culmea celei mai înalte galerii, o flacără mare urca între ambele turnuri, vârtejuri de scânteii, o flacără dezordonată și largă din care vântul purta la răstimpuri câte o fășie. Dedesubtul flăcării, dedesubtul balustradei cu trifoi de jar, două jgheaburi cu boturi de monștri zvârleau neîncetat ploaia arzătoare ce-și desprindea șiroaiele argintii pe tenebrele fațadei inferioare. Pe măsură ce se apropiau de sol, țâșniturele de plumb lichid se desfăceau în jeturi, ca apa care țâșnește din nenumăratele găuri ale stropitoarei. Deasupra flăcării, turnurile enorme păreau mult mai impunătoare. Diavolii și balaurii sculptați pe ele căpătau o înfățișare lugubră. Lumina neliniștită a flăcării îi mișca parcă. Iar printre monștrii pe care îi trezeau astfel, din somnul lor de piatră, flacăra, zgomotul, era unul care mergea și pe care îl vedeai din când în când trecând peste fruntea arzătoare a rugului ca un liliac pe dinaintea unei lumânări”.

Cocoșatul a existat în realitate? Da, a existat. Conform memoriilor lui Henry Sibson, un sculptor britanic din secolul al XIX-lea, care a fost angajat la catedrala franceză, aproximativ în aceeași perioadă în care a fost scris romanul lui Victor Hugo. Jurnalul lui ar menționa existența unui meșter lucrător în piatră cocoșat care muncea la restaurarea emblematicei Biserici Notre Dame din Paris.

NOTRE DAME

de Octavian Goga
(vol. Din umbra zidurilor, 1913)

„Parisu-și urlă vasta nehotină
Și fără somn se zbate vinovatul...
E noapte-n jur, de-a lungul și de-a latul,
De vin, de glume și de-amoruri plină.

Durerile și-au amuțit oftatul,
Mor visurile sugrumate-n tină,
Scăldat în răs, în aur și-n lumină,
Pe uliți trece hohotind păcatul...

Drumeț străin din țări îndepărtate,
Eu mă strecor prin putreda cetate
Când după nori mijește aurora....

Prin boltituri de arcuri triumfale,
Văd turnurile vechei catredale,
Ca două brațe blestemând Gomora”.

Preotul Profesor Ioan Istrati a povestit o întâmplare care l-a șocat și la care a luat parte alături de preoți ortodocși și catolici în Catedrala Notre-Dame, din Paris. Preotul ortodox Ioan Istrati a rămas surprins după ce, în urma unei vizite la Catedrala Notre Dame, alături de alți preoți ortodocși, stareșului Catedralei, prezent la eveniment, nu i-a venit să creadă cât de credincioși sunt ortodocșii. „Îmi amintesc de vizita mea la Catedrala Notre Dame din Paris, în 1994. Eram vreo 10 ortodocși, printre care și doi preoți. Am insistat să ne închinăm la Coroana de Spini, adăpostită într-una dintre capelele Catedralei. Preoții catolici, ușor plictisiți, au încuviințat până la urmă să deschidă Capela unde se găsește Sfânta Coroană care a rănit Creștetul lui Dumnezeu. Capela era închisă. Preoții catolici au deschis un dulap imens, unde se afla, parcă ascunsă sub obroc, Lumina înlăcrimată

a lumii. Un preot parizian a luat-o în brațe și, zâmbind, a pus-o pe o măsuță. Fără nicio pregătire anterioară, fără niciun cuvânt, cei 10 ortodocși am căzut la pământ, cu fețele lipite de marmura rece a capelei. Din ochi țâșneau în mod involuntar lacrimi de durere și de recunoștință. Am sărutat plângând spinii plini de Sângele lui Dumnezeu. Preoții catolici erau perplexi. Au îngenuncheat și ei, vizibil jenați de indiferența lor, și au îngăimat în gând câteva rugăciuni. După vreo 20 de minute de rugăciuni tăcute, ortodocșii s-au ridicat în picioare, și-au șters lacrimile, s-au închinat încă o dată Coroanei mântuitoare și au ieșit în liniște. Canon-ul (un fel de stareț) Catedralei, prezent și el, a șoptit: <Nu am mai văzut de mult atâta credință...>, a scris Preotul Ioan Istrati pe pagina sa de Facebook.

La câți bani se pun în joc... se va reface. Merită? Sigur! Va fi valoroasă? Doar... ca operă de artă și... punct turistic.

Dar, cum <nimic nu este întâmplător>, și cum <nimic nu este ceea ce pare>, Universul ne-a trimis nouă, tuturor, un avertisment dur, o zgâlțâială zdravănă - pentru că pe cele mai domoale nu le-am înțeles: avem de curățat muuuulte, încă, la toate nivelurile (și de aceea și ies la suprafață și ne îngrozesc că au fost/sunt posibile), și, dacă ne vom mai lăsa prostiți/manipulați pe față... răspunsul la <a fi sau a nu fi>... nu ne va plăcea... și, evident, vom da vina... pe oricine altcineva în afară de noi înșine. Așadar, prieteni, gând limpede și încredere!

Snopi de flori cireșii poartă pe-a lor ramuri ce se îndoaie. (Memento mori)

DE SPIRITUS

BERTRAND VERGELY. MAREA ILUZIE A TRANSUMANISMULUI

► Daniel MAZILU

Într-o lectură proprie, autorul spunea despre sine în 2011: „Am scris cărți în trei direcții. 1) Popularizarea filosofiei și a istoriei filosofiei. 2) Reflecții asupra experiențelor limită ale morții, suferinței și răului. 3 °) Cărți despre fericire și credință.”

La acestea s-au adăugat, după 2015, trei meditații importante: *La tentation de l'homme-Dieu*, *Traité de résistance pour le monde qui vient* și *La destruction du reel*, adunate recent în antologia *Transumanismul: marea iluzie*.

FRAGMENTE DIN LA TENTATION DE L'HOMME-DIEU ȘI NOTE DE LECTURĂ

“Noi trăim astăzi într-o vreme care se decreștinează și pe care o decreștinăm. Câtă vreme creștinismul există, nădejdea unei vieți mai tare decât moartea trăiește și ea cu acesta, prin Învierea lui Hristos”.

“Bernanos a spus într-o zi că nu înțelegem nimic din modernitate, dacă nu percepem faptul că toate sunt făcute pentru a-l împiedica pe om ca sa aibă o viață launtrică. Astăzi trebuie să mergem mai departe și să ne dăm seama că nu înțelegem nimic din postmodernitate, dacă nu conștientizăm că toate conspiră la dispariția omului”.

“Omul se îndumnezeiește când trăiește în Dumnezeu, nu când este divinizat.

Căci divinizându-l, îl dezumanizăm”.

[Proiectul transumanismului este acela de a crea o “umanitate augmentată”, în care omul nu va mai fi o făptură cu o natură a sa, ci va avea un amestec de natură cu tehnologie incorporată. n.m].

“Când se face din om un melanj între mașinărie și umanitate, intrăm în tiranie, omul devenind un lucru a cărui voință putând fi controlată”.

Transumanismul, spunea Vergely în 2016, se erijează într-un răspuns la *criza umanismelor*.

“Dacă Dumnezeu S-a făcut om și omul s-a făcut Dumnezeu. De-a lungul istoriei, cel din urmă s-a manifestat în patru feluri, prin cele patru umanisme pe care lumea occidentală le-a cunoscut și le mai cunoaște.

Primul este umanismul eroilor, al creatorilor fără Creator. Eroul își are/este propria religie și propria scriptură.

Al doilea este umanismul libertății fără Eliberator, un umanism al *libertinului*.

Al treilea este umanismul salvatorului fără Izbăvitor, al *revoluționarului*.

Al patrulea, este umanismul iubirii fără Dumnezeu, *umanismul moral*”.

Ispita omului-Dumnezeu este pofta aceasta teribilă de auto-depășire (prin augmentare tehnologică). Omul-Dumnezeu (cu de la sine putere) a hotărât să se considere un dumnezeu. Când intervine în societate degradează totul: binele, frumosul, adevărul. El prosperă prin puterea anonimatului, care scade *prin demascarea acestuia*.

Ce vrea transumanismul?

Un om mai om, cu O mare
Nelimitatul (în toate aspectele vieții)

Mai multă viață

Nemurirea sau "moartea morții"

Nediferențierea bărbat – femeie

Dispariția nașterilor naturale (și a vieții intime firești prin inventarea unui uter artificial și prin conceperea în laboratoare)

Salvarea omului prin grija omului-Dumnezeu (vezi Marx, Manifestul partidului comunist)

Drepturi peste drepturi (postmodernitatea este marcată de tendința legilor de a se băga în toate)

Succesul pentru toți (suprimarea diferențelor în educație), celebritatea pentru fiecare

Paradisul pământesc, plin de respect și demnitate pentru toată lumea

O religie umanitară, utilă societății dar lipsită de morală

Umanism pentru fiecare, laicitate și toleranță

Fără discriminare

Fără conservatorism

Supraveghere totală - fără ștergerea informațiilor

"Omul-Dumnezeu, care se prezintă ca un munte de umanism, de toleranță și de laicitate, trăiește în lumea zeilor. A-l adora pe el, adică pe satana, înseamnă a-l urma pe *cel viclean*", conchide Vergely.

Sură-i sara cea de toamnă; de pe lacuri apa sură ...
(Călin, file din poveste)

► Victo® CILINCĂ

PROZĂ SCURTĂ

ETERNITATEA

Am deschis ochii după ce am închis ochii. Așa se spune, nu-i așa? „A închis ochii”. Adică „a plecat dintre noi”. „A decedat”. „A murit”. „A sucombat”. „A dispărut”. „A scăpat de impozite”. „A crăpat”. „A mierlit” – da, cunosc bine și limbajul argotic. Doar sunt scriitor. Sau am fost?

Sunt destul de inteligent ca să-mi dau seama că, atunci când te urci la bordul unui avion ca să ajungi undeva și nu ajungi nicăieri, adică nu cobori din acel avion, se poate să fi trăit două lucruri: 1 – o moarte 2 – un vis al dracului de realist. Ori, eu mă urcasem prima dată într-un avion și, cunoșteam asta din experiența altora, nu era nevoie să fiu navetist al aerului, ar fi trebuit să cobor undeva. Ori, acum eram într-un fel de încăpere. Mai bine spus, un labirint. De câteva ore – și ce vis ține câteva ore? – mergeam prin labirint și mă opream să iau o carte. Și labirintul nu părea să se fărșească undeva. Era luminat ca într-o zi eternă și pereții lui erau alcătuiți din rafturi foarte înalte de cărți. Nu știam cum se putea ajunge la rafturile cele mai de sus, dar aveam destule cărți la îndemână. Nu păreau ordonate după un criteriu, așa cum nu sunt ordonate nici întâmplările în viață. Și asta mi-a plăcut. Din când în când, găseam și cărți abandonate pe jos, cu pagini îndoite sau deschise la câte o pagină. Altele păreau chiar aruncate cu furie, fascicule întregi fiind risipite în apropiere ca sângele care țâșnește din aceeași rană...

Doamne, dar acesta este Raiul, mi-am zis. Nu poate fi altceva! Un Rai extrem de bogat pentru un scriitor extrem de curios. Dacă aș fi avut mai devreme norocul unei asemenea descoperiri: o comoară literară uriașă, poate chiar întregă! Uite aici: un Dickens! Nici nu m-aș fi așteptat să nu-l găsesc și în Rai! Alături, Tolstoi, dar nici Rushdie nu se sfiește să intre aici. Și ce coperti nepământene! Am simțit atunci Fericire. Și **am înțeles...**

Deodată, am auzit pași. Putea fi oare chiar Dumnezeu? Am citit doar în atâtea locuri că Dumnezeu sălășluiește în Rai... De după colțul labirintului apăru un bătrân ce cu greu putea fi numit altceva decât un cerșetor. Ipoteza că ar fi Dumnezeu, sau măcar un înger, cădea. Niciun înger nu are cicatrici proaspete, degetele murdare și nasul roșu. Poate doar Sfânta Vineri, în încercarea de a-mi ispiti dărnicia. Dar ce puteam să-i ofer în afară de aceste cărți care nu erau ale mele? Am observat că bătrânul ținea sub braț pantofii murdari, pe care-i învelise într-o revistă de benzi desenate. Măcar o privise?

- Cine ești?, l-am întrebat. Apoi, cu o speranță absurdă: E vreo ieșire în partea de unde vii?

- Nt, omule! P-aicea, la Sarsailă, se vede că e numa' intrări! Și toate cu picioarele înainte!

- Vrei să spui că ești mort? – i-am testat eu inteligența.

- Îhî. Păi altfel cum? Bubă proxenetu' era el beat mângă, da' tot m-a recunoscut când a băgat cuțitu-n mine. S-a răzbunat că l-am mierlit pe fra-su... Nicio problemă: atâtea zile am avut! Să-ți arat ce bortă babană mi-a făcut? Mai țin minte sirena de la ambulanță și m-am trezit aici. E clar c-am ajuns, unde mi-a zâs mama săraca c-am s-ajung dac-o s-o țin așa: în lad. Și-acu' am să mă chinuiesc printre ceasloavele astea fără poze?! Cine dracu' zicea că-n lad sunt măcar drăcoice? Da' pe mata de ce te-au trimis în lad? Tot pentru omor?

- Nu. Eu sunt în Rai. Dumneata, în lad și acum ai trecut de jumătatea ta.

- A, și dincolo, în spatele mătăluță, e Raiu', drăguțul? Păi, nu văd nicio poartă între!

- Deoarece pentru tine și acolo e tot lad. Ladul are intrarea prin Rai. La intrare, lașii țin un moment de reculegere pentru cei curajoși. Apoi, vin încoace și locuiesc acolo unde se cuvine. Cel puțin așa cred...

PROZĂ SCURTĂ

JURNAL DIN ZOOLAND

► Dan MOVILEANU

Izolată în Zooland. Pierd timpul cu mărunțișuri. Ce mai pot aștepta decât să treacă ziua asta cețoasă, luna aceasta friguroasă și anul acesta plin de neizbânzii cotidiene. Nu mă mai pot gândi la ce mai pot face eu cu mine însumi, nici la ce mai pot face cu ceea ce au făcut alții – ceilalți – cu mine, vorba lui J. Paul (porcul chior). Să-ți vină să scrii un tratat de demonologie sau de victimologie, dacă nu mi-aș fi îngropat talanții încă din scutece!! Abulic, zapez inconștient. Mă opresc la un canal t.v., axat pe show-uri politice anti-oricine! Un individ, un bunic de vreo 70 de ani, cu o față grobiană, buhăită, buze groase, țuguiate, acoperite de o mustață rară, grizonată, sub un nas borcănat, părul rărit, alb, cu o voce găjăită de fumător înrăit, din postura de europarlamentar, dă lecții de democrație. Ochii frizează senilitatea. Ar face mai bine să meargă acasă să-și crească strănepoții. Sunt subiectiv, desigur! Aflu că îl cheamă Boștinaru. Rămân perplex. Mi-aduc brusc aminte de triada Boștină, Băciucu, Boștinaru (cei trei B), care împărțea Botoșaniul anilor '80 ai secolului comunisto-securistic. Triada care făcea să tremure comunitatea județului. Am fost în biroul celui numit Boștinaru. Un „prieteni” comun mi-a recomandat să merg în audiență pentru o problemă de familie. „Prieteniul” (un reputat medic din Pașcani) avea o „pilă” la acest potentat „comunist de omenie”! Mi-l prezentase ca pe un activist nedogmatic, cu care se putea vorbi omenește. Înțelegea ce se întâmplă pe lumea asta! M-am prezentat la Comitetul Județean P.C.R. Botoșani, în audiență! Pe scările impozantei clădiri, din centrul orașului, m-am întâlnit cu Emil Lordache, venit și el în audiență la al treilea B (Băciucu), fiindcă vroia să se transfere în Iași (unde-l aștepta familia). Eu vroiam să plec la Pașcani, din același motiv. Ne-am strâns mâinile, ca doi nefericiți, rătăciți în câmpul muncii, de unde nu puteai pleca decât după o stagiatură de trei ani, dacă n-aveai „pile”, „cunoștințe” și „relații”! M-a luat în primire o secretară gen aspidă, nici tânără, nici frumoasă, cu o clăie de păr fumuriu, coafată și vopsită proaspăt, care mirosea a altceva decât a săpun cheia. Devotată șefului și Partidului care-i asigurau franzela și salamul de Sibiu, de la Gospodăria de Partid, săpunul și spray-ul de calitate vestică. M-a măsurat de sus până jos, de câteva ori, vizibil iritată, strângând din buzele-i subțiri, cu un dispreț suveran, ca pe un gândac de bucătărie. Mi-a spus să aștept, șeful are multe probleme pe cap, un întreg județ așteaptă deciziile sale importante. Cu costumul meu de blugi prespălați (ultima modă pășcăneană), pletos și

bărbos, ca un Che Guevara de mahala sau ca un roker decăzut, nu-i inspiram nici un dram de încredere. Nu păream un „om nou” visat de comuniști! Fără să fac din asta un titlu de glorie. Când mi-a spus că șeful lipsește, privirea secretarei a alunecat spre ușa, pe care trona programul de audiențe, uitată întredeschisă. Mi s-a părut că dincolo de ușa capitonată cineva a tușit înăbușit. Am dat buzna înăuntru, secretara, surprinsă, rămânând țintuită pe scaun, fără nici o reacție. La capătul unei mese interminabile, străjuită de o parte și de alta de scaune tapițate, confortabile, l-am văzut pe individul în cauză. Camera uriașă era aproape întunecată de stururile groase, albastre, care acopereau ferestrele enorme, ca niște valtrapuri. Stătea la biroul așezat pe un pedestal înalt, dominând întreaga cameră, ca într-o pagină kafkiană. Șocat de obrăznicia mea, m-a întrebat cu glas moale, înfricoșat parcă, derutat, în ce problemă îl deranjez, deși părea totuși că știe. Nu era sigur că aș fi putut fi „prieteniul” (de fapt, pila) reputatului medic din Pașcani. A avut timpul fizic să se redreseze, cât i-am expus în linii mari problema pentru care venisem, să-mi arunce câteva priviri reptilinice. Reacția lui a fost pe măsura unui șarpe Boa gata să mă înghită. S-a ridicat de pe scaun, s-a întors în semiprofil spre portretul dictatorului de pe perete și, strivind cuvintele printre dinți, într-un șuierat sinistru, aproape că a urlat: „Ce fel de profesor ești tu, dacă te prezinți în halul asta la mine? Tovarășul, om de renume mondial, autor de cărți traduse în toate limbile pământului, admirat de o lume întreagă, nu poartă nici barbă, nici plete și tu un amărât de profesoraș, un ...”. Nu l-am lăsat să-și termine perorația, am ieșit brusc din încăperea sufocantă, pe lângă secretara încremenită în ușă, bâiguind ceva în legătură cu paznicul sau Miliția, aruncându-i din mers o înjurătură înfundată. Inutil să mai spun că, din cauza prestației mele lamentabile, „prieteniul” pășcănean a fost zdravăn urecheat de potentatul Boștinaru!

*

Dacă acest Boștinaru, europarlamentar, care dă lecții de democrație poporului român, ca altădată S. Brucan, este același cu fostul potentat comunist, înfocat pupincurist al lui Ceaușescu, nu mai avem nici o șansă să ne trezim din somnul rațiunii electiv.

(din vol. în pregătire *Jurnal din Zooland*)

ESEU

TRECUTUL, O BATISTĂ DE UNICĂ FOLOSINȚĂ...

► **Victo® CILINCĂ**

Motto: *e bine-n gară că miroase-a dor/ și a batiste în la revedere...* (Cezar Ivănescu)

Poetul Cezar Ivănescu scria despre peronul „cu batiste în la revedere”, ca simbol al plecării. Batista? Simbol acum uitat! Femeile își fluturau batistele albe atunci când corabia, mai târziu pachebotul, se desprindea de la țarm. A rămas doar fluturarea mâinii dintr-un semn care a însemnat cândva despărțire grea, cu legături poștale care puteau zăbovi luni de zile, nu ca acum, pe dată, on line! Și, mai înainte, era cu totul altăceva: fluturarea eșarfei albe - „năframă-n vârf de băț”, cum scria Eminescu despre semnalul de pace al celor care vor să trateze și cer deci să nu se tragă în ei sau, de de pe ziduri, dau un semnal al predării. Cântecul popular spune însă de „batista cu bomboane” pe care bărbatul o aduce de la oraș celei căreia vrea să-i fure inima, ofrandă uneori de ea cerută: „Când vii bade de la Deva/ Să-mi aduci și mie ceva!”. Ceva dulce, într-o batistă. Desigur, una curată. Pentru că personajele lui Caragiale o folosesc însă copios, din contra, ca să-și sufle plebeu nasul sau să se șteargă pe fruntea foarte asudată, desigur, de la excesele la mâncare și băutură. Batista cât un cearșaf a micului burghez, pe care o vedem mai târziu transformată, prin anii '60, cu colțurile înnodate, pentru a acoperi capetele generației hippy așa cum făceau și piraii pe vremuri. În barcă pe lac, pe mare sau pe plajă, „pălărie” improvizată sau eșarfă la gât, petecul de pânză moștenea legătura de la gâtul lefegiilor croați de la curtea regilor Franței secolului XVII, care dau, se pare, și numele... croat al cravatei de mai târziu. Și văd eșarfe înnodate și la gât de cowboy, în praful preeriei; uneori trasă invers, până sub ochi, nu numai contra prafului, ci numai bună într-un atac de bancă în care nu trebuie să fii identificat. Batista cu cloroform a maleficilor din epoca victoriană, pusă în general la nasul fetelor bune de legat și de furat în geana nopții, ca să fie apoi salvate de bunii detectivi... Batista scoasă de dame de la sân, caldă încă... Și parfumată! Batista ucigașă a Desdemonei. Flamura roșie,

simbol al Revoluției franceze, care făcea și să nu se vadă pe gâtul rețezat sângele ghilotinei. Batista udă cu care se tamponau frunțile domnișoarelor de pension leșinate de regimul de slăbire ori ale femeilor care se străduiseră să încapă în corsetul strâns în șiret la spate. Batista udă cu care spălăm mâinile, întotdeauna murdare, ale copiilor, în tren sau la vizită... Ustensila pentru nas nu trebuia să lipsească nici militarului, dacă acasă se obișnuia și nu-ți suflai nasul de-a dreptul pe uiliță. Dar soldatul venea cu ea de acasă căci țara îți dădea doar izmene, bocanci, uniformă și chipiu. O învârteală a lui Carol al II-lea care i-a mai adus niscai gologani la teșcherea a fost vânzarea, către Armată, a batistelor cu chipul Majestății Sale imprimat pe ele. Era obligatoriu să ai una, dar n-am aflat dacă se pedepsea dacă îți și suflai nasul pe chipul controversatului personaj istoric... Regele și-a imprimat chipul pe batistele vârate pe gât bieților răcani, iar fratele său Nicolae, ca niciodată, l-a felicitat: „Așa am să-mi pot sufla muci pe mutra ta”, l-a informat principele pe monarhul playboy. Batistele, cerute școlarilor, imediat după vremea păduchilor, la un loc cu pieptenele, cu oglinda-oglinjoară – chiar dacă erai băiat și inspecția unghiilor strașnic tăiate.

Dar să privim în începutul tulburător, melancolic și nerușinat de veac XX, la acei dandy care își împătureau cu artă batista, ca niște artiști japonezi, pentru a o plasa în buzunarul de sus de la piept, la vedere. Dublată de o batistă „murdară” de interior, nevăzută, pentru lucrșoare mai penibile, parcă-n stil Zăroni, cel cu trei mânuși albe, două fiind pe mână și una cum văzuse el la gentlemani. Cea de sus trebuia dată îndată lacrimilor pasionale de femeie nemăritată și, mai târziu în timp, într-o epocă mai puțin pudică, era bună pentru șters năsucul lor umed nu numai de lacrimi. Acum, batistele de acest fel sunt de aceeași culoare cu cravata și nu se scot de la piept...

Ce să facă femeia de altădată, zidită-n casă de părinți și apoi de soțul care mergea să joace cărți, la bere cu amicii sau pe la amante? Broda batiste. Soții își făceau nod la batistă ca să nu uite de vreo promisiune, să plătească Fiscul sau... să se întoarcă pe la casele lor. Batistele flamande erau dăruite spre veșnică amintire de iubite de vază iubiților lor de vază, cruciații plecau cu năframa dragostei lor la război, în turniruri femeile își dedicau năframa, străbunica batistuței, unui singur cavaler, legând-o de lancea lui, ca să le reprezinte în „meci”. Până s-a mai modernizat lumea și pe la noi, când alții inventau Woodstock-ul și baticurile înflorate violent, bune pentru strâns părul bărbaților bărboși, la noi femeile măritate încă mai purtau, chiar și la oraș, batic pe cap; negru, dacă erau văduve. Altfel, era rușine, ca

și la musulmani, să ieși „cu capul gol” în lume... Babele de la țară adunau bănuț cu bănuț în batistă, atunci când se duceau după halva și sticle de lampă. Fetițele aveau în garderoba păpușilor batistuțe pe măsură, așa cum azi au pieptene și hăinuțe de schimb. Ele știau un cântecel despre batistuță, care ascundea poate viitoare presimțiri senzuale...

Acum sunt batiste de hârtie, de unică folosință; unele impregnate cu alcool. Nu pot fi fluturate. Poți doar șterge geamul compartimentului, să vezi mai bine cum iubitul care te-a condus pe peron pleacă la treburile înaintea ca trenul să părăsească gara. De, alte vremuri, fără batiste sau năframe... Doar cu... „batista pe țambal”!

**Unde esti, copilărie, / Cu pădurea ta cu tot?
(O, rămâi)**

AFORISME

„**CUVINTELE SFINTE DAU SOARE UITĂRII**”,

EDITURA SFERA, BÂRLAD, 2019

► Vasile Sevastre GHICAN

- Pentru a fi fericit ascultă unda clipei și nu pe cea a veacului
- Ascultă-ți interiorul și vei auzi ecoul tuturor nenorocirilor lumii
- Cunoaște-te pe tine însuși și apoi învață să parcurgi distanța până la sufletul tău
- Totuși cele mai dulci cugetări sunt florile !
- Deștepți nu sunt cei ce fac ce face toată lumea, doar cei care nasc fapte memorabile
- Orgoliul este o boală pe care nu o poate trata decât pământul
- Adevărul nu poate fi corupt decât de o minciună cu fundul gol
- Te-am născut la țară unde țărâna respiră stele iar soarele gândește cu toate razele... spunea mama gândind cu toată inima
- Dă-i clipei partea ei de veșnicie și vei înceta în a-ți mai plînge soarta
- La tinerețe prostia o mai poți repara, la bătrânețe nici Dumnezeu nua are ce face !
- Mămăliga și rasolul s-au inventat reciproc dar numai la îndemnul usturoiului
- Pentru sănătatea cuvântului am consultat o mie de cărți și un milion de oameni dar foarte târziu am aflat că ceea ce căutam se afla în inima mea
- O persoană nu e frumopasă sau urâtă ci prototipul care lipsea de pe Terra
- Într-o eră a minciunii, Adevărului ni se interzice să iasă în stradă
- Binele ca să fie întreg trebuie să fie presărat cu lacrimi
- De la o vârstă nici timpul nu te mai recunoaște
- Nu te privi în oglindă ci în ultimele tale faceri de bine
- Adâncul de mare ca să ajungă vârf de munte are nevoie de certificate de la o mie de cutremure
- După o viață de muncă i s-a dat drept premiu propria sa singurătate
- Lumini soarelui omul îi dă preț de fiecare dată prea târziu
- Voia lui Dumnezeu cu voia omului nu coincid decât în ceruri
- Inima a fost făcută după chipul și asemănarea lacrimii.

FRAGMENT DE ROMAN

PAZVAN - OGLU

BĂIATUL CEL RĂU DIN BALCANI

► Petru TODORAN

Pedeapsa haiducului

.....
 - Uitați-vă la mine, boieri dumneavoastră! Știu a grăi turcește, știu Coranul pe de rost, știu grecește, am învățat repede și ușor limba pământului, sunt oștean de meserie, mă bat cu oricine din țara asta, ba chiar cu doi sau trei deodată. Mă voi boteza în legea creștină când mi se va da mirungerea de voievod. Oaste voi strânge repede, că vom pune mâna pe comoara ce o adună arnăuții mei pentru haraci. Cu banii aceia, care sunt banii țării, îi vom bate pe turcii sultanului. Alegeți-mă pe mine și vă va fi bine!

- Să mai vorbim, boieri dumneavoastră, să socotim bine, că nu-i ușor să dai țara pe mâna unui turc. Că dacă vei umbla cu șoalda și vei închina țara Raia, noi ce vom face? Avem noi atâta încredere în vorba ta?

Așa se discuta, de o vreme, la toate întâlnirile complotiștilor. Osman își pierdea răbdarea, nu se putea bizui pe nici unul dintre boierii divaniți. Ba, să avem iertare, rămăsese la mare prietenie cu Gheorghe Dudescu, deși acesta îl alungase din casa lui când a descoperit că trăiește cu sora nevastă-si. Acest lucru boierul Gheorghe l-a înțeles și nu-i purta pică lui Osman. Că cumnată-sa era măr copt, iute putea să se strice, era și pofticioasă la trup tânăr și focos. Că Osman și cumnată-sa trăiau de multă vreme împreună, asta o știa el foarte bine, dar tăcuse și închisese gura slugilor, să nu afle nevastă-sa că soră-sa se împreună, noapte de noapte, cu o slugă. În ce privește complotul ce-l puneau la cale, boierul Dudescu îi dădea dreptate lui Osman, el era potrivit să urce pe Scaunul Domniei. Dar mai potrivit pentru a lua coroana ar fi fost el, Gheorghe Dudescu, el era valah de neam, creștin ortodox. Dar asta se va întâmpla atunci când Osman aga va tocmi căruțele pentru dus haraciul la Giurgiu, la oastea care aștepta să însoțească comoara la Istanbul. Atunci îl vor da pe Osman pieirii și el, Dudescu, se va pune în fruntea țării.

Osman, tânjind după Anița, nu băga în seamă semnele pe care și le făceau boierii pe la spatele lui. Anița îl primea în casele ei, dar niciodată nu era singură. Iar când aga încerca să o prindă la înghesuială ca să-i fure o vorbă bună sau chiar un sărut, totdeauna Anița se pricepea să i se strecoare pe sub mână, lăsându-l în arșița poftii ce dogorea din ce în ce mai tare.

Sosi vremea tocmirii convoiului cu haraciul. Osman o prinse pe Anița singură acasă și își spuse oful. El ar fi putut să o ia cu sila, dar nu voia așa o ticăloșie. El voia o dragoste mare, curată, fierbinte, așa cum o modelase în poemele pe care i le-a dedicat dar nu a avut curajul să i le arate.

- Jupâniță, focul dragostei rău mă arde, nu mai pot răbda! Dă-mi, rogu-te semn de îndurare și spune-mi că îți sunt drag! Eu voi pleca, câteva luni, cu oastea de pază să duc haraciul la Înalta Poartă. Dacă nu te înduri de inima mea, mă voi prăpădi pe drum.

- Îți voi spune ce-i în inima mea, agă, în ajunul plecării tale la Giurgiu. Să ai răbdare, să arăți că ești om serios, că voi osmanlâii culegeți fructul, îl mâncați și aruncați cotorul pe jos. Eu nu pot fi așa, doar o gustărică. Eu sunt de neam, am ceva avere, am din ce trăi, nu pot să cad la mila unui bărbat.

- Jupâniță, eu nu-s un bărbat ca fi-te-cine! Azi-măine mă vei vedea cu coroană pe plete, stând în scaunul domnesc. Te voi face regina mea, și se va închina o țară întregă! Crede-mă, știu ce spun!

Că juca strâmb, cu niște boieri nemulțumiți de domnie, asta Anița o știa deja. Dar că Osman va fi alesul pentru tron, asta nu-i era spre știință, că până acum acest gând nu scăpase nimănui. Să fie adevărat? Atunci Viorel va avea treabă grea de împlinit, nu doar să întoarcă haraciul din drum ci să scape țara și de o liftă păgână, care ar putea face trădare și închinare la Padișah.

În săptămâna următoare Osman apucă să-i șoptească Aniței că vor pleca la drum în zorii zilei de joi. El va bate la poarta ei pe înserat, miercuri seara. Să facă bine să-i deschidă!

În seara aleasă pentru începutul unei nopți de dragoste, Osman fremăta de nerăbdare. Privea cerul și se închina lui Alah și profetului său ca femeia visurilor sale să-și deschidă inima și brațele, să i se dăruiască pe veci. Ajunse la poarta casei, în dosul căreia Anița aștepta să-i deschidă ca nu cumva să facă zarvă și să afle vecinii că-i vine ibovnic la ceas de seară. Osman intră și se repezi să-și cuprindă iubita în brațe. Dar fu respins cu brutalitate. Două brațe muschiuloase îi cuprinseseră gâtul, sufocându-l. Osman se zbătu, era greu să scape din acea încheștare, fusese surprins nepregătit. Cu greu reuși să se desprindă, lovind cu genunchiul spre părțile sensibile ale atacatorului. Sări înapoi și trase jungherul, punându-se în apărare, gata să pareze orice lovitură. Simțurile i se ascuțiră, auzi mișcări furișe la spatele său. O scăpărare de amnar și o torță se aprinse. Apoi alte două luminară curtea din spatele porții ferecate. Osman era la mijlocul unui cerc format din opt sau zece bărbați, cu hangerele trase, gata să-l facă bucăți. Erau haiducii lui Viole. Nu vedea nici o scăpare din această capcană, așa că înjură cumplit:

„Muiere nebună, te voi da pieirii în cele mai amarnice chinuri.” Primi în față un prim atac. Două săbii se abătură asupra lui. Lovi șerpește într-una și se feri, rostogolindu-se la pământ, de cealaltă. Va fi o luptă grea, dar era hotărât să-și vândă scump pielea. Din rostogolire sări spre cel mai apropiat adversar și-i creștă pulpa, deasupra genunchiului. Cu un țipăt acela se lăsă la pământ, scăpând hangerul din mână. Imediat alți doi îl atacă. Pară un tăiș dar vârful celui alt hanger îi spintecă mâneca stângă a contășului de aba cenușie. Scăpă neatins, de data aceasta. Apoi zgomote se auzire din uliță, poarta fu lovită cu o bârnă și curând cedă, deschizându-se. Atacatorii îl aveau pe Ali în frunte:

- Osman, frate al meu, ce ai făcut? Vodă te dă pieirii, că l-ai trădat. Vrei să te dai legat sau luptăm amândoi, ca frați de sânge până scăpăm ori pierim?

Haiducii lui Șaptecai se topiră în noapte. Făcliile fură stinse când poarta a cedat, așa că acum locul era luminat de torțele arnăuților domniei. Osman trăi surpriza cea mai amară. Mai întâi fusese trădat de femeia visurilor sale. Acum însuși Vodă îi voia capul. Pe semne că unul din boierii complotiști l-a trădat. Dar cine să fi fost luda? Nu știa, nici nu bănuia pe vreunul, dar acum nici nu avea vreun rost să stea la gânduri. Trebuia să se hotărască iute, va lupta ori se va da legat? Era mai cuminte să cedeze. Ali îl va apăra. Și mai era și poetul, prietenul Rifas. Acesta era apropiat lui Vodă, poate că ar putea să-l apere de o asemenea cumplită acuzație?

Păși în fața lui Ali, aruncă hangerul și întinse pumnii să fie legat. Ali îi șopti, în timp ce-i lega

brațele: „Te voi scoate, nu știm cine te-a pârât, dar Vodă era furios tare, fierbea și urla, mi-a spus că dacă nu te aduc legat îmi va lua mie capul! Ce ai făcut, Osman?”

Dar nu-i răspunse. Îi strecură, printre dinți: „Anunță-l pe Rifas și adu-l la temniță, să vorbesc cu el!”

Două zile l-au schingiuit. L-au ars carnea pe spate și pe piept, l-au întins de mâini și de picioare dar nu l-au ologit. Era puternic, turcul a rezistat la torturi nedezvăluind nimic. Apoi a reușit Rifas să intre în chilia unde era legat cu lanțul de o verigă bătută în perete.

- Osman, unul dintre boieri te-a turnat. A spus că ai vorbit cu câțiva divaniți, dintre cei care dăduseră bani cu împrumut Măriei Sale, ca să pună la cale detronarea,uciderea lui Vodă Mavrogheni și urcarea ta pe tron. Dar nimeni dintre acei boieri nu s-a legat să fie de partea ta. Ei, toți, împreună te-au trădat. Ești singur! Vodă a hotărât să-ți taie capul la Podul Mogoșoaiei, să adune popor mult ca să se știe ce pățesc trădătorii. Ce pot să fac pentru tine, prietene?

- Rifas, răscumpără-mă! Întreabă-l pe Vodă câți galbeni poate să pună pe capul meu. Îi voi da cât cere și voi pleca singur, din Valahia și nu voi mai veni în calea lui, vreodată. Dar să-mi lase viața, că am a mă răzbuna pe muierea nebună de care m-am îndrăgostit, ca prostul, și m-a trădat, bătându-și joc de mine. Spune-i că de nu mă iartă, măcar să mă lase să-i plătesc Aniței ce i se cuvine, apoi voi veni să-mi taie capul, că zile nu mai vreau să am. Toată lumea m-a trădat, de ce aș mai vrea să trăiesc?

Poetul îl privea cu tristețe. „Vai de zilele tale, nebune, rău ai mai ajuns. Ai crezut că ești alesul tuturor, al femeilor care te vor de bărbat, ori măcar de iubit, al boierilor care te vor de domnitor. Acum plătește! Să văd ce târg pot face cu Mavrogheni, că și ăsta îi plecat tare cu pluta, cum zic valahii ăștia.”

Rifas se duse la Curte și încercă să intre în iatacul lui Vodă. Era după amiază, ora când Vodă Mavrogheni obișnuia să facă poezie sau să cânte la clavier. La aceste ore, orgoliul de artist al voievodului trebuia, musai, să fie periat, ridicat în slăvi.

- Intră, Rifas, intră și citește-mi din Iliada ori recită ceva de inimă, să-mi treacă aleanul, că aprig m-au supărat unii ce mi-au stat în preajmă.

Poetul se conformă. Recită un fragment din Iliada, opera preferată a lui Vodă. Apoi, după o scurtă pauză, mângâie corzile lirei și declamă un poem de dragoste. Apoi altul. Un suflet se zbuciuma, pe o stâncă înaltă, deasupra valurilor mării clocotind în furtună. Ar fi vrut să-și ia rămas bun de la lume, dar de câte ori se apleca înainte vântul îl împingea cu putere, neîngăduindu-i zborul

spre stâncile ce-l așteptau să-l sfârâme între colții lor de piatră. „Vântule, vânt nebun, lasă-mă să mor!” Vocea poetului se stinge, doar plânsul lirei mai tulbură noaptea.

Vodă suspină.

- Frumos poem! Ce inimă zdrobită, câtă tristețe în disperarea acestui amărât înșelat de lume, zise Nicolae Mavrogheni.

- N-ați crede în ruptul capului cine este acest amărât care și-a scris atât de frumos durerea după ce iubita și-a bătut joc de el! Rifas miza pe surpriză, poate că poezia îi va înmuia inima și îl va ierta pe prietenul lui.

- Cine poate fi? Ești tu, cumva? Ai trecut printr-o astfel de întâmplare, la tinerețile tale?

- Nu, Măria Ta, nu sunt eu în stare să pun în cuvinte atâta durere. Femeia care te înșală nu merită să trăiască! Atunci de ce să-ți plângi de milă? Lacu-i plin de broaște, zice un proverb de aici, din Valahia. Cel care a suferit și mai suferă această tragedie este Osman, pe care unii îl acuză de trădător.

- Ceeee? Osman? Poet? Poet nefericit? Ha-ha-ha! Încerci să mă înșeli, eu știu că sunteți prieteni, dar să te cred că el ar fi poet, și încă nefericit în dragoste, asta mai va! Vodă se arată chiar jignit de acest truc ieftin pe care poetul curții încerca să-l folosească.

- Măria Ta, dacă pe mine nu mă crezi, întreabă-l pe Ali, fratele lui de lupte unde l-a găsit și ce făcea acolo. Erau cât pe ce să se pună amândoi împotriva arnăuților pe care i-ai trimis însuși Măria Ta ca să-l aducă legat, dar Osman a judecat corect. „Dacă Măria Sa mă crede în stare de o asemenea ticăloșie, atunci merit moartea. Înseamnă că nu i-am dovedit credința pe care i-am jurat-o.” Așa i-a spus fratelui său Ali, și s-a lăsat legat.

Vodă Nicolae Mavrogheni trimise după Ali.

- Unde l-ai găsit pe ticălosul de trădător și ce făcea acolo? Spune drept, nu încerca să-i iei apărarea că altminteri ștreangul vă așteaptă pe amândoi!

Mânia din vocea domnitorului nu era mare lucru pentru un ienicer încercat, așa cum era Ali. Răspunsul lui sună așezat, cuvintele măsurate, rostite scurt, ostășeșete, arătau cinste și corectitudine.

- Măria Ta, l-am găsit acolo unde ne-a trimis boierul Gheorghe Dudescu, la casele jupâniței Anița. Osman trebuia să primească răspuns de la ea pentru dragostea pe care i-a arătat-o. Dacă jupânița își lega viața de a lui, Osman era gata să se boteze creștin ortodox, la întoarcere de la Înalta Poartă. Așa mi-a spus mie, în mare taină.

- Și ce făcea acolo, cu această vădană? Se giuguleau?

- Nu, Măria Ta. Osman era încolțit de ortacii bărbatului cu care se ține jupânița, în mare taină. Erau zece bărbați, toți cu hangere și junghere. Pe unul dintre aceștia Osman l-a rănit la un picior și n-a putut fugi cu ceilalți, când noi am spart poarta și am năvălit în curte. Ticălosul a recunoscut, sub cazne, că este unul din oamenii tâlharului Șaptecai, liubovnicul jupâniței. Iar Osman a fost tras în capcană, că Anița și Șaptecai puseseră la cale să-l omoare, că le era frică de răzbunarea lui Osman. Asta-i tot ce știu, Măria Ta, și jur că am spus tot adevărul.

- Hmmm! Du-te. Să-l aduci la mine pe ticălos, legat și bine păzit, ca nu cumva să scape și să mă omoare.

Vodă voia să știe tot adevărul, până la capăt. Acum, după mărturia lui Ali, vinovăția lui Osman i se părea cusută cu ață albă.

Trecu ceva vreme până îl aduseră pe ticălos. Din rănile de la piept, arsuri și urme de bici, îi curgea sânge, mustind ușor. Osman suferea, însă nu avea dureri de la carnea asuprită. Durerea lui cea mare era în suflet. Când fu împins în spătăria mică, cu brutalitate, Osman se aruncă în genunchi și spuse:

- Omoară-mă, stăpâne! Nu te-am trădat, dar sufăr cumplit și leac la această suferință nu-i. Doar sabia ori ștreangul. Ia-mi viața Măria Ta, că n-am știut să-i dovedesc pe dușmanii mei și ai tăi!

- Și care-i suferința ta, ticălosule?

- Jupânița Anița, ea m-a rănit de moarte, Măria Ta. Și-a bătut joc de mine, de focul dragostei mele curate și m-a tras în capcană, să mă omoare cu mâna și jungherul aceluia tâlhar, Șaptecai. Ori mă omori, Măria Ta, ori mă slobozi ca să-mi sting focul cu sângele lor! Jur că mă supun judecății tale, Doamne!

- Eu nu vreau să te văd în ochi, dar nici viața nu pot să ți-o iau. Dar ai luat răscumpărare de la boieri nevinovați și nu ai vărsat banii acei la vistierie. Pune jos cincii pungi cu galbeni și slobod vei fi, să pleci din Țara Românească și să nu te întorci, la chipul meu să nu te arăți, niciodată! Ai auzit?

- Milostive stăpâne, îți mulțumesc. Mă voi răcori de focul inimii și voi dispărea din ochii tăi, pe vecie! Jur!

- Adu galbenii și apoi ai două zile să-i cauți. Poimâine, la apusul soarelui, să treci Dunărea. Altfel oamenii mei te vor lovi cu gloanțe și vei muri, ca un câine. Pleacă, adu-mi banii repede!

Osman se clătină, slăbit de chinuri, nemâncat și nedormit de atâtea zile. Ali îl sprijini și ieșiră, împreună, din spătărie.

DEBUT JUVENIL

CRISTINA LUCA-PARAPIRU

A fost odată un castel pe un vârf de munte. Acolo, locuia Regina Munților cu Prințesa Munților și cu Străregina Munților. Într-o zi, când ele se plimbau, Flit, un fluture tare năzdrăvan, a invitat-o pe Prințesă la jocul de-a prinselea. Mama ei a fost de acod, dar i-a spus să se întoarcă la timp. Străregina a sfătuit-o pe copilă să încerce să umble cu Flit ca niște oameni simpli...

După cinci ani, Cristina, Prințesa Munților, crescuse și se purta ca o fetiță obișnuită.

- Hai să ne jucăm printre flori! o invita fluturele Flit.

- Miroase a unt! exclamă Cristina.

Bunica îi aducea pâine cu unt în curte. Flit propuse o întrecere până la bunica. Fetița alunecă și scăpă felile cu unt.

- Te-ai împiedicat ca un cățeluș! a râs Flit.

- Ești bine, Cristina? a întrebat-o bunica speriată.

- Sunt bine, dar mă doare antebrațul drept.

- Nu te-ai rănit, ai o mică zgârietură! constată

Flit.

Chiar atunci, veni acolo Regina Munților. Ea îi ceru bunicii să se plimbe cu Cristina.

- Bine, dar vrem să mergă și Flit, prietenul ei, cu noi.

Porniră la drum, iar fluturele se așeză pe codița Cristinei, ca să doarmă.

- Dă-te jos, fluturaș, este inconfortabil pentru mine să stai cocoțat acolo!

Flit zbură înaintea ei și îi spuse că merg la popasurile din munți pentru a se odihni. La întoarcere, Flit o invită pe Cristina la jocul preferat, de-a prinselea. Bunica îi spuse Cristinei că ar trebui să mergă împreună în căutarea mamei ei. Deodată auziră un bâzâit. Era o fluturiță pe nume Flita.

- Cine ești tu? l-a întrebat fluturița pe Flit.

- Eu sunt Flit, prietenul Prințesei Munților, cu care îți fac acum cunoștință. Poate veni și Flita cu noi? se adresă el Cristinei.

- Bine, a zis aceasta, să mergă și ea cu noi!

Cei doi fluturași zburau, aproape uitând de fetiță. Când era pe cale să se supere, le ieși înainte o cioară mare. Pasărea neagră o întrebă pe Cristina de ce este indispusă... Ea a recunoscut că din cauză că Flit nu o mai băga în

seamă, de când apăruse fluturașa. Cioara a sfătuit-o să se distreze altfel, iar Flit avea să revină în preajma ei. Continuară drumul pentru căutarea mamei fetiței. Lui Flit i-a părut rău că o neglijase pe Prințesă. Plecă de lângă Flita și veni abătut lângă Cristina, cerându-și iertare.

Ajunseră în fața unei fortificații. Intrară toți trei: Cristina, bunica și Flit. Înăuntru găsiră un tron pe care era așezată o coroană pe care scria: CRISTINA! Fetița se gândi că pe ea o cheamă astfel și probă coroana.

Atunci, intră Regina cu suita. Toți se înclină înaintea ei și dădură un bal minunat. Cristina ieși în fața publicului cu coroana pe cap și toți o aplaudară. Bunica aruncă cu flori spre ea, iar prietenii strigară: Trăiască Cristina, Prințesa Munților! Toți dansară până târziu.

- Trezește-te, Cristina! auzi fetița glasul cald al mamei și înțelese că totul fusese un vis frumos. Totuși i se păru că Flit și cioara o priveau de la geam. Șopti:

- SPER SĂ ÎI REVĂD CÂNDVA!...

► Ghiță NAZARE

FRAGMENT DE ROMAN

VINE BOCĂNOAIA ! *

Era în jur de ora 8.00, când afară ziua se mai îngâna cu noaptea. În casă, la lumina plâpândă a făcliei unei lămpi cu gaz, cu sticla deja afumată, pe plită se prăjeau câteva felii de măămăligă pentru micul dejun. Seara, mă culcasem ceva mai târziu, de fapt ca în fiecare seară, deoarece trebuia să o ajut pe mama la războiul de țesut, să transfer lână din sculele așezate pe vârtelniță sau din ghebele de coade pe țeviile rânduite câte 3-4 pe sucală, să-i dau de lucru suveicei care făcea un dute-vino printre urzeala covorului din lână sau a preșului din coade, înainte ca mâinile mamei să tragă puternic de vatalele care să bată țesătura. Tata era afară, ducea ceaunul cu mâncare la cei doi porci adăpostii în cotețul dinspre drum. Mai aveau, sărmanii, doar câteva zile până la sacrificare, așteptam Sărbătoarea Crăciunului și apoi pomana porcului.

Părea o zi obișnuită. Liniștea dimineții s-a spart însă brusc. S-au auzit repetate și puternice bătăi în poartă. Era unul dintre oamenii satului, despre care se spunea că reprezintă autoritățile însărcinate să strângă de la țărani cotele pe care România trebuia să le plătească marii priteni de la răsărit drept datorii de război, drept mulțumire că ne-a eliberat de stăpânirea hitleristă. Era un fel de complice al dictaturii proletariatului, unul de-al nostru care a consimțit să se pună în slujba clasei muncitoare pentru binele poporului. De fapt, acesta pregătea venirea trimisului clasei muncitoare care se sacrifica să-i ajute pe țărani să înțeleagă binefacerile puterii de la răsărit. În acel moment s-a deschis brusc ușa și tata a intrat precipitat în casă. Vine Bocănoaia! Vine Bocănoaia! N-are rost să mai dau mâncarea la porci, că o pierdem și pe asta! Am ieșit toți trei afară, tata, mama și eu. Bocănoaia, pe care nu știu nici astăzi dacă o chema așa, dar așa o alinta toată lumea, era o femeie înaltă, roșcată și roșcovană, cu ținută de ofițereasă, îmbrăcată într-un impecabil veston kaki, cu căciulă rusească cu urechi, cu pantaloni bufanți și cizme din piele până la genunchi, bine lustruite, care să fi tot avut vreo 25 de ani, a deschis larg poarta și a intrat în curte, secondată de omul satului care o însoțea.

Avea în mână un cârlig de aproximativ un metru și jumătate, asemănător celui cu care se smulgeau paietele din șură pentru a hrăni animalele, pe care n-am înțeles atunci la ce i-ar fi trebuit. Fără să zică „Bună dimineața”, ceea ce ne învățase tovarășa învățătoare Maricica să facă oricine întâlnește o persoană necunoscută, Bocănoaia s-a răstit la tata: „De ce nu-ți dai cotele de carne pe care le datorezi celor care ne-au eliberat patria de nemți?”. „Cotele de cereale le-ai dat?”. „Da”, a zis tata cu o jumătate de glas. Dintr-odată, m-am făcut și eu mare și responsabil, deși aveam doar 7-8 ani, și am depus mărturie în fața tovarășei că am dus cota de grâu încă din vară, direct de pe câmp, la gară, la Breheci. Tovarășa și-a dat seama că nu sunt chiar prost și a avut neinspirăția să mă întrebe: „De unde știi tu că taică-tu a dus grâul la Berheci, nu la Breheci?”. Păi am fost cu el, i-am răspuns! Și fără să mai aștept să mă întrebe ceva am început să-i povestesc: am fost cu tata și cu mama la arie, pe Bulancea, la treierat grâul în ziua în care eram programați; am început treaba la răsărit de soare și am terminat-o la apus, doar cu o pauză de o jumătate de oră, la prânz, pentru masă; am mâncat bine, două ouă fierte și o strachină de borș cu fasole, cu măămăligă rece, am băut direct din botă câteva găuri din apa care se încălzise, după care am trecut din nou la treabă; treieratul se făcea cu batoza, strămoșul combinei, cu cinci cai puși în mișcare de o curea de transmisie acționată de un tractor, care băteau spicele de grâu golindu-le de boabe; eu stăteam la curul batozei și, cu o furcă de două ori mai mare ca mine, aveam sarcina să nu se împrăștie paietele pe care le împingeau jos cei cinci căiuți ai batozei și să le așez pe o targă trasă de cai, duse apoi la aproximativ 100 de metri de locul faptei; prețul pentru praful înghițit și transpirația din acele zile toride era trasul cu targa cu paie până la locul depozitării acestora; grâul pus în saci era dus direct în căruță; după treierat, rămâneam pe arie și dormeam câteva ceasuri în căruța plină cu saci, iar pe la 2-3 noaptea tata înjuga boii și porneam spre Breheci, în așa fel încât să ajungem înainte de ora 5.00 pentru a prinde rând

mai în față la trior; porneam direct pe drumul către Țepu, traversam satul prin care ne lătrau toți câinii, după care coboram valea pe la ciușmea, pe un drum mlăștinos până la ieșirea spre gara Breheci; tata se așeza în față, pe o scândură pusă pe drugii de la căruță și biciuia boii, mai cânta sau mai trăgea câte o înjurătură, iar eu stăteam întins pe sacii cu grâu, cu fața în sus, admirând cerul înstelat și luna plină, roua dimineții umezindu-mi fruntea arsă de soare, adesea moțâind, și mă întrebam singur de ce trebuie să triorăm grâul înainte de a-l preda; bănuind la ce mă gândeam, tata se întoarce spre mine și-mi spune: „băiete, grâul trebuie triorat, să fie curat, fără pleavă, neghină sau sămânță de buruieni, deoarece tovarășilor nu le place să fie murdar, Dumnezeii mamei lor de porci”; înjurătura tatei m-a încurcat și mai tare ca să înțeleg de ce trebuie să-l triorăm; am intrat al doilea la trior, treaba mea era să țin gura sacului desfăcută pe acolo pe unde curgea pleava, unde aproape că nu te vedeai din praf, în vreme ce grâul curat curgea direct în sacul prins de gura ulucului triorului; după cântărirea sacilor cu grâul curat, i-am urmărit cu privirea către vagonul care trebuia să-i ducă la Moscova. Totuși, eram bucuroși, eu și tata, că ne-a mai rămas să ducem acasă mai mult de o jumătate de sac de grâu curat, din care să facem făină și apoi câteva cuptoare de pâine la vatră, și 2-3 saci cu pleavă și cu amestecătură de sămânță de buruieni, cu care să amăgim puii câteva luni. Ne-am întors tot pe Bulancea, pe la arie, de unde am încărcat căruța cu paie. Am ajuns acasă pe înserat și prima grijă a fost să dau gozură - acel amestec de boabe cu pleavă - la pui. Obişnuiam ca seară de seară, era datoria mea, să număr puii, să văd dacă nu cumva dihorul mai făcuse vreo victimă. Mamăăă, am strigat după terminarea exercițiului, lipsește porumbacul, un pui mai mărișor cu care mă împrietenisem, care-mi stătea în palmă și-i mângâiam gâtul golaș. „Uite-l aici”, zise mama, care era la bucătărie și pregătea masa de seară. Porumbacul meu era în ceaun, la fiert. Ca de obicei, din acel pui se făceau două feluri de mâncare pentru masa de seară: fie o tocăniță „ca la mama acasă”, în care se puneau aripioarele, capul, gâtul și scurmacele, sau scurmușurile, cum am auzit că se spune prin alte părți, și o friptură la ceaun, rumenită în ulei încins, din pieptul, pulpele, rânza, ficatul și inima porumbacului, fie un rasol cu usturoi, felul întâi, și o friptură la gratar, felul doi. Am rămas, este drept puțin întristat de sfârșitul tragic al „prietenului” meu, să privesc puii și să mă distrez văzându-i cum se luptă între ei să găsească boabele rămase prin pleavă. După câteva boabe înghițite se băgau cu picioarele în teică, un trunchi de copac scobit în care se puneau apa, înghițeau câteva pliscuri, se

răcoreau și, parcă de bucurie, își deschideau și scuturau aripioarele și apoi reluau operațiunea de căutare a boabelor prin pleavă. La cei cu gâtul golaș li se vedea gușa plină, roșie, tare ca piatra. Era un adevărat spectacol.

Se pare însă că nu am convins-o pe tovarășa Bocănoaia, de vreme ce a cerut scara de la pod să vadă dacă nu mai avem ascuns ceva grâu acolo, iar apoi a mers în spatele casei, unde aveam și grajdul pentru boi, și a început să înțepe glugile de coceni și șura de paie cu cârligul pe care-l avea în mână. Nu am înțeles de ce făcea asta, ceea ce mi-a stârnit râsul, până când mama mi-a șoptit că tovarășa vrea să verifice dacă nu sunt ascunse butoaie sau căzi cu cereale în gluga de coceni sau în șura de paie. Atunci am înțeles și de ce l-a pus pe tata să strice stiva de crengi care se afla între drum și cotețul păsărilor.

Nemuțumită, tovarășa Bocănoaia i-a cerut tatei să-i aducă dovada că a predat cele 180 de kilograme de carne pe care le avea drept datorie de război către sovietici. Tata a tăcut iar tovarășa a înțeles că și tăcerea este un răspuns. Cei doi porci aflați în cotețul lor nu știau că ei reprezintă, de fapt, datorie de război și guițau pentru a primi mâncarea de dimineață. Tovarășa a decis rapid: i-a cerut consătenului care o însoțea să caute repede o căruță și 2-3 oameni pentru a ridica porcii. Abia atunci mi-a dispărut nedumerirea și am început să plâng. Godacii au opus, sârmanii, o rezistență deosebită și au declanșat un adevărat concert al dobitoacelor din curte și de prin vecini: porcii guițau, câinii lătrau, pisicile mieunau, oile zbierau, găinile cotcodăceau, rațele măcăiau, găștile găgăiau, curcanii bolboroseau, caii nechezau, parcă toți își luau rămas bun unii de la alții. Până și vrăbiile, speriate de ce vedeau, zburau bezmetice de la streășina casei în nucul de peste drum și îndărăt, ciripind pe tonuri diferite, întrebând parcă ce se întâmplă. Mai mult, șoarecii de sub leasa de știuleți au ieșit în curte încercând să-i sperie pe agresori, înțelegând că ceva rău se întâmplă și pentru ei, că exista pericolul să rămână fără hrana cea de toate zilele pe timpul iernii. Doar guguștiucii, așezați în rând pe sârma de rufe care se întindea de la cerdac la coteneață, asistau pasibili la spectacol, dând impresia că aplaudă acțiunea Bocănoaiei. *Concertul în luncă* a lui Vasile Alecsandri, despre care aveam să aflu mult mai târziu, era nimica toată pe lângă ceea ce vedeam și auzeam. Parcă și tovarășa Bocănoaia a devenit mai omenoasă: văzându-mă nedumerit, uluit, plângând a venit la mine, a făcut un gest părintesc mângâindu-mă pe frunte și spunându-mi, tainic, să înțeleg că începuturile socialismului cere sacrificii, iar muncitorii se solidarizează și îi sprijină

pe țărani, care nu prea se pricep la politică, în lupta lor cu chiaburii satelor, dușmanii țăranilor, fără ca eu să înțeleg ceva din ceea ce auzeam.

Concertul a cuprins tot satul pe măsură ce căruța cu porcii a trecut podul peste pâraul Tecucel și și-a continuat drumul pe Vale, pe ulița principală a satului, până la cooperativă, acolo unde era cântarul și se făcea recepția. Procesiunea era asemănătoare cu ducerea mortului la groapă. Oamenii ieșeau la porți s-au stăteau cu coatele peste gard și comentau în șoaptă, femeile își făceau cruce, blestemau și și scui-pau în sân, copiii erau speriați și curioși. Asemenea practici inspirau teamă în rândul sătenilor, fiind ei bogați sau săraci.

Tocmai mi-a venit în minte o întâmplare povestită de mama într-o seară, în timp ce lucra la războiul de țesut, privind comportamentul ostașilor sovietici ajunși în sat la începutul lunii septembrie 1944, în drumul lor spre București, Valea Prahovei și Europa. „Pe înserat, cam pe la această vreme, au bătut în poartă patru soldați ruși, înarmați până-n dinți”, și-a început mama amintirea. „Tată-tu tocmai ațipise, așa că l-am trezit și i-am spus să iasă afară. „Musafirii” au salutat în românește „Bună seara!”, au intrat în curte fără invitație și au cerut pe un ton poruncitor o cameră să se odihnească, dar mai întâi să le dea ceva de băutură și ...hazeaika. Eram în casă cu cele trei surori ale tale, de 18, 16 și 14 ani. Tată-tu s-a conformat față de prima cerință, le-a spus că merge să ia o cană ca să le scoată vin, timp în care mi-a zis să urc repede cu fetele în podul de la chiler, a luat cana și i-a condus pe „musafiri” în magazia în care erau butoaiele cu vin. Le-a scos vin, i-a lăsat să bea, iar el a pus repede scara la pod. Ne-am urcat rapid, după care a luat scara. „Musafirii” beau și se veseleau, începuse să se cherchelească, aproape că nu se mai înțelegeau între ei. La un moment dat au adormit unul câte unul pe câțiva saci de rafie, găsiți la întâmplare prin magazie. Când s-au trezit, dimineață, s-au precipitat, trebuiau să ajungă în capătul satului, la casa lui Oxan, la podul de peste pâraul Tecucel, unde era așteptată întâlnirea plutonului și mășăluirea spre Tecuci”. Peste ani, o asemenea întâmplare avea să-mi fie confirmată de scriitoarea Lina Codreanu, soția excelentului eminescolog Theodor Codreanu, în cartea sa *Viața ca o poveste, lagărul-un coșmar*, în care descrie, după o amintire povestită de mama sa, descinderea soldaților ruși „eliberatori” în bătătura casei părintești de la Puțeni (Valea Mărului), la sfârșitul lunii august 1944. Preocupați de băutură și de femei aceștia semănau panică acolo unde ajungeau, ceea ce a determinat-o pe Constanța, mama Linei, să pună scara și să-și urce copiii și sora în podul casei (practică asemănătoare cu cea de la Vizurești!),

după care să mute scara într-un alt loc, să pună capacul la gura podului, încât rușii să nu bănuiască unde sunt cei căutați.

Orășenii au perceput însă altfel comportamentul ostașilor sovietici din regimentele cazarmate pe strada Tecuci din Galați, au fost chiar „fericiți de binefacerile ocupanților sovietici”. „În toată perioada cât au staționat cele două regimente sovietice, populația Galațiului nu a avut o atitudine ostilă față de ostașii sovietici”, scrie într-o carte unul dintre frații surorilor Nescu, devenit om învățat. Mai mult, continuă autorul, „Aceștia erau disciplinați, nu păraseau cazarma fără aprobare și aveau termene reduse de ieșire din unitate și numai pe timp de zi. Aveau un comportament respectuos, civilizată cu populația din zonă, chiar recunoscător. *La școală, copiii aflau cum rușii din împrejurimi au reparat, alături de părinți, gardul școlii și au săpat grădina, au sădit pomi fructiferi. Acasă, părinții unor copii le spuneau cum în urma unor ploii mari au fost inundate case și pivnițe, iar ostașii ruși au venit cu utilajele și au scos apa din case și chiar au dat ajutor la curățirea caselor, curților, grădinilor*”. Autorul cărții, copil fiind, își amintește că „Intram în discuții cu ostașii și le ceream creioane, stilouri, ceva de scris. Ei ne dădeau bani (denghi) și ne trimitea să le cumpărăm ceva de băutură. Nu găseam votcă, ce doreau ei, dar serveau ce le aduceam noi, de la bodegile din zonă. Ne dădeau creioane, caiete, chiar pâine, ceva brânzeturi topite, care ni se păreau că erau deosebite față de ale noastre. Desigur, mai erau situații când unii ostași păraseau cazarma fără învoire și mergeau la bodegă. Se întâmpla să consume mai mult și uitau să se întoarcă în timp util la unitate și adormeau pe la colțurile străzii, care erau înerbate și curate. Într-una din zile, un ostaș sovietic, plecat fără voie din cazarmă, a băut spirtoase ceva mai mult și s-a așezat pe banca din fața porții unei vecine a casei noastre și a adormit”. (Parcă am mai auzit de aceste comportamente!). Comentând asemenea reacții, putem spune că așa „se cimentă” marea prietenie româno-sovietică. De curând, am auzit o gogoriță pro-sovietică. Tot un orășean, Vasile Clemente, vechi activist de partid, care trecea drept un fin intelectual, într-o recentă discuție, aprecia contribuția deosebită pe care a avut-o un comisar sovietic pentru dezvoltarea agriculturii românești care, în anii ocupației armate, a cerut puterii de la Moscova să sprijine România în ceea ce privește dotarea cu mașini agricole în vederea creșterii producției, considerând că doar așa ne puteam achita de datoriile de război. Sadică gândire, am meditat.

*Fragment dintr-un roman social-politic autobiografic în curs de apariție

TEATRU

LINIȘTEA RĂZBOIULUI DIN CASA FAMILIEI CHRISOVELONI

► Mihaela GUDANĂ

PERSONAJE:

Povestitorul
Sybille Chrissoveloni
Jean Chrissoveloni
Regina Maria
Mignon (fiica Reginei Maria)
Nicky (fiul fam. Chrissoveloni)

Acțiunea scenei se desfășoară într-o cameră, care este decorată clasic: un șemineu, covor pe jos, canapea, două fotolii, o măsuță pe mijloc, între fotolii. Pe masă sunt pahare pentru apă și o cană de sticlă cu apă, așezate pe o tavă frumoasă, o sticlă cu sirop de trandafir. Personajele sunt îmbrăcate în ținuta specifică începutului sec. XX, iar în casa fam. Chrissoveloni funcționează un spital de campanie instituit în timpul Primului Război Mondial.

Povestitorul: Ne aflăm în luna august, a anului 1917, în timpul Primului Război Mondial. Se știe că războiul ucide și schimbă vieți, adună și împrăștie oameni.

Într-una dintre serile acestei perioade agitate și pline de îngrijorare în casa familiei Chrissoveloni domnea o liniște binefăcătoare, era răcoare și erau așteptați din nou musafiri, în persoana Reginei Maria, însoțită de câțiva servitori. Trenul urma să oprească în Gara Nichișeni, la ora stabilită de către Jean Chrissoveloni, împreună cu conductorul trenului alteței sale. De la gară, până la conac, aveau să vină cu trăsura, trecând peste podul ce traversa râul Bârlad. Regina venea des în casa familiei Chrissoveloni, pentru că aici se simțea foarte bine, gazdele fiind primitoare și conacul... era o minunăție în mijlocul satului și avea alături pădurea binefăcătoare. Regina botezase cu 8 ani în urmă băiatul familiei Chrissoveloni, pe Niky. Aici, pe vreme de război își adusese fiica, pe Mignon, care era dornică să ajute cu puterea ei de copil.

În casă, în fața șemineului, Jean Chrissoveloni citea un ziar, Sybille gânditoare stătea pe fotoliu, așteptând. Sybille se ridică și merge prin fața

șemineului, puțin agitată. Se opri în fața lui Jean și uitându-se spre el spuse:

Sybille: În curând va apune soarele, Jean! Oare întârzie mult trenul? Ora este știută la gară, pentru a opri trenul și trăsura așteaptă. Neculai a lăsat porțile deschise, dar se apropie noaptea și ar trebui închis peste tot.

Jean: Așteptăm! Ce putem grăbi în mersul lucrurilor? Sunt atât de obosit și eu! Azi am dus niște răniți cu ambulanța la Nicorești, mi-a fost mai aproape acolo. Și, deja mă gândesc, ce voi face mâine. Doamne, câtă durere și suferință pe bieții oameni!

Sybille (apropiindu-se de Jean): Jean! Războiul acesta ne va sfârși puterile! Eu dorm puțin peste noapte, ziua alerg de la un pat la altul, printre răniți, plus grijile casei. Dar fac totul cu drag și devotament pentru cauza noastră.

Jean (lăsând ziarul din mână pe masă, privind la soția sa): Știu asta draga mea, Sybille! Implicarea ta este fără măsură, ești foarte bună în organizarea unor astfel de situații grele. Trebuie să o ajutam pe regină, știi că și ea aleargă foarte mult, de pe un front de luptă pe altul. Poate va sta aici să se odihnească măcar vreo trei zile. Pierderea prințului Mircea a îndurerat-o peste măsură, chiar dacă au trecut câțiva luni de atunci.

Sybille (mergând spre șemineu, sprijinindu-se cu mâna de el, fiind tot în apropierea lui Jean): Îmi doresc să rămână la noi și îi voi propune să stea câteva zile pentru odihnă, doar să vrea, Alteța sa! Mignon abia așteaptă să-și vadă mama. Este un copil extraordinar!

Se aud voci afară și zgomote de caleașcă. Ies amândoi spre ușă în întâmpinarea reginei. Sybille își aranjează din mers părul la spate. După ce îi sărută mâna reginei, Jean dispăre afară pentru a da ordine servitorilor. Sybille se îmbrățișează cu regina și intră alături de ea, regina așezându-se pe canapeaua de lângă șemineu.

Regina: Draga mea Sybille! Iată-mă, în sfârșit, la voi! A fost cald și drumul obositor, dar din fericire am ajuns aici, în această oază de liniște, mult dorită!

Sybille (*așezându-se pe celălalt fotoliu*): Mă bucur nespun că ați venit și chiar ne dorim să stați câteva zile, pentru că aici găsiți tot ce aveți nevoie pentru odihnă: aer, liniște, pădure, răcoare. Și Mignon, deși este de-acum o domnișoară în toată puterea cuvântului, abia vă așteaptă! Acum le citește povești soldaților împreună cu Nicky. Se înțeleg foarte bine amândoi, Nicky o admiră pe Mignon pentru curaj și răbdare.

Regina: Dragul meu copil! Nici nu știu cum de poate fi atât de dedicată unei astfel de activități, printre răniți. Și Nicky va deveni un adevărat bărbat după acest război. Chinul altora și implicarea familiei în acest război îl vor pregăti și pe el pentru tot ce va urma.

Sybille: Mereu își găsesc ceva de făcut, amândoi. Seara Mignon le citește răniților și ei o ascultă, poate cu gândul la copiii lor, lăsați acasă. Dar ea gândește că așa le mai alină suferințele. Măine o să vă plimbați, parcul e curat și seara aerul este plăcut.

Regina: Mă bucur că Mignon vă este de folos aici! Așa se va învăța cu greutatele vieții și își va căli sufletul pentru ceea ce urmează. Cine știe ce o așteaptă! Acestea sunt adevărate lecții pentru o tânără ca ea.

Se deschide ușa și Mignon intră urmată de Nicky. Ea ține o carte de povești sub braț și Nicky o minge.

Mignon: Mamă, mamă! Mi-ai lipsit... și ce dor mi-a fost de tine! Mi-a spus acum doamna Vintz că ai venit.

Regina se ridică și se întoarce spre Mignon, cu brațele deschise pentru a o îmbrățișa. Nicky aștepta lângă canapea să îi sărute mâna nașei lui.

Regina: Copilul meu iubit! Și mie mi-a fost atât de dor de tine! Vino să te sărut!

Regina își îmbrățișă fiica, ținând-o la piept câteva clipe. O prinse de umeri privind-o pe Mignon și o așează lângă ea pe canapea. Nicky se apropie de regină și îi sărută mâna respectuos.

Nicky: Sărut mâna, Majestate! Îmi pare bine că ați mai venit pe la noi.

Regina: Nicky, iubit copil! Eu sunt nașa ta și așa voi fi mereu. Tu trebuie să îmi spui nașa, ai înțeles? Și eu mă bucur că te revăd și, mai ales, că ești sănătos. Cum te înțelegi cu Mignon?

Nicky: Mignon îmi este ca o soră mai mare: răbdătoare și înțelegătoare. Mama se mai supără pe mine pentru că eu prea mult alerg cu mingea, dar Mignon îmi ia apărarea mereu.

Regina: Ea știe că îți place sportul și mai ales, având frați, cunoaște comportamentul lor, diferit de cel al domnișoarelor cochete și alintate. Mignon iubește muzica, literatura și... nu-i așa Sybille, am nimerit foarte bine acest nume de alint pentru ea. Draga mea Mărioară!

Își luă fiica de după umeri, trăgând-o spre ea.

Sybille: Da! Chiar se potrivește. Îmi amintesc foarte bine cum mi-ați povestit împrejurările în care ați ales acest nume de alint Principesei Mărioara. Acea povestire a lui Goethe, pusă în operă de către compozitorul francez Thomas, v-a încântat sufletul, Majestate și fiica a primit acest frumos nume pentru cei din familie.

Mignon: Am citit povești în salonul din capătul holului, mamă! Acolo, sunt câțiva soldați răniți, care au spus că au copii de seama lui Nicky. Sunt atât

Palatul Chrissoveloni de la Ghidigeni, Galați

de triști soldații și mulți dintre ei m-au întreat când vii la ei, să-i vizitezi?

Jean intră în cameră cu câteva registre sub braț. Se așază pe fotoliul de lângă Sybille, punând hârtiile pe masa dintre fotolii.

Regina: O să-i văd mâine pe toți, fii sigură de acest lucru. Acum... nu pot. Le-am adus câte ceva și lor, dar și ție.

Mignon: Ți mulțumesc de pe acum, mamă! Aștept darurile tale, dar mai târziu. Cred că ai și pentru Nicky ceva!

Nicky: Mignon, fii fără grijă! Nașa mea, nu uită! Mereu îmi aduce daruri. Și mingea aceasta o am de la ea, adusă din Anglia chiar! Este o minge scumpă, sigur a costat mult.

Regina: Ce copil bine crescut aveți, Sybille! Și cât de inteligent este! Presimt că va avea un viitor strălucit. De pe acum simte calitatea lucrurilor și a vieții.

Jean: Mulțumim, Majestate! Nicky este singurul nostru copil. Dumnezeu nu ne-a binecuvântat cu mai mulți fii și, din acest motiv, avem grijă să-l educăm așa cum se cuvine. Sperăm să fie un tânăr de nădejde și un bărbat adevărat.

Nicky: Mignon, mergem la soldați? Nu ai terminat de citit povestea cu familia fericită și cei patru copii. Sper să am și eu o astfel de familie cândva!

Sybille: Vei avea dragul meu! Important este să ții dorești. Mignon, mama ta este prea obosită după acest drum lung, de la Iași, pe căldură, pe front și prin praful verii. Va trebui să se odihnească.

Mignon: Merg să le mai citesc ceva, acum!

Mignon se aplecă și își sărută mama, care stătea pe fotoliu. Merse cu cartea în mână spre ușă.

Regina: Te îmbrățișez draga mea copilă. Mâine vom petrece mai mult împreună.

Mignon se retrase, ținând cartea de povești la piept. Nicky și Sybille o urmă pe fată, ieșind din cameră.

Jean: Minunată domnișoară este Mignon!

Regina: E bine dacă aceasta este părerea voastră despre ea. Mulțumesc! Înseamnă că strădaniile mele în a-mi educa odraslele încep să se vadă. Oh! E atâta liniște la voi, aici!(Regina scoate evantaiul, îl desface și își face vânt cu el) Niciunde nu am găsit atâta căldură sufletească și atâta aranjare a casei.

Oamenii care vă slujesc sunt bine aleși, îmi dau seama!

Intră Sybille pe ușă, închizând ușa în urma sa. Merse încet spre măsuță spunând:

Sybille: Am spus să se servească cina într-o jumătate de oră, baia deja este pregătită și camera de sus de asemenea.

Sybille se opri în dreptul măsuței, turnând în pahare sirop de trandafir cu apă rece. Îi întinse Reginei un pahar plin.

Regina: Mulțumesc pentru grijă, draga mea Sybille! Tu ești atât de bună, întotdeauna! Abia aștept să mă așez în patul de sus, din lemn de trandafir. Parcă mintea mea se amestecă încet cu parfumul și somnul îmi este mai odihnitor.

Sybille: Un sirop de trandafir v-ar răcori acum, după drumul lung și după ce veți sta la masă, Alteță, vă puteți retrage în cameră pentru odihnă.

Regina: Mulțumesc, draga mea Sybille! Casa ta este atât de primitoare și ușa deschisă și binelui și greului. Să știi că sunt zile în care îmi doresc liniștea de aici, să ascult dimineața păsările cântând, vestind timp bun.

Jean: Am aranjat toate treburile, mâine voi pleca din nou spre București. Acolo au mai mulți răniți și mai au nevoie de un doctor. Îl voi duce pe doctorul nostru, pentru câteva zile.

Regina: Mă bazez pe tot ce faci, Jean! Am toată încrederea că în zona de sud a Moldovei, rețeaua de ambulanțe și spitalele sunt bine coordonate de tine. Am discutat la Iași, chiar zilele trecute cu Nando și mi-a spus că a aflat că la Paris suntem bine văzuți.

Jean: A aflat bine Majestatea Sa, Regele! Sora mea Elena, în toate cercurile influente, discută, încercând să ajute România, pledând pentru o cauză nobilă. Paul Morand îi este alături, analizând politic tot ce se petrece pe fronturile din țară.

Regina: Încântătoare veste! Nu mă îndoiesc de intențiile Elenei. Strașnică femeie!

Jean: Nu mai mult decât Majestatea Voastră!

Jean înclină ușor capul în fața reginei.

Regina: Voi mă cunoașteți și îmi știți durerile. Iubesc România mai mult decât țara mea natală, Anglia! Pământul acestei țări m-a adoptat, încât simt că am prins rădăcini aici pentru totdeauna. Inima mea bate acum românește și sufletul meu vibrează la suferințele poporului.

Jean: Iar noi, Majestate, vă suntem alături, trup și suflet.

Regina: Avem un an de lupte și țara noastră în loc să fie mai mare, ea este mai mică. Nando suferă foarte mult din această pricină. Uite! În curând va fi ziua lui și i-am pregătit doar un vas englezesc plin cu săpunuri. Daruri în vreme de război!

Regina plecă privirea puțin și se rezemă de spătarul fotoliului, stând comod, căzând pe gânduri. Ridică privirea când o auzi pe Sybille vorbind.

Sybille: Nu contează darul, ci faptul că Regele este iubit de tot poporul. Nu mai vorbim despre Majestatea Voastră, numai câte aud aici, printre bolnavi și câte vorbe bune aduce Jean de pe unde umblă.

Regina: Da? Nu știam că sunt atât de așteptată, peste tot. Eu mă bucur că prin ce fac le pot alina puțin suferințele oamenilor. Mi se rupe sufletul când azi văd un om și mâine aflu că s-a prăpădit!

Jean: Am fost de curând, zilele trecute chiar, la Nicorești și la Spitalul Cincu la Tecuci și toți întrebau: „Unde-i Mama Regină?”

Regina: Tu mereu ai fost liniștit și plin de nădejde și planurile tale au fost bine făcute și duse cu rost, întotdeauna!

Jean se ridică de pe scaun și se plecă ușor în fața Regine în semn de mulțumire.

Jean: Vă mulțumesc, Alteță. Nu fac decât ce îmi dictează cugetul și mintea de bărbat.

Regina: Chiar dacă veștile sunt rele de pe front, regele mi-a jurat că, orice s-ar întâmpla, îmi va fi îngăduit să rămân cu el și cu armata noastră pe pământ românesc.

Sybille: Să rămâneți, dar cu mare băgare de seamă. Dușmanii sunt împânziți peste tot. Trebuie să aveți grijă de copii!

Regina: Nimic nu mă va hotărî să plec, așa cum mulți mă îndeamnă să fac.

Sybille: Nici noi nu ne vom părăsi casa și locul. Aici vom rămâne orice timp va veni. Nu ne va fi mai bine în Rusia răzvrătită. Lupta continuă!

Regina: Da! Se dau lupte ucigătoare lângă Oituz, Mărășești și Focșani. Deși veștile nu sunt tocmai bune, eu trag nădejde. (*Regina se întoarce cu privirea spre Sybille*) Sybille! Acum două zile am fost la vechea fortăreață Cetățuia, să fac o vizită convalescenților.

Sybille pare surprinsă și bucuroasă că va afla vești despre Maruca. Dă din cap bucuroasă, așteptând veștile.

Sybille: - Ooooo! Maruca este foarte preocupată și o are acolo pe domnișoara Pruncu, tovarășă credincioasă, ca o roabă.

Regina: La urmă a venit și Lise Suțu care fusese la Piatra Neamț. Este foarte slabă, căci a muncit fără răgaz în lagărele ei pentru convalescenți. E neliniștită, dar toate merg bine în secția ei.

Jean: Regele mi-a spus, când ne-am întâlnit la Mărășești, că generalul Grigorescu va prelua sub comanda sa câteva regimente rusești. Să sperăm că va fi în stare să le silească să asculte de porunca lui.

Regina: Cred în generalul Grigorescu și chiar cred că va duce lupte bune și că va scăpa partea asta de țară de sub greutatea războiului. Este un om hotărât și puternic în vorbe și fapte. Va trebui să merg și să-l întâlnesc pe undeva, pe frontul de la Mărășești.

Sybille: Jean v-a pregătit o surpriză, ceva la care... nici nu gândiți!

Regina (*surprinsă, ridicând sprincenele întrebător*): Despre ce-mi vorbești, Sybille? Am să te rog să mă însoțești zilele următoare, poate chiar poimâine, la spitalul de la Coțăfănești.

Sybille: Tocmai ați adus vorba despre asta! Jean, împreună cu Generalul Văitoianu v-au construit acolo o căsuță din lemn, pe un deal mic, deasupra spitalului.

Regina: Da? Ce surpriză plăcută! Deja îmi imaginez unde este. Cred că de acolo voi avea vedere spre Trotuș și spre munți.

Sybille: Eu am văzut-o! Are două cerdace descoperite, îndreptate spre laturile văii, așa încât unul dintre ele este întotdeauna umbrat.

Regina entuziasmată, duce mâinile spre piept, împreunându-le, și se ridică adresându-i-se lui Jean.

Regina: Jean! Eu cred că această locuință este o adevărată comoară!

Jean se ridică de pe scaun și se apropie ușor de regină.

Jean: Este! De pe fiecare cerdac veți avea o priveliște minunată. Casa este construită cu un mic pridvor de mănăstire, cu stâlpi de lemn sculptați cu izvoade românești.

Sybille: Toți doctorii români și francezi au venit să se bucure înaintea bucuriei Alteței Voastre.

Regina: Oh, Jean! Bucuria este fără margini, dragul meu prieten.

Jean: Eu nu m-am ocupat singur, ci m-a ajutat și generalul Văitoianu, cu câțiva oameni pricepuți.

Regina (*ridicându-se de pe fotoliu*): Îmi ești un prieten credincios și devotat și eu nu voi uita acest lucru niciodată!

Jean: Mă bucur și eu la rândul-mi că am reușit să vă țin trează dorința de a întocmi această rețea de ambulanțe, atât de utilă la vreme de război. Am ajutat poporul nostru!

Regina: Da, Jean! Legătura cu poporul nostru este mai trainică și mai temeinică, pornită din suferințele răbdate împreună. (*întorcându-se cu fața către Sybille*) Mergem la Coțofănești?

Sybille: Desigur! Oriunde e nevoie, vom merge împreună. Las treburile aici în regulă și apoi plecăm. Abia aștept să ne bem ceștile cu ceai pe cerdacul descoperit, unde soarele își revarsă razele mângâietoare.

Regina: Această casă o voi numi... „căsuța unde se întâlnesc cele patru vânturi”. Abia aștept! (*Regina se bucură ca un copil, împreunându-și mâinile*)

Eram să uit! Am cunoscut o tânără ingineră din Galați care a venit să ajute pe fronturile noastre, ca voluntară. Este o fată deosebită, inimoasă și foarte hotărâtă. Nu degeaba a studiat inginerie! Elisa o cheamă și este prima femeie inginer și se va căsători curând cu fratele scriitorului Duiliu Zamfirescu! A studiat ingineria la Berlin și lucrează în București, la Institutul Geologic Român.

Jean: Doamne! Cât este de mică lumea! Cum s-au întâlnit cei doi?

Regina: Pe front. Dar ei nu au unde să facă nunta, războiul asta blestemat a închis drumuri și multe locuri.

Sybille: O vom face aici, Majestate! Ne va face plăcere să avem și bucurii, o petrecere de nuntă, nu doar durere și vaiete.

Regina: Fratele fetei este sculptor din Galați. Om cunoscut în lumea artei. Poate va sculpta ceva să rămână în urma războiului, o mărturie a suferinței.

Jean: În satul nostru, aici, daaa! Pentru oamenii locurilor, războiul trebuie să rămână în amintire prin ceva. Da! Știu! Voi plăti să ne facă o statuie! Vom face nunta aici, va veni și el, desigur, la nunta surorii sale și voi discuta chiar eu, personal cu el.

Sybille: Vom plănui totul, Jean! Majestatea Sa îi va spune tinerei inginer, Elisa parcă ați spus că o cheamă (*Sybille se adresează cu privirea Reginei*), că se vor cununa aici, la biserica noastră din sat și petrecerea de nuntă o facem aici, la palat, peste un an. Să avem timp să pregătim toate cum trebuie.

Regina: Cât se va bucura Elisa! Se iubesc sincer și... făcând asta pentru ei, va fi un început bun pentru viața lor de familie.

Jean: Cum se numește fratele ei, sculptorul?

Regina: Gheorghe Leonida îl cheamă și este născut la Galați dar locuiește în București. Abia a debutat în sculptură, acum doi ani, la un salon național. Am înțeles că a întrerupt studiile pentru a lupta pe front, dar dacă va da Dumnezeu să scăpăm toți cu bine din acest necaz al omenirii, el va continua școala. Am vorbit să îmi facă un bust, pentru a-l duce la Sinaia cândva.

Sybille: Vom bucura oamenii satului cu nunta lor și îi vom cinsti pe cei căzuți pe frontul de luptă, prin această statuie pe care o vom construi în sat. Dar acum, să mergem la masă, Majestate!

Regina: Chiar am uitat că îmi este foame și deja se face târziu! Plăcerea de a vorbi cu voi a fost imensă. Să ne odihnim, că de mâine avem altele de făcut și... timpul trece... războiul ucide și ne însingurăm.

Se ridică toți de pe canapea și de pe fotolii și părăsesc încăperea pentru a lua masa în sufrageria palatului.

Povestitorul: Liniștea domnea aici și acum, după aceste discuții prietenești lucrurile aveau să meargă bine în continuare, datorită credinței și dragostei pentru poporul nostru. Războiul avea să se termine, oamenii să se întorcă la viețile lor și istoria satului să rămână scrisă pentru urmași, pentru copiii și nepoții noștri. Da! Pe aici a trecut o Regină, un Rege, aici a trăit familia Chrissoveloni ce a avut un rol important chiar la nivel național.

CRONICĂ LITERARĂ

SPAȚIUL ONDULATORIU AL VISĂRII

► Raluca FARAON

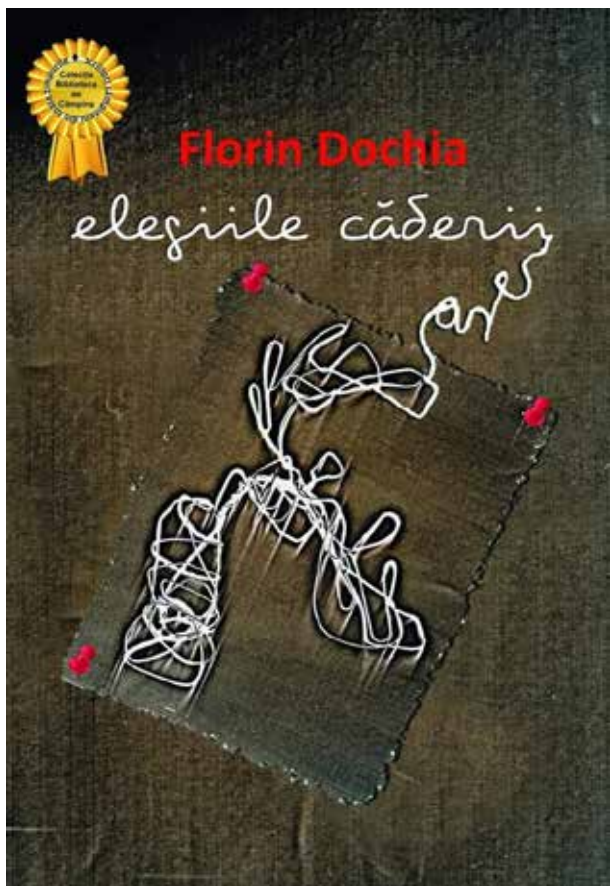
Versatilitatea scrisului lui Florin Dochia, complexitatea jocului său auctorial prin care configurează abil un imaginar poetic deosebit de complex (cultural, ironic, atemporal și pregnant amăgitor cotidian, în același timp) nu exclude (ba chiar impune!) naturalețea exprimării emoției. Meritul volumului de versuri *Elegiile căderii* – apărut la Editura Premier, Ploiești, în 2013 – constă într-o pledoarie nervoasă (pe alocuri) în ceea ce privește polisemantismul *căderii*, care anulează, practic, orice sentimentalism previzibil prin sugestia elegiilor, dar susținută de o duiosie irezistibilă dată de sublimarea erosului în căderea în sus, care este puterea imaginativă a creatorului de poezie.

Căderea presupune dinamica spațiului/ timpului pe care poetul o ambiguizează tocmai prin anularea oricăror repere temporale verosimile

(contaminând prezentul cu atemporalitatea sugerată prin Elada – în ciclul elegiilor Prințesei – sau prin mitul eternei reînnoiri – *Elegia 37*) și prin intersectarea urbanului (cu repere apăsătoare: metrul, cabinetul medicului, asfaltul șoselei de centură, banca occidentală, fast-food-ul deschis non-stop) cu un spațiu oniric sau suprarealist: „nisipul/ unei plaje închipuite”; „am găsit urechea lui van gogh/ în fântâna lui duchamps”; „stau deschise sertarele nopții”/ „o transparentă în care se deschid o mie de sertare”/ „o mie de sertare întunecate/ deschise-n trupul fecioarei adormite/ pe țărnul Mării/ din grădina edenului” – *Elegia corpului vitros* [52].

În cazul în care orizontul de așteptare al interpretării imediate ar implica presupunerea inocentă a căderii din eternitate, atunci înadins este evitat dramatismul sugestiei religioase a existenței-consecință a alungării din paradis, prin ironie, mai degrabă fiind acceptată ideea hazardului existenței: „se întâmplă să pierzi zi de zi/ la loteria unui Zeu nepăsător/ *les jeux sont faits, rien ne va plus!*” (durerea timpului finit fiind însă apăsătoare – „tu încă n-ai iubit și n-ai urât”, *Elegia 38*). Geneza este prezentată demitizant, ca un eșec al demiurgului (umanizat până la limita ridicolului: „stă după colț/ râde/ plânge/ doarme/ visează”), lumea întregă constituindu-se ca un dezastru, rostit insistent pe silabe, ca un copil care învață să vorbească: „na-u-fra-giu” – *Elegia 49*.

Căderea implică, dincolo de sentimentul ratării, și sensul recuperator al dezmeticirii și reluarea mișcării ascensionale. Dar în elegiile lui Florin Dochia nu există doar dinamica sus-jos (realitatea care se prăbușește în ficțiune/ paradisul pierdut care se fragmentează în iluziile vieții, cu bucuriile ei compensatorii/ cultura – oglinda realității care se sparge în cioburile aluziilor culturale ale poeziei postmoderne etc.), ci și mișcarea ondulatorie, sferoidală a inspirației poetice care „cade” în marasmul cotidianului, dar produce asupra acestuia un efect curativ, prin aluziile livrești, căderea devenind apoi coborâre în sine, apoi

înălțare în ideatic: totul devine sublimat, transfigurat, nu neapărat clarificat. Spre exemplu, cel mai bine se observă acest efect de spirală în *Elegia 45*: cotidianul este amendat (fie și prin simpla notație prozaică a sa („soneria e stricată”), apoi transfigurat prin analogii neașteptate: drumul treaptă cu treaptă spre apartamentul poetului Stratan e mai lung „decât cel al zilei către noapte, decât cel al golgotei, decât cel al mătășii, decât cel al memoriei spre paradisul uitării”. Inspirația livrescă este un dat obligatoriu (cu demitizarea specifică) – „Poetul a pierdut firul și va fi ucis de minotaur”/ „vei adormi la intrarea în peșteră” –, iar descoperirea sinelui urmează pașii unei coborâri în trepte: definirea statutului (cel care urcă muntele cu frânghii de cuvinte), cunoașterea maestrului (idealizarea modelului/ demitizarea acestuia) și acceptarea unui statut de artizan al cuvântului care re-modelează realitatea printr-un sacrificiu identitar: „ai privit fantoma cuțitului înfipit în scândura vopsită în verde prea crud”/ „Eul tău rămâne suspendat între ființă și neființă”.

Un merit deosebit al lui Florin Dochia ține de complexitatea încercării definirii rolului poetului/ poeziei, în condițiile conștientizării faptului că totul este prăbușire din momentul în care am „căzut din eternitate” și cădem, în permanență, și din timp, după cum afirma Cioran în cartea sa, *Căderea în timp*. De aceea, artele sale poetice (în special, *Elegia 44*) sunt centrate pe aria semantică a sușului și coborâșului (interschimbabile), cu centrul de greutate – imaginea muntelui –, care păstrează, oarecum, poate involuntar, semnificația biblică a *locului revelației*, posibilă doar prin cuvântul asumat drept impuls al creației (de rangul al doilea, prin puterea imaginației), păstrător al sensului coerent al acesteia: „măine voi urca pe muntele cel mai înalt/ pe care mi l-am imaginat vreodată”. Puterea absolută a creatorului de lume (sugerată de emfaza unei sentințe ca „fără îndoială, faptele nu există”) este însă destabilizată prin nesigurul „măine” și prin anticiparea unei posibile reacții de scepticism și neînțelegere a celorlalți: „de ce râdeți bațjocoritor?”. Confuzia voită (amestecul de retorică, exprimare sentențioasă, siguranța zicerii/ negarea acesteia) accentuează dinamica sus-jos/ ascensiunea jos-sus, pentru că nimic nu pare definitiv-implacabil, în afara cuvintelor (faptele nu există, doar imaginea lor descrisă în cuvinte: „numai cuvintele există [...] voi nici n-ați ști că există/ dacă n-ar fi cuvintele mele care ies,/ fonem cu fonem”). Dacă într-o parte, cuvântul are sens recuperator de paradis pierdut („am ales cuvintele/ numai așa veți pricepe că ne întoarcem la începuturi”) – mișcare ascensională –, în altă parte, cuvântul din finalul elegiei dobândește aura izbăvitoare de Verb creator (poezia trebuie

să fie doar început perpetuu, deschidere-dăruire, înălțare!): „ah, cât de ușor a fost să vă mint!/ suntem deja la începuturi,/ atunci nu era decât cuvântul,/ cel pe care îl voi dăruia clipă de clipă de aici,/ de pe muntele cel mai înalt/ pe care mi l-am imaginat vreodată.” Poetul (în ciuda neîncrederii firești în procesul creației) este singurul capabil să transgreseze în vers limitele spațiale/ temporale/ impuse de uzarea limbajului: „la-ți inima în dinți și/ urcă muntele ca un alpinist care se respectă!/ Ai cu tine echipamentul adecvat – frânghii de/ litere încrustate în piele, lungi divagații culese/ din piețele publice, ai chiar și o colecție de/ minciuni cu picioare scurte, îți sunt pline/ buzunarele cu jumătăți de adevăr, vei ieși/ cumva din prăpastie, vei urca muntele” (*Elegia 45 – Vizită în Cimitirul de mașini*).

Amintirea realului (mai mereu sugerat ca pericol) nu poate fi edulcorată decât tot printr-un soi de cădere, înțeleasă ca autoclastrare în imaginație (de unde și sugestiile unui spațiu închis), având rol salvator doar atât timp cât se acceptă virtutea iluzoriu consolatoare a „creatorului de lume paralelă”: „ah, cea mai frumoasă dintre lumile posibile/ tocmai se naște/ din călcâiul însângerat al lui ahile!” (*Elegia 39*); „m-am ascuns într-o peșteră/ din care văd uneori/ umbre nedefinite/ din întâmplările junglei” (*Elegia 43*); „singur în turnul închipuirii,/ paznic al lumii de nicăieri” – *Elegia 58. Evocarea prințesei*. Efectul de cercuri concentrice este eliberator, nu constrângător: literatura este claustrată în memoria autorului care nu poate scrie propria lui poezie fără a apela (chiar spontan) la sursa livrescă; realitatea este ținută prizonieră în poezie o bună parte din volum (prin evocări prozaice) până devine un spațiu personalizat (fie închis – turnul, peștera –, fie deschis, dar izolat – insula, plaja), cuvântul poetului claustrând la rândul lui inspirația/ poezia: „Prințesa,/ captivă în inima mea/ ca-ntr-un sicriu pufos” – *Elegia 60*, chiar dacă această claustrare oferă iluzia ocrotirii: „te-am adăpostit în cuvânt/ [...] ți-ai făcut culcuș în retină” – *Elegia 63. Pierderea Prințesei*.

Rezultatul final al acestor căderi din cerc în cerc este însăși poezia lui Florin Dochia, originală tocmai prin evitarea oricărui artificiu, profundă, ambiguă, cu vervă, ușor intelectualistă când nu e de dragoste, egală, nobilă și înduioșătoare când evocă imaginația/ Prințesa/ paradisul uitării. Elegiacul nu provine niciodată din regretul paradisului pierdut, ci, parcă, din regretul imposibilității de a uita realitatea și de a trăi în vis/ fantezie. Bref, *Elegiile căderii* reprezintă o carte despre înălțare: în regatul poeziei, în paradisul cuvântului în care „prințesa doarme” și „lumea e din ce în ce mai departe”.

► Petruș ANDREI

CRONICĂ LITERARĂ

POEZIA ELEONOREI STAMATE – POLEN DE AUR PE FLORI DE SUFLET

*Dacă n-aș scrie o zi un cuvânt, un vers, ar fi
ca și când mi-aș șterge umbra urmelor cu fruntea.*

Pășesc încet, cu sfială, în universul liric al Eleonorei Stamate pentru a-i cunoaște „Metamorfozele sinelui” – poeme în proză (Zona Publishers, Iași, 2017).

Dedicat nepotului David Stamate, volumul beneficiază de o prefață („Poezia ca memorie a sinelui în lirica Eleonorei Stamate”) semnată de conf. univ. dr. Paul Gorban și de o postfață („De vorbă cu sine... de vorbă cu noi”) aparținând profesoarei Nicoleta Chiscop.

Dăm curs mai întâi invitației făcută de poetă: *Pășiți sub Arcul de triumf al spiritualității tecucene! Magia cuvintelor vă va invadea sufletul cu lumina divină, răul dispare, frumosul să vă fie oglindă!*

De la primii pași în universul stamatian avem câteva „Revelații”, admirând aceste „Arhitecturi” (imaginare), precum și un „Amalgam” (note interioare) de „Semi/idilice” cu puternice „Vibrații” (cugetări interne pentru exterior). Între „Prima revelație” și „A doua revelație” poeta se află „Pe drumul dintre infern și paradis”.

Eleonora Stamate poate fi numită „poetă a florilor”, acestea având, prin culori și parfumuri, cea mai generoasă simbolistică: după „crini și magnolii”, în miros de „chiparos și albăstrele” urmează explozia: „albastrul florilor de măr”, „narcise galbene”, „nuferii”, „floarea de cireș”, busuiocul, floarea tinereții fără bătrânețe, „floarea soarelui”, „romanițe”, „imortele”, iar după nopți de insomnie și creație, poeta constată că „Mi-au înflorit migrenele”. „În ograda florilor” înfloresc și lăcrămioare, „anemone” și chiar „mimoze de India”.

În literatura vedelor și în opera eminesciană se amintește de reacția regnului vegetal la muzică; evident că și sufletul poetei este sensibil la sora poeziei: „Mica wagneriană” ascultă „wagneriene” dar și „vivaldiene” „Cu Chopin” sau „Plutind cu Bach”, iar într-un târziu „Ca o clepsidră nocturnă” adormind „În sunet de mandolină”. Nu lipsesc însă nici viorile lui Ștefan Petică. Atunci „Când viorile tăcură” în poezia sa începură să cânte în poezia Eleonorei Stamate.

Dintr-o asemenea poezie nu puteau lipsi arborii: *Copaci cu frunza de aur luminează drumul răsăritului care începea a miroși a chiparos și albăstrele*” (p.19). „De armindenii”, de pildă, poeta contemplă „Livezile cerului”, atentă însă la „Copacul inimii”, vâslind cu pagaia fanteziei între întuneric și lumină.

Eleonora Stamate cutreieră și pădurea de argint eminesciană, privind ochi de lumină printre crengile mestecenilor.

Prin simbolistică, mestecănușul se ia la întrecere cu pomii fructiferi: măr, măslin, cireș ș.a. În cultura siberiană, mestecănușul este „Axis mundi”. Stâlp cosmic el iese, prin poarta cerului sau a soarelui, din cosmos în axa stelei polare (conform „Dicționarului de simboluri”, Editura „Artemis”, București, 1994): „Mestecănușul simbolizează calea pe care coboară energia cerului și urcă spre înalțuri aspirațiile omenești”.

Întâlnim în volum și câteva file de „Satyricon”: poemul „Semnal” îl mustră pe cel infatuat: *ai ajuns să-ți închipui că ești prea mare, poete...*; un alt poem debutează cu o întrebare: *Până unde-nfige ura ghimpele răului în om?* (până în inimă, desigur!) și un poem-învectivă la adresa fostului și actualului securist.

Asemeni marelui Arghezi, Eleonora Stamate lărgeste registrul limbii poeziei prin vocabularul de specialitate: perfuzie, seringă astrală...

Poezia Eleonorei Stamate, ca orice femeie frumoasă, când merge la un spectacol, își pune podoabe (stilistice) și flori (de spirit). Metafore: „geana infinitului”; „cortina zilei”, „ochi de salcâm”, „geana de stea”; epitete: „femeie pasională”, ditirambi triști” (nu ditriambi), „sentimente vinovate”, „săruturi târzi”; personificări: „marea sărută aripile zeilor”; comparații: „ca o icoană abandonată, valurile”, „ca o clepsidră nocturnă”, „ziua-i ovală precum ochiul lui Dalí”, „ca o fantomă hoinară”, „ca un condor, beat de înălțimi”, dimineața „ca o sugativă sterilă” iar poeta „ca un alchimist”.

„Ut pictura poezis”, după Horațiu, și pictura și sculptura ilustrează poemele sale cu tablouri semnate de Dali și Șiskin peste care „Coloana infinitului brâncușiană” lasă umbra sărutului.

Pășind cu sufletul desculț „Prin roua stelară”, poeta Eleonora Stamate aude „Șoapte de îngeri” și, trecând „Printre amintiri” este înfiorată de „Scânteii de dor”.

Venind „La Tecuci” și intrând în universul liric al poetei Eleonora Stamate, îmi spun și eu în șoaptă: „Ce revelație, Doamne, ce revelație!”

N.a. Lectura mea empatică a produs și trei variațiuni pe aceeași temă, pornind de la câte un vers stamatian.

Reverie

*Meri verzi în rai albastru
Verde în altar și-n sânge
Iar poeta-i un sihastru
Care în cuvinte plânge.*

*Peste ele calda ploaie
De pe streșini se revarsă
Și e liniște-n odaie
Ca-ntr-o mănăstire arsă.
Crește galbenu-n narcise
Verdele și el tresare
Iar poetei ce-adormise
Îi deschid în somn altare.*

La fereastra sufletului meu

*La fereastra sufletului meu
M-am întâlnit cu bunul Dumnezeu
Și am pornit pe aurita cale
C-o rugă închinată Slavei Sale:*

*„Tu, inima-mi de-I binecuvânta
Aș vrea să fie-aproape de a Ta.
Când noaptea semeni pe întinsu-i stele,
Întreg ești, Doamne,-n gândurile mele.*

*Și brațele Te strâng la pieptu-mi cald
Precum niște liane de smarald.”*

Rondelul poemului rebel

*Cel mai frumos poem rebel
Aș vrea să-l scriu pe glezna mea
De menestrel de catifea,
Dar nu-l mai scriu, mă scrie el.*

*Mă rog atât numai să vrea
De-o fi sonet, de-o fi rondel
Cel mai frumos poem rebel
Aș vrea să-l scriu pe glezna mea.*

*Nu am nevoie de model,
Cu internetul e belea,
De-i madrigal sau de-i gazel,
El poate fi al altuia
Cel mai frumos poem rebel.*

*Iar când te văd zâmbind copilărește,
Se stinge-atunci o viață de durere,
Privirea-mi arde, sufletul îmi crește.
(Sonete, II)*

CRONICĂ LITERARĂ

POEZUL SAU LUMEA CA UN TĂRĂM DE VIS ÎNLUMINAT

► Liuba Liubstra BOTEZATU

Despre vasta operă literară a distinsului poet, promotor literar, realizator de emisiuni culturale radiofonice și profesor de filologie română Gabriel Gherbăluță s-au scris și se vor scrie numeroase critici și cronici literare ale unor exegeți și critici consacrați de renume. Eu nu îmi propun în cuvintele care urmează decât să fac o radiogramă din perspectivă strict personală și, inevitabil, subiectivă pe alocuri, asupra poeziilor care alcătuiesc volumul de față, intitulat "Eu, Tu și Poezul".

Volumul se face remarcat chiar din titlul pe care îl poartă, captând atenția și, totodată, zguduind retina cititorului printr-un cuvânt inexistent în DEX-ul limbii române, lucru neașteptat din partea unui scriitor care predă limba română, deși lexicul literar român nu a dus lipsă de poeți remarcabili, care ne-au îmbogățit limba cu diverse neologisme poetice, termen asupra căruia mi-am propus să zăbovesc aici, încercându-i o descifrare. Apropo de cele menționate mai sus, să facem o paranteză aducându-ne aminte de "necuvintele" și "împoezirea" lui Nichita Stănescu ori de Ion Barbu, Șerban Foarță, poeți de renume care nu s-au temut să-și "confeționeze" cuvinte proprii, inexistente până la ei, reușind chiar să le implementeze în terminologia literară, lucru de care îl bănuim și pe Gabriel Gherbăluță și despre care suntem convinși că va reuși. Cei care nu sunt străini de opera poetică gherbăluțiană vor remarca faptul că "poezul" și-a mai făcut simțită prezența și în alte volume ale maestrului, acum, însă, este scos în prim planul operei sale, izbindu-ne de acesta chiar din titlul unui întreg volum de poezie, volum care ne și dezvăluie vers cu vers identitatea poezului (fiindcă se poate vorbi aici despre o identitate în sine) într-o ordine voit dezordonată ca într-un joc de puzzle "cu final deschis", citat din autor, pentru a lăsa liberă participarea cititorului însuși la definirea și definitivarea poezului, fiindcă, nu-i așa? volumul de față este despre poez, poet și cititor, așa cum ni se indică din titlu.

Cu toate acestea "Tu"-ul din titlu în raport cu poezul și poetul capătă valențe mult mai largi pe măsură ce deschidem cartea înaintând în sânul ei

ca într-un labirint, și, astfel, în mentalul imaginar al poetului, în care se succed roluri și personaje desprinse parcă dintr-o lume fantastică, de poveste, ajungând să se asimileze reciproc până la contopire, pe care el, poetul, el, regizorul cinemaxului (poez nu în zadar inclus pe coperta 4), el, Marele Scenograf, le mânuiește cu priceperea unui demiurg în lumea onirică a poezului său: *"..unde, într-o altfel de magazie Dumnezeu a adunat cuvintele toate cuvintele acelea înnebunitor de frumoase/ haine pentru poez// uneori Marele Scenograf coboară acolo/ și alege pentru poet cuvintele pe care le crede de cuviință ca și hainele actorilor..."* Amintim aici: scribul orb, regele-pește, petea-pescarul, nelipsita lună trecând prin toate fazele ei, anghelii, demonii, pescărușii, lupul și lupoaica alfa, lescărușa-principesă, mânzul năvălaș, părintele-fluviu, estragonii și vladimirii becketieni, leoaica, pohema, supranumită la un moment dat și preoteasa pohemelor, înțelepții preoți pescăruși, licornii, pasărea roșie, bărbatul cu chip de pasăre, lebăda odette care pare a fi desprinsă din capodopera lui Ceaikovski, iubita, dezmiertată "iubire", figura caldă a mamei care îl însoțește pretutindeni ca o umbră și dorul nesfârșit de ea, orașul căpătând calități omenești, țara uitării (dar și a aducerii aminte) desprinsă parcă din filmele lui Tarkovski, charon care mută iarna de pe un mal pe altul, Dumnezeu pogorât printre oameni și străbătând la pas cum apostolii străzile orașului de la un capăt la celălalt ori plimbându-se cu barca pe apele fluviului într-o profundă stare de contemplare asupra lumii, minunându-se de lumina albă a lui Hristos luând chipul poetului răstignit pe crucea poezului, și, în sfârșit, Lumina atât de invocată și răsfățată în poezuri. Toate aceste personaje își găsesc loc în realitatea cotidiană a poetului, conținându-se în tabloul locuitorilor unei singure case, unui singur oraș de la poalele fluviului, unei țări numai a lor, unei lumi onirice – lumea poetului, în care acesta se refugiază ori de câte ori obosește de lumea realității imediate *"unde, deasupra sau dedesubtul orașului meu/ se află un alt oraș mult mai mare/ în*

care nu există clădiri, străzi, oameni/ nu există nimic și nimeni/ doar eu cu poezul meu drept casă/ pe care îl reclădesc de câte ori mă plictisesc// undeva, în interiorul sau în jurul vieții mele/ există o altă viață mult mai palpantă/ în care mă refugiez atunci când obolesc să trăiesc” (observații asupra lumii văzute de la fereastra altei lumi). Tot aici ne permitem să remarcăm că poezul este, în fapt, o poveste reală rostită de omul-poveste, așa cum ne sugerează autorul, volumul în sine fiind construit ca o povestire în ramă alcătuită în versuri, iar prin aceasta Gabriel Gherbăluță se impune cu o altă noutate literară în fața publicului român și chiar universal, **poezia în ramă**, până în acest moment nemaexistând asemenea modele. Un soi de “O mie și una de nopți” în versuri, alcătuită din 101 de poezuri (număr ales în mod voit sau nu, doar autorul cunoaște...), în care poezul în vers alb se împletește armonios cu poezul scris în vers liber ori cu cel scris în stil clasic și pe care autorul îl autocaracterizează la un moment dat, plasându-și opera între romanticii suprarealiști: “...poate de acolo și poezul acesta cu aerul său desuet/ de elegie romantică ușor suprarealistă...” – (amintește-ți).

Și tot mergând pe făgașul poveștilor poezului ca printr-o dumbravă minunată a cuvântului, ajungem la una dintre cele mai importante destăinuirii ale scribului-poet asupra tărâmului pe care l-a creat cu atâta migală și sânguință: “...cândva l-am numit oniropolis/ apoi nu l-am mai strigat în niciun fel/ orașul și atât// fiecare stradă cu povestea ei/ fiecare cuvânt cu povestea lui/ lumea mea este acum poezul iar orașul în care locuiesc/ se numește și el poezul/ sunt un locuitor al poezului/ pe străzile căruia curge de când m-am născut fluviul/ fluviul curge și pe cer/ continuă curgere către o mare numită cuvânt...” – (în loc de povestea de seară...). Prin acestea ne dumirăm în chip apoteotic-revelator că poezul este, în fapt, oniropolisul, “dreamlandul”- așa cum autorul nu s-a sfiit să-l denumească într-unul din poeziile sale din volumul intitulat “Oniropolis”, apărut la editura PIM, Iași, în 2017; volumul de față “Eu, Tu și Poezul” fiind o variantă îmbunătățită a orașului de vis (atenție!, nu a volumului susnumit) prin apariția Luminii (divine, am spune noi) din care poetul se înfruptă și ne înfruptă cu generozitate, deși demonii îi mai dau târcoale: “poezul fără noi e/ ca biserica fără diavoli/ ca un lisus fără cruce/ ca un cuvânt în gura unui mut/ oglindă cu luciul apei în întuneric/ nu-i așa?” – (definiție). Deci, avem în față același tărâm de vis, de această dată înluminat și transpus în realitate, locul unde visul și visele capătă formă prinzând culoare, fără a mai fi dosite în spatele unei dorințe iluzorii. Totuși, Lumina, nu și-a făcut apariția în realitatea poetică gherbăluțiană abia acum,

ci, asemenea unei pisici leneșe la soare, ispitind cu frumusețea și strălucirea ei, s-a furișat întâi în volumul de sonete ieșit de sub tipar cu puțin timp în urmă la Editura Minela, anul curent, 2018, intitulat “Sonete II ale luminii”.

Este imposibil să nu remarcăm și faptul că lumea onirică a poetului, devenită atât de intimă și personală, este o lume de care se agață în momentele lungi de singurătate ca în: *singurătatea ucide/ îți spun eu, muritul/ în lipsa cuvântului tău singurătatea ucide/ omul-poveste a murit/ și cu el poveștile sale/ singurătatea... - (șapte)*, recreându-și, totodată, o lume nouă prin care încearcă săucidă aceeași singurătate “*Scriem ca să ne creăm iluzia că nu suntem singuri/ Uneori reușim...*”, lume la care se raportează în clipe de fericire și exaltare: *văzută pe sub pleoapele întredeschise/ lumea e o pădure de plop tineril acolo pe malul fluviului simți viața puls lăstarilor care îți cresc din venel și strigi din toate puterile:/ bine te-am regăsit, lume!...// uite, copacului meu i-au înmugurit îngerii”- (muguri de îngeri)*, lume pe care o construiește: “*din drag de tine, am înălțat un oraș/ doar pentru noi doi/ nu o biserică pentru că ea a fost ridicată de altcineva/ și pentru că eu nu vreau să te închid în zid,/ nu am vocația lui manole, iubire/ te voi înălța odată cu orașul/ pe deasupra norilor aștia dușmănoși și iernatici/ te voi înălța/ și îți voi da și fluviul cu tine/ să te protejeze de răul de altitudine/ care te va însoți pretutindeni...// - (eu, constructorul)*, o poate dărâma și reconstrui din temelie: “*în locul ăsta de lângă fluviu/ exista un oraș care purta numele tău/ azi a dispărut/ au mai rămas niște fărâme/ scăpate din ciocurile porumbeilor și ciorilor/ care se hrăneau din el în fiecare dimineață...*” – (din ruine aș putea construi o nouă troie). De ce? “*pentru că scribul poate orice*” – (și totuși)..., primim răspunsul chiar din versurile autorului.

În descifrările noastre asupra poezului constatăm că poezul, atât de versatil prin complexitatea sa, ține loc de confident ca în “*bonjur, poez*”, unde dialoghează cu acesta asemenea unui prieten; este corp zburător: “*ca o sferă de foc îmi e arderea/ coadă cometei cenușă/ degeaba ... nu-s phoenixul în care m-am visat/ poate doar o cioară cu pene vopsite/ dar ard.../ ca o sferă de foc pe traiectoria zborului tău,/ poezule al meu!”- (septimă cu febra nebuniei în pielea cuvântului); dar și accesoriu de anul nou: *bradului meu îi lipsesc toate accesoriile convenite unui brad/ pentru că locul lor a fost ocupat de poezuri - (substituire)*, poate fi poez-manifest ca în “*și da!*”, declarație de dragoste: “*ar trebui să îți spun acum/ ceva ce nu ți-am spus niciodată!/ când se va întâmpla să uit totul/ să uit chiar și cum mă numesc,/ nu voi uita cât de mult te iubesc*” – (declarație de iubire), raționament*

asupra poeziei la modul general: *“cuvintele ieșeau toate câte mai erau/ în curtea interioară a spitalului/ nebunii rămâneau închise în saloane/ trăgeau cu praștiile printre gratii/ cu poezii trăgeau în îngerii-cuvinte/ când loveau câte unul nu se bucurau, nu aplaudau/ își astupau urechile ca să nu audă țipătul cuvântului/ apoi reluau joaca de la capăt...”* – (nu era ziua Judecâții, ci noaptea minții), urlet: *“...poez cu iz de urlet ți-am scrijelit în piele/ ca să nu uiți vreodată de dorurile mele/ și am rescris și marea și lună-n nor și vântul/ căci robi îți suntem Doamne și scribul și cuvântul...”* – (sonet – și atât!), și câte multe altele! Poezul ești tu, cititorule, căruia poetul are grijă să îți lase poezuri neterminate pentru a te determina să-l continui și desăvârșești în manieră proprie, asemenea unui fluviu printre cuvinte care nu are voie să se oprească numai la acela care l-a născut, ci trebuie să curgă etern, evoluând, renăscându-se, desăvârșindu-se cum viața însăși!

În cele din urmă, însă nu în ultimul rând, înțelegem că Poezul este chiar Poetul însuși, cel care trecând prin suferința travaliului creator, murind în poez își câștigă, astfel, dreptul la nemurire, ca în

“(probabil) poezul meu perfect”, unde cuvântă “am murit nu mai am moarte”. Am putea încheia, pe bună dreptate, acest curajos demers întru descifrarea poezului cu afirmația lui Mihai Cimpoi, marele eminescolog și om de cultură român-basarabean, care afirmă la un moment dat că “Opera este autorul care se scrie pe sine”, lucru pe care ni-l confirmă asiduu poetul Gabriel Gherbăluță în toată creația domniei sale și, îndeosebi, în “Eu, Tu și Poezul”, volum de poezie-poveste construit ca o declarație de iubire adusă Luminii inundându-i universul creator, pe care nu contenește să o invoce, să o modeleze chiar, din care speră o mântuire, nelipsite fiind numeroasele motive biblice și creștinești, pe lângă reminiscențele păgâne, strecurate pe alocuri de-a lungul cărții și de care înțelegem că își dorește desprinderea, intrând într-o sferă nouă, cea a luminii:

“numele meu e cuvântul nespus încă/ trup îmi e tulpina/ pe care voi prinde literele/ din care ești alcătuită/ te voi purta așa/ cu sau fără voie într-o casă nouă/ într-o țară nouă/ care-ți va fi poez/ lumina mea! – (eu, poezul).

**O, vino iar! Cuvinte dulci inspiră-mi,
Privirea ta asupra mea se plece ...
(Sonete, II)**

CRONICĂ LITERARĂ

ÎN LUPTĂ CU AMNEZIA

Elena Netcu continuă seria de romane în care evocă pagini din istoria zbuciumată a Dobrogei, a acestui tărâm străvechi, așezat între Dunăre și Marea Neagră, râvnit de atâtea imperii. Dacă în *Legenda emirului Nogai* (Editura Letras, 2017) reconstitua, la nivel ficțional, evenimente din secolul al XIII-lea, în romanul *Pași spre infern*, autoarea prezintă barbaria secolului al XX-lea, marcat de cele două războaie mondiale. În prim-plan nu sunt luptele de pe front, ci dramele oamenilor simpli care au avut de suferit, fiind nevoiți să ia drumul pribegiei pentru a se salva. La fel ca în romanul anterior, scriitoarea recurge la tehnica autenticității, jurnalul veteranilor de război fiind dovada certă a „lumii durerii și a sacrificiului” unor oameni demni și curajoși, care nu au ezitat să apere, cu prețul vieții, pământul străbunilor. Cea care descoperă jurnalul este bibliotecara Dorina Adriana, originară din satul Revărsarea, de pe malul Dunării. Cu prilejul unei acțiuni comemorative dedicate veteranilor de război, dorind să se documenteze despre originile satului, inimoasa bibliotecară merge la mătușa sa, bătrâna Sevastița Panait, deținătoarea consemnărilor făcute de tatăl ei, Toader Panait. Dorina Adriana află că satul se trage din „sămânța de veterani”, din luptătorii Războiului de Independență, care, drept recompensă, au primit, sub semnătura regelui Carol I, acte de împrumut. În fruntea primilor locuitori era Petrache Aldea, bunicul lui Toader Panait, care este și tatăl Sevastiței, de la care bibliotecara află multe detalii nu numai despre istoria satului Revărsarea, ci și despre cele două conflagrații mondiale. Din acumularea mărturiilor veteranilor Toader Panait și Ioniță Panait precum și a urmașilor acestora se reface destinul sisific al unor oameni care au fost nevoiți fie să meargă pe front, fie să ia calea pribegiei pentru a-și salva familiile.

Romanul *Pași spre infern* este structurat în trei capitole și un epilog. În primul capitol, *Refugierea*, se prezintă drama sătenilor sortiți să plece în surghiun și să părăsească în grabă satul, întrucât frontul se afla la Babadag și venea din urmă un tăvălug, măturând totul în cale. În zi de duminică, de Sfânta Maria, când clopotul suna vestind, nu bucuria sărbătorii, ci moartea, oamenii își lasă în urmă casele, cu toată agoniseala și pleacă spre necunoscut. Ei trăiesc spaima cu maximă intensitate, deoarece sunt nevoiți să îndure frigul iernii, foamea și puzderia de

lipsuri. Scena prigoanei pare desprinsă din romanul lui Constantin Stere, *În preajma revoluției*, în care se descrie deportarea unor oameni nevinovați, aflați în situația-limită, prinși în jocul hazardului. „Hăituiți de drum, de frig, de nopți nedormite, oamenii nu mai țineau cont de nimic. Asta gândeam eu atunci cu mintea mea de copil mai mare, trăind lângă tăicuțul și lângă bunicul Aldea, cel mai înțelept om din sat. El era cel care-i împăca pe oameni, vorba lui atârna greu și toți îl ascultau. Multe am învățat eu de la bunicul meu!” sunt evocările lui Toader Panait. Surghiuniții refac drumul suferinței, mergând spre Moldova, pe unde aveau rude, însă mulți bătrâni și copiii mai firavi nu au rezistat atrocităților, iar cei care au supraviețuit au fost nevoiți să cerșească prin Galați, să muncească cu ziua, să smulgă garduri din gospodăriile părăsite ca să se poată încălzi. Unii rămân la Galați, un oraș în care se vor refugia de-a valma români din Muntenia și Oltenia pentru că Bucureștiul fusese cucerit de nemți, lașul devenind pentru o vreme capitala țării. Veștile de pe front erau tot mai rele, mii de soldați mureau, refugiații erau înghesuți în vagoane pentru vite și duși în condiții groaznice înapoi spre Dobrogea. Aceste scene dramatice sunt completate de unele simboluri care sugerează moartea: ciorile și cucuvelele pun stăpânire pe oraș. Un străin călare pe un cal alb aduce vestea apocaliptică a venirii bulgarilor și

a nemților, cotropitori care nimiceau totul în cale: „omară și chinuie oamenii ca pe Iisus Hristos. E sfârșitul lumii, îi înhamă la căruță și îi biciuiesc din urmă ca pe niște vite, violează și omară femei, fără nicio milă, nu mai țin cont că e copil sau bătrân”. Din cauza mizeriei, apar focare de infecție și se declanșează epidemia de tifos care seceră nemilos sute de vieți.

În capitoul *Întoarcerea*, surghiuniții care au fugit de tăvălugul războiului revin acasă. După trei ani de pribegie, locuitorii din Principele Neculai (cum se numea pe vremea aceea satul) se întorc la casele lor pe care le găsesc devastate nu numai de hoți, ci și de condițiile vitrege ale naturii: ploi, ninsori, secetă, vânturile aspre ale Dobrogei, de unde abia se mai distingeau mormintele. Casele sunt aproape dărâmate, doar câte un zid ici și colo, câte un semn al unei foste gospodării, greu de reparat din cauza lipsei bărbaților răpuși pe front. Bătrânii, văduvele și copiii trăiesc într-o sărăcie lucie, sortiți să supraviețuiască mâncând ciulini ori mămăligă din semințe de tei, după care înnebuneau sau mureau. În aceste condiții cumplite, sătenii sunt nevoiți să ia totul de la capăt: să adune sârma ghimpată de pe pământurile lor, să astupe tranșeele de doi trei metri lățime, să astupe galeriile și să strângă cantități mari de fire de telecomunicații, ca să poată apoi ara pământurile năpădite de bălăriile care crescuseră până la brâu. Primăria îi ajută cu materiale de construcție, vin camioane pline cu alimente și unelte pentru agricultură din America. Tot în această perioadă, comandamentul de război îl trimite în satul Principele Neculai pe sergentul Gheorghe Dobrișan, cel care l-a salvat de la moarte pe generalul Eremia Grigorescu. Lui i se amintește că Regina Maria fusese în mijlocul celor năpăstuiți, încurajându-i cu vorbe bune. Sergentul, care avea misiunea de a ara pământurile văduvelor de război, se stabilește în sat, se căsătorește cu Aristița, fiica unei familii înstărite, cu care are opt copii, din care unul avea să moară în cel de-Al Doilea Război Mondial. Satul, având oameni harnici, reîncepea să intre în normalitate: oamenii „trăiau bucuriile și tristețile în tumultul anotimpurilor, din primăvară până-n toamnă, se adunau la clăci, depăneau amintiri și se bucurau de viață, stăteau la gura sobei cu ulcica de vin pe masă și toată lumea era a lor”. Atmosfera era una obișnuită, desprinsă din tablourile lui Grigorescu, în care locuitorii își duceau viața în tihnă, cu bune cu rele, momente în care au loc căsătorii, nașteri, morți, parastase pentru cei căzuți în război. Liniștea avea să fie din nou tulburată după zece ani, când apare vestea îngrozitoare că izbucnește cel de-Al Doilea Război Mondial, un cataclism care avea să întoarcă lumea pe dos: „război și blesteme” sunt cuvintele autoarei,

prevestind o altă era a bejeniei din anii 1941-1944. Referindu-se la această era, aflată sub blestemul istoriei, Marin Preda, în *Moromeții*, scria „Timpul nu mai avea răbdare cu oamenii”. Într-adevăr, tăvălugul războiului schimbă radical mersul lucrurilor. Tot în zi de duminică, pe 22 iunie 1941, clopotele nu anunțau slujba, ci declanșarea unei noi nenorociri. „Ne-am trezit la 4 dimineața cu o bubuitură ce-ar fi putut scula și mortul din groapă”, își amintește un personaj, precizând că au luat drumul pădurii, unde s-au ascuns prin bordeie. Oamenii își reîncep „pașii spre infern”: aceleași nenorociri, concentrări în masă, decimarea bărbaților, secetă și foamete, toate stând sub semnul biblicului Iov. Femeile deznădăjduite, auzind câți au dispărut pe front, purtau plicuri cu „chenare negre”. „Mergeau pe stradă fără țintă și vorbeau singure”, „unele jeleau, altele blestemau, dar cele mai multe se rugau”, este imaginea lor, de un dramatism sfâșietor.

În ultimul capitol, *Nunta cu Sânziene*, sunt prezentați oamenii care, din disperare, încep să creadă în superstiții, în vrăji, de aceea urmează o perioadă de ameițitoare amăgiri prin care vrăjitoarea satului încearcă să restabilească echilibrul și rânduiala satului. Singura lor speranță este de a înlătura blestemul războiului prin ritualurile străvechi, păgâne ori creștine, prin care invocau zeitățile să le aducă înapoi soțul sau fiul sănătos. În acea atmosferă a incertitudinii și a fricii generalizate numai credința în magia întâmplărilor de dincolo de fire și întoarcerea în toposul sacru al pădurii le dădeau femeilor nădejdea de a-și continua viața. Aproximarea sărbătorii de Sânziene a anului 1944 creează un cadru mistic, atipic, prin care femeile ar dori să anihileze contextul malefic al războiului. Până și florile de sânziene înfloreau de trei ori mai mult ca altă dată, făcându-le să creadă în puterea lor magică și în semnele cerești. Descântecul Drăgaicelor, licoarea magică și ceremonialul tinerelor îmbrăcate în mirese sunt toate elemente ale unor credințe ancestrale invocate pentru a reechilibra starea perturbată de războaie. Romanul poate fi înțeles și în cheia lecturii arhetipale și mitico-simbolice deoarece, așa cum ne-a obișnuit autoarea, sunt folosite supapele prin care personajele evadează din istoria distructivă și găsesc atemporalitatea salvatoare, elemente ale fantasticului de tip magic pe fundalul căruia și-a țesut Mircea Eliade nuvelele sau romanul *Noaptea de Sânziene*, în care există aceeași temă, a războiului, dar și a căutării sacralului binefăcător. Elena Netcu are o altă viziune, proiectându-și ritualul într-o pădure, unde încearcă valorificarea unor simboluri arhetipale: izvorul, pomul, floarea, femeia etc. Romanul se încheie cu imaginea tușei Mândica: bătrâna își așteaptă cu disperare fiii din război,

refuzând să desfacă plicurile cu chenar negru. Ea se stinge încet pe prispă, cu speranța că ființele dragi se vor întoarce acasă. Bătrâna este emblema femeii-suferință reprezentativă pentru neamul nostru, greu încercat de neiertătoarea istorie, dar mai ales cea a secolului trecut, când femeia a dus greul casei, în timp ce bărbații erau pe front ori prin gulagul comunist.

În epilog, se revine la realitatea dureroasă a satului dobrogean și la pledoaria de a ne cinsti eroii a căror moarte este o jertfă de care noi, cei în viață, trebuie să ne amintim ca de o „veșnică pomenire”. Naratoarea reia povestea adevărată a jurnalului ca mărturie a unei istorii refăcute din perspectiva unui veteran. „Am luat caietul în mână, îl țineam ca pe un talisman, îmi spuneam că aici este o fărâmă din istoria satului meu, că aici sunt mărturiile despre zburciumul, frământările și speranțele românilor mei, purtați pe vaduri de amărăciune, de anotimpuri generoase sau vitrege, că aici vânturile aspre ale Dobrogei vor duce prin lume povestea neuitării bărbaților care zac și acum în adâncul pământului ca mărturie a dăinuirii neamului”, sunt destăinuirile vocii homodiegetice. Poate că privirea din final este exact puntea dintre generații, un liant atât de necesar, ca un legământ al neuitării. Bătrâna care a deschis lada amintirilor și i-a încredințat scriitoarei jurnalul își conștientizează misiunea de a fi adus proba veridicității, cea a sacrificiului eroilor căzuți în războaiele necruțătoare și nedrepte. (Mărturisesc aici că un astfel de jurnal am văzut și eu la moș Sava Chintea, un veteran de război din Pănășești, un sat din Basarabia. Cu vreo douăzeci de ani în urmă, bătrânul mă rugase să public acel jurnal cu file îngălbenite de patina timpului și de patima literelor scrise în grabă pe front, dar șterse de lacrimile nopților albe. I-am spus că îi voi împlini acest vis, dar să îmi dea răgazul de a finaliza teza de doctorat despre un alt martir al neamului, scriitorul Vasile Voiculescu, apoi de a sfârși *Vocația mărturisirii*, un volum despre jurnalele deținuților politici care au rezistat prin demnitate și curaj, prin credință și prin poezie, toți având soarta lui Iov. Când am terminat aceste proiecte editoriale, m-am întors în satul natal din Codrii Lăpușnei, însă era mult prea târziu... lupta cu timpul era pierdută definitiv. Moș Sava plecase la Domnul ca să-și strige necazul până la cer... Nimănui nu i-a păsă de drama acelui veteran înțelept, care ducea pe umăr mereu o traistă cu un jurnal, ce conținea povestea adevărată, inspirată din viața unui erou, care mergea cu greu, în cărje, încercând să spună lumii nu doar propria istorie, ci și istoria nescrisă a țării, necuprinsă în manualele școlare, falsificate de sovietici. Fusese un veteran care nu a vrut să tragă în Armata Română, de aceea,

fiind nevoit să fie pe front, nu trăgea în frații săi, ci în sus, dorea să dezerteze, să cadă prizonier ca să ajungă la frații săi. Era să sfârșească precum Apostol Bologa, însă a scăpat cu viață. I se spunea românul cu traistă, dar nici un consătean nu era curios să vadă ce purta acolo moș Sava, toți aveau alte treburi, unii erau obosiți de atâta muncă la nacialnici ruși, alții alergau după pașapoarte să plece din țară, cu toții aveau neazuri, de aceea nu aveau timp și chef să asculte ce are de zis un moș. După ce a murit, am aflat de la nora bătrânului că jurnalul a fost luat de un cercetător oarecare, fără să știe cine e și ce s-a întâmplat cu el: au dispărut cu toții în neant. Mă simt vinovată pentru finalul trist al unui erou anonim pe care l-am cunoscut, tocmai de aceea, am acceptat să citesc aceste mărturisiri și să iau parte la demersul publicistic al autoarei care a salvat jurnalul unui veteran, aducându-l la lumina tiparului.) Veșnică pomenire tuturor strămoșilor noștri, tuturor martirilor, printre aceștia fiind moș Sava, bunicul Gheorghe din Basarabia, bunicul Mihalache de la Buzău, numele curajoșilor luptători din Revărsarea, răpuși pe front, enumerați în lista dela sfârșitul acestei cărți ori din acatistele de pretutindenii ale românilor, înscrise în Cartea Vieții! Faptele de vitejie ale străbunilor care ne-au apărat granițele țării constituie prinosul de jertfă care se revarsă din cer asupra noastră asigurându-ne dăinuirea neamului.

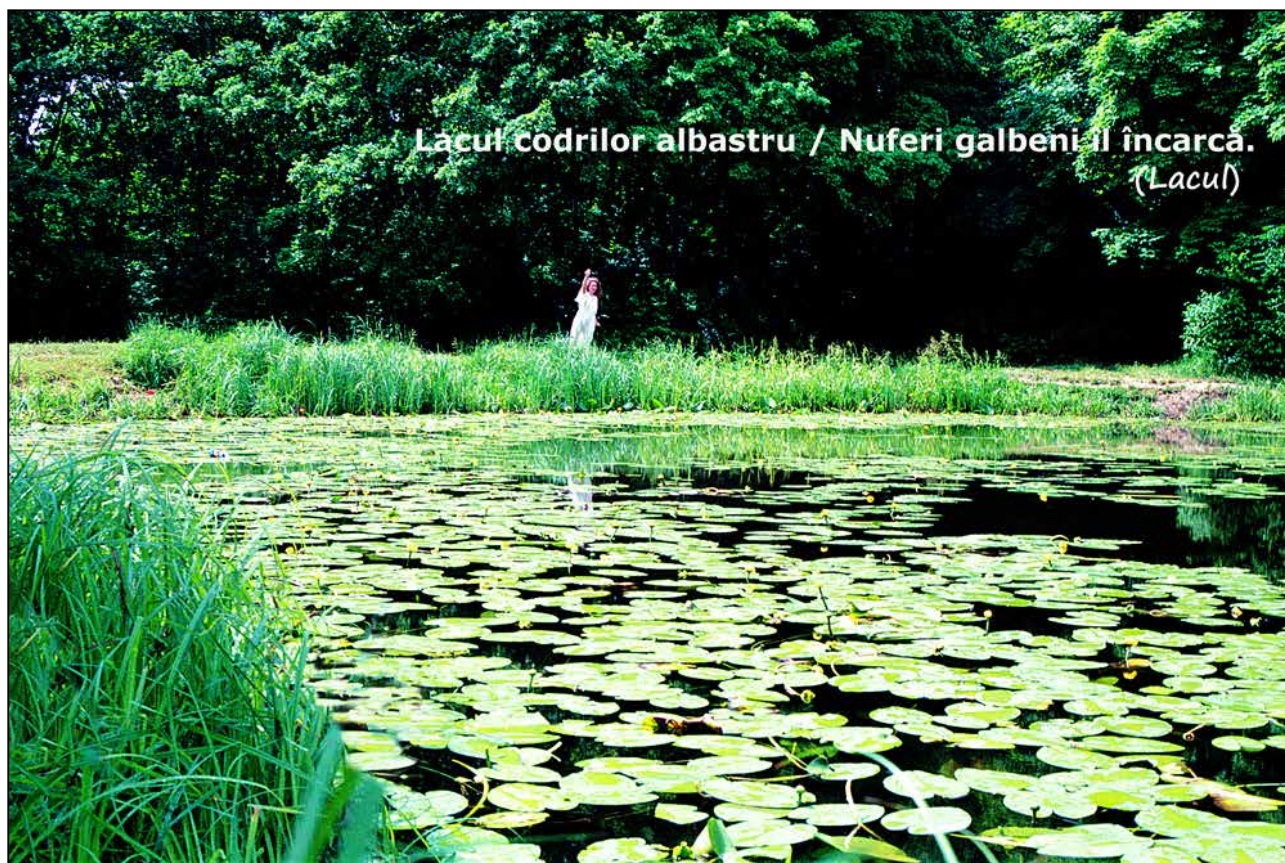
Cartea Elenei Netcu este captivantă pentru că, pe lângă proba autenticității, asigurată de existența jurnalului și a reperelor documentare de la sfârșitul cărții, pe lângă paginile de dialog care îi oferă romanului oralitate și dinamism, mai este folosită evocarea, prin care se reface o epocă apusă, actualizându-se destinele umane. La fel ca în *Legenda emirului Nogai*, alaiul de nuntă apare ca o antiteză la realitățile groaznice ale luptelor unor barbari. Războaiele vin și pleacă, rămân însă urmele lor înscrise în memorie. Nucul de lângă prispa casei este martorul tăcut al tuturor, el este un *axis mundic* care dă stabilitate nisipurilor mișcătoare ale istoriei, fiind un pom al vieții prin care se face legătura dintre planuri, de aceea este un simbol al dăinuirii și al continuității. Nucile și grâul constituie elementele esențiale pentru coliva atât de necesară în ritualul pomenirii celor mutați la Domnul. Generațiile mai vechi ori mai noi formează același neam, având un trunchi comun ca într-o coloană infinită a jertfei întemeietoare, necesare supraviețuirii. Menirea noastră, a celor de aici și de acum, este aceea de a fi păstrători ai memoriei, iar scrisul este una dintre căile prin care ducem mai departe mesajul veteranilor (din lat. *veteranus* - *bătrân, încercat*; care a dat și derivatul *veteres* - *cei vechi, strămoșii*). Din aceeași familie lexicală este

și cuvântul latinesc *veternus*, cu sensul de *amorțit*, *somnolent*. Dacă faptele înaintașilor noștri nu sunt consemnate, dacă numele lor nu sunt pomenite în rugăciunile noastre, ele intră în „somnul cel de moarte”, un somn al neantului, atât de nefast pentru existența unui popor. Protagonista recunoaște „de-asta vreau să scriu despre trecutul satului nostru, să nu se uite, că satul ăsta al nostru are un trecut dureros”.

Chiar dacă secolul al XX-lea a trecut, urmele suferinței sunt încă vii, de aceea autoarea simte că este o datorie sacră de a fi în luptă cu amnezia și cu indiferența. Există locuri ale memoriei la care se referă Elena Netcu: muzeul, biserica, biblioteca și lada de zestre, în care se păstrează nu numai tezaurul material, ci mai ales cel spiritual, cu toate esențiale, necesare a fi date mai departe. În lada de zestre a strămoșilor, autoarea găsește un jurnal pe care îl valorifică în mod original, cu multă imaginație, dând cititorului un roman scris de o altă instanță homodiegetică. Bibliotecara Dorina Adriana este un alter-ego al autoarei, care culege informații din zona Isacței, aducând în prim-plan suferința unor oameni nevinovați, aflați sub „teroarea istoriei” (sintagmă a lui Mircea Eliade). Deși exilații au fost sortiți pieirii, ei au găsit resorturile de a supraviețui, iar descântecul mireselor din noaptea de Sânziene nu este decât o dovadă că dragostea învinge toate atrocitățile, că iubirea se situează dincolo de cronotopul distructiv.

Cu toate schimbările prin care trece lumea (până și satul are nume efemere, fiind numit fie Principele Nicolae, fie Revărsarea), deși sunt valuri agitate și revărsate ale istoriei ori ale Dunării, rămâne matca, rămâne un arhetip întemeietor, bazat pe jertfa înaintașilor, strămoși aflați la răscruce de imperii, în calea fiarelor învrăjbite. Piatra întemeietoare a satului ori cea a cetăților Noviodunumori Genucla din vecinătatea Isacței constituie un simbol al stabilității, în opoziție cu tumultul istoriei și al destinului unor oameni aflați la încrucișarea drumurilor terestre ori fluviale. Peste toate se poate așterne praful și paragina ignoranței, însă consemnarea faptelor, evocarea oamenilor și a toposului, demers publicistic înfăptuit de Elena Netcu, o fiică născută la mal de Dunăre, în acel loc încărcat de istorie și de legendă, poate fi șansa la neuitare, șansă pe care pariază autoarea, și în calitate de slujitoare a zeiței Mnemosyne, încercând să caute un sens în nonsensul istoriei, al imperiului lui Cronos, care își devorează fiii. Citiți în cheie arhetipală, *Pașii spre infernai* refugiaților pot fi nu numai urmele spre „vadurile de amărăciune” a milioanele de români, ci și pașii de întoarcere acasă, la vatra memoriei, acolo unde este raiul râvnit de locuitorii pașnici care trăiesc de veacuri în comuniune cu valurile Dunării și cu valorile strămoșești.

Anastasia DUMITRU

PAGINI DE ISTORIE

MATCA ÎN PERIOADA „MARELUI RĂZBOI”

► Prof. Mihail POHRIB

Primul război mondial (1914 – 1918) prin durată, violența luptelor, prin folosirea tehnicii moderne, prin numărul victimelor și distrugerile produse a fost denumit de contemporani „marele război”.

Cu ocazia Centenarului Marii Uniri din 1918 au apărut numeroase lucrări referitoare la diferite aspecte din desfășurarea războiului. La Tecuci prin implicarea societății de ajutor reciproc „Unirea”, personal a directorului Cătălin Dodu, s-au editat 2 cărți cu referire la implicarea locuitorilor din orașul Tecuci și din județul Tecuci.

Cele 2 cărți sunt: „Participarea tecucenilor la războiul pentru reîntregire și la făurirea Marii Uniri” având autori pe Ștefan Andronache și Mihail Pohrib și ampla monografie „Tecuci, un ținut cu vocația Unirii” coordonată de Ștefan Andronache și Radu Vladimir.

Aceste lucrări au stimulat preocupările pentru rememorarea unor aspecte din diferite localități ale fostului județ Tecuci în perioada „marelui război”, care pentru noi coincide cu „Epoca Marii Uniri”.

În decursul documentării pentru diverse articole am întâlnit aspecte legate de situația de la

Matca în vremea menționată. Anumite situații le-am cunoscut din istoria orală, precum și din monografia realizată de învățătorul Pintilie despre Matca aflată în manuscris.

Precizez că sunt din Matca și interesat de realizarea monografiei științifice despre această așezare. Am strâns materiale, dar până la realizarea unei lucrări temeinice mai este de lucru.

Prezentul articol dorește a fi osatura unui capitol al preconizatei lucrări.

În preajma primului război mondial Matca se prezenta ca o așezare consolidată, cu o evoluție demografică și economică constantă bună. Potrivit recensământului din 1912 populația comunei Matca era de 3129 persoane, dintre care 1590 bărbați și 1539 femei. Din punct de vedere etnic, majoritatea absolută a locuitorilor erau români. Alături de ei s-au mai așezat câteva familii de evrei și țigani, iar izolat indivizi de origine greacă, maghiară, austriacă, sârbă și bulgară. Pe la 1891 nu se mai găseau evrei în comună datorită migrației la oraș sau în exterior, iar ceilalți neromâni prin căsătorii cu localnice s-au românizat.

Cu excepția anilor de război (1917 și 1918), populația comunei înregistrează excedecet. În 1917 se înregistrează un deficit de populație de 575 persoane, iar în 1918 deficit de 135 persoane. Aceste deficite mari sunt datorate pierderilor umane de pe front și ale morții provocate de foamete și boli generate de război.

Din punct de vedere economic majoritatea absolută a locuitorilor se ocupau cu agricultura și cu activități conexe agriculturii. Evreii se ocupau cu negoțul, crâșmăritul, croitoria etc., iar țiganii cu fierăria.

Fiind un sat de răzeși, majoritatea cetățenilor aveau pământ în stăpânire cât să le asigure subzistența și de aceea nu au participat activ la răscoalele din 1888, 1894 – 1895 și mai ales 1907. Cazul de la Ivești din 11 martie 1907 a fost generat de dorința de jaf din târg care a fost stimulată de ceilalți locuitori din târg.

La 4 octombrie 1907 preotul paroh Toader Pohrib comunica episcopului de Roman și protopopului de Tecuci că împreună cu învățătorul Constantin Ciobotaru, originar din Cosmești, a reușit să liniștească pe săteni cu promisiunea unor schimbări conform făgăduielilor făcute de regele Carol I. Evenimentele au avut loc la 14 martie 1907 în fața Școlii Vechi din Matca. Mai târziu comuniștii au încercat să speculeze acest lucru vorbind despre „potențialul revoluționar al țărănimii”, putând o placă comemorativă pe peretele din față al Primăriei.

Un episod interesant îl constituie cazul haiducului Costache Dragoș care în anii 1885 – 1890 a activat în zona Matca, având tovarăși de acolo și după spusele bunicului meu, Ghiță A. Pohrib, chiar și rude

A sfârșit trădat de tovarăși și împușcat de o poteră la Matca. Personalitatea lui a fost subiect de baladă populară culeasă de Tudor Pamfile (1883 – 1921) și publicată în volumul „Cântece din țară”. Despre haiducul Dragoș a scris și Iorgu Iordan în memoriile sale.

Suprafața agricolă a comunei Matca până la 1918 era de 6124 ha. Dintr-o statistică din 1898 rezultă că în comună se aflau 620 boi, 489 vaci, 360 cai, 1016 oi, 15 capre, 3 tauri, 890 porci, 490 stupi de albine, 6124 ha teren culturabil. Veniturile comunei erau de 5300 lei. În 1911 existau în comună: 5 cârciume, 2 cismari, 2 cojocari, 2 croitori, 2 dulgheri, 2 fierari și Banca populară „Plugul de aur” cu un capital de 15520 lei.

Se observă o dezvoltare economică ce se poate compara cu cazuri similare din Balcani și Europa Centrală. Mulți din meseriașii de mai sus sunt menționați în anuarul Socec din 1911 (ex. croitoresele, cojocarii, fierarii, dulgherii, cârciumarii).

Învățământul s-a dezvoltat ca rezultat al reformelor lui Spiru Haret. Tot mai mulți copii urmau cursurile, iar mulți la sugestia cadrelor didactice continuau învățământul în instituții superioare, după absolvirea învățământului primar de 5 – 6 clase.

Primul local propriu de școală a fost început în 1898 și terminat în 1899. Localul a fost zidit de Casa Școalelor, iar din anul școlar 1899 – 1900 a fost dat în folosință.

Învățământul a fost întrerupt în timpul războiului, un an (1916 – 1917), localul școlii fiind transformat în comandament și apoi în spital pentru trupele româno-ruse și bolnavii de tifos exantematic din sat. În anul școlar 1917 – 1918 învățământul s-a reluat, cursurile făcându-se în case particulare (Toma Pascaliu, Dumitru Costea – Sârbu)

Sistemul de sănătate era ca și inexistent, fiind reprezentat în acea perioadă doar de moașe fără pregătire de specialitate și de vraci care țineau locul doctorilor. Problema se va soluționa după războaiele mondiale. Viața culturală era reprezentată de spectacole de teatru organizate de elevi mai mari și învățători, serbări, serate, baluri, obiceiuri de iarnă, botezuri, nunți etc.

Acesta era peisajul oferit de comunitate la începutul primului război mondial. În perioada neutralității diferențele de opinie cu privire la opțiunea României au fost prezente și la Matca. Câteva sute de persoane au fost mobilizate, iar intrarea României în război a fost întâmpinată cu entuziasm, dar și cu îngrijorare din partea familiilor celor concentrați. Majoritatea celor din Matca au fost înrolați în Reg. 24 înf. Tecuci, Reg. 64 înf., 6 Roșiori, 11 Artilerie.

Cu aceste unități soldații din Matca au participat la campania din 1916, marile bătălii din 1917, reluarea acțiunilor în anii 1918 – 1919.

Militarii din Matca au luptat cu dârzenie pentru realizarea aspirațiilor naționale și au dat un tribut greu de sânge. Matca a dat țării în primul război mondial 125 de eroi ce reprezintă aproximativ 50% din bărbații majori ai comunei, la care se adaugă 551 de bărbați morți în sat datorită dificultăților războiului.

Practic populație masculină a satului s-a redus în timpul războiului cu aproape 50%.

Din nefericire pe monumentul eroilor din fața Primăriei Matca se regăsesc doar numele a 63 de eroi, lipsind alte 62 de nume, adică aproximativ 50%. Cum se explică aceasta? Rămâne de văzut și făcut de urgență corectura necesară.

Dacă s-ar acodra titlul de „sat-erou” cred că prin sacrificiile făcute pentru Marea Unire, comuna Matca ar merita cu prisosință acest titlu.

CRONICĂ LITERARĂ

„LA MARGINE DE LUME”

autor: poeta Carmen Huzum

Editura „Grapho Press”, Tecuci 2016

► Vasile Sevastre GHICAN

Aștept demult „La margine de lume” un zvon de bine de la poeta Carmen Huzum și iată că acesta a venit împlinind tăcerea cu încă o poruncă definitorie: „O, iubitele/ Nu-ți voi putea oferi cerul/ Suntem una/ Nu știi?” (La margine de lume). Poeta Carmen Huzum, ca o rază serafică se supune fericirii de a purta în vers credința și evlavia unui suflet pe care tronează cea mai mare taină a omenirii: iubirea! Ce spun zeii când li se fură din bucurii și devin păgâni singuratici ai neantului? „Te du/ Să nu te-ntorci/ Decât în altă lume/ Croită după alte legi/ Să-mi fie blestem/ Ori binecuvântare/ Te-oi aștepta atunci/ Valsând...” (1001)

Poeta Carmen Huzum prefigurează în poezia sa o viziune a înaltelor sale simțăminte, așa cum floarea visând în culori trăiește raza din cuvântul profeției sale, astfel parfumul devine sălaș de închinăciune iertării de sine: „Eu chiar exist/ M-am descoperit/ În albumul vechi/ Îngălbenit de vânturi/ Cu ochii plecați/ Undeva peste zare/ Cântând/ Salba cu zale de mur/ Agățată de glezne/ Cândva” (Eu chiar exist).

Mereu alergând după versul divin, poeta Carmen Huzum imprimă pe retina timpului acel simț al sclaviei, acea nevindecabilă rană a poeziei care va deveni părtaș aceluiși păcat poetic, mereu nemuritor: „Of, oameni/ De mă vedeți/ Pășind prin bălți râzând/ Ori ploile îmbrățișând/ Nu încercați/ Amă aduce/ În lumea voastră fără noimă/ Ci mă lăsați/ În legile-mi știute/ C-abia atunci/ Îmi sunt de-a-ntregul” (De ti(h)nă). Toamna în sufletul poetei sculpează arbori iar valoarea timpului crește precum taina pe care ți-o dăruiește întâlnirea veacului cu poezia: „Și-i toamnă, iubite/ Și încă îmi pare/ Că timpu-și croiește/ Pe fruntea-mi cărări/ Săpate de ape/ De gânduri, de vise/ De multă răbdare/ Și de nerăbdări” (De toamnă). Poeta Carmen Huzum este raza pe care Dumnezeu a creat-o în clipele Sale de răgaz, în zilele Sale de iubire, în nopțile Sale cu lună plină atunci când de prea multă fericire, Dumnezeu a scris cu Har prima Sa poezie: „Plouă/ din nou.../ Ca și când/ Nu aș fi învățat/ Pe de rost/ Suplețea picurilor/ Nici rotunjimea lor” (Pentru că plouă). Așadar, câtă

metaforă va mai trebui să împrăștie poeta până spre înaltul adevăr de a se numi fiu risipitor? Câți munți de bunătate, câte mări de poezie vor mai staționa în preajma poetei Carmen Huzum pentru a putea cuvânta tare și înalt: „Dacă nu ești tu/ Este marți/ Blestem și respiro de doi/ De mireasmă și tei/ Sigilate-n cuvânt/ Livid spintecat în fâșii/ Pentru fiecă zi” (Este marți). O poezie care păstrează în sorginea sa farmecul de odinioară al plecărilor de-acasă, o gară pentru un cer plin de aglomerația stelelor, precum un veșnic pașaport pentru infern; iată aici doar câteva din secunde ce trebuie a fi luate ca bagaje pentru despărțirile inevitabile ale necuvântătoarelor regrete: „Să-mi vii/ Când iarna va fi la și-un sfert/ De ultimul gong/ Iar stâncile

lovi-vor cu albe copite/ Frații de cer”. Cunoaște-te, învecinează-te pe dinăuntru și pe dinafară cu cerul care păstrează în profunzime acel țel de desfrunzire trupească, o rană sângerândă între două vise care îți vor urma până spre cealaltă parte a lumii de dincolo: „Am descifrat tristețea/ Între cafeaua de dimineață/ Și ceaiul de la ora cinci/ De obicei/ În acest interval/ Te așteptăm în gară/ Numărând trenurile/ Ce șuierau baritonal/ Erau atât de amabile/ Mai amabile decât sufletele/ Înghesuite-ntre șine” (Așteptare). Să ai poezia în sânge și astfel dăruind-o zilnic fericitelor priviri de mesteacăn, pe rouă întoarcerea lor din ceruri să poarte singurătatea lumii pe brațele lui Dumnezeu: „Să-ți leg de gând aripi de ceară/ Să te înalți din când în când/ Ori să te prinzi în roți de moară/ Ce apă mușcă rând pe rând” (Pycondor). La poeta Carmen Huzum poezia se cunună cu veșnicia, iar unitatea de măsură le este sufletul, care ceva mai presus de cuvinte, au reavăna țărână din care trandafirii aduc lumii culoarea unui Rai, pată de lumină care înconjoară infinitul, singurul scâncet de viață la care se-nchină de multe miliarde de ani viața: „Mărăcini își caută prada/ Cum vinovatul își caută osânda/ Cu mâinile-nălțate spre cerul pustiu/ Căci e toamnă/ Prea dor pârguit/ În copaci dezveliți/ Prea blândă tăcere/ Și răscoală prea deasă în trup huiduit” (Prea toamnă). Poezia? O stare de bine a Universului, o înlănțuire de imperii pe măsura unor inimi care nu au știut niciodată să urască. Deci, să-i dăm poetei partea de cer care i se cuvine, o poezie

care se pune pe rănile sufletești greu vindecabile: „Iar tu, străine/ ce mă privești/ ca și cum ai deține/ răspunsurile/ la toate enigmele lumii/ mai bine/ ți-ai odihni neodihna/ un timp” (Asta e poezie?) Da, asta e poezie i-aș răspunde, acestui fericit paznic al luminii... sunt fericit că poeziei îi cresc aripi, îi cresc rădăcini și mai presus de toate semințe, ce pentru mulți dă pacea trăirii de mâine a iubirii. Să răspunzi poeziei prin poezie iată capătul de univers pe care îl căutam.

Poeta Carmen Huzum, o Himalaie de sentimente încolțind de poezie; Sensibilă ca o petală de lalea, poeta știe din câte tristeți este format copacul, dacă a fost bolnav de poezie, de toamnă, de rădăcinile de sine și dacă cineva l-a descântat de bătaia de vânt a diavolului lăsându-l fără frunze și plin de răni: „Smerit/ cu ochii spre cer/ te-așteaptă/ să-i mângâi cu podul palmelor/ umerii/ și trupul cărunț” (Copacul). Dar vai de cei care nu au mângâiat mai mult decât au putut lovi pentru că de atâta dor, veacurile se întorc pe la casele lor: „sub aripa unei păsări/ timpul se gătea să moară” (Târziu?). Da, e târziu, foarte târziu pentru cei care nu s-au sculat devreme: ”ține-mă strâns în pumn/ ca pe o fițuică departe de ochii lumii/ voi fi necuvântul tău/ și al stelelor” (Ca pe o fițuică). Simt cum poezia îmi umblă prin sânge ca o dâră de cometă care a trecut pe lângă noi și pe care, poate nu o vom mai întâlni niciodată. La multe zări, misterioasă poetă!

E atâta vară-n aer, e atât de dulce zvonul.
(Scrisoarea IV)

► Valeriu VALEGI

NOTE DE LECTURĂ

MINUNATA LUME A POEZIILOR *

Descins din aleasa spiță a poezilor neoromantici cu ușoare inserții suprarealiste și nu numai („... poezul acesta cu aerul său desuet/ de elegie romantică ușor suprarealistă”- amintește-ți-) Gabriel Gherbăluță ne îmbie/ ne propune o lume aflată sub o altfel de lumină și altă zodie, în care orașul „a devenit un loc de joacă pentru poezuri pitici”, același devenind „o imensă livadă de cuvinte cu flori mari și albe” (fructele luminii); deși orașul pare transformat („orașul meu și-a pierdut identitatea/ nu se mai recunoaște/ cum nu ne recunoaștem nici noi”- dulci ca fierea rățăcirile noastre-), se simte din plin o dramă devenită cronică pentru locuitorii săi: „se năruiește orașul cu clădirile lui/ din care au dispărut oamenii/ au rămas doar umbrele lor/ și un imens loc viran” (alb-îngrozitor de alb); „prin grădina publică trece acum fluviul/ strănutând ca un om mare în batistă” (compunere-orașul meu). Concluzionând, autorul nu se sfiește să afirme: „orașul meu, poezul ăsta trist/ l-a alungat din el pe Jesus Christ”(sad city). Și totuși, totuși în locul acesta familiar, devenit straniu peste noapte- orașul-poez, nu-i așa?-, se întâmplă un lucru neverosimil (la prima vedere!): „oamenii din orașul meu sunt niște ciudați/ toți scriu poezii; doar unul e normal/ nu scrie decât poezuri”(portret cu orașe, tu și ceilalți). Aha, atenție deci la poeziile, cele de toate zilele!...

Peste această anormală configurație stăpânește un personaj straniu: împăratul pește, cel „izgonit din albia fluviului” și „refugiat/ în brațele împăratului soare” (since i ve been lovin you), căruia la vreme de iarnă, la îndemnul poetului-poez, toți locuitorii orașului trebuie să i se închine „într-o zi luminoasă și friguroasă de marți” (scrisoare de pe malul iernii). În fine, doar citind întreaga carte pe îndelete puteți să vă delectați (da!, acesta este cuvântul potrivit) în atmosfera minunatei lumi a poezilor plăsmuită inspirat de autor.

Fascinat de lumea teatrului, și practicându-l într-un fel anume, Gabriel Gherbăluță susține discursul poetic, dând cezarului ce-i a cezarului adică scenografului- Marelui Scenograf: „uneori Marele Scenograf coboară acolo/ și alege pentru

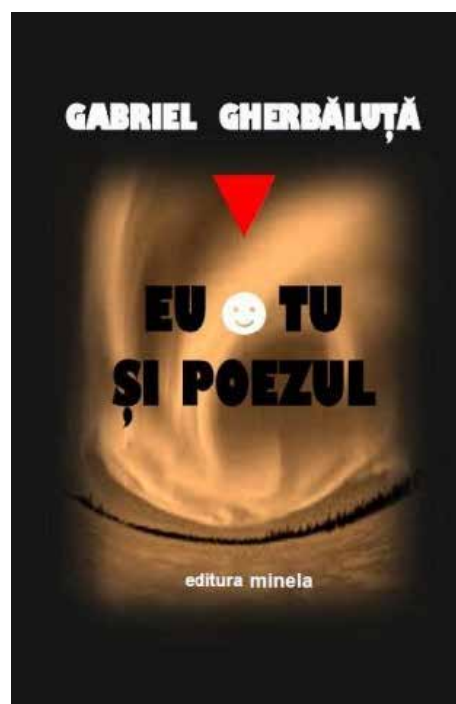
poet cuvintele/ pe care le crede de cuviință/ ca și hainele actorilor” (scenografie).

Poetul Gabriel Gherbăluță dovedește pe deplin măsura maturității scrisului său, rămânând pe mai departe în siajul graniței firave („firul subțire”, după postprefațatorul A.G.Secară) dintre autenticitate și originalitate, parcă mai mult în penlumina celei de a doua.

Redăm pentru conformitate următorul poem:

*„numele meu e cuvântul nespus încă
trup îmi e tulpina
pe care voi prinde literele
din care ești alcătuită
te voi purta așa
cu sau fără voie într-o casă nouă
într-o țară nouă
care-ți va fi poez,
lumina mea!”
(eu, poezul!)*

* *Eu, tu și poezul*, Editura Minela, București 2018

REVISTA REVISTELOR

► Dan MOVILEANU

Plumb – nr.142/2019 ianuarie

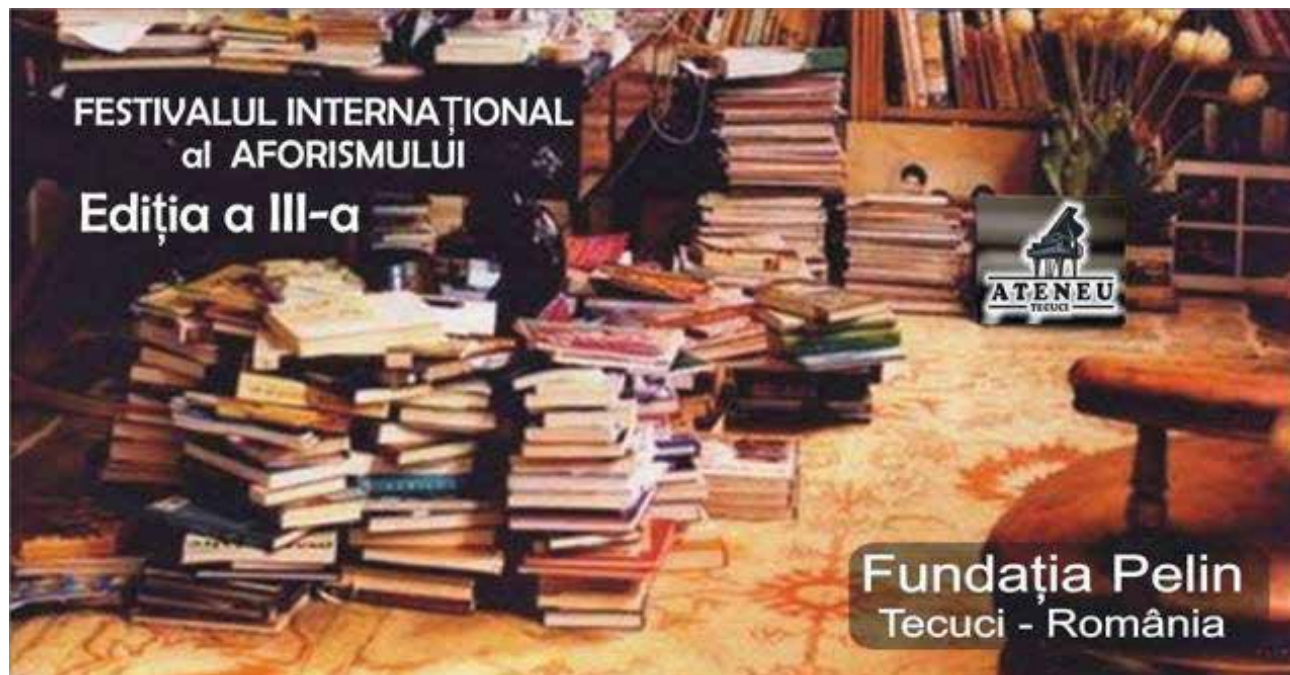
Mihai Buznea în „Separați sau împreună – aceasta-i întrebarea”/ sub „aura Centenarului Unirii” – ridică semne de întrebare asupra „loialității” politice, civice și participative ale UDMR-ului, ale Alianței Vestului (cei patru... Timișoara, Cluj-Napoca, Oradea, Arad) – la consensul național/ „Dacă” nu sunt altceva decât mistificări și tentativa de abateri a atenției de la adevăratele scopuri ...” adică separatiste ... trădare națională? Cam prea dur! Adrian Dinu Rachieru scrie despre „Radu Cosașu și „Hazotragicul”, Mioara Bahna – despre Firiță Carp și ale sale „crochiuri” din volumul „Timbre de lipit pe suflet” (Ed. UEP, București, 2018), iar Mircea Bostan – despre „Viața lui Cristi Cristoveanu” de Victor Mitocaru.

În „De la un gând la altul” Dumitru Brăneanu demonstrează, cu exemple notabile, că în România noastră „gunoiul sufocă întotdeauna aerul respirabil al unei țări”. La pagina dedicată „Scriitorilor din Filiala Bacău” îi întâlnim pe Valeria Manta Tăicuțu, Petru Scutelnicu, Dan Perșa și Adrian Botez. Ne-a surprins absența paginilor dedicate celor tineri și foarte tineri scriitori, scânteii galbene!

Cadran cultural – nr 4/2018, redactor șef Cornel Galben, devine din ce în ce mai interesant, mai aplicat, purtând spre cititori semnături vizibile. Acest număr se deschide cu „Centenarul speranței eșuate” de Cornel Galben și cu „Zborul Marii Uniri” de General(r)conf. univ. dr. Vasile Jenică Apostol. Lăcrămioara-Elena Istina, scrie despre „Simpozionul Național Vasile Pârvan” iar Cornel Galben dedică șase pagini Centenarului marelui actor, Radu Beligan (n. 14 decembrie 1918, sat Filipești, com. Galbeni, jud. Roman, azi jud. Bacău). Frumoase poeme semnează Dorina Stoica, iar proză semnează Ioan Gherghina (Sirena și Dezertorul) și Valeriu Anghel (Încleștarea). Același neobosit Cornel Galben scrie entuziast despre „O carte cutremurătoare” (Iudacainul. Cartea întâi a pocăinței, Ed. Studion Bacău, 2018) de Ioan Enache. Constantin Donea reiterează „Jocurile cu măști” obiceiurile de iarnă din satele Moldovei, iar „Plugul mare” încheie acest număr deosebit de interesant.

Liter – Club, nr 1(13), ianuarie – martie 2019, director Lina Codreanu, redactor șef Livia Andrei. Număr omagial în memoria celui care a fost Ion Gheorghe Pricop (1945-2018) poet și prozator membru al U.S.R, Filiala Iași, cel care „a trăit și a creat toată viața în satul natal Duda – Novaci, jud. Vaslui), smulgând din brazda humei și rafinând din sângele său o cultură majoră autentică în spațiul prozei și poeziei” (Theodor Codreanu). Mai semnificative articole și poezii, în aceeași notă tristă omagială Ion Hadârcă (Chișinău), preot Marcel Miron (Huși), Elena Cojocaru (Galați), Daniela Ouatu (Vaslui), Petruș Andrei (Bârlad), Teodor Praxiu (Vaslui), Lina Codreanu (Huși), Petru Ioan (Iași). Când moare un scriitor moare o lume! Fie-i țărâna ușoară poetului și prozatorului Ion Gheorghe Pricop.

Ateneu - nr 595 (martie 2019). În acest număr dens, echilibrat, variat, percutant, alegem cronica lui Marius Manta despre „Mandylion”(Antologie de poezie) Editura Eikon, de părintele –poet Ignatie Grecu, care „se hrănește cu energia imnografică a Răsăritului Ortodox”, interviul fulger al lui Ioan Dănilă cu poeta și prozatoarea Nora Iuga, care declară ritos că „atunci când ești pus în situația de a citi literatură proastă, ajungi la balamuc!”. Nu ne miră această afirmație, la câtă literatură proastă se scrie în ziua de azi! Constantin Călin, cu onestitatea și acribia cunoscute, dă la iveală un text din zilele revoluției din 1989, aparținând celebrei scriitoare Elisabeta Isanos (fiica celebrei Magda Isanos și a lui Eusebiu Camilar) autoare a peste 30 de volume de poezie, romane, povestiri, etc. Ne-au plăcut poeziile Danei Mărculeț (mai ales) și Iarinei Tavă, care întregesc un număr bine structurat al aceste reviste fanion a literaturii moldave. Ultima pagină (Rubrica meridian) este dedicată lui Paul Celan (n.1920 Cernăuți) a cărui operă „complexă și radical novatoare” recunoscută și recompensată cu premii prestigioase, constituie „o mărturie și o luptă împotriva oricărei forme de barbarie”. Prezentarea și traducerea din limba germană a poemelor lui Paul Celan aparțin poetei Nora Iuga.

Organizatori:

- PRIMĂRIA TECUCI ,
- FUNDAȚIA PELIN,
- BIBLIOTECA MUNICIPALĂ „ȘTEFAN PETICĂ”

Parteneri media:

- TECUCIUL LITERAR-ARTISTIC

CONCURENȚII vor trimite în perioada 1 mai-15 iulie 2019 la adresele:
fundatiapelin@yahoo.com; vasghica@gmail.com

1) -30 de aforisme care să se încadreze, la alegere, în una din cele trei secțiuni: aforisme filosofice, umoristice, paradoxuri;

2) – comentariul unui aforism celebru (10 rânduri).

3) – adresa poștală, telefon, mail.

Premianții vor fi invitați la Tecuci.

Cei care doresc să participe la **Turnirul aforiștilor** vor avea asupra d-lor un set de patru pagini cu câte 10 aforisme (altele decât cele trimise pentru concurs). Se vor acorda premii constând în: trofee, diplome, plachete, cărți.

În program:

– 3 octombrie, ora 17,00: Aforismul românesc actual: opinii, propuneri (dezbateri).

– 4 octombrie, ora 9,30: Deplasare în școli ; ora 14,00: Lansarea volumului:

AFORISMES ROUMAINS

D'AUJOURD'HUI, coordonator principal Ionuț Caragea;

ora 15,00: Turnirul aforiștilor;

ora 16,00: Gala premiilor.

ora 17.00: Recital de pian – „*Maeștri și discipoli*”

Președinte de Onoare,
Prof.univ. C-tin Frosin

Președinte Fundația Pelin ,
Eugen Doru Pelin

Președinte Festival,
V.Ghica

Premianții vor fi invitați să participe la festivitatea din 3 – 4 Octombrie 2019, ce va avea loc la sediul Fundației Pelin din Tecuci, Str. 1 Decembrie 1918, nr. 60 , jud. Galați.

Bustul poetului Mihai Eminescu din Grădina Publică din Tecuci

A fi român înseamnă a fi cu Eminescu,
A-l purta cu sine,
A te rezema de umărul lui,
A doini cu el,
A te ridica pe cer, odată cu Luceafărul !
Da, tu ești limba română, curată, străbună,
Ești focul, cerul, pământul !!
Plouă peste Carpații Limbii Române...
Urcați în Templul Eminescian !
Farul, care vă va lumina
Va purta numele Eminescu !
Veniți la Templul Limbii Române,
Să luați lumină,
De nu veți ajunge la EA,
Cu siguranță,
Veți lua întuneric...

Eleonora Stamate